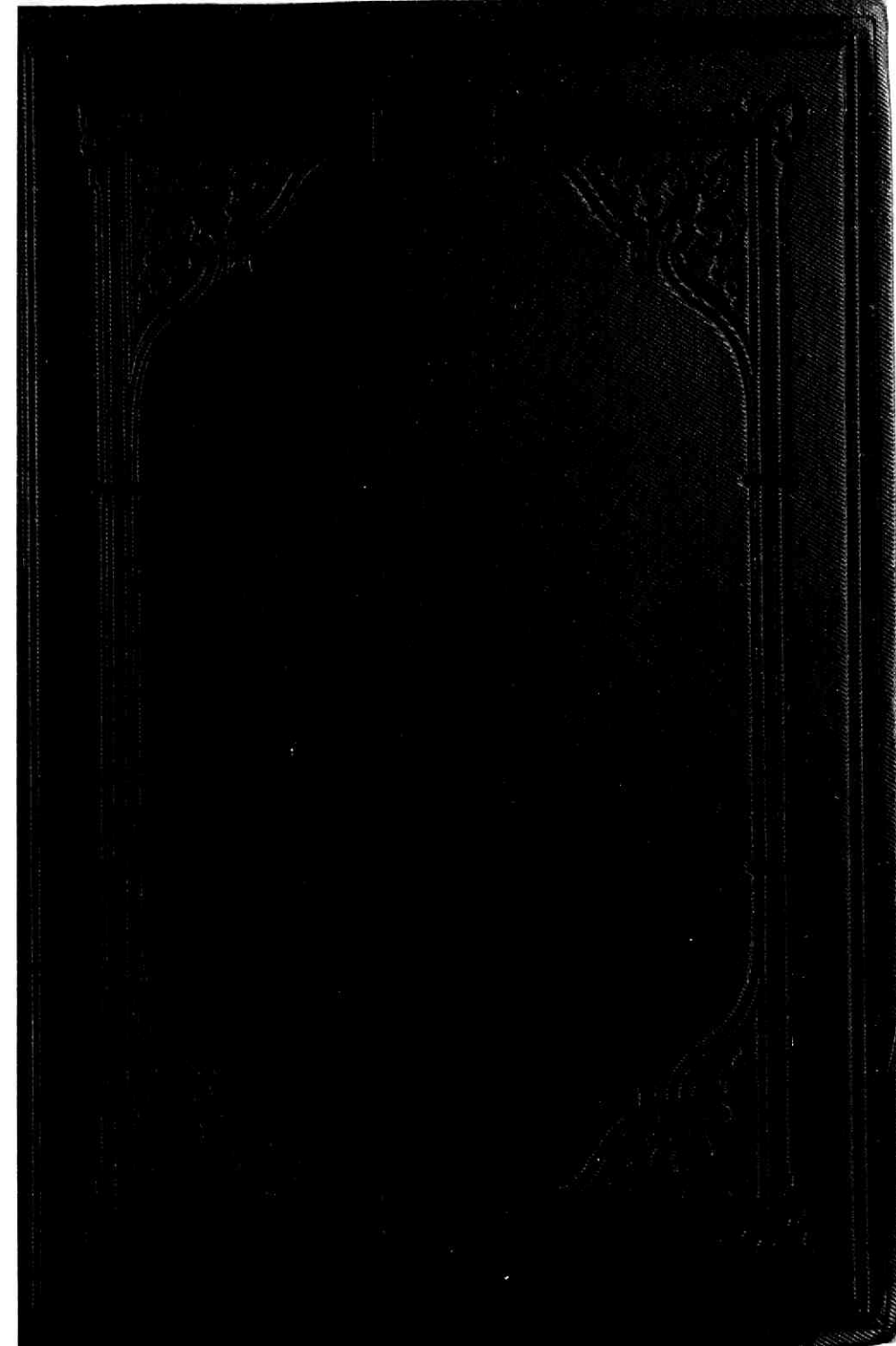

Het Evangelie van Mattheüs voor de gemeente verklaard in bijbellezingen

<https://hdl.handle.net/1874/235665>

OC16

mm 12670

GUNNING

8

C

16

Dr
GUNNING
JH

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1488 1035

HET
EVANGELIE VAN MATTHEÛS

VOOR DE GEMEENTE VERKLAARD

IN

BIJBELLEZINGEN

DOOR

J. H. L. ROOZEMEIJER

Predikant te Arnhem.

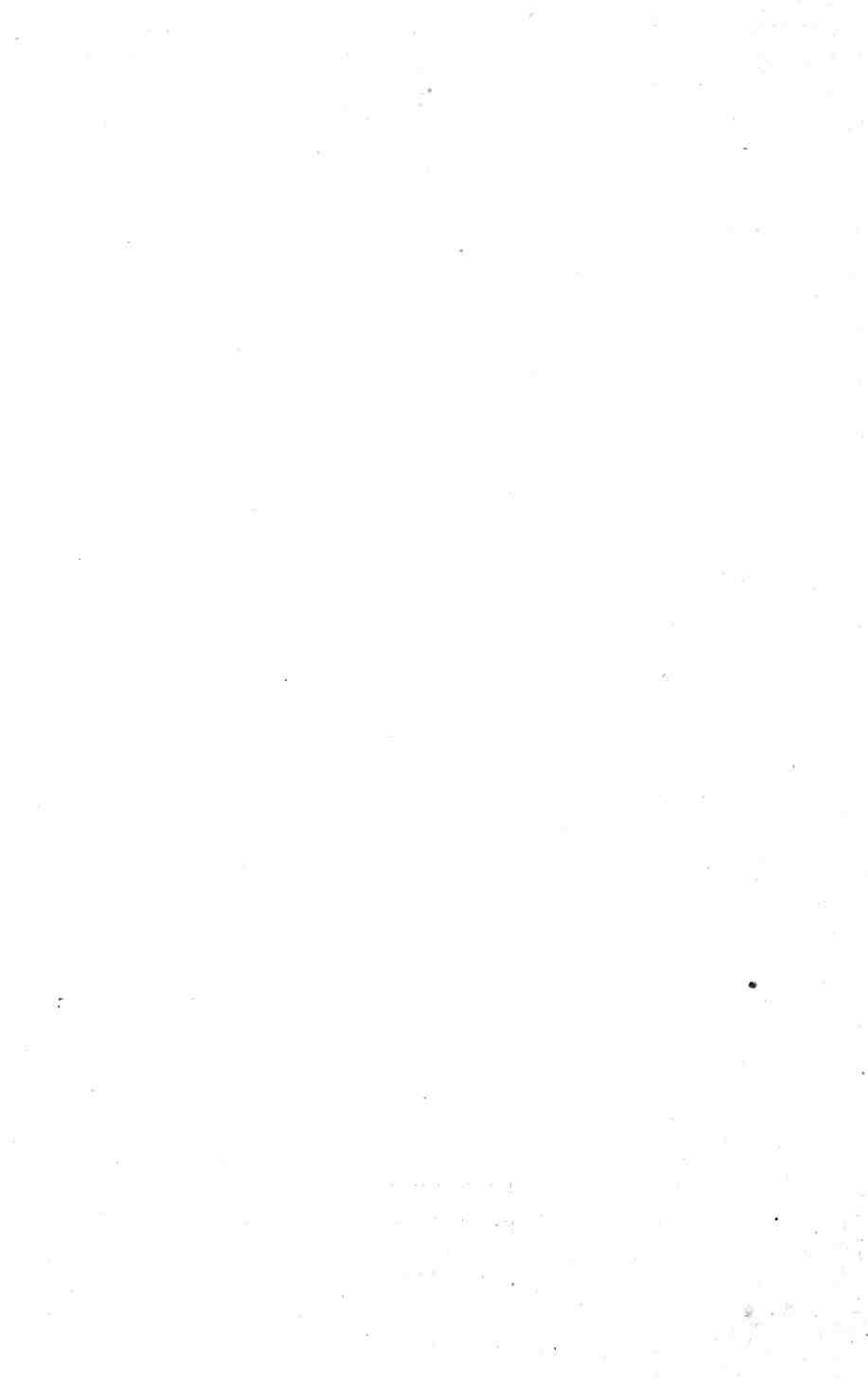
BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

ARNHEM,

J. W. EN C. F. SWAAN

1896.

Afl. 7

HET EVANGELIE VAN MATTHEUS.

De drie eerste van onze Evangeliën zijn verbonden door eene onderlinge verwantschap, die ze zeer kennelijk van het vierde, dat van Johannes, onderscheidt. Niet, alsof hier een ander beeld van den Christus wordt geteekend, dan dáár ons voor oogen gesteld wordt, noch ook, alsof hier een andere weg des behouds dan dáár wordt gewezen. Om-trent dit alles is tusschen alle Evangeliën volmaakte over-eenstemming. Maar de wijze van beschrijving is eene andere bij de drie eerste Evangeliën dan bij Johannes. Terwijl de laatste eenen blik vergunt in het diepst van 's Heeren wezen, voor zoover dat voor stervelingen kenbaar is, staan de drie eerste Evangelisten bij de buitenzijde van Zijn leven stil. Zij geven de mondelinge prediking der Apostelen terug, die het beeld van Jezus schetste voor Joden en Heidenen; Johannes daarentegen leidt de reeds toegebrachte zielen dieper in het heiligdom in.

Beide beschrijvingen vullen elkander aan. Wij zouden Jezus leven niet in de breedte kennen; wij zouden te

weinig weten van de voorvallen, die daarin hebben plaats gevonden, van de woorden, door Jezus tot de schare gesproken; wij zouden het licht missen, dat Hij heeft doen stralen over allerlei ervaringen en plichten van het aardsche leven, — indien wij alleen het Evangelie van Johannes bezaten. En daarentegen, wij zouden Jezus leven niet in zijne diepte kennen, indien de enkele aanduidingen daarvan, door de drie eerste Evangelisten gegeven, niet door Johannes waren aangevuld.

Gelijk nu beide beschrijvingen naast elkander recht van bestaan hebben, zoo beantwoorden beide aan behoeften, die, in den loop der eeuwen, naast elkander aanwezig blijven. Voor wie nog niet zijn ingegaan tot de persoonlijke levensgemeenschap met den Heer, blijft het Evangelie van Johannes in zijn eigenlijk wezen onverstaanbaar; hun is noodig, eerst den Christus te leeren kennen, gelijk de drie eerste Evangelisten Zijne beeltenis malen. De waarlijk toegebrachten daarentegen behoeven de voorlichting van het vierde Evangelie, om dan daarna, bij het schijnsel, dat daarvan afstraalt, te beter te leeren verstaan, wat in de drie eerste Evangeliën van dien Heiland bericht wordt, Wiens volheid van leven zich kenbaar maakt in al Zijne woorden en werken.

Tusschen de drie eerste Evangeliën onderling bestaat zóó groote overeenstemming, niet slechts in de mededeeling van vele gebeurtenissen en redenen, maar ook in de woorden zelve, waarin die mededeeling geschiedt, terwijl wederom op andere plaatsen elk dezer Evangeliën iets heeft wat de andere niet geven, — dat men daardoor tot het vermoeden is gekomen, dat er een oorspronkelijk geschrift heeft bestaan, waaraan zij allen samen stof hebben ontleend, wat dan verder door elk met van elders verzamelde berichten is aan-

gevuld. Hierdoor wordt echter niet verklaard, hoe er dan, in dat gemeenschappelijke, kleine afwijkingen of toevoegselen kunnen voorkomen. Met meer waarschijnlijkheid hebben wij daarom bovengenoemde overeenkomst toe te schrijven aan het feit, dat de mondelinge verkondiging van Jezus woorden en daden, van zelf, door gedurige herhaling, vaste vormen verkreeg. Welke verklaring men intusschen de meest aannemelijke vinde, de betrouwbaarheid onzer Evangelien lijdt bij geene van beide schade.

Scherp onderscheiden, zeiden wij, zijn de drie eerste Evangelien van dat van Johannes, terwijl zij onderling nauw verwant zijn. Met dat al heeft toch ook ieder van deze zijne eigenaardigheid. Is het Evangelie, dat wij gaan overdenken, in de eerste plaats voor Israel bestemd, dat van Marcus, bijna uitsluitend feiten mededeelend, en den overwinnenden gang van den Koning van het Godsrijk schetsend, draagt het kenmerk van bestemd te zijn voor de Romeinen, terwijl Lucas, Paulus leerling en reisgenoot, kennelijk schreef voor de Grieksche wereld waarin hij leefde, en aan welke hij het Evangelie als het woord der goddelijke ontferming voor armen en ellendigen voorstelde. Elke schrijver heeft zijne eigenaardigheden, krachtens karakter en werkring, maar elk brengt intusschen het ééne, zelfde, goddelijke Evangelie. Treffend juist is daarom het opschrift: „Het Evangelie *naar* Mattheus, *naar* Marcus”, enz. Het is de ééne, goddelijke boodschap, van den hemel op aarde afgedaald, door vier tolken overgebracht; één licht, gebroken in een viertal stralen; één wonderbaar leven, op aarde geopenbaard, door een viertal getuigen beschreven, opdat de kondschap daarvan gaan zou tot de einden der aarde, tot het einde der eeuwen.

Het Evangelie van Mattheus is, volgens de getuigenis

der Christelijke oudheid, oorspronkelijk in het Hebreeuwsch door hem geschreven, eenige jaren vóór de verwoesting van Jeruzalem, die in 't jaar 70 van onze tijdrekening plaats vond. Uit hooge oudheid is het bericht tot ons gekomen, dat Mattheus dit, als een laatste roepstem tot zijne volks-genooten, geschreven heeft, toen hij en zijne medeapostelen Palestina verlieten, om elders te gaan prediken. Een Christelijk schrijver uit den allereersten tijd, *Papias*, vermeldt: „Mattheus heeft, in het Hebreeuwsch, de redenen des Heeren naar volgorde beschreven.” Dit getuigenis laat dus ruimte voor de mogelijkheid, dat de geschiedbeschrijving, waarin deze redenen, als eene schilderij in de lijst, vervat zijn, van andere hand afkomstig, aan de algemeene mondelinge apostolische prediking ontleend is. Maar even mogelijk is het, dat de uitdrukking van Papias ons geheele Evangelie bedoelt, in hetwelk inderdaad, méér dan in eenig ander, redenen des Heeren zijn medegedeeld, zoodat dan door Papias het geheel genoemd zou zijn naar datgene, wat er het voornaamste kenmerk van is. Deze opvatting is te meer waarschijnlijk, omdat reeds in zeer hooge oudheid, dit Evangelie in zijn geheel „het Evangelie van Mattheus” genoemd wordt.

Onzeker is of Mattheus zelf het oorspronkelijke, later verloren gegane, Hebreeuwsche Evangelie in het Grieksch heeft overgezet, of dat dit door iemand anders geschied is. Zóóveel staat wel vast, dat die vertaling insgelijks vóór de verwoesting van Jeruzalem is vervaardigd: een duidelijk bewijs daarvan zullen wij vinden in XXIV. 15.

Mattheus schreef in de eerste plaats voor Israel. Dit blijkt uit zijn gansche geschrift. Vóór en boven alles is Jezus in dit Evangelie de Messias, de van God gegeven Koning Israels. We kunnen dit hier niet in bijzonderheden

aantoonen; de overdenking van dit Evangelie zal het ons telkens doen zien. Hier volsta de verwijzing naar de talrijke aanhalingen uit het Oude Testament, die in de andere Evangeliën slechts uiterst zelden voorkomen. Overal is het er Mattheus om te doen, de overtuiging te doen ontstaan: wat de oude Godspraak deed verwachten, dat vindt in Jezus volkomene vervulling.

Eigenaardig juist is daarom de plaats aan dit Evangelie gegeven, als eerste Boek van de verzameling der geschriften, die samen het Nieuwe Testament uitmaken. Het is als het ware de schakel, die het Oude aan het Nieuwe Testament verbindt. Geen enkel Nieuw Testamentisch schrijver wijst zóó herhaaldelijk op het O. Verbond terug als Mattheus, als om duidelijk de waarheid te doen uitkomen, die de kerkvader Augustinus uitdrukte in het woord: „Het Nieuwe Verbond ligt in het Oude verborgen; het Oude Verbond treedt in het Nieuwe aan het licht.” Beide openbaringen gaan uit van denzelfden God, die eerst den weg bereidde voor den Koning van het Godsrijk, en daarna dien Koning zond, vol genade en waarheid.

Maar niet minder eigenaardig is de keuze van den man, door God bestemd om dit Evangelie te schrijven, dat in de eerste plaats voor Israel bedoeld was: Mattheus, de tollenaar (zie H. IX. 9). Méér dan een der andere discipelen, die Jezus vergezelden, was hij gewis door zijn vorig ambt geschikt gemaakt om het doorleefde te boek te stellen. Ja, ondenkbaar is het niet, dat hij, krachtens vroegere gewoonte van opteekenen, reeds tijdens Jezus omwandeling, voor zichzelf het een en ander in schrift bracht van wat hij merkwaardigs hoorde en zag. Doch aan den anderen kant: hoe opmerkelijk, dat juist een diep verachte tollenaar aan het volk, dat *zijn* volk was, en dat hij liefhad, niettegenstaande al den ondervon-

den smaad, den Koning toonen moest, die Israels Redder en Israels heerlijkheid was! Den verachte naar de wereld heeft God uitverkoren, opdat hij aan het trotsche Israel de schriftelijke verkondiging zou brengen van den weg, waarop alléén het voor dit Israel mogelijk was, het verderf te ontvlieden.

Oorspronkelijk is dit Evangelie voor Israel bestemd. Doch voor de gemeente uit alle volken en van alle eeuwen behoudt het zijne bijzondere beteekenis, niet alleen om de vele woorden en daden onzes Heeren, die het vermeldt, welke ons, zonder dat, onbekend zouden gebleven zijn, maar óók om de samenschakeling van Oud en Nieuw Verbond, welke het zoo bijzonder kenmerkt. Het Evangelie van Gods genade toch moet blijken in verband te staan met voorafgaande openbaringen, indien het waarlijk erkend zal worden als het woord van dien God, die over de gansche geschiedenis regeert, en die van den aanvang af zich niet onbetuigd heeft gelaten aan Zijne schepselen.

Geve ons de Heer, het aldus te overdenken, dat wij, hoe langer hoe meer, in Israels Koning, den Heer en Heiland onzer eigene ziel leeren zien!

Hoofdstuk I. 1—17. *Het boek des geslachts van Jezus Christus, den zoon van David, den zoon van Abraham.*

Abraham gewon Izak... enz. Al de geslachten dan, van Abraham tot David, zijn veertien geslachten; en van David tot de Babylonische overvoering zijn veertien geslachten, en van de Babylonische overvoering tot Christus zijn veertien geslachten.

Het Evangelie, voor Israel bestemd, kon niet anders aanvangen dan met een geslachtsregister. Geslachtsregisters

zijn de wortels der geschiedbeschrijving. Eerst begon de menschheid de namen der voorouders voor vergetelheid te bewaren; later groepte zich om deze namen de vermelding van gebeurtenissen, in den tijd dezer voorouders voorgevallen. Het boek Genesis geeft ons van dezen gang van zaken nog de trouwe weerspiegeling.

Bijzonder voor Israel moesten geslachtsregisters hooge waarde hebben; alleen door middel dáárvan toch kon de nakomelingschap haar afkomst bewijzen van de stamvaders, met wie God het verbond Zijner genade opgericht had. Dat deed de stamtafelen met zorg bewaren en bijhouden door den dienst der Levieten; ze werden niet maar door de familiën zelve gehouden, maar er waren, — gelijk de geschiedschrijver Flavius Josephus bericht, die in het begin onzer jaartelling leefde, — openlijke geslachtsregisters, of, zoo als wij zouden zeggen: officieele stamboeken.

Hadden de geslachtslijsten groote beteekenis voor iederen Israeliet, onmisbaar was het bovenal, dat van Hem, die als Israels Messias verkondigd werd, de afkomst duidelijk werd aangewezen. Aan Abrahams geslacht, aan Davids huis was de Messiasbelofte zoo ondubbeltzinnig vastgehecht, dat van Hem, die als Messias erkend zou kunnen worden, noodzakelijk moest worden aangetoond, dat Hij afstamming van David was. Daarom dan vangt Mattheus aan met „het Boek des geslachts van Jezus Christus, den zoon van David, den zoon van Abraham.”

Maar al aanstonds stuiten wij hier op eene moeielijkheid. Ook Lucas deelt een geslachtslijst van Jezus mede (III. 23—38), en die lijst verschilt aanmerkelijk van die van Mattheus: van David af tot Jozef toe wordt een gansch andere lijn gevolgd. Langs verschillende wegen heeft men eene oplossing van dit bezwaar beproefd; eenvoudig en

afdoende schijnt ons de verklaring van een der uitstekendste Schriftuitleggers onzer dagen (*Godet*), die op verschillende gronden aantoont, dat Lucas de geslachtslijst geeft, niet van Jozef, maar van Maria. We kunnen hier dit betoog niet overnemen; voldoende zij het, daarvan het resultaat mede te deelen. Waar Lucas Jezus openlijk optreden vermeldt, deelt hij mede, dat Jezus door het volk gehouden werd voor den zoon van Jozef, maar voegt er dan onmiddellijk de werkelijke geslachtslijst van Jezus aan toe, beginnende met Heli, den vader van Maria, omdat in geslachtslijsten niet met de vrouw werd gerekend. Zoo is dan Luc. III. 23 aldus te lezen: „En Jezus begon omtrent dertig jaren oud te wezen, zijnde de zoon, naar men meende, van Jozef (maar werkelijk zijnde) de zoon (namelijk de kleinzoon) van Heli, den zoon van Mattat,” enz.

Op deze wijze vervalt het schijnbaar onoverkomelijk bezwaar. Lucas deelt de geslachtslijst mede van Jezus langs de lijn van zijne moeder, Mattheus de geslachtslijst van Jezus langs de lijn van Jozef. Dat hij die laatste mededeelt, terwijl toch ook voor hem de wonderbare geboorte des Heeren als zoon der maagd Maria vaststaat, is geheel in overeenstemming met de Israelietische beschouwing. Jozef, de pleegvader, treedt voor de buitenwereld als hoofd des gezins, als vader van Jezus op; zoo moet dan *zijne* afkomst uit Davids huis worden aangewezen, indien Jezus als spruit uit dat geslacht zal worden erkend.

De publieke geslachtsregisters, waarvan Josefus spreekt, konden Mattheus in deze het licht verschaffen, dat hij behoefde. Vooral van het huis Davids werden die lijsten zeker zeer zorgvuldig bijgehouden, gelijk ook blijken kan uit het feit, dat nog op het einde der eerste eeuw de kleinzonen van Judas, den broeder des Heeren, door de Ro-

meinsche overheid als afstammelingen Davids waren uit te vinden. De geschiedenis vermeldt, dat zij naar Rome werden gedaagd, om te zien of van deze mannen eenig gevaar voor den staat was te duchten, als erfgenamen van den Koningsnaam, maar dat zij vrijgelaten werden, omdat het bleek, dat zij eenvoudige handwerkslieden waren.

In de mededeeling van deze geslachtslijst veroorlooft nu intusschen Mattheus zich eenige vrijheid, (of wel, hij gebruikt eene lijst, waarin reeds die vrijheid genomen was) zooals ons blijkt uit de vergelijking met het gedeelte dezer lijst, dat ook in het O. Testament is te vinden. Tusschen Rachab en David liggen vier eeuwen in, en toch komt Rachab voor als overgrootmoeder van David; de samentrekking der geslachten, die hier moet hebben plaats gevonden is reeds in Ruth IV. 20 te zien. Maar ook onder Davids afstammelingen heeft eene samentrekking plaats. Tusschen Joram en Uzzia zijn de drie geslachten Ahazia, Joas en Amazia uitgelaten; insgelijks is de naam Jojakim weggelaten, die tusschen Josia en Jechonias moest instaan. De oplossing daarvan is te vinden in de driemaal veertien geslachten, waarop Mattheus nadruk legt. De eerste lijst deed hem veertien geslachten tellen, want de samentrekking was daar reeds geschied, zooals uit Ruth IV. 20 te zien is. De laatste lijst, van de Ballingschap tot Josef, die wij niet met andere gegevens kunnen vergelijken, leverde, naar de tijdruimte te oordeelen, waarschijnlijk ook juist veertien geslachten. Hierin nu moest een man, die aan de getallen-symboliek van Israel gewoon was, iets opmerkelijks zien: veertien toch is de verdubbeling van het heilige zevental. Vandaar eene inkrimping der middelste lijst, om ook hier tot dit getal te geraken. Waarom juist de namen Ahazia, Joas en Amazia zijn weggelaten is niet te zeggen; de meest waarschijnlijke verklaring, dat zij

weggelaten zijn, die het minst aan hunne roeping als koningen over het volk des Heeren getrouw zijn geweest, wordt wederlegd door het feit, dat een Manasse en Amon, die wèl genoemd worden, zeker niet boven hen uitmunten.

Met eene juiste opvatting van historische nauwkeurigheid verdraagt zich zulk eene weglating niet. Wij mogen niet aarzelen, dit onbewimpeld uit te spreken; de zaak van het Koninkrijk Gods is te hoog en te heerlijk, om door verzwijgingen en uitvluchten gediend te worden. Maar vervalt nu hiermede de betrouwbaarheid van Mattheus geschiedverhaal? Kunnen wij op zijne schildering van Jezus leven geen staat maken, omdat in zijne geslachtslijst eene vrijheid gebezigd is, die van stipte nauwkeurigheid afwijkt? Zóó kan alleen geoordeeld worden bij eene uiterlijke opvatting van het Schriftgezag. Moet het gezag der Schrift rusten op de letterlijke feilloosheid der schrijvers in alle nietigheden, op feilloosheid in getallen en plaatsbepalingen en dergelijke, dan valt het gezag des N. Testaments reeds weg door dit allereerste Hoofdstuk van het eerste Evangelie.

Het is, alsof onze God, juist door dit eerste Hoofdstuk van Mattheus, waarschuwen en wapenen wil tegen zulk eene opvatting, die voor de zielen zoo verderfelijik is, omdat zij, wat vastheid voor de eeuwigheid geven zal, afhankelijk maakt van uiterlijkheden. Ieder, die Israels geschiedboeken raadpleegde, kon *zien*, dat deze geslachtslijst geene letterlijke nauwkeurigheid bezit: is dit dan niet eene duidelijke fingerwijzing, dat niet op *dit* gebied de ziel hare vastheid heeft te zoeken? De Bijbelschrijvers toonen het levensbeeld van den Christus. Dát doen zij op zulk eene wijze, dat dit levensbeeld zelf zijne waarheid bewijst. De Christus, dien zij toonen, kan geen product der verbeelding zijn: was Hij niet zóó geweest, ze zouden Hem nooit aldus

hebben kunnen schilderen. Zij geven Hem te aanschouwen door hunne herinneringen weer te geven. Die herinneringen zijn getrouw, naar de trouw, waarmede een liefhebbend hart de trekken bewaart van een, die heengegaan is, niet volgens de angstvallige getrouwheid van een proces-verbaal. Zou nu de gemeente des Heeren die laatste trouw boven de eerste hebben te verkiezen? Zóó zou alleen geoordeeld kunnen worden als het om eene uitwendige kennis van de bijzonderheden van Jezus leven te doen was. Maar voor het doel, waarmede Jezus leven is beschreven, is het onbeduidende bijzaak, of er bij zekere gelegenheid één of twee blinden zijn genezen, of eenige gebeurtenis aan deze of aan die zijde van den Jordaán geschied is. Hoe meer we leeren doordringen in de eigenlijke bedoeling van de zending van Gods Zoon, des te ruimer blik verkrijgen wij op al die kleinigheden, die tot het wezen der zaak niets afdoen. Het woord omtrent het Leven, dat geopenbaard is, moet leven wekken; wie aan de uiterlijkheden blijft hangen, verstaat niet waartoe dat woord is gegeven. Gewisselijk om dáárop heen te wijzen heeft God ons een Bijbel gegeven, gelijk wij bezitten. Het zou den Almachtige licht geweest zijn, een boek te doen ontstaan, zooals velen zouden willen, dat de Bijbel was, een boek, dat feilloos was, in alle nietigheden. Maar dat heeft den Heer *niet* goedge gedacht. Waarom? Omdat Hij wilde, dat men niet bij het Boek zou blijven staan, maar komen zou tot Hem, van Wien dat Boek in al zijne deelen getuigt; dat men zich niet verdiepen zou in uiterlijkheden, die de ziel afleiden van hetgeen zij voor de eeuwigheid behoeft, maar den Geest des Heeren, sprekende uit de Schrift, zou laten werken op het gemoed, om den verloren zondaar te herscheppen tot een kind des Vaders.

Zoo is ons dan de geslachtslijst, waarmede ons Evangelie

begint, in zijne eigenaardige samenstelling terstond eene vingerwijzing op den aard en het doel van de Bijbelsche geschiedbeschrijving. Doch ook nog tot andere opmerkingen geeft zij aanleiding.

Vooreerst: letten wij op die lange rij van namen tusschen Abraham en Christus, tusschen voorspelling en vervulling! Hoevele geslachten zijn daar weggekwijnd, zonder te aanschouwen wat zoo duidelijk beloofd was! Moest het hun niet voorkomen, alsof God vergat genadig te zijn, alsof de toezeggingen ijdel bleken, die geslacht aan geslacht elkander overreikten? En toch, op Gods tijd is de vervulling gekomen. „Wat op 's Heeren tijd geschiedt, is bij tijds, en anders niet.” Eerst moest de volheid des tijds zijn gekomen, de voorbereiding op de komst van den Christus volkomen zijn. Toen vervult zich Zijn woord. Toen kunnen de allerongunstigste tijdsomstandigheden die vervulling niet tegenhouden. Toen geschiedt, wat met smachtend verlangen verbeid is door Koningen en Profeten. Zoo verbeide dan onze ziel met stille gerustheid, Broeders en Zusters! wat er nog in de toekomst vervuld moet worden van de heilsbeloften Gods! „Voorzeggingen der zoenverwerving, voorzeggingen der Rijksbeërving, ondeelbaar zijn ze, als God, die leeft!”

Ten andere: welk een verschil tusschen de personen, in deze lijst te samen gevoegd! Oprecht godvreezenden en goddeloozen, rijk gezegenden en geheel onbekenden zijn hier bijeen. Zondaressen als Thamar en Rachab, zoowel als de beminnelijke Ruth, worden uit de Heidenen toegevoegd en ingelijfd in dezen stamboom van Israëls Messias. De menschheid in al hare verscheidenheden is samengevat in deze lijst. Zóó moest het zijn, opdat de goddelijke Redder waarlijk „Zoon des menschen” zijn zou, samengeschalkeld met dat geslacht van zondaren, dat Zijne liefde

kwam verlossen. Patriarchen, Profeten en koningen, maar ook — men zie de namen na de Babylonische overvoering vermeld! — gansch onbekende personen komen voor in die lijst: Hij is verbonden aan het volk Israël in al zijne geledingen, verbonden zelfs aan dat Heidensch gedeelte der menschheid, waarvan Israel in den tijd der voorbereiding zoo scherp was gescheiden.

En eindelijk, die afkomst wettigt Zijn recht op den titel van Messias. Geground is dat recht in Zijn wezen; evenals Zijn priesterschap erft Hij Zijne koningswaardigheid niet door vader of moeder of geslachtekening (Hebr. VII. 3). Maar, zoo in Hem waarlijk de aloude Godsbeloften zullen blijken vervuld te zijn, dan moet Hij voortkomen uit het volk, uit het stamhuis, waaraan de heilbelofte in den loop der eeuwen vastgehecht is. De zaligheid is uit Israël; de Christus komt als de kroon op alle voorbereidende openbaringsdaden Gods; Hij is voor ons, die uit de volken zijn, eene heenwijzing op het oude volk des verbonds, en op hetgeen aan dat volk van Godswege medegedeeld was.

I. 18. *De geboorte van Jezus Christus nu was aldus: want als Maria, Zijne moeder, met Jozef ondertrouwd was, eer zij samengekomen waren, werd zij zwanger bevonden uit den Heiligen Geest.*

De geslachtslijst, door Mattheus medegedeeld, daalt tot op Jozef af; thans, met dit 18^e vers, moet de geschiedbeschrijving deze lijn verlaten, en mededeelen wat er geschied is met Maria, zijne ondertrouwde vrouw. Aan Davids huis, aan den erfgenaam der koninklijke geslachtslijn wordt de Messias verbonden, maar Hij komt uit dat huis niet voort op den natuurlijken weg. De Christus kon geen afstammeling des menschedoms zijn: in het menschedom moest Hij worden in-

geplant door een wonder Gods. Zijne wondervolle geboorte, met zoo heilige soberheid in de Evangelien medegedeeld, is noodzakelijk wegens Zijn God-menschelijk wezen. Het moest blijken, dat Hij een nieuwe, goddelijke loot was, op den boom der menschheid geënt. Een langs natuurlijken weg uit de menschheid geborene, zou besmet zijn door het bederf, dat van Adam overerft op al zijne nakomelingen; hij zou uit de aarde aardsch zijn, en zelf een Verlosser behoeven, in stede van verlossing te kunnen aanbrengen.

Het geschiedverhaal van Mattheus omtrent Jezus geboorte, draagt in alles de blijken van te zijn geschreven naar gegevens van de zijde van Jozef, niet van Maria. Daarom wordt niet de Engelenboodschap aan Maria vermeld; het uitgangspunt is de toestand, waarin Maria verkeerde. Zij, die naam en lot in de hand Gods gegeven had, als nederige dienstmaagd des Heeren, zij moest aan den Heer overlaten haar te rechtvaardigen. 't Was niet slechts maagdelijke schroom, die haar de lippen sloot: het moest daarbij de overweging zijn, dat haar eigen woord onmogelijk bij machte zijn zou, haar van schuld te doen vrijspreken.

Haar staat kon niet verborgen blijven. Voegt de Evangelist aan deze vermelding toe: „uit den Heiligen Geest”, dan is dat een toevoegsel. waartoe latere openbaringen grond en recht gaven. Toen, bij het bekend worden van haren toestand, kon niet geweten worden, dat dit was „uit den Heiligen Geest”; alleenlijk, Mattheus laat het aanstonds volgen, opdat bij zijne lezers niet een oogenblik smaad op Maria zou rusten. Voor alle latere geslachten moest zij wezen de gezegende onder de vrouwen, zalig geprezen door wie haar naam hoorden noemen. Maar in den aanvang moet deze gezegende den diepsten weg betreden, die door eene reine maagd betreden kon worden. Door de diepte naar boven!

dàt is de weg voor allen, die door God tot grooten zegen bestemd zijn. Wat een Jozef, een Mozes, een David onder-vonden, namelijk, dat God vernedert, dien Hij verhoogten wil, dat moest ook de moeder des Heeren ervaren. Het is eene leiding, door Goddelijke wijsheid verordend; slechts in de diepte wordt het menschenhart alzóó gevormd en gelouterd, dat het de heerlijkheid der toekomstige hoogte kan dragen, zonder daardoor te worden bedwelmtd.

I. 19—25. *Jozef nu, haar man, alzoo hij rechtvaardig was, en haar niet openbaarlijk wilde te schande maken, was van wil, haar heimelijk te verlaten.*

En alzoo hij deze dingen in den zin had, ziet, de Engel des Heeren verscheen hem in den droom, zeggende: Jozef, gij zone Davids! wees niet bevreesd, Maria uwe vrouw, tot u te nemen, want hetgeen in haar ontvangen is, dat is uit den Heiligen Geest. En zij zal eenen zoon baren, en gij zult zijnen naam heeten: Jezus, want Hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden.

En dit alles is geschied, opdat vervuld zou worden hetgeen van den Heer gesproken is door den profeet, zeggende: Ziet, de maagd zal zwanger worden, en eenen zoon baren; en gij zult Zijnen naam heeten Immanuel, (hetwelk is, overgezet zijnde, God met ons).

Jozef dan, opgewekt zijnde van den slaap, deed, gelijk de Engel des Heeren hem bevolen had, en heeft zijne vrouw tot zich genomen; en hij bekende haar niet, totdat zij dezen haren eerstgeboren zoon gebaard had, en heette zijnen naam Jezus.

Ook op Jozef zal een deel van zegen en eere komen; ook Jozef moet daarom mede door lijden en smart henengaan.

Welk een strijd moet daar in zijne ziel zijn gestreden! Aan de ééne zijde de teedere liefde, waarmede hij aan zijne Maria verbonden was; aan de andere zijde zijn afschuw voor wat hij niet anders kon aanzien dan als gevolg van schandelijke ontrouw. Zich door het huwelijk verbinden met eene, die, naar hij niet anders meenen kon, zich aldus had kunnen vergeten, — het was hem onmogelijk. Haar aan de algemeene verachting overleveren, door haar als ontrouwe verloofde te verstooten, het was hem even ondoenlijk. Zijne „rechtvaardigheid” verbiedt hem, met de vermeende overspeelster zich te vereenigen; zijne bijblijvende liefde, haar voor immer ellendig te maken. Zoo is hij dan willens haar heimelijk te verlaten; bereid, daardoor zelf verdenking op zich te laden.

Doch waar de nood op het hoogst is, daar is de redding nabij. God zelf handhaaft Maria's eer, en herstelt Jozef's geluk. De Engel des Heeren verschijnt aan Jozef in den droom, en verkondigt hem de wonderdaad des Allerhoogsten. Zijn huiselijk heil wordt hersteld; méér nog, nadere aanwijzing der heerlijkheid van den Wonderzoon, die uit Maria geboren zou worden, dan aan Maria zelve gegeven was, achtervolgt deze aankondiging. De naam, die aan het kindeken gegeven moest worden, reeds ter kennis van Maria gebracht, wordt nader in zijne beteekenis ontvouwd. De naam Jezus is de Grieksche vorm van den Hebreeuwschen naam Jozua, die beteekent: Jehova is Helper. Was die naam reeds door velen gedragen, thans eerst zal de beduiding daarvan ten volle worden vervuld. De hulpe, de reddende genade des Heeren zal openbaar worden in dat kindeken, dat geboren zou worden. In Hem daalt de hulpe, de uitredding neder voor de machtellozen en ellendigen. Redder zal Zijn naam zijn, waarmede geslacht na geslacht Hem

verheerlijkt, waarmede de eindigen der aarde *Hem* zullen eeren, die allereerst tot Israel komt als vervulling der beloften Gods.

Om aanstonds de vleeschelijke verwachting te keeren, die zich zou kunnen hechten aan de spruit uit Davids huis, voegt de Engel er de verklaring aan toe: „Want Hij zal Zijn volk redden van hunne zonden.” De eigenlijke ellende, waaruit redding noodig is, is de ellende der zonde, en wel, niet slechts de ellende, door de zonde *veroorzaakt*; neen! de zonde *zelve* is die ellende, die allermeeft den mensch rampzalig maakt. Dat voelde Israel niet, waar het slechts naar bevrijding streefde van het juk der vreemde overheerschers; dat voelt geen der menschenkinderen van nature. Wat de mensch uit zichzelf zoekt, is slechts de wegneming van moeite en leed; eerst de Geest des Heeren, die van zonde, en van gerechtigheid en van oordeel overtuigt, leert dóórdringen tot den wortel van alle ellende, leert roepen om verlossing van het dwangjuk der zonde.

Deze diepste, deze eenig werkelijke behoefte komt de Zoon Gods vervullen. Daarom is Zijn naam „Jezus.” Die naam drukt Zijn *wezen* uit. De naam „Christus” wijst op Zijne waardigheid, op de ambten door Hem vervuld, op de betrekking waarin Hij tot Zijne verlostten staat. Maar de naam „Jezus” zegt, wat Hij *is*. Die naam drukt het heil uit, in Hem geschonken, maar ook, waar Hij optreedt onder dien naam, wordt aanstonds te verstaan gegeven: niets is Hij voor wie genoeg hebben aan zich zelve! „hongerigen heeft Hij met goederen vervuld, maar rijken zendt Hij ledig henen!”

Aan de verklaring van den naam Jezus wordt eene aanhaling toegevoegd van een woord der profetie. Het is, bij deze eerste aanhaling uit het Oude Testament, de plaats, om een oogenblik stil te staan bij de wijze, waarop de schrijvers des Nieuwen Testaments het Oude aanhalen.

In de eerste plaats beroepen zij zich op rechtstreeksche profetiën. Wat de Geest des Heeren aan de Zieners des Ouden Verbonds heeft te aanschouwen gegeven van Hem, die daar komen zou in de volheid des tijds, en van het heil, dat Hij bewerken zou, dat wordt in het Nieuwe Verbond aangehaald, ten bewijze, dat waarlijk in Jezus de heilsbeloften Gods vervulling hebben gevonden.

Maar, naast deze eigenlijk gezegde Messiaansche profetiën, zijn een aantal andere woorden en gezegden uit het Oude Verbond aangehaald, die niet rechtstreeks den Christus gouden, in het verband, waarin zij waren nedergeschreven, en die nochtans op eenigerlei wijze met den Christus worden in betrekking gebracht. Zulke aanhalingen zijn in groote menigte voorhanden; ook onze verdere beschouwing van dit eerste Evangelie zal ons daarvan een aantal doen aantreffen.

Hebben wij daarin nu slechts spelingen des vernufts te zien, overblijfselen in de schrijvers van den geest van het latere Jodendom, die zich vermeit in allerlei gezochte vergelijkingen? Neen, zekerlijk niet! Voor deze overbrenging op Christus en Zijn Rijk, van woorden, die oorspronkelijk aangaande andere personen en zaken gezegd waren, ligt een deugdelijke grondslag in het feit, dat de leidingen, die God met Israël heeft gehouden, voorbereidingen waren tot de volkomene openbaring Zijns wezens, die Hij in Christus zou schenken. Omdat het dezelfde God is, die zich in den tijd der voorbereiding en der vervulling openbaart, en omdat het heil, dat Christus brengen zou, de volkomen ontplooiing is der heilsgedachten Gods, die aanvankelijk tot aanschouwing komen in hetgeen Hij met Israël doet en van Israël maakt, — dáárom heeft de gansche geschiedenis Israels een typisch, een voorafbeeldend karakter. De beteekenis van hetgeen in en met Israël geschiedt wordt niet uitgeput door

het bloote feit, dat er plaats heeft, juist omdat Israël in zijn volksbestaan slechts de bolster is van het Godrijk, dat in de volheid des tijds tot ontwikkeling zal komen. Al deze voorvallen hebben een geestelijken achtergrond in dat onzichtbaar Godsrijk, dat in de nationale vormen Israëls besloten, (dat is dus tegelijk: bedekt) is, en dat bestemd is te voorschijn te treden, als Gods tijd is gekomen. Zoo ziet dus het geestelijk oog eene diepere beduiding ook in het uitwendige; zoo vindt het, bovenal waar de vervulling van Gods raad is gekomen, treffende overeenkomsten in de geschiedenis van den vóórtijd, met hetgeen nu in Christus en Zijn koninkrijk zichtbaar wordt.

Dat men in het maken van zoodanige vergelijkingen lichtelijk het spoor bijster kan worden, behoeft nauwelijks gezegd te worden. Daar is in de Christelijke kerk, van de eerste eeuw af, een zoeken van typen in zwang geweest, dat letterlijk van alles alles wist te maken. Daar zijn, zelfs uit de oudste kerkvaders, voorbeelden bij te brengen van de meest smakelooze en ongerijmde vergelijkingen; daar is nog, in sommige kringen, een waan, alsof het blijk zou zijn van echt geestelijken zin, in *alles* typen te zien, en gansch geen rekening te houden met geschiedkundige beteekenis.

Dat alles is zeer stellig verwerpelijk. Doch — misbruik neemt het gebruik niet weg. Moet de ziekelijke neiging afgekeurd worden, die van *alles* typen maakt, daarom behoeft niet geloochend te worden, wat uit het karakter zelf van de Oude Bedeeling, als eene voorloopige en profetische, noodzakelijk voortvloeit. De schrijvers nu des N. Testaments hebben door den Geest Gods, die hen leidde, den juisten tact verkregen, om in dit vinden van typen de rechte maat te houden. Leerrijk, en tegelijk eene bevestiging van hunne bezieling door den H. Geest, is eene

vergelijking tusschen de wijze, waarop *zij* typen opmerken, en de wijze, waarop dat geschiedt in de schriften, die slechts kort *na* de hunne geschreven zijn. Om een enkel voorbeeld te geven: de Brief van Barnabas, een der oudste geschriften, bijna uit den tijd der Apostelen, ziet een type van Christus in het getal 318 van de dienstknechten van Abraham, omdat dit getal in het Grieksch geschreven wordt met de eerste letters van den naam Christus; Clemens Romanus ziet een type in de roode kleur van den draad, door Rachab aan het venster gebonden, als heenwijzing op de roode kleur van het bloed des Verlossers. We noemen geene meerdere voorbeelden; het opgenoemde is voldoende om te toonen wat wij bedoelen. Met deze onzinnige typen-duiding van de overigens achtenswaardige „Apostolische Vaders” vergelijke men de wijze, waarop de bijbelschrijvers in deze te werk gaan; wie wordt dan niet getroffen door de soberheid, den juisten tact, die hunne aanhalingen kenmerkt? Zij kunstelen niet; zij zoeken niet; maar wat van zelf aan hun blik zich voordoet, als vergelijkingspunt bij de gebeurtenissen, die zij verhalen, — dat deelen zij mede, om in de geschiedenis de leiding te doen zien van den éénen God, die in Oud en Nieuw Verbond samen zich openbaart.

Wij hebben dus bij elk van die aanhalingen, die niet op rechtstreeksche Messiaansche profetiën betrekking hebben, in de eerste plaats te vragen naar het historisch verband, waarin zulk een woord staat in het O. Testament, om dan verder na te gaan, hoe daarin een type van den Christus en Zijn Rijk kon worden gevonden.

Tot deze klasse behoort de aanhaling, die hier in Matth. I. 23 voorkomt, van het woord van Jesaia VII. 14. Aan koning Ahaz is door den Profeet aangezegd, dat het gevaar, waardoor Juda bedreigd wordt, afgewend zal worden

binnen korte tijdruimte. Die tijdruimte wordt aangeduid als eene zulke, welke er verloopen moet, eer eene jonge vrouw, pas in het huwelijk getreden, moeder wezen zal van een kind, dat onderscheid kent tusschen goed en kwaad, een tijdvak dus van drie of vier jaar. Zóó klaarblijkelijk heeft deze aankondiging betrekking op de verlossing van Juda uit de ellende, door Syrie en het Rijk der tien stammen daarover gebracht, dat hier gewis geene rechtstreekscie Messiaansche profetie voorhanden is. Het jongskén, dat geboren zal worden, wordt Immanuel genoemd, door eene uiting van geloofsvertrouwen, dat, terwijl de ellende nog ten volle aanwezig is, hoopvol uitspreekt: God is met ons!

Maar deze redding van Juda uit diepen nood, was toch niet anders dan eene voorbijgaande verlossing. En het kindeken, door het geloofsvertrouwen „Immanuel, God met ons” genaamd, was een menschenkind geweest als alle anderen. Nu eerst, waar de maagd een Zoon zal baren, in wien werkelijk het eeuwigblijvende heil des Heeren op aarde afdaalt, nu komt de ware Immanuel. De verlossing onder Achaz was slechts, evenals iedere andere uitredding Israëls, een beeld geweest van de werkelijke verlossing, die nu stond te komen. Wat het profetisch woord *toen* had doen verwachten, was in die aardsche uitredding niet tot volle verwezenlijking gekomen; eerst *nu* wordt het profetisch woord „vervuld”, eerst *nu komt* dat alles, wat in dat woord was besloten geweest, en waarvan de eerste aardsche vervulling slechts voorafbeelding geweest was, die grootere dingen deed hopen.

De ware Immanuel is Hij, die goddelijke en menschelijke natuur in eenheid des wezens verbindt. In Hem is God tot ons afgedaald; in Hem maakt God woning onder ons; in Hem openbaart Hij Zijn heil, dat eeuwen lang „stond te

komen'', en zijn lichtglans vooraf openbaarde in menige tijdelijke verlossing, doch dat toch eerst *nu* tot werkelijkheid wordt.

In latere aanhalingen van Mattheus zullen wij dat karakter van volkomene Schriftvervulling bij woorden, die vroeger aanvankelijke vervulling vonden, nog nader kunnen gadeslaan. Maar reeds deze eerste aanhaling toont ons, hoe diep de blik is, dien de Geest des Heeren hem deed slaan in de Oude Bedeeling.

De droom, aan Jozef toegezonden, bewerkt wat God bedoelt. Aanbidding en dank neemt de plaats in der vroegere smart. Alle reden is weggefallen, waarom Jozef zijne ondertrouwde vrouw zou verlaten; hij neemt haar tot zich, en verbeidt met haar in eerbiedig ontzag de vervulling van het Woord des Heeren. En het gelooven wordt aanschouwen; de hoop wordt bezit: het kindeken wordt geboren, Wiens naam genoemd wordt Jezus. Door lijden en strijden zijn Maria en Jozef beiden henengegaan, — maar wat zegt dat lijden in vergelijking van de heerlijkheid, die daar volgde! Het wonderkind, aan Maria geboren, is door Engelenboodschap omstraald met goddelijke heerlijkheid. Dat dan nu vrij het uitwendige nog arm en gering zij; wat God gegeven heeft is de gave, waarnaar geslacht na geslacht biddende heeft uitgezien!

Het wonderbaar feit der geboorte van den Zoon Gods als Zoon des menschen wordt door den Evangelist slechts met weinige woorden medegedeeld. Evenzoo zal het later geschieden met het feit Zijner opstanding uit de dooden. Menschelijke woorden zouden toch niet naar waarde de grootheid dezer dingen kunnen uitdrukken; daarom is het soberst bericht het meest in overeenstemming met de waarheid der zaak. Het wonderfeit staat daar, hoog boven alle beschrijving verheven; slechts in de omstandigheden

die het vergezellen, spiegelt zich zijne heerlijkheid af. Wie dit kindeken is, 't is eerst door Gods Engel geboodschapt; daarna zal het nog nader blijken, waar God menschen toevoert, om Hem de hulde der aanbidding te brengen.

II. 1—2. *Toen nu Jezus geboren was te Bethlehem gelegen in Judea, in de dagen van den Koning Hérodes, ziet, eenige wijzen van het Oosten zijn te Jeruzalem aangekomen, zeggende: Waar is de geboren Koning der Joden? Want wij hebben gezien Zijne ster in het Oosten, en zijn gekomen om Hem te aanbidden.*

Lucas, die voor de Grieksche wereld schrijft, vermeldt de hulde, Jezus toegebracht door de Joodsche herders; Mattheus, die voor Israel schrijft, verhaalt de aanbidding Hem toegebracht door de heidensche wijzen. Zóóver is het er van daan, dat de Evangelisten zich in hunne berichten zouden gevoegd hebben naar den wensch van hen, voor wie zij schreven; zóó duidelijk stemmen zij allen overeen in de beschrijving van den persoon en het werk van Jezus, als tegelijk Israels Messias en der Heidenen Heiland.

Evenals Lucas vermeldt Mattheus, dat Jezus te Bethlehem is geboren. Dat Jozef en Maria vroeger te Nazareth hebben gewoond, is uit zijn bericht niet op te maken, maar wordt toch ook door zijn bericht geenszins weersproken. Uit Lucas verhaal kennen wij de aanleiding tot deze komst in Bethlehem, gelegen in het bevel van den Heidenschen Keizer, die wel geenszins vermoedde, dat zijn bevel tot het houden van volkstelling eene Godspraak in vervulling zou brengen; die wel geenszins denken kon, dat daar in een der wingewesten zijns Rijks een kindeken zou worden ingeschreven, wiens Naam overschitteren zou al wat daar groot was in Rome.

Niet naar het Westen, naar 't Romeinsche Keizerrijk, maar naar het Oosten wendt Mattheus zijnen blik. Dáar, in dat Morgenland, de bakermat van 't menschelijke geslacht, het land, waarvan eenmaal ook Abraham uitgegaan is, brengt God de kondschap van Zijne gave aan de wereld. De aankondiging sluit zich aan den levenskring, aan de gedachtenwereld van de ontvangers dier openbaring aan. De naam „wijzen” of Magiërs, duidt bepaaldelijk sterrekundigen aan, beoefenaars dier wetenschap, die in het Oosten in zoo hooge eere stond, en die reeds tot belangrijke hoogte van ontwikkeling gekomen was, schoon immer nog met sterrewichelarij, voorzegging van menschelijke lotgevallen uit den stand der sterren, vermengd. Naar hunne omstandigheden ingericht, voor hunne behoefte berekend, is het openbaringsmiddel, waarvan God zich bedient: een schitterende ster aanschouwen zij, een ster, waarin zij de aankondiging eener groote, eener heerlijke gebeurtenis zien.

De beroemde sterrekundige *Kepler* (uit de 17e eeuw) heeft berekend, dat ongeveer twee jaar vóór de geboorte des Heilands een zoodanige stand der planeten Jupiter, Saturnus en Mars aanwezig geweest is, dat deze drie slechts één groote ster schenen te vormen. Sints dien tijd is door velen dit beschouwd als de ster der Wijzen; we meenen echter, zonder genoegzamen grond. Wel schijnt daarvoor te pleiten, dat er omstreeks twee jaren moeten verlopen zijn tusschen 't aanschouwen der ster en de aankomst te Jeruzalem (vs. 16). Doch vooreerst is het bevreemdend, dat zij de ster, indien die uit de samenstelling dezer drie planeten bestond, aan den helderen hemel van Palestina eerst weder ontdekt zouden hebben tusschen Jeruzalem en Bethlehem, (vs. 9). En ten andere, hoe zou dit samentreffen van drie planeten, door deze Magiërs lang vooruit te berekenen, hen

zóózeer getroffen hebben, dat zij daarin het teeken zagen van de komst des grooten Konings?

Wij achten daarom de erkenning van een wonder natuurlijker en eenvoudiger, dan de natuurlijke verklaring. Een wonderbaar teeken aan het firmament geeft God aan deze wijzen te aanschouwen; later, als zij in gehoorzaamheid des geloofs zijn gegaan, en in dat geloof zijn bestreden, komt wederom datzelfde wonderteeken hun geloof versterken, staande voor hun blik boven het huis, waarin het kindeken was.

Hoe kon nu echter het aanschouwen dier wondersterren brengen naar Judea, om naar den geboren Koning der Joden te vragen? De zeer verspreide meening alsof die ster hen vóór ging en den weg wees, wordt genoegzaam wederlegd door het feit, dat zij eerst tusschen Jeruzalem en Bethlehem de ster terugzien. De ster verkondde hun, die gewoon waren in der sterren loop aanduiding van gebeurtenissen te zien, niet anders dan dit: er is iets groots, iets wonderbaars geschied! Wáár zij dat zoeken moesten, dat hadden zij door iets anders te weten. Dat wisten zij door de heilsverwachting Israëls, die niet onbekend kon zijn in die landen van het Oosten, waar, ook na de Babylonische Ballingschap, nog een groot aantal Israëlieten woonachtig waren. Dat volk van Israël alleen had eene verwachting, eene hoop, door woorden Gods onderhouden, terwijl alle andere volken wel verlossing *wenschten*, maar geene *hope* hadden op redding en heil.

Verlossing moet uit Israël voortkomen. Een Koning Israëls moet de groote Bevrijder zijn, wiens heil zegen spreiden zou ook over de volken. Daarom gaan de wijzen derwaarts, waar Israël, als volk, in het land zijner vaderen leeft. Wat moest daar eene heilbegeerte zijn in het hart

dezer mannen, om deze reis te ondernemen! Wat steekt dit verlangen, in de Heidenwereld zich openbarend, beschamend af tegen de onverschilligheid Israëls, die zich daarna betoonen zal!

II. 3—6. *De Koning Herodes nu, dit gehoord hebbende, werd ontroerd, en geheel Jeruzalem met hem.*

En bijeenvergaderd hebbende al de Overpriesters en Schriftgeleerden des volks, vraagde van hen, waar de Christus zou geboren worden?

En zij zeiden tot hem: Te Bethlehem, in Judea gelegen; want alzoo is geschreven door den Profeet: En gij Bethlehem, gij land Juda! zijt geenszins de minste onder de vorsten van Juda, want uit u zal de Leidsman voortkomen, die Mijn volk Israël weiden zal.

De komst der aanzienlijke mannen uit het Oosten, ongetwijfeld vergezeld door een talrijk gevolg van dienaren, kon reeds op zichzelf in Jeruzalem niet onopgemerkt blijven. Te meer nog moest hun verschijning opzien baren, waar zij komen vragen naar den Koning, dien zij zoeken. Hoe werd reeds aanstonds hun geloof op zware proef gesteld! Wat konden zij anders verwachten, dan dat zij Jeruzalem van vreugdevolle geestdrift vervuld zouden vinden, waar de Langverwachte gekomen was? Zij vinden — niets daarvan. Zij vinden een volk, dat van niets bijzonders kennis draagt, dat verzonken is in de gewone dingen van het alledaagsche leven, een volk, ter neder gebogen onder den loodzwaren scepter eens tyrans. Maar wat de stem in hun binnenste gesproken heeft bij het aanschouwen der wondersterre, — dat laten zij niet los. Zij vragen, zij onderzoeken, niet: is er een Koning der Joden geboren? maar: wáár is de geboren

Koning der Joden? Dat Hij er zijn moet, dat staat voor hen vast. Een geloof, door God in het hart verwekt, stelt zijn goddelijk „nochtans!” tegenover al wat in den weg staat.

Koning Herodes verneemt van hun komst en hun vraag, — en zijne ziel wordt ontroerd. Dat was niet de blijde, zalige ontroering, waarmede een heilbegeerige van Gods gave verneemt; dat was de ontroering van den despoot, die zijne macht bedreigd waant. Met al zijn macht en heerlijkheid, te midden van een voor hem sidderend volk, gerugsteund door het wereldddwingend Rome, vreest Koning Herodes, als er gevraagd wordt naar een geboren Kindeken. Het is de vloek der tyrannen, gestadig in vreeze te moeten leven. Het Idumeesch geslacht, waaruit Herodes was gesproten, had door list en geweld zich in de plaats weten te dringen, die aan de Makkabeesche vorsten toekwam; list en geweld, slaafsche vrees voor de Romeinen en onbarmhartige onderdrukking van Israel had Herodes op de hoogte zijner macht doen blijven. Hoe? indien nu eens een wettig Koning Israels was gekomen? een Koning, door bovenaardsche machten zelfs in verre landen bekend gemaakt?

Hij kan niet rusten, zonder een onderzoek in te stellen naar de verwachtingen van dat raadselachtig volk, waarover hij regeert. Hij roept de overpriesters en schriftgeleerden samen; niet het gansche Sanhedrin, want dan hadden de ouderlingen, de vertegenwoordigers der geslachten Israels, niet kunnen ontbreken; maar de beide deelen des Sanhedrins, die meer bijzonder met de Heilige Schriften vertrouwd waren. Zij moeten hem zeggen, wat Israel verwacht, — opdat hij wete, waartegen hij zijne wapenen hebbe te richten.

Niet te vergeefs wendt zich de Koning tot hen. Het woord der profetie heeft de plaats aangeduid, waaruit de

groote Koning Israels voortkomen moet; het woord van Micha (V. 1.) wijst kennelijk Bethlehem aan.

Deze profetie draagt een gansch ander karakter, dan het woord van Jes. VII. 14, vroeger (H. I. 23) door Mattheus aangehaald. Hier hebben wij te doen, niet met een type, maar met eene rechtstreeksche voorspelling, die op den Christus henenwijst. Aan het vernederde en getuchtigde volk des Heeren, wordt door Micha verlossing toegezegd. En die verlossing wordt vastgehecht aan Davids huis. Uit het nietige Bethlehem zal de Heerscher in Israel voortkomen. Laat vrij Bethlehem klein zijn, onder de steden van Juda, uit dat Bethlehem is David voortgekomen, de man naar Gods hart, de koning, die het ideaal is van allen, die over het volk des Heeren regeeren; uit dat Bethlehem zal, in de volheid des tijds de groote Koning voortkomen, die een Heerscher zijn zal in Israel, de vorst, die uit de diepten der eeuwigheid voortkomt, de ware Koning Israels, van wien alle aardsche vorsten Israels slechts de voorafbeeldingen zijn. Niet rechtstreeks wordt het voorspeld, dat Hij te Bethlehem *geboren* zal worden; de Davidszoon zou uit Bethlehem *voortgekomen* zijn, al ware Hij elders geboren. Grondlijnen, geene letterlijke aanduidingen geven de tolken Gods in al hunne godsspraken; ook al vonden die later eene letterlijke vervulling, zoo zijn toch alleen die grondlijnen bedoeld. Wat Micha verkondigt, het is, dat het vernederde en verdrukte volk wederom zijn heil zal zien dagen, en wel van dat zelfde stamhuis uitgaande, eenmaal uit Bethlehem gesproten, dat reeds in den vóórtijd zijn roem en kroon is geweest.

Zoo wijzen dan de Schriftgeleerden naar Bethlehem heen, en de nederbuigende goedheid Gods, die *letterlijke* vervulling schenkt aan de Godspraak, maakt dat hunne

aanwijzing doeltreffend is. Doch, brengen zij ook door hunne Schriftkennis de Wijzen op het rechte spoor, — zij gaan niet zelve naar Bethlehem; zij blijven waar zij zijn. Zij komen, met al hun kennis, niet tot den Christus, dien de Heidensche mannen vinden: verstandelijke kennis baat niet, waar de drang des harten ontbreekt!

Hoe vaak vinden wij, ook in onze dagen, nog dat zelfde terug! Hoe menig een bezit kennis genoeg van wat Gods openbaring leert, maar blijft daarbij in aardse strevingen verzonken! O gewis! kennis is goed en onmisbaar, doch zij voert slechts tot het doel, als er zich zondaarsbehoefte, hartelijk verlangen naar God en Zijne gave mede paart!

II. 7—10. *Toen heeft Herodes de Wijzen heimelijk geroepen, en vernam naarstiglijk van hen den tijd, wanneer de ster verschenen was; en hen naar Bethlehem zendende, zeide: Reist heen en onderzoekt naarstiglijk naar dat kindeken, en als gij het zult gevonden hebben, boodschapt het mij, opdat ik ook kome, en dat aanbidde.*

En zij, den koning gehoord hebbende, zijn heengereisd, en zie, de ster, die zij in het Oosten gezien hadden, ging hun voor, totdat zij kwam, en stond boven de plaats, waar het kindeke was.

Als zij nu de ster zagen, verheugden zij zich met zeer groote vreugde.

Daar is ontroering bij den koning, omdat hij zijn troon bedreigd acht; ontroering bij het volk van Jeruzalem, omdat het burgeroorlog te gemoet ziet, en nieuwe gruwelen ducht van den bloeddorstigen despoot. Zóó wordt de blijde hemelboodschap onder Israel een oorzaak van schrik, omdat

de vleeschelijke zin onvatbaar is, de geestelijke Godsbelofte geestelijk te verstaan, en van een aardsch koninkrijk droomt, waar een geestelijk rijk is bedoeld. Zoo toont zich, reeds bij de eerste aankondiging, de misvatting die Jezus gansche verschijning zal vergezellen, en die ten slotte den Gezondene Gods zal doen sterven aan een kruis. Der menschen zonde en zondelust doet Gods genadegave als een vloek beschouwen.

Der menschen zonde en zondelust is oorzaak van al de vijandschap, die de Christus Gods ontmoet. Hier is de vleeschelijke zin oorzaak van het misverstand, dat in Hem een aardsch Koning doet zien, en Hem als zoodanig doet verwerpen. Maar later, als voor aller oogen zichtbaar zal zijn, dat Zijn Koninkrijk *niet* van deze wereld is, dan wederom zal juist *dit* de oorzaak zijn, waardoor Hij verworpen wordt. Noch als aardschen, noch als hemelschen Koning juicht de menschheid Hem toe: de stugge en weerbarstige zondaarsharten zal Hij eerst moeten veroveren door de macht Zijner dienende, Zijner zelfopofferende liefde.

Herodes spreekt met de Wijzen in het geheim. Voor zijne dienaren wil hij niet kenbaar maken, hoezéér deze zaak hem gewichtig voorkomt. Alle omstandigheden, vooral den juisten tijd, waarop de ster door hen gezien is, begeert hij te weten. Bij dat alles doet hij zich voor, als deellend in hun liefde en eerbied. Zelf stelt hij geen onderzoek in, bevredende dat dit toch niet zou baten, maar hij vertrouwt dat zij, die door hoogere Macht reeds zóóver geleid zijn, ook wel verder de leiding zullen ontvangen, die zij behoeven. Hunne mededeelingen betwijfelt hij niet, maar wel verre van daardoor tot geloof te worden geleid, wil hij zich van de Wijzen bedienen, om zich, nu het nog tijd is, te ontslaan van eenen, die voor zijn macht gevaarlijk zou kunnen worden.

Zoo gaan dan de Wijzen naar Bethlehem. Wel was hun geloof op zware proef gesteld! De stad des grooten Konings, waar zij gehoopt hadden Zijne heerlijkheid te zien, weet niets van Zijne komst. Nu worden zij naar een nietig stedeken gezonden. Zal ook die gang niet te vergeefs zijn?

Hun geloof *moest* worden beproefd. Dat is de weg Gods met al Zijne kinderen. Zóó alleen wordt het gesterkt; zoo alleen reinigt het geloof de harten, waarin het woont, en vormt ze om vatbaar te worden voor het eindelijk aanschouwen. Maar die God, die op zoo zware proef hen stelt, zorgt tevens er voor, dat het niet *te* zwaar worde; Hij sterkt het geloof, opdat zij niet bezwijken. Tusschen Jeruzalem en Bethlehem zien zij de wonderster terug, als om hen te verzekeren, dat zij op den rechten weg zijn. Het goddelijk teeken staat stil boven de nederige woning: zij zijn gekomen tot het doel van hun tocht. Is het bevreemdend, dat zij zich verheugden met zeer groote vreugde? Het verlangen hunner harten gaat bevredigd worden; zij zullen aanschouwen, waar hun hart reikhalzend naar uitzag.

„Op Hem zullen de Heidenen hopen!” had de stem der profetie aangaande den Messias voorzegd. (Jes. XI. 10). Door alle tijdperken der Godsopenbaring heen, was duidelijk te kennen gegeven, dat het heil des Heeren niet alleen ten bate van Israel zou komen. Ook dit behoort tot de klare bewijzen, dat „de profetie voortijds niet is voortgebracht door den wil eens menschen” (2 Petr. I. 21). Alle volken der oudheid sluiten zich op in hunne eigene nationaliteit, en zien met vijandschap of verachting neder op al wat daar buiten staat. Naar natuurlijken aanleg vertoont Israël dienzelfden karaktertrek. De leidingen Gods, om het afgezonderd te doen blijven in den tijd der voorbereiding, schenen een glimp van wettigheid te geven aan Israëls

volkstrots, en de harde bejegening door de Heidenen stelde het volk op zulk een voet van vijandschap tegen de andere natiën, dat zij de „haters van het menschelijk geslacht” werden genoemd. En zie nu, de verwachting van dat volk gaat uit naar eene toekomst, waarin de Heidenen deelen zullen in de voorrechten Israëls, waarin de volken zullen komen „aangevlogen als eene wolk, als duiven tot hare vensteren” (Jes. LX : 8), waarin de Heere „Rahab en Babel zal vermelden onder die Hem kennen, en zeggen zal van den Filistijn, den Tyriër met den Moor: deze is geboren in de Stad Gods” (Ps. LXXXVII. 4). Zulke verwachting kan geen voortbrengsel van den volksgeest zijn: zulke voorzegging draagt het stempel van Goddelijke herkomst.

Thans, bij de komst van de Wijzen uit het Oosten, begint die profetie te worden vervuld. Eerstelingen zijn zij van die duizendmaal duizenden, die, van Oosten en Westen, zullen aanzitten met Abraham, Izaak en Jacob in het Koninkrijk Gods; voorloopers van die allen, die uit de volken der aarde, in den Messias Israëls de bevrediging vinden hunner zondaarsbehoeften, en die, van nature vreemdelingen en vijanden, worden gemaakt tot huisgenooten, tot kinderen Gods.

II. 11. 12. *En in het huis gekomen zijnde, vonden zij het kindeken, met Maria, zijne moeder, en nedervallende, hebben zij het aangebeden, en hunne schatten opengedaan hebbende, brachten zij hem geschenken, goud en wierook, en mirre.*

En door Goddelijke openbaring vermaand zijnde in den droom, dat zij niet zouden wederkeeren tot Herodes, vertrokken zij door een anderen weg naar hun land.

Niet te vergeefs is het geloof der Wijzen, aangevochten door wat zij te Jeruzalem vonden, gesterkt geworden door de wederverschijning der ster. Zij ergeren zich niet aan de nederige woning; boven die woning heeft het Goddelijk wonderteeken hun de verzekering gegeven: hier is Hij, dien gij zoekt!

Hoe langen tijd reeds verloopen was, sinds de geboorte des Heeren, eer de Wijzen te Bethlehem kwamen, is niet met zekerheid te zeggen. Dat Herodes een tijd van twee jaren aanneemt, waarbinnen het Kindeken kan geboren zijn, wijst op een lange tusschenruimte sinds het verschijnen der ster. Reeds de toebereidselen tot hunne reis, die geruimen tijd moesten innemen, doen vermoeden, dat daartusschen meer dan veertig dagen zijn verloopen, zoodat de voorstelling in den Tempel, waarvan Lucas spreekt, aan dit bezoek is voorafgegaan. Anders toch zou de voorstelling in den Tempel hebben moeten geschieden na den terugkeer uit Egypte, terwijl juist toen (I. 22) gevaar verbonden was aan het komen te Jeruzalem. Het bericht van Lucas (II. 39) is dus in ruimeren zin te nemen, waar deze, door onbekendheid met de reis naar Egypte, het gaan naar Nazareth terstond op de voorstelling in den Tempel doet volgen.

Bij het aannemen van deze volgorde van gebeurtenissen wordt te meer begrijpelijk, dat in het bericht van Mattheus niet van de stal, maar van eene woning sprake is. De stal had slechts tot verblijfplaats gediend gedurende den toevloed der vreemdelingen. Daarna had Jozef zich te Bethlehem eene woning ingericht; het vervolg der geschiedenis toont toch, dat hij voornemens geweest was, dáár verder verblijf te houden, een voornemen, dat hij nog na den terugkeer uit Egypte zou hebben volvoerd, indien niet Herodes door Archelaus ware opgevolgd. Alleen door dit aan te nemen

verklaart zich, dat later eene Goddelijke openbaring hem naar Galilea moest verwijzen.

Het is de woning van een geringen handwerksman, die de Wijzen binnentreden. Maar dit verwacht hen niet. Het kindeken, dat zij aanschouwen, is de van God Gezondene. Daarom openen zij hunne schatten, en brengen Hem geschenken. Men kwam in het Oosten nooit met ledige handen tot eenen Koning: zoo brengen zij dan gaven, gelijk voor een Koning betamende waren.

Het onverstand der middeleeuwen heeft het woord „Koninklijke geschenken” opgevat alsof het beteekende „gaven *van* Koningen” in plaats van gaven *voor* eenen Koning. Zóó ontstond, in verband met het drietal der gaven, de sage, die de Wijzen vervormt tot drie Koningen, en die daarenboven hunne namen (Caspar, Melchior en Balthazar) weet te verhalen. In de gaven zelve zag men dan voorts eene symbolische beteekenis: het goud vertegenwoordigde den rijkdom, de wierook de aanbidding, en de mirre, de bittere mirre, wees heen op het bitter lijden van den Christus. Al deze dingen vindt men niet in den tekst; ze worden van buitenaf daarin gedragen.

Het bijbelsch verhaal is schoon genoeg, om deze opsieringen niet te behoeven. Koningen op het gebied van den geest zijn deze Wijzen, edeler vertegenwoordigers der heidensche menschheid, dan uitwendige machthebbers konden zijn. Zij brengen hun goud, hun wierook, hun mirre, niet om daarmede wat af te beelden, maar omdat deze dingen het kostbaarste zijn wat zij bezitten. Zij spreken met hun gaven uit: wij buigen ons neêr voor den Koning, van God ons gewezen; wij geven Hem het onze, ten bewijze dat wij ons hart Hem wijden. O zeker! wat deze Koning kwam brengen, dat wisten zij nog niet; genoeg is het hun, dat

Hij van God is aangewezen, en dat zij daarom in Hem den Langverwachte, den Vervuller van de behoefte der menschheid mogen zien.

Zij brengen hun hulde, hun eerbiedige gave. Een zinnebeeld is dit van den dank, die aan dezen Koning zal worden gebracht door Zijne verlostten. Overigens, dit zal niet het eerste zijn, wat de menschheid tot dezen Koning doet gaan. Men komt tot Hem niet allereerst om te brengen, maar om te ontvangen. Men komt tot Hem met nood en schuld, met behoeften en verlangens. Eerst waar Hij zelf Zijne rijke gave schonk, waar Hij zichzelven gaf in de volheid Zijner liefde, — dáár volgt dan later de dank en de aanbidding der gezegenden, de nederige hulde, voorafgebeeld door de gaven der Wijzen.

Slechts kort mag de vreugde duren, die der Wijzen hart in de tegenwoordigheid van het goddelijk Kind vervult. Goddelijke openbaring vermaant hen, langs een anderen weg te gaan naar hun land, opdat zij niet weder in aanraking komen met den tyran, die over Israël regeert. Alle zaligheid op aarde is nog slechts voorsmaak en onderpand van die, welke volgen zal aan gene zijde des grafs. Hier beneden heerscht nog de overste dezer wereld, en zijne dienaren oefenen onder hem hun geweld uit; hier beneden is het ongestoord genieten nog niet. Maar diep in het hart dragen de Wijzen mede wat God hun heeft geschonken; als later de kamerling, reizen gewisselijk ook zij hun weg met blijdschap, want zij weten: het heil der wereld is verschenen!

II. 13—14. *Toen zij nu vertrokken waren, ziet! de Engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, zeggende: Sta op, en neem tot u dat kindeken en zijne*

moeder, en vlied in Egypte, en wees aldaar, totdat Ik het u zeggen zal; want Herodes zal het kindeken zoeken om het te dooden.

Hij dan opgestaan zijnde, nam het kindeken en zijne moeder tot zich in den nacht, en vertrok naar Egypte, en was aldaar tot den dood van Herodes; opdat vervuld zou worden hetgeen van den Heer gesproken is door den profeet, zeggende: Uit Egypte heb Ik Mijnen Zoon geroepen.

Wat der herderen mond als Engelenboodschap aan Jozef en Maria had gemeld, (Luc. II. 16), dat is voor hen bevestigd door de komst der Wijzen. De heerlijkheid van den „Zoon des Allerhoogsten”, uit Maria geboren, is door de mannen uit verren lande erkend, erkend op grond van een Goddelijk wonderteeken hun geschonken. Hoe moeten Jozef en Maria daarin den aanvang gezien hebben der algemeene erkenning, die eenmaal volgen zou, het begin eener heerlijkheid, thans nog alleen zichtbaar voor den blik des geloofs! En zij bedrogen zich niet in deze verwachting. Voor dezen Koning *zal* eenmaal alle knie zich buigen! Alleenlijk, terwijl het geloof staart op den berg der heerlijkheid, die glanst in het licht, is de weg nog niet herkenbaar, die daarheen leiden zal, — die weg, die zoo gansch anders zal wezen, dan het menschenhart zou vermoeden, die weg, die een pad van smaad en lijden, van vloek en dood wezen zal.

Die weg is hun aangewezen door het woord van Simeon in den Tempel (Luc. II. 35); die weg wordt thans reeds zichtbaar, waar goddelijke openbaring Jozef inlicht omtrent het gevaar, dat het kindeken dreigt. Reeds terstond moet de vijandschap der wereld tegen den Christus Gods aan het licht treden. Doch.... „dit kind *moet* veilig

wezen!" God behoedt; God waarschuwt Jozef. In allerijl wordt de vlucht beraamd, — en uitgevoerd. Naar Egypte, het naastbijgelegen vreemd land, het land, waar een talrijke kolonie van Israëlieten woonde, begeeft zich Jozef met het kindeken en Zijne moeder.

Dat verblijf van den Christus in Egypte brengt aan den Evangelist wederom een profetisch woord voor den geest, het woord van Hosea XI. 1. Hier hebben wij nu weder *niet* met eene rechtstreeksche voorspelling te doen; de aanhaling heeft overeenkomst met die van Jes. VII. 14, niet met die van Micha V. 1. Kennelijk spreekt Hosea over het volk Israël: „Als Israël een kind was, toen heb Ik hem liefgehad, en Ik heb Mijnen zoon uit Egypte geroepen." Ook het vervolg handelt over de halsstarrigheid, door Israel betoond, en de geduldige leiding door God daar tegenover gesteld.

Het woord van Hosea XI. 1 is dus niet aangaande den Christus gesproken. Met welk recht haalde dan Mattheus het aan?

Israël wordt in dien tekst door God „Zijn zoon" genoemd. Maar dit zoonschap, door Israël slechts in verre, zwakke voorafbeelding bezeten, wordt ten volle verwezenlijkt in Hem, die „de Zoon" is. Even als in het tweede gedeelte van Jesaja eerst het volk Israel met den naam van „knecht des Heeren" genoemd wordt (b.v. Jes. XLII. 19. XLIX. 3), maar daarna in H. LIII klaarlijk op Hem gewezen wordt, die in waarheid *de* Knecht des Heeren wezen zal, in wien zich dat alles, waartoe Israël bestemd was, maar wat Israel nooit bereikt had, ten volle zal verwezenlijken, — evenzoo kan in Hosea XI. 1 het volk Israel in overdrachtelijken zin „zoon Gods" worden genoemd, terwijl die naam alleen in volle werkelijkheid door den Christus kan worden ge-

dragen. Israël is boven alle andere volkeren gezegend, voorwerp van Gods genadig welbehagen, voorwerp van Zijne bijzondere zorg, geroepen om den Naam des Heeren te eeren en te verheerlijken in de wereld; om al deze redenen kan de Heer van Israel spreken als van Zijnen zoon. Maar Hij weet, dat dit Israel niet waarlijk beantwoorden zal aan zijne bestemming. Hij heeft dit Israel geroepen en afgezonderd met het oog op Hem, aan Wien Hij, als de volheid des tijds is gekomen, in dit Israël eene woonstede bereiden zal. Israël is er ter wille van den Christus. Dàt is de *ware* Zoon des Allerhoogsten. En daarom kan Mattheus zeggen: eerst nu is dit woord „vervuld,” eerst nu is het in zijne volle beteekenis bewaarheid; nu, waar Hij den Christus uit Egypte tot Kanaän doet komen, nù heeft God Zijnen Zoon, den drager van de volheid Zijns wezens, uit Egypte geroepen.

II. 16—18. *Als Herodes zag, dat hij van de Wijzen bedrogen was, toen werd hij zeer toornig, en eenigen afgezonden hebbende, heeft omgebracht al de kinderen, die binnen Bethlehem, en in al diens landpalen waren, van twee jaren oud en daaronder, naar den tijd, dien hij van de Wijzen naarstiglijk onderzocht had.*

Toen is vervuld geworden, hetgeen gesproken is door den profeet Jeremia, zeggende: Eene stem is in Rama gehoord; geklag, geweend en veel gekerm; Rachel beweende hare kinderen, en wilde niet vertroost wezen, omdat zij niet zijn!

Voor Herodes kon het niet anders dan den schijn hebben, alsof de Wijzen hem bedrogen hadden. Maar een

boosaardig, achterdochtig gemoed als het zijne kon de zaak niet laten rusten. Ontvangt hij de begeerde aanwijzing niet aangaande het ééne kind, waarvan hij in de toekomst gevaar ducht, dan zal hij zichzelven helpen, door al de kinderkens van Bethlehem, die omtrent van dien leeftijd zijn, te laten vermoorden.

Men heeft de waarheid dezer geschiedenis betwijfeld, omdat Flavius Josephus er geen gewag van maakt, die overigens verscheidene gruweldaden van Herodes heeft geboekt. Maar juist onder de vele euvelheden, door Herodes begaan, ging dit vermoorden van eenige kinderkens, — naar de bevolking van Bethlehem berekend, schat men het getal op omstreeks twintig, — te lichter onvermeld voorbij. Wat zeide dit getal, in vergelijking bijvoorbeeld met de vierduizend aanzienlijke Joden, die hij op zijn sterfdag wilde laten ombrengen, opdat er bij zijn dood geen vreugde, maar algemeene rouw in het land zou zijn? Daarbij, Josephus kon van deze gebeurtenis geene melding maken, zonder duidelijker van den Christus te spreken dan in zijne bedoeling lag.

De sluipmoord, op de onnoozele kinderkens gepleegd, past volkomen bij Herodes karakter. Zoo moest dan aanstonds de komst van den Christus op aarde aanbrengen, wat door alle tijden geschieden zou: de boosheid barst in woede uit, en onschuldigen moeten lijden om Christus wil. O gewis! voor deze kinderkens is deze vroege dood een des te vroegere ingang in heerlijkheid geweest, en aan de jammerende ouders heeft de ontferming Gods voorzeker de beproeving geheiligd en ten zegen gesteld. Doch terwijl de slag hen trof, moet radelooze smart hun ziel hebben vervuld. De geboorteplaats van den Christus wordt een schouwtooneel van jammer en wee; geklag en geweën gaan

op in de velden, waarboven der Engelen loffied weerklonk.

Ook deze gebeurtenis geeft aan Mattheus aanleiding een schriftwoord aan te halen, het woord van Jerem. XXXI. 15. De Profeet spreekt daar over den jammer der wegvoering van de stammen Juda en Benjamin naar Babel. De stammoeder Benjamins, Rachel, stelt hij, in dichterlijke taal, voor, als rouwklagend over hare nakomelingen. Zulke rouwklage, wil Mattheus zeggen, herhaalt zich ook hier; Rachel is als de verpersoonlijking des volks, rouwbedrijvend over de kinderkens, gevallen door het zwaard des tyrans. Ach, de geschiedenis van het Godsrijk is op aarde eene geschiedenis van tranen en klachten, door alle tijdperken heen: eerst daarboven worden de tranen afgewischt, en vervangt het eeuwig Hallelujah de rouwklachten der aarde!

II. 19—23. *Toen Herodes nu gestorven was, ziet, de Engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, in Egypte, zeggende: Sta op, neem het kindeken en zijne moeder tot u, en trek in het land Israëls, want zij zijn gestorven, die de ziel van het kindeken zochten.*

Hij dan, opgestaan zijnde, heeft tot zich genomen het kindeken en zijne moeder, en is gekomen in het land Israëls. Maar als hij hoorde, dat Archelaus in Judea koning was, in de plaats van zijnen vader Herodes, vreesde hij daarheen te gaan; maar door goddelijke openbaring vermaand in den droom, is hij vertrokken naar de deelen van Galilea.

En daar gekomen zijnde, nam hij zijne woonplaats in de stad, genaamd Nazareth, opdat vervuld zou worden wat door de profeten gezegd is, dat Hij Nazarener zal geheeten worden.

Goddelijke openbaring had Jozef naar Egypte geleid; zoo kon hij dan niet uit eigene beweging dat land weder verlaten. Niet langen tijd behoefde hij te wachten op de goddelijke roepstem, die hem weder naar de landpalen Israels voerde. Slechts kort, misschien nog geen jaar, heeft Herodes den kindermoord van Bethlehem overleefd; hij stierf gelijk hij geleefd had, achtervolgd in het graf door den vloek van zijn volk.

Thans kon Jozef terugkeeren. Maar de troonsbestijging van Archelaus, door de Romeinen als opvolger zijns vaders erkend, en met de heerschappij over Judea beleend, doet hem aarzelen om gevolg te geven aan wat kennelijk zijn voornemen was: Bethlehem te kiezen tot zijne woonplaats. Nogmaals komt goddelijke voorlichting hem besturen, en verwijst hem naar Galilea. Opmerkelijk zijn die herhaalde openbaringen, telkens in droomen aan Jozef geschonken; aanduidingen van de gewillige en diepe afhankelijkheid van den Heer, waarin hij verkeerde. Voor eigen lot en leven had hij mogen te rade gaan met het licht, dat God schenken wil op den natuurlijken weg, door nadenken en onderzoek; doch waar hij de aardse hoeder is van den Wonderzoon uit Maria geboren, daar heeft hij stap voor stap de leiding door rechtstreeksche goddelijke openbaring van noode.

Niet naar Bethlehem, maar naar Galilea wordt hij gewezen. Is het niet, alsof hem daarin te verstaan wordt gegeven, hoe geene Koningsheerlijkheid dit kindeken omstralen, maar uitwendige geringheid het omringen zal? De aanvankelijke keuze van Bethlehem hing gewisselijk samen met een onbestemd vermoeden, dat de Davidszoon te zijner tijd met luister zou te voorschijn treden uit de aloude Davidsstad. Maar dit is niet de lijn, die Gods leiding

zal volgen. De kroon wacht aan het einde; de geringheid en het lijden gaan vooraf.

Eenmaal naar Galilea geweest, vestigt nu van zelf de keus van Jozef zich op de vroegere woonplaats, zoowel van hemzelven als van Maria. Het stedeken Nazareth wordt de plaats, waar de Christus Gods opgroeien zal.

Wederom wijst hier Mattheus op het Oude Testament terug: „opdat vervuld zou worden wat door de profeten gezegd is, dat Hij Nazarener zal geheeten worden.”

Bij dit woord doet het opmerkelijke verschijnsel zich voor, dat er geene enkele plaats in het Oude Testament is aan te wijzen, waar dit gezegd wordt. Wij bespreken niet de verschillende pogingen, tot wegneming dezer moeilijkheid aangewend; we noemen alleen de verklaring, die door haar eenvoud zich aanbeveelt. Nazarener heet de Christus op geene enkele plaats in het Oude Testament, — maar herhaaldelijk wordt Hij (zie Jes. XI. 1 en LIII. 2) een „rijsje”, een „spruit” genoemd. Die naam nu is in het Hebreeuwsch „nèzer”. Aan dit „nèzer” denkt Mattheus bij den naam Nazareth, een naam, die denkelijk wel van denzelfden stam afgeleid is. Hebben wij nu hier met eene gezochte woordspeling te doen? Geenszins. Wat de naam „nèzer”, spruit, rijsje, aanduidt, is de geringheid, de nietigheid der verschijning van den Messias. Die geringheid, tegenstelling met de verwachte Koningsheerlijkheid, komt aan het licht in het wonen in 't onaanzienlijk Nazareth, een plaatsje, van waar niemand vermoedde (Joh. I. 47), dat de gezondene Gods voortkomen zou. Geene letterlijke aanhaling is het dus, die Mattheus hier geeft; maar de Geest, die hem bezielt en leidt, doet hem in het Oud Verbond het kenmerk aangeduid vinden, dat het leven des Heeren heeft onderscheiden, een kenmerk, waaraan Israel zich stootte,

als ware het in strijd met de heilbeloften Gods. Wat dus voor oppervlakkige waarneming schijnt een dwaling des Evangelisten te zijn, dat is, van naderbij beschouwd, een blijk van den diepen blik, dien de Geest des Heeren hem deed slaan in het profetische woord. Zóó was de Christus aangekondigd; zóó is Hij in Nazareth opgevoed, en heeft Hij als verachte Nazarener geleefd. Zóó moest Zijne verschijning zijn onder de menschen, opdat Hij het werk der verzoening zou volbrengen, dat later Zijne goddelijke heerlijkheid in volle majesteit zou openbaren.

III. 1—4. *En in die dagen kwam Johannes de Dooper, predikende in de woestijn van Judea, en zeggende: Bekeert u, want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen!*

Want deze is het, van welken gesproken is door Jesaja, den profeet, zeggende: De stem des roependen in de woestijn: Bereidt den weg des Heeren! Maakt zijne paden recht!

En deze Johannes had zijne kleeding van kemelshaar, en eenen lederen gordel om zijne lenden; en zijn voedsel was sprinkhanen en wilde honig.

De dertig jaren der stille afzondering, waarin Jezus Zijne jeugd doorbracht, worden door Mattheus ganschelijk voorbijgegaan, terwijl ook Lucas daarvan niet anders dan het bezoek van den twaalfjarigen Jezus aan den Tempel mededeelt. Het waren de jaren der ontwikkeling, naar ziel en lichaam, van Hem, die een zoo waar en echt menschelijk leven kwam leiden; de jaren, waarin Hij in den stillen kring zich oefende in die gehoorzaamheid, in dat letten op de wenken des Vaders, dat het leven van den Godmensch

op aarde heeft gekenmerkt. Die jaren hadden hunne beteekenis voor Hem, niet voor de wereld. Eerst met het openlijk optreden vangt de beteekenis Zijns levens voor de menschheid aan; daarom heet die tijd bij Marcus (I. 1.) „Het begin des Evangelies”.

Al de Evangelisten wijzen op het optreden van den voorlooper, Johannes den Dooper; alleen Lucas deelt omtrent diens geboorte en omgeving eenige bijzonderheden mede, waardoor het blijkt, dat de wegbereider voor den Christus uit priesterlijk geslacht afkomstig was.

Mattheus vangt aanstonds aan met de verschijning, die zoo grooten indruk onder Israel maakte. En geen wonder! Vier eeuwen lang had de stem der profetie gezwegen. Een spreken Gods tot Zijn volk, — ach! het had alleen in den grijzen vóórtijd plaats gevonden. Dieper en dieper zonk Israel tusschen de volken; — en waar was de God des Verbonds? „Och, of Gij de hemelen scheurdet!” dat was de kreet, die opsteeg uit het hart der vromen. Maar daar was geene stein, daar scheen geene opmerking te zijn. De altaren rookten van talrijke offers; in de wetten des Heeren en in de geschiedenis Zijner wondere leidingen verdiepten zich de mannen, tot wie het volk als tot zijne voorgangers opzag; meer en beter dan ooit hield Abrahams nakroost zich van de onreine Heidenen gescheiden, — doch waar was de levende band tusschen God en Zijn volk? Men hield aan de overlevering vast, men vereerde een mummie; de geest, de gloed was geweken; daar was geen indaling Gods in het levend heden, om tot het volk te zeggen: Zie, hier ben Ik! Kom tot Mij!

Die eeuwen, waarin de Godsspraak zweeg, hadden hare beteekenis gehad in de geschiedenis der voorbereidende leidingen Gods. Het was de tijd geweest, waarin Israel het

ontvangene in zich verwerken moest; de tijd, die toonen moest of door al den arbeid, door God aan Israel besteed, dit volk tot Hem komen kon. Israel kwam *niet* nader; Israel versteende. Zoo bleek het dan door overtuigende proef, dat de menschheid onmogelijk tot God komen kon; niet alleen de volken, die God in eigengekozen wegen had doen wandelen, ook het volk, dat met wet, en offerdienst en profetie was gezegend, kwam niet waar het zijn moest; niets kon de menschheid redden, dan de Christus alléén!

Thans wordt het zwijgen gebroken. De lang beloofde Verlosser gaat verschijnen; nu wordt op Hem heengewezen door een man, van God gezonden, in wien de beteekenis der gansche voorloopige openbaring zich samenvat.

Uit de stille afzondering van het woestijnleven treedt Johannes te voorschijn. Eenzaamheid en ontbering hebben de krachten zijns geestes gesterkt; overdenking en gebed hebben hem voorbereid tot zijne roeping. Als gezant, als heilheraut des grooten Konings komt hij, — maar zijn optreden kenmerkt zich niet aanstonds als dat van eenen, die blijde boodschap komt brengen. Hij predikt, dat het Koninkrijk der hemelen nabij gekomen is, maar aan die prediking doet hij de roepstem voorafgaan: Bekeert u!

Daar was in het woord, dat hij bracht, wat in Israel weerklink moest vinden; daar was ook, wat de hoogste bevreemding moest wekken. Dat het Koninkrijk Gods komen zou, dat was de verwachting der eeuwen geweest. Daarnaar had geslacht na geslacht verlangend uitgezien, smartelijk beseffend, dat het heden niet te zien gaf, wat de Godsbelofte aangekondigd had. Maar van dat Koninkrijk had Israel eene voorstelling als van een glans en glorie, die Israel, gelijk het daar leefde, omstralen zou. Zij waren, meenden zij, de erfgenamen der belofte, de kinderen des

Koninkrijks door hunne afstamming van Abraham, en door hunne afzondering van de Heidenen tevens. Zóó als zij waren behoorden zij immers tot dat Koninkrijk? De groote dag van Jehovah's toekomst mocht een dag van schrik zijn voor de volken; zij hadden niets te vreezen, maar alles te hopen!

Daar treedt nu de verkondiger van het Godsrijk op, — en zijn eerste woord is: „Bekeert u!” Keert om op den weg, dien gij betreedt; wordt veranderd van zin, van neiging, van levensrichting; zóó als gij zijt, en blijvende, die gij zijt, kunt gij dat Koninkrijk niet ingaan. Dat Rijk is een Rijk der Hemelen; geestelijk van aard, met geestelijke gaven en geestelijke eischen; gij, die vleeschelijk zijt, hebt daaraan geen deel; daarom, — bekeert u!

Die eisch blijft door alle eeuwen heen weerklinken, tot allen, die dat Godsrijk willen binnengaan. Het aardschge-zind gemoed is voor dat Godsrijk niet geschikt. Het hart, dat van de begeerlijkheden des vleesches en der oogen en van de grootschheid des levens tot hiertoe vervuld was, moet ganschelijk veranderen, om deel aan het Godsrijk te hebben.

Doch, — stelt die eisch niet een onmogelijke vordering? Kan ook de Moorman zijne huid, de luipaard zijne vlekken veranderen? Hoe zal dat hart worden omgezet, overgebogen om God te zoeken, dat alleenlijk van strevingen der zelf-zucht vervuld is?

Zóó zou het zijn, indien op den eisch niet de verkondiging volgde: het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen! Zie, dat dit koninkrijk op aarde is afgedaald, dat doet krachten en werkingen uitgaan, die mogelijk maken, wat voor menschen onmogelijk was. Iedere ziel, die tot bekeering kwam, zal van achter erkennen: de roepstem zou ik

uit mijzelven nooit hebben opgevolgd, maar de genade, die daar uitstroomde van het koninkrijk Gods, is mij te machtig geworden. Dát heeft mijn trots gebogen, mijn verlangen gewekt; dát leerde mij bidden: Bekeer mij, o Heer! zoo zal ik bekeerd zijn! en mijne oogen zijn geopend, en mijn hart is veranderd, en wat ik vroeger vermeed, dat is nu de lust mijner ziel! —

De verkondiger der goddelijke boodschap treedt onder Israel op, niet als zelf iets aanbrengend, maar als wegbereider voor den Christus. Daarom ziet Mattheus in hem vervuld, wat door Jesaia (XL. 3) is gesproken van „de stem des roependen”. De Godspraak, die aan Juda verlossing uit de Babylonische ballingschap toezegt, bezigt het beeld van een afgezondene des Grooten Konings, die in de wildernis een pad laat bereiden, waarop de verlostten des Heeren zullen wederkeeren tot hun vaderland. Voor den Heer moet een weg worden gebaad; de hoogten moeten geslecht, de kuilen aangevuld worden, opdat de Koning, die zijne bevrijden uitleiden zal, hen voere op een effen pad. Die Godspraak brengt Mattheus nu over op den Dooper, en noemt haar in hem vervuld. Met welk recht? Met het recht van de diepe en eenig ware opvatting van Israels geschiedenis, waarbij alle voorloopige verlossingen slechts als beelden en onderpanden beschouwd worden van de volkomen verlossing, die de Christus aanbrengen zou. De aloude profetieën wezen zelve daarop heen, voor elk wiens geestelijk oog was ontsloten. Immers, zóó hoog en heerlijk waren de toezeggingen, dat de vervulling in aardse uitredding verre terugbleef achter hetgeen beloofd was. Of was, om te blijven bij de Godspraak die thans ons bezig houdt, die Joodsche staat, die na de wederkeering uit de Ballingschap ontstond, dan waarlijk beantwoordend aan wat

Jesaia had doen hopen? Hoe armelijk, hoe zwak, hoe door zonde bezoedeld was die Joodsche staat! Had dan Gods profeet te veel beloofd? groote woorden gebezigd om eene armelijke werkelijkheid te schilderen? Zekerlijk neen! Maar *dit*, dit verklaart den afstand tusschen profetie en vervulling: die vervulling is slechts een voorloopige; daar is een achtergrond; daar komt eene vervulling in de volheid des tijds, die al Gods heilbeloften tot waarheid zal maken.

Die vervulling is thans, met het optreden van Johannes den Dooper, gekomen. Hij zelf noemt zich (Joh. I. 23) „de stem des roependen”. Zijne persoonlijkheid gaat op in zijne levenstaak; zelf is hij niets; hij is: „de stem des roependen”. Bij Jesaia roept die stem: „Bereidt in de woestijn een baan!” hier bij Mattheus wordt gesproken van den „roepende in de woestijn”, eene wijziging van uitdrukking, die in de hoofdzaak geene andere beteekenis geeft, maar die slechts eene aanduiding te meer is, op hoe vrije wijze het O. T. in het N. T. aangehaald wordt.

Johannes is wegbereider; Johannes is bovenal boetprofeet. Zijn uiterlijk voorkomen is daarmede in overeenstemming. Een kleed van ruw kemelshaar dekt zijne leden; sprinkhanen, in de zon gedroogd, ook thans nog het voedsel van de armsten des lands, met wilde honig uit de kloven der steenrotsen, — ziedaar zijne spijs. Dat leven van ontbering behoort niet bij het komende Godsrijk; de Koning daarvan is gekomen „etende en drinkende”, en is door de menschen een vraat en wijnzuiper gescholden, omdat Hij niet, als Johannes, zich allerlei ontzeide. Maar zulk een leven paste den boetgezant. Wat hij te zeggen had tot het volk, moest veel meer indruk maken waar hij optrad, gelijk hij dat deed, dan indien hij zich geheel gewoon onder de menschen had bewogen. En indruk maken, aandacht trekken,

was noodzakelijk, waar voorbereidend het volk zou worden bewogen. De Koning van het Godsrijk zelf, daarentegen, zou „niet roepen, noch Zijne stem op de straten doen hooren.”

III. 5. 6. *Toen is tot hem uitgegaan Jeruzalem en geheel Judea, en het geheele land rondom de Jordaan, en werden van hem gedoopt in de Jordaan, belijdende hunne zonden.*

Aan het zuidelijk gedeelte van den Jordaanstroom, waar hij de Doode Zee nadert, had Johannes, te voorschijn tredend uit zijne afzondering, maar altijd nog blijvende in de woestijn, zijn standplaats genomen. Dáár was hij nog immer ver van het gewoel der steden; dáár was het woest en somber oord indruk bijzettend aan zijne boetredenen; maar dáár was toch ook tegelijkertijd, aan de veren of doorwaadbare plaatsen van de Jordaan, — die, in plaats van bruggen, de verbindingen waren tusschen Oost- en West-Palestina, — eene voortdurende beweging van menschen, met wie Johannes nu in aanraking kwam.

En zijn woord vindt een luisterend oor. Wat mag dit zijn? vraagt Israel zich af, dat sinds zóó lang geene levende Godsstem vernam. Het woord van Johannes draagt het kenmerk van een woord Gods te zijn, door het geweten wakker te roepen. Zij, die hem hoorden, spreken over hem tot anderen, en welhaast stroomt men van alle zijden toe tot den boetgezant.

Was dat nu teken van oprechte heilbegeerte, en werden die allen, die zich door hem lieten doopen, waarlijk bekeerd? Bekeering in massa heeft *nergens* plaats, is *nooit* aanschouwd. Zelfs dat ééne geval, dat hiertegen schijnt te

pleiten, de toebrenging der drieduizend op den Pinksterdag, is nog geen bekeering van de massa, als men dit aantal stelt tegenover de honderdduizenden, die te Jeruzalem op dien stond aanwezig waren. Wèl laat God voortdurend werken *op* de massa, eerst waar Hij Zijn genadeverbond met Israel als volk opricht, daarna waar Hij door den invloed des Evangelies volkskerken doet ontstaan. Maar *van* die massa is het telkens slechts een kern, die waarlijk Zijn heil deelachtig wordt door persoonlijk geloof. Ook bij opwekkingen, hetzij door algemeene rampen of langs anderen weg te weeg gebracht, blijft immer slechts een overblijfsel als waarlijk gewonnen te beschouwen; de groote menigte laat een tijd zich medesleepen, doch als de nieuwhed is geweken en de eerste indruk voorbijgegaan, keert zij tot vroegere onverschilligheid terug. Het ging niet anders met de volksbeweging, die door Johannes' optreden ontstond; daar vormde zich een kern, waaruit de eerste discipelen van Jezus te voorschijn kwamen, doch hoe weinig blijvend de indruk op die menigte was, die toestroomde om door Johannes gedoopt te worden, dàt is gebleken, toen Israel zijnen Koning nagelde aan het kruis!

En toch was waarlijk Johannes niet de man, die oppervlakkige opwinding in de hand werkte. De doop zelf, dien hij bediende, was voor Israel eene diepe vernedering, want het stelde het volk Gods voor oogen, hoe zij evengoed reiniging behoefden als de Heidenen, die eerst na velerlei reinigingen in het burgerschap Israels werden opgenomen. De wateren der Jordaan dekten het oude leven onder het vonnis des doods; wie uit die wateren oprees, kwam te voorschijn als ganschelijk vernieuwd. Zoo bracht het zinnebeeld der toebereiding voor het koninkrijk Gods eene ernstige roepstem. En niet minder werd de doopeling tot

ernst vermaand, door de belijdenis van zonden, die aan het gedoopt worden voorafging. Voorwaar! de gezant Gods nam het niet lichtvaardig op; de doop en de schuldbelijdenis beide hadden de strekking om alle lichtzinnigheid buiten te sluiten.

„Belijdende hunne *zonden*” lezen wij, niet: hunne *zonde*. Dat meervoud is niet zonder beteekenis. Het wijst aan, dat zij, die gedoopt werden, niet maar in 't algemeen bekenden zondaren te zijn, maar dat zij hunne persoonlijke overtredingen noemden, en daarvoor vergeving vroegen. Beide, belijdenis van *zonde*, en belijdenis van *zonden*, is noodig. Daar zijn er, aan wie het laatste zwaarder valt dan het eerste; omgekeerd, daar zijn er ook, die lichter tot het laatste dan tot het eerste komen. Belijdenis van *zonde*, erkenning van zondaar voor God te zijn, gaat gemakkelijk voor wie onder de tucht van Gods woord en wet is opgegroeid; die belijdenis is een stuk van de rechtzinnige leer, waarin men is onderwezen, en die men later met meer of minder overtuiging naspreekt. Maar oneindig zwaarder valt het denzulken eene afzonderlijke, persoonlijke overtreding te bekennen; uit te spreken: ik ben oneerlijk geweest; ik heb gelogen; ik heb onrechtvaardig gehandeld, of iets dergelijks. En toch, zoo lang het dáártoe niet komt, heeft de woordenvloed zoo weinig beteekenis, waarmede men zich een verdoemelijk zondaar voor God noemt, — omdat men heimelijk daarbij denkt: dat is nu eenmaal niet anders! — Anderen daarentegen, zij die voortkomen uit kringen, waarin zedelijkheid buiten verband met godsdienst is ontwikkeld, zullen geneigd zijn afzonderlijke verkeerdheden te belijden, maar terugdeinzen voor de erkenning van in het diepst des wezens voor God bedorven te zijn. Zij kennen wel *zonden*, maar geene *zonde*; zij troosten zich

met de gedachte, dat de vlekken, die zij in hun leven bespeuren, toch eigenlijk slechts bijkomstige dingen zijn, en dat de grondtoon huns levens is, zooals die zijn moet.

De tijdgenooten van Johannes, het volk, dat de wet des Heeren ijverig onderzocht, behoorde tot de eerste soort. Daarom is het Johannes niet genoeg, dat zij belijden zondaren te zijn: hij laat hen noemen, wat hunne overtredingen waren, opdat zij waarlijk verbrijzeld van hart tot God zouden komen.

III. 7, 8. *Hij dan, ziende velen van de Farizeën en Sadduceën tot zijnen doop komen, sprak tot hen: Gij adderengebroedsels! wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomenden toorn? Brengt dan vruchten voort, der bekeering waardig.*

De beweging, die uitdreef naar den boetgezant aan de oevers van de Jordaan, ging van de menigte over op de voorgangers; geestelijke stroomingen gaan zoowel van beneden naar boven, als van boven naar beneden. Farizeën en Sadduceën beiden, hoe ook overigens tegen elkander in strijd, sluiten zich samen aan bij het volk, en komen tot Johannes.

De eerste oorsprong van deze beide partijen ligt in het duister, gelijk dat gewoonlijk het geval is bij verschijnselen op godsdienstig gebied, die niet aan een persoon zijn vast te hechten, maar langzamerhand in den loop der gebeurtenissen zijn geworden.

Na de Ballingschap zijn beide partijen ontstaan. In 't algemeen hadden de oordeelen Gods het volk een afschrik van de afgoderij, en van de vermenging met vreemde volken gegeven. Maar bevreedend was het niet, dat er waren,

die oordeelden, daarin nog verder te moeten gaan, dan het gros hunner volksgenooten. Stipte wetsbetrachting, voornamelijk opgevat als inachtneming van al de verbodsbepalingen, die Israel van andere volken onderscheidde, stelden dezen zich ten taak; dáár, waar de wetsbepalingen zwegen, voegden zij er nadere begrenzungen aan toe, die weldra eene overlevering van geboden naast de wet stelden, waaraan niet minder streng de hand werd gehouden dan aan de bepalingen der wet. De mannen dezer geestesrichting werden genoemd, en noemden zich zelve, met den naam Farizeën, die „afgezonderden, afgescheidenen” beteekent. Wel namen zij aan het gewone volksleven Israels deel; wel verwaarloosden zij den tempeldienst der offeranden niet, maar het zwaartepunt van het godsdienstig leven lag toch voor hen in dat zich rein houden van alle besmetting. Wasschingen en reinigingen, vasten en onthoudingen, nauwgezetheid in allerlei kleinigheden, waren voor hen de hoofdzaak. Uit hun scherpe tegenstelling tegen al het niet-Israelitische volgt van zelf, dat zij de nationale partij bij uitnemendheid vormden, dat zij telkens in botsing kwamen met de heidensche vorsten en volken, die Israel overheerden.

Tegenover hen stonden anderen, genoemd met den naam Sadduceën, die „rechtvaardigen” beteekent. Deze waren de mannen des behouds. De nieuwigheden, door de Farizeën aan de wet toegevoegd, verwierpen zij. Den tempeldienst hielden zij in hooge eere; een Israeliet, die zijne offers bracht, en overigens zich hield aan wat uitdrukkelijk in de wet geboden was, zonder dat te verscherpen, beantwoordde, volgens hen, volkomen aan zijne roeping. De tegenstelling tegen vreemde volken was bij hen op verre na zoo scherp niet, als bij de Farizeën; integendeel, zij, die meestal tot de meer vermogende klasse behoorden, zagen in

eene zooveel mogelijk welwillende verhouding tot hunne overheerschers eenen waarborg tot het behoud van hun welstand.

Beide zienswijzen hadden een betrekkelijk recht; daar was aan de eene zijde iets goeds in de strengheid, die scherpe tegenstelling tegen het Heidendom bedoelde; daar was aan de andere zijde iets goeds in het handhaven der vrijheid, die de slavernij van menschelijke instellingen verwierp. Het was slechts het op de spits drijven van de eigenaardigheid der richting, wat afzonderlijke partijen deed ontstaan, en zedelijk gevaar te voorschijn riep. Voor de Farizeërs bestond het gevaar van uiterlijken vormendienst en van zelfverheffing; hun partij was die, welke als de bij uitnemendheid godsdienstige werd aangezien, en die daarom aantrekkelijkheid had voor de huichelarij. Voor de Sadduceërs lag het gevaar nabij van oppervlakkigheid en lichtzinnigheid; bij hen schaarden zich de werelddienaars, die, onder een glimp van ruime opvatting der wet, eigenlijk naar den lust huns harten begeerden te leven.

Al zou het nu zeker onbillijk en onwaar zijn, indien men alle Farizeërs huichelaars, en alle Sadduceërs werelddienaars wilde noemen, — in de meerderheid van beide partijen was zichtbaar, dat de opgenoemde gevaren niet maar bloote mogelijkheden waren. Vandaar de strenge woorden, zoo menigmaal door onzen Heer tot beide partijen gesproken; vandaar ook het harde woord, dat de Dooper hun tegemoet voert.

„Gij adderen-gebroedsels!” zoo spreekt hij, — en hij wijst met dien naam zoowel op hunne innerlijke valsheid, als op het verderf, dat zij brengen over het volk; — „wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomstenden toorn?” Uit die vraag klinkt de heftige bewogenheid zijns

harten ons tegen. Het is als wilde hij zeggen: wat drijft u hierheen? wat doet gij op den weg der heilzoekenden, gij, die ingenomen zijt met u zelve; gij, die in den grond uws harten naar geene behoudenis vraagt? Wilt gij waarlijk den toorn Gods ontvlieden, die over u het oordeel brengen zal? Indien het u ernst is met uw komen aan deze plaats, „brengt dan vruchten voort, der bekeering waardig.” Gij neemt, door dezen doop te begeeren, de houding aan van u waarlijk tot God te keeren: laat dan de waarheid daarvan blijken in daden, die met die bekeering in overeenstemming zijn.

Het woord van Johannes wil niet zeggen: Brengt vruchten voort des nieuwen levens, want het komen tot zijnen doop, ook als men oprecht was, beteekende niet, dat men dit nieuwe leven *bezat*, maar dat men het *zoekt*. Johannes eischt niet, wat zij onmogelijk konden voortbrengen; slechts *dit* vraagt hij, dat hun doen en laten toone, dat het hun ernst is met hun zoeken Gods, dat zij niet door moedwillig vasthouden aan de zonde openbaren: ons zoeken Gods is een leugen! Zij stellen zich aan, als aangeraakt door de voorbereidende genade: dit blijke dan nu uit geheel hun bestaan!

De ernstige vermaning behoudt hare kracht ook nog voor onzen tijd. Zij legt den vinger op de wonde bij zoo menig-een, die jaar en dag beweert, zoekende en vragende te zijn naar het heil des Heeren, en toch niet verder komt. O zeker! dezulke kan nog geene vruchten der wedergeboorte, geene vruchten des nieuwen levens dragen; maar de blijken moeten er dan toch zijn, dat dat zoeken naar het leven Gods ernstig gemeend is. Niet met bewustheid moeten zonden aan de hand worden gehouden; het aanvankelijk licht moet worden gevolgd; de „vruchten, der bekeering

waardig" moeten toonen, dat de toekeering tot God eene toekeering des harten is.

III. 9. *En meent niet bij u zelven te zeggen: wij hebben Abraham tot eenen vader; want ik zeg u, dat God zelfs uit deze steenen Abraham kinderen kan verwekken.*

In het hart van hen, die tot hem komen, leest Johannes de zelfgenoegzaamheid, waardoor de begeerte naar den doop bij hen een ijdele vertooning wordt. Wie den doop verlangde, sprak daardoor uit: ik ben onrein; ik heb genade noodig; zóóals ik ben, kan ik aan het Godsrijk geen deel erlangen. Doch deze mannen komen, door uiterlijke beweegredenen gedreven, misschien om het volk te believen, maar niet omdat zij iets van God hebben te vragen. Zij voelen geene behoefte aan een ingaan in het Godsrijk; immers zij meenen: zij zijn er reeds in! Zijn zij geene kinderen Abrahams? Met Abraham en zijn zaad heeft God zijn verbond opgericht; zij stammen van Abraham af, en dus — de sluitreden is gemakkelijk op te maken!

De sluitreden zou onberispelijk zijn, indien zij niet één ding vergaten: in een verbond zijn twee deelen begrepen. Is God dus, krachtens dit verbond, bereid tot geven en zegenen, — het andere deel des verbonds, de mensch, moet willig en bereid zijn om te ontvangen, om zich te laten zegenen met de geestelijke gaven Gods. En dit juist ontbrak bij hen. Trotsch en hoog stond de Farizeër, onverschillig stond de Sadduceër tegenover den Heer; geen van beiden stond in de nederige, geloovige verhouding, die Abrahams nakroost betaamde. Wat zal dan hun beroep op hun afkomst van Abraham hen baten? Om Zijn woord aan Abraham

gestand te doen, heeft God *hen* niet noodig: „uit deze steenen,” desnoods, „kan God Abraham kinderen verwekken!”

En inderdaad! voor de vleeschelijke nakomelingschap Abrahams, die als volk den Christus verwierp, is eene andere geestelijke nakomelingschap in de plaats gekomen, verwekt uit de Heidenen, door een even groot wonder der goddelijke genade, alsof God uit de steenen der woestijn een volk had doen ontstaan. Dor en doodig, niet naar God vragend, buiten rechtstreeksche bearbeiding Gods, kwijnde de Heidenwereld voort; maar als de blijde boodschap tot hen komt, gaan de volken vragen naar het heil des Heeren; de wildernis gaat bloeien tot Zijne eer!

III. 10—12. *En ook is alreede de bijl aan den wortel der boomen gelegd; alle boom dan, die geene goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen, en in het vuur geworpen.*

Ik doop u wel met water tot bekeering, maar die na mij komt, is sterker dan ik, wiens schoenen ik niet waardig ben, Hem na te dragen; die zal u met den Heiligen Geest en met vuur doopen; wiens wan in Zijne hand is, en Hij zal Zijnen dorschvloer doorzuiveren, en Zijne tarwe in Zijne schuur samenbrengen, en zal het kaf met onuitblusschelijk vuur verbranden.

Na het wegnemen der valsche gerustheid, gaat de Dooper tot rechtstreeksche waarschuwing over. De bijl aan den wortel der boomen is het zinnebeeld van het naderend oordeel Gods. God komt ten gerichte over Israel. Lang heeft de tijd van genadearbeid geduurd; welhaast zal God onderzoeken, welke vruchten Zijn wijngaard draagt, waaraan Hij alles heeft te koste gelegd om hem goede vrucht te

doen voortbrengen (Jes. V. 1—5.) De boomen, die geene goede vrucht dragen, zullen worden uitgehouwen. Niet eindeloos duurt het wachten der lankmoedigheid.

In dit verband wijst nu Johannes op de beteekenis van zijn doop, en op de betrekking, waarin hij staat tot Hem, die na hem komen zal. Zijn doop is een doop tot bekeering. Het heil aanbrengen kan hij niet; hij kan slechts op het ontvangen van het heil voorbereiden, door de gezindheid op te wekken, die noodig is, om 's Heeren gave deelachtig te kunnen worden. Hij bereidt slechts den weg voor den Meerdere, die na hem komt.

„Wie na mij komt is sterker dan ik.” In eene uitspraak, door den Evangelist Johannes bewaard, wijst de Dooper op het onderscheid in *wezen*: „Die na mij komt, is vóór mij geworden, want Hij was eer dan ik” (Joh. I. 15.) Hier, in het woord door Mattheus vermeld, wordt gewezen op hetgeen van dit onderscheid in *wezen* een uitvloeisel is, namelijk: het onderscheid in *werking*. Het verschil in *wezen* ligt in de diepte; het verschil in *werking* is voor de uitwendige waarneming kenbaar. Johannes de Dooper werkt voorbereidend; die na hem komt werkt beslissend. Zóóveel hooger staat Hij dan Johannes, dat deze niet waardig is hem den geringen slavendienst te bewijzen, die aan den binnentredenden gast bewezen werd, om hem gelegenheid te geven zich na de reis te verfrischen. Sterker kon zeker wel niet door Johannes worden uitgedrukt, welk een afstand hem scheidt van zijnen Meerdere.

Hoe duidelijk wijst deze uitspraak op de goddelijke natuur des Heeren! Immers, indien Hij een mensch uit de menschen geweest ware, zou dan de eene gezant Gods aldus over van den anderen hebben kunnen spreken? Men denke zich zulk een woord door een profeet aangaande een anderen

profeet gezegd, en men gevoelt terstond hoe onwaardig en onwaar zulk een woord zou geweest zijn. Maar hier, waar een uit de menschen geborene spreekt over den Zoon Gods, hier is dat woord aan zijne plaats; hier is het uitdrukking der werkelijke verhouding.

Doopt Johannes met water, tot bekeering, — wie na hem komt, zal met den H. Geest en met vuur doopen. Het verband, waarin dat woord voorkomt, wijst aan, dat de zeer verbreide opvatting onhoudbaar is, volgens welke het doopen met vuur eene nadere verklaring is van het doopen met den H. Geest, en de geheele uitdrukking als eene belofte des heils wordt verstaan. Het verband doet veeleer eene bedreiging verwachten; eene bedreiging, die dan ook werkelijk in dit woord is vervat, indien slechts het doopen met den H. Geest, en het doopen met vuur van elkander onderscheiden wordt. De Sterkere komt, om te doopen met den H. Geest, allen, die in ootmoed zich buigen onder den Heer. Maar tegelijk, Hij doopt met vuur; Zijne verschijning is richtend en verdelgend voor allen, die in hoogmoed en zelfgenoegzaamheid Gods roepstem wederstaan.

De komst van den Christus wordt hier van hare richtende zijde voorgesteld. Dat wil niet zeggen, dat de Dooper in den aanvang zijner prediking, — later zal hij van den Christus ook als Heiland spreken, — alleenlijk heenwijst op hetgeen geschieden zal ten jongsten dage. Neen! ook in de eerste komst van den Christus is een bestanddeel des gericht, gelijk vooral in het Ev. v. Joh. herhaaldelijk uitgedrukt wordt (zie bv. III. 19. V. 22. IX. 39.) Dat de Heilige onder de menschen verschijnt, maakt de gedachten en strevingen der harten openbaar. Het doet vragen naar God, of het prikkelt tot welbewusten weerstand; de onverschilligheid moet wijken, eene keuze moet worden gedaan.

En waar die keuze is de weerstand tegen God, daar *is* het oordeel aanwezig in den geestelijken dood, in het innerlijk versterven. Gelijk een vuur verteert en verzengt, alzoo werkt de verschijning van den Christus op dat deel der menscheid, dat zich afwendt van het heil, dat Hij komt brengen.

De bedoeling van de komst van den Christus is zóózeer het aanbrengen van zegen, dat zelfs in *dit* verband de Dooper ten éérste vermeldt, dat Hij komt om te doopen met den H. Geest. Aan het verbrijzelde, aan het in den dood overgegevene komt Hij leven brengen door Geestesmededeeling. Wees de waterdoop van Johannes alleen op datgene, wat weggedaan en gedood moest worden, *Hij* komt het goddelijk leven schenken, dat de plaats zal innemen van het oude, zondige bestaan.

Doch hierop ligt in dit woord tot de Farizeën en Sadduceën niet de nadruk. Die nadruk ligt op het doopen met vuur. Het groot gericht is aanstaande; de Rechter, de Vergelder komt. Daarom is de arbeid des voorloopers nog een laatste waarschuwing. Versmaden zij innerlijk den doop der bekeering, al ondergaan zij uiterlijk, om des volks wil, de onderdompeling in de Jordaan, dan wacht hun de verdalgende vuurdoop van Hem, die komt ten gericht.

Nog verder ontwikkelt de Dooper deze aankondiging des oordeels, als hij, van wie na hem komt, zegt, dat Zijne wan in Zijne hand is. De wan dient om het koren van het kaf te zuiveren; zoo is dus het beeld uitnemend geschikt om de handeling des gericht, het scheiding maken tusschen boozen en goeden, voor te stellen. De tarwe is voor de schuur; het kaf wordt verbrand door het vuur des eeuwigen oordeels. De dooreenmenging van koren en kaf is slechts in den tijd aanwezig; de scheiding tusschen beide is aanstaande, en is voor eeuwig.

Dreigend met de straf des Rechters spreekt Johannes de Dooper over Hem, die na hem komen zal. Vanwaar dan, dat hij later, gelijk het Ev. v. Johannes bericht, nog op zoo gansch andere wijze van den Christus spreekt? Van waar, dat hij Hem later als den Heiland, als het Lam Gods verkondigt, dat de zonde der wereld wegneemt? Dat wordt verklaard door wat Mattheus thans laat volgen.

III. 13—15. *Toen kwam Jezus van Galilea naar de Jordaan, tot Johannes, om van hem gedoopt te worden.*

Doch Johannes weigerde Hem zeer, zeggende: Mij is noodig van U gedoopt te worden, en komt Gij tot mij?

Maar Jezus antwoordende, zeide tot hem: Laat nu af, want aldus betaamt ons, alle gerechtigheid te vervullen. Toen liet hij van Hem af.

Talrijk waren de verscheidenheden tusschen hen, die kwamen om door Johannes gedoopt te worden, — maar *dit* hadden toch allen, ouden en jongen, aanzienlijken en geringen, samen gemeen, dat zij allen zondaren waren, verwerpelijk voor den heiligen God, veroordeeld door het eigen geweten. Thans komt de Eenige, de Onvergelijkelijke onder de menschen, Hij, die geene zonde gekend heeft, — en Hij komt, om zich te laten doopen met den doop der zondaren.

Hoe kan dat zijn? Geene andere verklaring is mogelijk, dan die daar gelegen is in de eenheid, waarin de Zoon Gods met de menschheid is getreden. De schuld, de onreinheid van die menschheid voelt Hij, als ware zij Zijne eigene, door de plaatsbekleedende macht der liefde. Eigen

zonde heeft Hij niet te belijden, waar Hij voor den Dooper staat, en in het woord, waarmede Hij den doop begeert, moet die persoonlijke reinheid zijn uitgekomen, zóó sterk en zóó treffend, dat de Dooper uitroept: „Mij is noodig van U gedoopt te worden, en komt Gij tot mij?” Persoonlijk kende hij Jezus niet (Joh. I. 33), al waren door de verwantschap zijner ouders met Maria, de berichten hem gewisselijk niet onbekend van al het wonderbare, dat Jezus komst op aarde had gekenmerkt. Maar de indruk, dien Jezus op hem maakt is genoeg, om hem te doen zien, dat zijn Meerdere hier voor hem staat. Voor déze reinheid slaat de boetgezant zelf de oogen neder: niet dooper, maar doopeling wil hij zijn tegenover Jezus!

Doch Jezus willigt niet in. Dat Johannes aarzelde was goed, was natuurlijk, — doch aan dit gevoel mag hij niet toegeven. „Laat nu af” zegt de Heer, houd op met bedenking te maken; „het betaamt ons, alle gerechtigheid te vervullen.”

Dat woord is geene verklaring van Jezus daad: het is niets anders, dan eene vordering van gehoorzaamheid. Zóó te doen, is plichtmatig, zegt Jezus; en, op Jezus woord, heeft de grootste dergenen, die uit menschen geboren zijn (Mt. XI. 11.) eenvoudig als een kind te gelooven, zonder te zien. Welk eene majesteit, in het allereerste woord, dat ons Evangelie uit Jezus mond vermeldt! Wie zóó kan spreken tot een Profeet Gods, wie moet Hij zijn?

De Heer vraagt geloovige onderwerping. Verklaring kan Hij van Zijn daad den Dooper ook niet geven; de mogelijkheid van dit te verstaan ontbrak nog. Eerst later, waar het gansche werk des Heilands volbracht is, waar Hij Zijne ziel gegeven heeft tot een rantsoen voor velen, daar wordt ook over dit allereerste optreden licht verspreid. Daar blijkt

die doop, dien Jezus ondergaat, eene aanduiding, dat Hij de schuld, den vloek der menschheid op zich neemt, dat Hij zich vereenzelvigt met die zondige menschheid, om van haar af te nemen wat haar verpletteren zou, en Zijn leven haar mede te deelen. De Doop in de Jordaan is de aanvaarding van het Middelaarswerk; de eerste stap, in het openlijk optreden, op den weg, die uitloopt op Golgotha's kruis. — Dat kon de Dooper nog niet begrijpen, — maar onder het woord van zijnen Meerdere buigt hij zich!

Het woord, door Jezus gesproken, eischt gehoorzaamheid van Johannes, maar tegelijk wijst Hij daarmede Zijnen eigenen weg als een weg van gehoorzaamheid aan. *Dit* is voor Johannes het vervullen der gerechtigheid, dat hij zijn ambt als dooper vervult. Voor Jezus bestaat het dáárin, dat Hij alles volbrengt, en alles ondergaat, wat daar voortvloeit uit Zijn aannemen der menschelijke natuur, uit Zijn aanvaarden van het ambt van Israels Messias. En dit volbrengen van alle gerechtigheid is het, waardoor de tweede Adam voor ons het heil verwerft, voor zooverre wij door het geloof met Hem verbonden zijn.

· III. 16, 17. *En Jezus gedoopt zijnde, is terstond opgeklommen uit het water, en ziet, de hemelen werden Hem geopend, en Hij zag den Geest Gods nederdalen, gelijk eene duive, en op Hem komen. En ziet, eene stem uit de hemelen, zeggende: Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in denwelken Ik Mijn welbehagen heb.*

De allereerste daad van het openlijk leven des Heeren is eene vrijwillige zelfvernedering. Met de zondaren stelt

Hij zich gelijk, als ware Hij één van hen. Daarom volgt als antwoord des Vaders op deze daad des Zoons, dat Hij Hem kroont met goddelijke eere. Het moet openbaar worden, dat Zijne vernedering eene vrijwillige is. Het moet kennelijk worden, dat Hij niet een zondaar is als de anderen, maar de Geliefde, de Gezegende Gods.

Daar is eenige verscheidenheid in de wijze, waarop de drie eerste Evangelisten mededeelen wat na Jezus doop geschiedde. Marcus schrijft: Hij zag de hemelen geopend; Mattheus: de hemelen werden Hem geopend; Lucas: de hemel werd geopend, en de Heilige Geest daalde op Hem neder in lichamelijke gedaante. Men heeft hieruit afgeleid, dat Marcus het voorval beschrijft als alléén gelegen in het zieleleven des Heeren, Mattheus insgelijks nadruk leggend op den indruk van de gebeurtenis op het gemoed van Jezus, terwijl dan later Lucas de zaak zou beschreven hebben als ook uitwendig waarneembaar. Die opvatting hecht intuschen al te groot gewicht aan verscheidenheid van zeggwijze. Immers, ook volgens het Ev. v. Johannes is het gebeurde bij den doop van Jezus voor den Dooper het middel geweest, waardoor hij Jezus als Gods Gezondene leerde kennen. De gansche openbaring der heerlijkheid had ten doel, Jezus verhevenheid kenbaar te maken; wat alleen in Zijn zieleleven plaats vond, zou daartoe niet in staat zijn geweest. Spreken dus Mc. en Mt. voornamelijk van wat de Heer zelf daar zag en hoorde, dit sluit geenszins uit, dat ook voor Johannes, die daarvan getuige was, die openbaring kenbaar was. *Hoe* we ons dit geopend worden des hemels hebben te denken, weten wij niet; dit alleen is gewis, dat bovenaardsche heerlijkheid zich kenbaar maakte, in overeenstemming met het getuigenis, door God gegeven omtrent Zijnen Zoon.

Tweeledig is deze getuigenis. Allereerst: de Heilige Geest daalt als eene duive op Hem neder. Van den Heiligen Geest is Hij in het lichaam ontvangen; de Heilige Geest is het leven van Zijn leven. Maar thans daalt de Geest op Hem neder, als om aan te duiden, dat Hij nu de volheid der krachten des Geestes deelachtig wordt. Thans wordt Hij toegerust tot Zijn Messiasambt. Wat innerlijk leefde in Zijn gemoed, gedurende de jaren van „het opwassen in grootte en genade bij God en de menschen” (Luc. II. 52), dat wordt nu bekroond, verhoogd, bekrachtigd, tot dat volkomen doordrongen zijn van den Geest, waardoor van Hem gezegd kan worden: „God geeft Hem den Geest niet met mate”, (Joh. III. 34). En ook *dit* heeft beteekenis, dat de Geest op Hem komt „als eene duive.” Niet dit is hier de hoofdzak, dat de duif het zinnebeeld is der reinheid; dáárin kan slechts bijkomstige beteekenis liggen, waar toch de Geest Gods reeds uit het Oude Testament genoegzaam gekend werd als de *Heilige* Geest. De hoofdnadruk valt op het *nederdalen* als eene duive. Waar onder de Oude Bedee-ling een mensch door den Geest Gods wordt aangedaan, daar komt die Geest plotseling, en voor een spanne tijds tot den mensch. Moest dat in zinnebeeld worden uitgedrukt, het zou zijn beeld vinden in den bliksem, die plotseling komt, en schittert, en verdwijnt. Maar hier, op den Christus, daalt de Geest als eene duive; het is een komen, om te blijven en woning te maken.

Ten andere, de stem Gods verklaart Jezus voor den Zoon, den Geliefde. Wat die naam van volheid der heerlijkheid omvat, dat kon gewis de Dooper nog niet geheel verstaan; daarvan ziet zelfs de gemeente der verlostten nog slechts een deel, — ja! aller eeuwen eeuwigheid zal noodig zijn om den rijkdom diens Naams te ontvouwen. Maar *dit*

werd dan toch in dien naam geopenbaard, dat in dezen Jezus de Gezondene Gods was gekomen. *Dit* mocht Johannes verkondigen aan allen, die verder hem zouden hooren: het Godsrijk is gekomen, want de Koning van het Godsrijk verscheen.

„Deze is Mijn Zoon!” Dat getuigt de stem uit den hemel aan den aanvang van Jezus loopbaan. Dat zal de Vader aan het eind van die loopbaan getuigen, als Hij den Christus uit de dooden doet opstaan. En weerklinken zal dat woord van geslacht tot geslacht, waar de trekkingen des Vaders de vermoeide en belaste zielen zullen lenenvoeren tot dezen Christus, opdat zij zouden zien op Hem, en gelooven, en het leven ontvangen door het geloof in Zijnen Naam.

IV. 1—4. *Toen werd Jezus van den Geest weggeleid in de woestijn, om verzocht te worden van den duivel. En als Hij veertig dagen en veertig nachten gevast had, hongerde Hem ten laatste.*

En de verzoeker tot Hem gekomen zijnde, zeide: Indien gij Gods Zoon zijt, zeg, dat deze steenen brooden worden.

Doch Hij, antwoordende, zeide: Er is geschreven: De mensch zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord, dat uit den mond Gods uitgaat.

De doop des Heeren was het aanvangspunt van Zijn openlijk optreden. Van nu af is het tijdperk der voorbereiding afgesloten. In het vol en klaar bewustzijn van wat Hij is, en van wat Hij der wereld komt geven, treedt Hij op. De jaren, die volgen, brengen wel voor de omgeving eene ontwikkeling van het heil, naar de mate hunner toenemende vatbaarheid, zooals dit vooral in het Evangelie

van Johannes duidelijk is waar te nemen, maar in Jezus zelve is, van dezen aanvang af, alles voltooid. Van den aanvang af treedt Hij op in het besef, dat Hij de Christus is. Maar Hij, de waarlijk menschgeworden Zoon Gods, moest er behoefte aan hebben, in een tijd van stille afzondering, den weg te overzien en te overdenken, die vóór Hem lag, vooraf de moeite en smarten en den strijd onder de oogen te zien, die voor Hem aanstaande waren.

Zoo voert dan de Geest, welks volheid Hij nu, in Zijn menschelijk leven, is deelachtig geworden, Hem naar de woestijn. De plaats van die woestijn wordt door de overlevering aangewezen in het Noordoosten van Judea, niet ver van de Jordaan. Hij wordt daar heengeleid „om verzocht te worden door den duivel.” Niet alsof dit het *naaste* doel ware; dit was gewis gelegen in de zoo natuurlijke behoefte aan een tijd van stil nadenken. Doch van zelf moest het overdenken van den weg, die vóór Hem lag, voeren tot een verzocht worden door den Booze. De strijd kon niet aangebonden worden tot verlossing der wereld, of de Overste dezer wereld moest zich opmaken tot den kamp tegen Hem, die hem zijn eigendom kwam betwisten.

Lucas bericht (in IV. 2): „Hij werd veertig dagen verzocht van den duivel.” Mattheus spreekt van verzoeking aan het einde der veertig dagen. Beide berichten strijden niet met elkander, doch vullen elkander aan. Eerst, gedurende het eenzaam overdenken, doen zich de verzoekingën voor uit hetgeen zich liet voorzien van den strijd; daarna, aan het einde, belichamen zij zich in meer rechtstreeksche aanvechting, waar de Satan zich aansluit aan de uitputting, volgende op de hooge stemming des gemoeds, die veertig dagen lang de behoefte des lichaams teruggedrongen had.

Getuigen zijn niet tegenwoordig geweest; zoo is dus het

bericht van dien zielestrijd tot ons gekomen door hetgeen de Heer zelf aan Zijne discipelen medegedeeld heeft. Voorwaar! uit zichzelf zouden zij wel nooit zulke verzoeking hunnen Heer hebben toegeschreven. Waren onze Evangelien gewrochten van verdichting, geene verzoeking in de woestijn, geen strijd in Gethsemané, geene klacht over verlatenheid aan het kruis, zou daarin opgenomen zijn. Ook in zulke trekken hebben wij bewijs voor de betrouwbaarheid dezer geschiedverhalen.

Wat den Heer aanleiding gaf, Zijne verzoeken later aan Zijne jongeren te verhalen, kan niet duister zijn. De Heer heeft hun de mededeeling niet onthouden van Zijnen zielestrijd, opdat het hun een wapen zijn zou in hunnen eigenen kamp.

Van Zijnen zielestrijd, zeggen wij. Immers, dat wij hier te doen hebben, niet met uitwendig tastbare dingen, wijst het verhaal zelf duidelijk genoeg aan. Anders toch zou men aan den duivel de macht moeten toekennen, iemand op de tinne des Tempels te plaatsen, en de vraag zou zich voordoen, waar toch wel op aarde de berg is te vinden, van waar men alle koninkrijken met hunne heerlijkheid kan overzien. Kennelijk gaat de gansche verzoeking in den geest, in het gemoed des Heeren om.

Maar wordt nu hierdoor weggenomen, dat het werkelijk verzoeken des Satans waren? Geenszins. Ze zijn zelfs onmogelijk anders, dan door diens rechtstreeksche werking te verklaren. Uit het gemoed van den Zondelooze konden geene verzoeken oprijzen. Even zeker zijn zij van buitenaf, rechtstreeks door den Satan, tot den geest des Heeren gebracht, als wanneer zij, uitwendig waarneembaar, voor het oog des lichaams waren geplaatst.

Aan den Oversten Leidsman des geloofs, die mensch is

geworden als wij, konden de verzoeken niet worden bespaard. Zóó alléén verwint de tweede mensch in denzelfden kamp, als waarin de eerste mensch is gevallen.

Opmerkelijk is het, na te gaan, hoe de drie verzoeken in de woestijn beantwoorden aan de drie grondvormen der zonde: het streven naar genot, naar eer, en naar bezit of macht, samengevat in het woord des Apostels (1 Joh. II. 16) als de begeerlijkheid des vleesches, de begeerlijkheid der oogen, en de grootschheid des levens. Naar alle zijden heen heeft de tweede Adam overwonnen, hier, waar aan den aanvang van Zijnen weg de verzoeker Hem tegenkomt, even als later in al dien zielestrijd, die Zijn aardsche leven vergezelde, gelijk Hij daarop heenwijst in het woord tot Zijne discipelen: „Gij zijt met Mij gebleven in al Mijn verzoeken.” (Luc. XXII. 28).

De verzoeken komen tot den Heer op de wijze, waarop dat alleen mogelijk was. Niet wat zondig is in zich zelf, houdt de Satan Hem voor; hij wijst Hem op datgene, wat rechtens Hem toebehoort, en wat Hij alleen dáárom *niet* neemt, omdat Hij slechts in den weg der gehoorzaamheid ontvangen wil wat de Vader Hem toeschikt.

De eerste verzoeking hecht zich aan de behoefte, die zich voordoet, nadat de spanning des geestes de eischen van het lichamelijk leven een tijd lang heeft terug gedrongen. De Satan zegt daarin: Als gij Gods Zoon zijt, wat zult gij dan honger? Betoon uw macht; gebruik uw recht! Aan den Zoon Gods moet de natuur onderworpen zijn; „zeg, dat deze steenen brood worden!”

Zoo is dan de eerste verzoeking dáárop uitgaande, dat Jezus zich door Zijn macht en naar Zijn recht genot verschaffe, genot, in de bescheidenste gestalte, als voorziening in de behoefte des lichaams. Maar met zóó te doen, zou

de Zoon buiten de perken zijn getreden van het leven der vernedering, dat Hij gewillig had gekozen, als Hij „arm werd om onzentwil” (2 Cor. VIII. 9.), en dat door voortgezette keuze doorgevoerd moest worden ten einde toe.

De Heer antwoordt met aanhaling van een schriftwoord, het woord van Deut. VIII. 3, waar Mozes aan Israel herinnert, hoe zij geleefd hebben van Manna, ten bewijze, hoe de mensch niet enkel leeft van brood, maar van alles wat God tot voedsel doet strekken. Dat Manna was in Israels schatting, daartoe volkomen ongeschikt geweest; geringschattend hadden zij gesproken van „dit zeer lichte brood,” maar het was toch intusschen voldoende geweest om hun leven te onderhouden, omdat God er Zijnen zegen in gelegd had. De bedoeling van dit woord in Jezus mond, is: het is niet het voornaamste, brood te hebben, maar te leven in kinderlijke afhankelijkheid van God, en te ontvangen wat Hij toereikt. Alle genot, ook dit meest rechtmatige, wordt door Jezus ondergeschikt gemaakt aan het gehoorzamen aan den Vader; niets zal Hij zichzelven verschaffen, maar wachten en aannemen, wat de Vader Hem beschikt. Zijn recht en Zijn macht offert Hij op; niets wil Hij, dan gehoorzamen en volgen.

IV. 5—7. *Toen nam Hem de duivel mede naar de heilige stad, en stelde Hem op de tinne des Tempels, en zeide tot Hem: Indien Gij Gods Zoon zijt, werp u zelve nederwaarts; want er is geschreven, dat Hij Zijn engelen van u bevelen zal, en dat zij u op de handen zullen nemen, opdat gij niet te eeniger tijd uwen voet aan eenen steen aanstoot.*

Jezus zeide tot hem: Er is wederom geschreven: Gij zult den Heere, uwen God, niet verzoeken!

De eerste verzoeking is overwonnen; eene tweede komt, met schijnbaren steun aan het Godswoord ontleend. In den geest plaatst Satan den Heer op de tinne des Tempels, en fluistert Hem toe: „Indien gij Gods Zoon zijt, werp U nederwaarts”. Dat herhaalde: „Indien gij Gods Zoon zijt,” is eene uittarting, alsof hij zeggen wilde: Gij zijt het gewis niet, anders zoudt gij durven doen wat ik u voorstel. Gij, menschenkind, die daar hongert in de woestijn, Gij die U inbeeldt Gods Zoon te zijn, — toon nu, dat Gij het zijt!

Maar wat kon er aantrekkelijks zijn in de verzoeking, zich van de tinne des Tempels neder te werpen? Zulk een wonderdadig ongedeerd nederkomen van die duizelingwekkende hoogte, zou juist een wonder geweest zijn naar den smaak des volks. Wie dit deed, zou stormachtig toegejuicht zijn, en zonder aarzelen als de Christus erkend zijn. Hoe effen, hoe gemakkelijk zou de geestdrift des volks Hem den weg tot den troon Davids hebben gemaakt! En immers, het welslagen was door het Godswoord toegezegd, in het gedeelte van den XCI^{en} Psalm, door den verzoeker aangehaald!

Toch wijst de Heer af. Zoomin *eer* als *genot* zoekt Hij. Niet om door Israel toegejuicht te worden is Hij gekomen; Hij wil geen andere kroon, dan die Hij uit 's Vaders hand zal ontvangen aan het eind van den weg. En daarom is Hem ook terstond doorzichtig, hoe verkeerd die aanhaling van het Psalmwoord is. Immers, wat wordt daar beloofd? Dat men in vertrouwen op God allerlei dingen kan doen, die men zich uitdenkt, en dan daarbij wonderbaar zal worden bewaard? Zekerlijk neen! *Dit* alleen wordt beloofd, dat hij, die op Gods weg wandelt, door den Heer zal worden beschermd in gevaar.

Op die valsche aanwending van een Schriftwoord gaat de Heer niet in; Hij snijdt de gansche verzoeking af door het Schriftwoord, ontleend aan Deut. VI. 16: „Gij zult den Heer, uwen God, niet verzoeken.” Dat is: Gij zult de macht, de trouw, de liefde Gods niet op de proef stellen door willekeurige daden, alsof gij den weg te kiezen en af te bakenen hadt, en God u dan ter wille zou moeten zijn tot uwe redding. Aan God het besturen; aan den mensch het nederig volgen. Wie op Gods weg is, mag hopen op Zijne bescherming; eigengekozen wegen moeten leiden ten verderve.

IV. 8—11. *Wederom nam Hem de duivel mede op eenen zeer hoogen berg, en toonde Hem al de koninkrijken der wereld, en hunne heerlijkheid, en zeide tot Hem: Al deze dingen zal ik u geven, indien gij, nedervallende, mij zult aanbidden.*

Toen zeide Jezus tot hem: Ga weg, Satan! want er staat geschreven: Den Heere, uwen God, zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen.

Toen liet de duivel van Hem af, en ziet, de engelen zijn toegekomen, en dienden Hem.

Eene derde poging wordt door den verzoeker in het werk gesteld. Ditmaal plaatst hij Jezus, in den geest, op een hoogen berg, waar al de heerlijkheid der wereld zich voor Zijnen blik vertoont. En hij belooft Hem dit alles, — voor eene enkele huldiging, voor een enkelen voetval! Is hij niet de Overste dezer wereld? Staan al deze dingen niet in zijne macht? Zoo de Rabbi uit Nazareth slechts de wegen volgen wil, die de Overste dezer wereld Hem wijst, wat zal dan niet voor Hem bereikbaar zijn?

Gelijk de Heer recht gehad zou hebben op de hulde Israels, in de tweede verzoeking Hem voorgespiegeld, zoo kwam aan de Zoon des Vaders ook de heerschappij over al het geschapene toe. Te heerschen was Zijn recht, — te dienen heeft Hij gekozen. Niet op den weg van het heerschen, maar op den weg van het dienen, was alleen de menschheid te redden. Hij is gekomen om 's Vaders wil te doen; Hij heeft zich gebogen onder de wet. En die wet eischt, gelijk de keuze Zijns harten het wil: „Den Heer uwen God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen.” (Deut. X. 20). Dat is de diepste grond, dat is de eerste aanvang van alle leven, dat Gode welbehagelijk zijn zal. En nu dan ook, waar de verzoeker dit allerdiepste heeft aangeraakt, en al zijne be-toovering heeft zoeken aan te wenden, nu klinkt dan ook het machtwoord hem tegen: Ga weg, Satan! En de Satan wijkt, — voor een tijd!

Alle verzoeken heeft onze Heer overwonnen. En Hij heeft ze verwonnen, niet door Goddelijke macht, maar op den weg, den kinderen der menschen gewezen, door vast te houden in den geloove aan God. Het wapen, waarvan Hij zich in Zijnen strijd bedient, en dat Hij daarmede in de hand geeft van allen, die achter Hem, onder Hem, en door Hem, den goeden strijd zullen strijden, is het Godswoord, nedergelegd in de H. Schrift. Dat is het wapen, waarvoor Satan vluchten moet! Maar tegelijk toont ons deze geschiedenis, *hoe* dit wapen gebruikt moet worden. Niet een enkel aanhalen van teksten baat, — immers ook Satan heeft een bijbeltekst aangehaald. Wie van buiten af, met onheiligen zin, tot de Schrift toetreedt, kan in dit tuighuis zich wapenen halen in den strijd *tegen* God! Slechts wie zich inleeft in den geest der Schrift, wie zijnen geest onder de tucht plaatst van den Heiligen Geest, die uit die

Schrift spreekt, zal geene losse gedeelten daarvan rukken uit hun verband, en verdraaien tot zijn eigen verderf. Daar is kinderzin noodig, om recht te verstaan wat de Vader spreekt.

De strijd des Heeren is volstreden. Zal ook later de verzoeker wederkomen, (Luc. IV. 13), om den Heiland der wereld te belagen, en te pogen Hem af te brengen van Zijnen weg, — thans is er een oogenblik van vrede, een voorsmaak der eeuwige overwinning: de engelen Gods komen, en dienen Hem, die den Vader heeft gediend met volhardende trouw!

Daar is in dat verzocht worden onzes Heeren eene diepte, waarvoor wij eerbiedig stilstaan. Dat Hij verzocht kon worden, — wij zien het in deze geschiedenis; het zou immers zonder dat eene schijnvertooning geweest zijn, den Zoon des Vaders onwaardig! Maar had Hij dan *kunnen* zondigen? Hier ligt de diepte, die wij niet peilen. Naar de afgetrokkene mogelijkheid moet bevestigend worden geantwoord, om de werkelijkheid van Zijn verzocht worden te handhaven. Maar zijnde die Hij is, naar de liefde, die den Zoon met den Vader verbindt, is deze mogelijkheid tegelijk eene onmogelijkheid. Neen! het was niet twijfelachtig, of Hij de overwinning zou behalen; de verlossing van ons geslacht hing niet aan een onzeker misschien. Beide deze zijden der waarheid hebben wij gelijkelijk vast te houden; de volkomene verbinding van beiden ligt buiten en boven onzen beperkten gezichtskring.

IV. 12—16. *Als nu Jezus gehoord had, dat Johannes overgeleverd was, is Hij wedergekeerd naar Galilea; en Nazareth verlaten hebbende is komen wonen te Kapernaum, gelegen aan de zee, in de landpalen van Zebulon en Naphtali, opdat vervuld zou worden*

hetgeen gesproken is door Jesaia den profeet, zeggende: Het land Zebulon en het land Naphtali, aan den weg der zee, over de Jordaan, Galilea der volken; het volk dat in duisternis zat, heeft een groot licht gezien; en dengenen, die zaten in het land en de schaduwen des doods, dezen is een licht opgegaan.

Op het verhaal van de geschiedenis der verzoeking, laat Mattheus aanstonds de mededeeling volgen van de vestiging des Heeren in Galilea. Uit het Ev. van Johannes weten wij, dat daartusschen eene tijdruimte in ligt van omstreeks een jaar.¹⁾ Die tijd, door den Heer hoofdzakelijk te Jeruzalem en in Judea doorgebracht, om in het middelpunt van het Israelietisch leven Zijn arbeid aan te vangen, wordt door de drie eerste Evangelisten stilzwijgend voorbij gegaan. Hun doel was: het beeld des Heeren te schetsen voor de nog niet toegebrachten; daartoe nu konden trekken uit het leven in Galilea beter dienen, dan berichten over den arbeid in Judea, waar de gesprekken met de aanzienlijken des volks van zelf een meer diepzinnig karakter droegen.

Mattheus vat dus den draad van het geschiedverhaal op, waar Jezus zich voor goed in Galilea komt vestigen; voor een kort bezoek was de Heer daar, blijkens Joh. I. 44—II. 12, reeds vroeger geweest. Thans komt Jezus er wonen, nu aan de openbare werkzaamheid des Doopers een einde gemaakt is door diens gevangenneming. Het werk van den voorlooper, nog een tijdlang voortgezet na het optreden van Jezus, om onderdanen voor den grooten Koning te winnen, is gewelddadig afgebroken, — maar de Meerdere komt nu de plaats van den mindere innemen.

¹⁾ Zie mijn: Ev. van Joh. deel I, pag. 170.

De Heer vestigt zich te Kapernaum, dat ter oorzaak daarvan „Zijne stad” genoemd wordt (Mt. IX. 1), hoe vaak ook die stad werd verlaten om Palestina in alle richtingen te doorkruisen. Denkelyk is de keuze van deze stad veroorzaakt door hare ligging aan den grooten weg van het verkeer tusschen de verschillende deelen van het Joodsche land. Zoo kozen ook later des Heeren Apostelen de veel bezochte handelssteden tot middelpunten hunner werkzaamheid, opdat de zegen huns woords zich naar alle zijden zou verbreiden.

Door dit wonen te Kapernaum is vervuld wat Jesaia heeft geprofeteerd in H. VIII. 23 en IX. 1. We hebben hier te doen met eene rechtstreeks Messiaansche profetie, al sluit de profeet zich aan de ellende van zijnen eigenen tijd, als aanknoopingspunt aan. Tegenover den jammer, waardoor die landstreek getroffen wordt als schouwtooneel des oorlogs in Jesaia's tijd, ziet zijn geestesoog eene toekomst, waarin juist deze landstreek hoog bevoorrecht zal zijn. In Jesaia's tijd was deze streek bewoond door de stammen Zebulon en Naphtali. Die landstreek wordt „de weg der zee” genoemd, niet naar de onbeduidende zee van Galilea, maar omdat hier doorheen de groote heirbaan liep, die naar de Middellandsche zee zich uitstreckte. Het is dat gedeelte van Palestina, dat het meest in aanraking kwam met de vreemde volken; daarom ook waren al vroeg onder de bevolking onderscheidene heidensche bestanddeelen, zoodat dit gedeelte des lands „Galilea der volken” heette. Na de ballingschap droeg de bevolking in verhoogde mate een gemengd karakter, zoodat de trotsche Jeruzalemmers op Galilea als op een onrein land nederzagen.

Aan *dat* land nu is door Jesaia een heerlijke toekomst toegezegd. Waren de inwoners in zijnen tijd in diepe

ellende, gezeten in doodsschaduw, er zou een groot licht over dat land, op 's Heeren tijd, opgaan. En wèl is die Godsspraak vervuld! Dáár heeft het Licht der wereld gewoond. Van die plek zijn de stralen des lights uitgegaan over de duistere aarde, om vrede en hope te brengen aan de treurigen van hart.

IV. 17. *Van toen aan heeft Jezus begonnen te prediken en te zeggen: Bekeert u, want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen!*

Voorwaar! het koninkrijk van den Christus is niet van deze wereld! De Koning treedt op, — als prediker! Geen luister omringt Hem; geen leger volgt Hem; niets dan Zijn woord is het wapen, waarmede de wereld zal worden verwonnen, en waardoor uit die wereld een schare van onderdanen van het koninkrijk der hemelen zal worden samengebracht.

„Het koninkrijk der hemelen.” Opmerkelijk is, dat, terwijl Marcus en Lucas meestal spreken van het „koninkrijk Gods”, Mattheus bijna altijd den naam van „koninkrijk der hemelen” bezigt. Het is, omdat hij in de eerste plaats voor Israel schrijft, dat wel een koninkrijk Gods verwachtte, maar zich dat voorstelde als een aardsch koninkrijk. Daarom moet die naam „koninkrijk der hemelen” hen gedurig wijzen op het geestelijk karakter dezes Rijks. Wel wordt het opgericht op aarde, maar het is niet aardsch van wezen; het brengt op aarde de goederen des hemels; het kenmerkt zich door den Geest, die in den hemel Gods heiligen vervult.

De inhoud van Jezus prediking bij Zijn optreden in Galilea is volkomen dezelfde als die der prediking van den Dooper, in H. III. 2 vermeld. Toch, hoeveel rijker van zin is nu dit woord geworden! Johannes kon nog slechts

het koninkrijk aankondigen als welhaast aanstaande. Thans *is* er het koninkrijk, want de Koning is verschenen, en in Hem komt het koninkrijk, omdat deze Koning niet zonder onderdanen kan blijven. De openbaring der heerlijkheid dezes koninkrijks is er echter nog niet, ja! deze zal slechts verschijnen aan het einde der eeuwen. In *dien* zin geldt gedurende deze gansche bedeeing tusschen de eerste en tweede komst des Heeren, datzelfde woord: het is nabijgekomen; niet: het is gekomen. Al die eeuwen door blijft de bede opstijgen: Uw koninkrijk kome! Maar nabijgekomen is het. Aan de consciënties beveelt het zich aan; den vermoelden van hart noodigt het tot de rust; het komt tot de zielen, eer nog de zielen tot dat koninkrijk komen. Het doet zijne heerlijkheid en zaligheid vermoeden, — maar niets kan ontslaan van den eisch, dien het brengt: Bekeert u! Hoe werd de kracht van dien eisch versterkt, waar niet meer een zondig menschenkind, maar de vlekkeloos reine als Godsgezant optreedt! Hoe moest het diepst van het gemoed erkennen: om Hem toe te behooren is eene verandering noodig, die den ganschen mensch, het gansche leven omvat!

IV. 18—22. *En Jezus, wandelende aan de zee van Galilea, zag twee broeders, namelijk Simon gezegd Petrus, en Andreas, zijnen broeder, het net in de zee werpende, (want zij waren visschers); en Hij zeide tot hen: Volgt Mij na, en Ik zal u visschers der menschen maken.*

Zij dan, terstond de netten verlatende, zijn Hem gevolgd.

En Hij, van daar voortgegaan zijnde, zag twee andere broeders, namelijk Jacobus, den zoon van

Zebedeus, en Johannes, zijnen broeder, in het schip met hunnen vader Zebedeus, hunne netten vermakende, en heeft hen geroepen. Zij dan terstond verlatende het schip, en hunnen vader, zijn Hem nagevolgd.

Met een eukel woord heeft de Evangelist het optreden des Heeren te midden des volks gekenschetst. Thans gaat hij 's Heeren bemoeiing met afzonderlijke zielen vermelden. Die twee vormen van arbeid gaan in de uitbreiding van het Godsrijk immer gepaard, en versterken elkander wederkeerig.

Daar ligt een waas van liefelijkheid en vriendelijkheid over het verhaal, dat ons hier bezig houdt. De kalme rust van 's Heeren optreden, het suizen der zachte koelte, waarin Jehovah's tegenwoordigheid zich openbaart, treedt ons tegemoet in dat „wandelen aan de zee”. Niet met storm en vuur gaat de Christus de wereld veroveren; Hij wandelt aan de zee, en ziet uit naar hetgeen de Vader Hem tegemoet voert.

De Galileesche zee, ook wel het meer van Tiberias geheeten, naar de residentie Tiberias, door Herodes gesticht, is een meer, dat door de wateren der Jordaan gevormd wordt, op dezelfde wijze als het meer van Constanx door de wateren van den Rijn. Zes uren is de lengte, ongeveer drie uren is de breedte van dit meer, dat in de dagen van Jezus door bloeiende steden en dorpen omzoomd was, maar thans slechts door meest onvruchtbare rotsen omringd is. Overrijk aan visschen, leverde het een bron van bestaan voor velen; door een dichte bevolking omgeven, wemelde zijn oppervlakte van eene menigte vaartuigen. Dat meer was, meer dan eenige andere plek, het schouwtooneel van 's Heeren werkzaamheid op aarde.

„En Jezus zag twee broeders, namelijk Simon, gezegd Petrus, en Andreas”. Het was niet voor de eerste maal, dat Jezus met hen in aanraking kwam. Johannes verhaalt ons (in I. 41, 42) eene ontmoeting, die bijna een jaar vroeger plaats vond. Die ontmoeting was de eerste aanraking; toen waren de harten voor Jezus opengegaan; toen hadden zij aanvankelijk in Hem den Beloofde erkend. Maar, nog niet door Jezus voor goed aan zich verbonden, hadden zij wel reeds nu en dan Hem vergezeld, doch om straks weder te keeren tot hun gewoon bedrijf. Nu eerst worden zij daarvan afgeroepen; nu eerst bestemd om Jezus gestadig te volgen; terwijl nòg later tot hen en tot anderen de roeping tot het Apostelambt komt, die hun voor goed hun levens-taak aanwijst.

Midden in hun arbeid komt tot hen de oproeping: volg Mij! De naaste zin van dat woord is de letterlijke beteekenis. Doch tegelijk, wat diepe zin ligt in dit eenvoudige woord! Dit ééne omvat alles in zich. Jezus te volgen; te wandelen op den weg, dien Hij wijst; geene eigengekozen wegen te gaan, en ook op den rechten weg niet den Heer vooruit te loopen; te volgen, dus: te gehoorzamen; te volgen met kinderlijken zin en kinderlijk vertrouwen, ook dan, als de weg steil en hobbelig is, ook dan, als de weg schijnbaar tot geen doel voert; altijd te volgen, omdat het hart door liefde en aanbidding is verbonden aan Hem, die vóórgaat, — dat is de éénige, de alomvattende eisch voor allen, die, door alle eeuwen heen, Jezus toebehooren. Dat is het inbegrip van alles, wat Jezus van ons vraagt, Broeders en Zusters! als Zijn Geest onze harten aan Hem verbindt, om Hem nu verder voor eeuwig toe te behooren; een volgen, waarbij we niet vooraf weten, waartoe ons dat voeren zal, een volgen, dat aan Hem

overlaat, den rechten weg te kiezen. Dàt, en dat alléén, is tevens de eisch aan hen, die tot den eersten rang in het Godsrijk, den Apostelrang, worden geroepen.

Aan dien eisch wordt eene belofte verbonden, eene vriendelijke toezegging, die hun doet verstaan wat hooge eere, wat gezegende taak hen wacht. „Ik zal u visschers van menschen maken”. Uit de zee der ellende zullen zij de zielen uittrekken, door ze tot Jezus te voeren. Het geduld, het beleid, den moed, die hun noodig waren geweest in hun visschersbedrijf, zouden zij voortaan hebben aan te wenden tot hooger doel; zielen zouden zij verzamelen, medearbeiders met den Koning van het Godsrijk zouden zij zijn.

Terstond geven zij aan Jezus oproeping gehoor. Daar zou in dit oogenblikkelijk volgen iets raadselachtigs geweest zijn, zoo zij den Heer hier voor het eerst aanschouwden; volkomen verklaarbaar wordt het, waar Jezus, (blijkens Joh. I. 41, 42) geen vreemde meer voor hen was; te meer verstaanbaar, waar aan deze roeping de wonderbare vischvangst vooraf ging, in Luc. V. 1—11 verhaald. Zoo vult, wel verre van elkander te weerspreken, het ééne Evangelie het andere aan.

Twee anderen worden insgelijks geroepen, en volgen op de roepstem: Jacobus en Johannes. Ook dezen waren (Joh. I. 41, 42) (1) reeds vroeger met Jezus in aanraking geweest; het eerste viertal is vergaderd van het twaalfstal, de eerste aanvang gemaakt van de gemeente, die in hare voleindiging eene schare zal wezen die niemand tellen kan, en waarvan toch alle de leden, één voor één, en hoofd voor hoofd, dáárdor zullen toegebracht zijn, dat de Geest Gods

(1) Vgl. mijne verklaring van het Ev. v. Joh. t. a. p.

in hun hart de roepstem van Jezus zal hebben verstaanbaar gemaakt: „Volg Mij!”

IV. 23—25. *En Jezus omging geheel Galilea, leerende in hunne Synagogen en predikende het Evangelie des Koninkrijks, en genezende alle ziekte en alle kwale onder het volk.*

En Zijn gerucht ging vandaar uit in geheel Syrie, en zij brachten tot Hem allen, die kwalijk gesteld waren, met verscheidene ziekten en pijnen bevangen zijnde, en van den duivel bezeten, en maanzieken en geraakten, en Hij genas hen. En vele scharen volgden Hem na, van Galilea, en van Dekapolis, en van Jeruzalem, en van Judea, en van over de Jordaen.

Met deze woorden geeft de Evangelist een algemeen bericht omtrent de werkzaamheid des Heeren gedurende dezen tijd van Zijn openbaar leven. Hij bepaalt Zijn arbeid niet tot Kapernaum, en hen, die Hem daar komen zoeken; zelf gaat Hij uit, om de verlorene schapen Israels te roepen tot de schaapskooi.

De Heer doorreist Galilea, dat is: het noordelijk gedeelte van Palestina, in vroegere eeuwen de woonplaats van de stammen Issaschar, Zebulon, Naphtali en Aser. In tegenstelling met de bewoners van Judea, was de bevolking van Galilea eene eenvoudige, landbouwende bevolking. De Galileërs worden beschreven als heftige, dappere, licht tot opstand geneigde mannen. Wat den Heer hier meer ingang deed vinden dan in Judea, was de omstandigheid, dat hier de waan van zelfgenoegzaamheid niet gevonden werd, die in het middelpunt van het Israelitisch volksleven zoo sterk ontwikkeld was.

Waar Jezus komt, treedt Hij op in de Synagoge. Die synagogen waren wat zij nog thans zijn: plaatsen van gemeenschappelijke godsdienstoefening, waar men samenkwam tot het hooren voorlezen van de Wet en de Profeten, en tot het opzenden van gebeden. Met zekerheid is niet aan te wijzen, dat zij reeds vóór de Ballingschap bestonden; daarin en daarna ontvangen zij telkens grooter beteekenis. Was in vroegeren tijd de offerdienst de hoofdzaak in Israels godsdienst geweest, na de Ballingschap hield die wel niet op, maar de nadruk werd toch meer gelegd op het kennen en beoefenen der Wet, zooals die door de Schriftgeleerden verklaard, en op allerlei bijzonderheden toegepast werd. Dit gaf van zelf toenemende beteekenis aan de synagogen, die daarenboven, als plaatselijke vereenigingspunten voor de aanbidders van den God Israels, eene kracht en een steun gaven aan het volksbestaan, waardoor dit in staat gesteld werd in lateren tijd zelfs de verwoesting van Jeruzalem en de verstrooiing des volks te overleven.

Naar de Synagoge was Jezus gewoon geweest, reeds als kind en jongeling, zich op elken Sabbat te begeven. (Luc. IV. 16); thans komt Hij er, niet om te hooren, maar om te prediken. Van het recht, dat aan iederen Israeliet toekwam, om daar het woord te nemen, zoo hij iets tot vertroosting of vermaning tot zijn volk had te zeggen (Hand. XIII. 15) maakt Jezus gebruik. En wat Hij predikt is „het Evangelie des Koninkrijks.” Het is wel in waarheid iets nieuws, wat Hij komt brengen. Het is niet een woord, dat tot geduld en vertrouwen vermaant, in verwachting eener betere toekomst, zooals het woord van Israels Rabbijnen noodzakelijk zijn moest; *dit* woord verkondigt, dat de lang verbeide toekomst nu gekomen is; dat het Godsrijk opgericht wordt, en onderdanen zoekt. Het is eene prediking

die aan de Schriften des O. Verbonds zich aansluit met de verzekering: Heden is deze Schrift in uwe ooren vervuld! (Luc. IV. 21). Het is de verkondiging der blijde boodschap van de geopenbaarde liefde Gods, en van de roeping, die uit deze gave voortvloeit, gelijk straks de Bergrede van die prediking een overzicht geeft.

Doch het blijft niet bij prediken. Kracht gaat van Jezus uit, om alle ziekte en alle kwale te genezen. De gave Gods is allereerst voor de ziel bestemd; doch opdat die gave recht gekend en gewaardeerd zou worden, openbaart zij zich ook als redding aanbrengende voor het uitwendige leven, waarvan de nood zooveel eerder en méér door den van God vervreemden mensch wordt gevoeld. Later, bij de bespreking van afzonderlijke wonderen des Heeren, vinden wij overvloedige gelegenheid bij de bedoeling dezer wonderen nader stil te staan.

Begrijpelijk is het, dat het gerucht aangaande dezen Rabbi zich met snelheid verspreidt. Het gaat uit in „geheel Syrie”, eene uitdrukking, die gekozen wordt, omdat ook Palestina tot deze Romeinsche provincie Syrie behoorde. Zoo komen dan ook Heidenen hun deel zoeken en vinden aan den zegen, die tot Israel is gekomen; van alle zijden brengt men krauken en ellendigen tot den Heer, die zelf intusschen zich niet buiten de landpalen Israels begeeft.

Van alle kanten, uit alle deelen van het Joodsche land, die in vs 25 worden opgenoemd, stroomt men tot Hem samen. Zeker, daar was heilbegeerte aanwezig in deze beweging, maar dat de overgroote menigte door uitwendige beweegredenen werd gedreven, dat bleek straks, waar die meerderheid onwillig zich afwendde. Toch wijst Hij, die in de harten leest, hen niet af; Hij verkondigt het woord des koninkrijks, opdat het ontvangen zou worden in de daarvoor

vatbare harten. Zelf zal het woord, dat Hij predikt, scheiding teweeg brengen tusschen hen, die „tot het licht komen” en die „het licht haten” (Joh. III. 20, 21); maar Jezus weert niemand af; Jezus brengt tot hen allen de blijde boodschap des Koninkrijks.

Op welke wijze Hij dat doet, vermeldt Mattheus in de Bergrede, die hij mededeelt als algemeen overzicht van Jezus onderwijs.

V. 1. *En Jezus, de schare ziende, is geklommen op eenen berg; en als Hij nedergezeten was, kwamen Zijne discipelen tot Hem.*

Welke de berg geweest zij, waarop de Bergrede uitgesproken is, wordt niet nader aangeduid; de overlevering blijft natuurlijk niet in gebreke, eenen bepaalden berg daarvoor aan te wijzen. Ongetwijfeld heeft de Heer zulk eene plaats gekozen, om te beter gehoord te worden door de talrijke menigte, die Zijn woord kwam hooren. Het naast rondom Hem verzamelden zich Zijne discipelen, voor zovelen die reeds Hem vergezelden; daarom heen legerde zich de schare. Die samenstelling van den kring der toehoorders bepaalt van zelve den aard der rede; gedeeltelijk heeft zij reeds toegebrachten, gedeeltelijk nog buitenstaanden op het oog, en wel aldus, dat nergens de grenslijn scherp wordt getrokken.

De rede des Heeren, hier door Matth. medegedeeld, wordt, gedeeltelijk althans, ook bij Lucas (H. VI) aangetroffen. Dat beide Evangelisten dezelfde rede bedoelen weder te geven, blijkt uit de treffende overeenkomst, en wordt geenszins weersproken door Lucas bericht (vs. 17), dat Jezus stond op „eene vlakke plaats.” Bedoeld wordt eene hoogvlakte, in

tegenstelling met den top des bergs, waar Jezus afgedaald was; zoodanige plaats nu wordt ook door het Ev. v. Matth. ondersteld, wijl anders de schare zich niet om den Heer had kunnen verzamelen.

Deelen nu beide Evangelisten dezelfde rede mede, dan ontstaat de vraag, wie der beiden in deze mededeeling het nauwkeurigst is; met andere woorden: heeft Matthëus de kortere rede aangevuld door woorden bij te voegen, die Jezus bij andere gelegenheden gesproken heeft, of wel: heeft Lucas slechts een gedeelte weergegeven van de op den berg gehoudene rede?

Wij meenen, dat aan *enkele* invoegingen bij Matthëus gedacht moet worden; ten voorbeelde wijzen wij op het „Onze Vader.” De aanleiding, waarbij Jezus dit gebed aan Zijne discipelen gaf, wordt in Luc. XI. 1. medegedeeld; noch die vraag, noch 's Heeren antwoord laat zich denken, indien reeds in de Bergrede dat gebed was gegeven.

Maar overigens, wat het geheel aangaat, is het bericht omtrent deze rede door Matthëus voor de meest juiste terug-gave te houden. Wat Lucas mededeelt zijn kennelijk slechts fragmenten, los aan elkander gevoegd; in de rede, gelijk Matthëus die geeft, is een organische samenhang, die onmogelijk ontstaan zou zijn door bijeenvoeging van wat bij verschillende gelegenheden gesproken was. Aan het einde van onze beschouwing der Bergrede zullen wij aanleiding hebben op dien samenhang te wijzen.

Daar is aangaande de heerlijkheid en verhevenheid der Bergrede slechts ééne stem. Zelfs zulken roemen daarvan de schoonheid, die overigens in de Evangeliën aan veel zich stooten. Hier, meenen zij, is alleen voortreffelijke zede-leer, ontdaan van wonderen en dogma's, en met eerbied luisteren zij naar den Rabbi van Nazareth, die zoo schoone

en ware woorden sprak. En toch, die gansche Bergrede rust op een ondergrond van mysterie en wonder, zooals ons overdenken ons toonen zal. Neen! daar is geen scheiding te maken tusschen den Christus der Bergrede en den Christus van Golgotha en den Olijfberg; slechts de gemeente, die in Hem haar Redder vond, kan *waarlijk* verstaan, kan *beginnen* te beoefenen, wat Hij in de Bergrede spreekt.

V. 2. 3. *En Zijnen mond geopend hebbende, leerde Hij hen, zeggende: Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het koninkrijk der hemelen.*

Onderscheid en samenhang beide van Oud en Nieuw Verbond kon wel niet treffender aan het licht treden, dan door dezen aanvang der Bergrede, beschouwd tegenover het optreden Gods op den Sinaï. *Dáár* eene ontzachelijke, ongenaakbare majesteit, sprekende in donderslagen tot het volk, dat sidderend van verre stond; *hier* de vriendelijke Menschenzoon, nedergezeten tusschen degenen, die Hem hooren. *Dáár* eene Godsopenbaring, waardoor gestadig henenklinkt, dat de overtreder der wet is vervloekt; *hier* is het eerste woord eene zaligspreking, uitlokkend, bemoedigend, vertroostend.

En toch, beide bedeeelingen weerspreken elkander niet; beide komen van denzelfden God. De eerste moest den weg banen tot de tweede; de eerste wees op de tweede heen. Waardoor anders wordt de armoede van geest geboren, dan dáárdoor, dat de eisch der wet is verstaan? En wederom, *dat* God eene wet geeft, *dat* Hij Zich inlaat met de menschen, is het niet een teeken van nederbuigende ontferming? Dankt en juicht Israel, in zijne psalmen, wegens het bezit van de wet, 't is in het besef, dat een spreken

Gods, hoe het ook kome, immer een zegen moet brengen.

Dit is die zegen: de wet ontdekt den mensch aan zichzelf. De wet maakt arm en ledig. Tot zulken nu, bij wie de wet deze hare bestemming vervuld heeft, richt zich de Middelaar des Nieuwen Verbonds.

Armen van geest zijn dezulken, die gevoelen, dat zij niet hebben wat zij hebben moeten. Van nature is de mensch met zichzelf tevreden, heeft hij aan zichzelf genoeg. Welk een arbeid Gods is er noodig, om dien waan te verstoren! Trapsgewijze slechts wordt die arbeid volbracht. Eerst gaat het hart tekortkomingen zien. Later, rechtstreeksche overtredingen. Nog later, een alles bezoedelend, alles bedervend beginsel van zelfzucht, dat op den bodem des harten ligt. Dan eerst wordt de ziel arm, behoefte gevoelende aan genade, noodzakelijkheid erkennende van eene redding, die van buitenaf komt. Ze leert vertwijfelen aan zichzelf; ze leert zich veroordeelen en verfoeien; ze leert sidderen voor den heiligen God, Wiens oogen als vuurvlammen zijn.

En van dezulken nu heet het: Zalig zijn zij! Die toestand wordt als begeerlijk en heerlijk aangewezen. Voorwaar! hij is dat niet in zichzelf; hij is dat alleen, omdat aan wie in dezen toestand verkeeren, eene rijke belofte gegeven wordt. „Hunner is het koninkrijk der hemelen.” Het Godsrijk, welks komen in heerlijkheid door Israel hopen verwacht werd, gedurende al de eeuwen van zijn volksbestaan, is voor die armen van geest. Het komt, met alle zegeningen en schatten Gods, — maar het kan slechts komen tot de harten, die ontledigd zijn van alle eigene gerechtigheid en van alle eigene wijsheid; die arm zijn geworden, en die dit met smart en schaamte, met ootmoedig schuldbesef, erkennen. Niets moet er aangebracht worden

om dat koninkrijk deelachtig te worden; uit vrije genade worden de schatten daarvan geschonken. Voor hen is het koninkrijk bereid; zij, en zij alléén, zijn geschikt om daarin opgenomen te worden. Alle hoogmoed wordt neêrgeworpen door het allereerste woord van den Koning van het Godsrijk, maar vriendelijk vertroostend daalt Zijn woord in de verbrijzelde zielen.

De eerste zaligspreekingswijze wijst den grondslag aan van 't Godsgebouw. Met die armoede van geest moet aangevangen worden, zal het werk Gods tot stand komen.

Hoe dat werk tot stand komt; hoe de in zichzelf arme tot den rijkdom van het koninkrijk der hemelen gevoerd wordt, dat wijzen de volgende zaligspreekingswijzen aan.

Daar is in deze volgende zaligspreekingswijzen eene trappsge wijze opklimming. Drie paren van zaligspreekingswijzen, staande op den grondslag der eerste, wijzen den wasdom van geestelijk leven aan, terwijl dan eene achtste het geheel bekroont. In elk dezer paren beschrijft de *eerste* zaligspreekingswijze de verhouding tot God, de *tweede* beschrijft de daaruit voortvloeiende verhouding tot de menschen. Heeft men eenmaal een oog gekregen op deze paarsgewijze schikking, dan bespeurt men terstond welk een treffende opklimming aanwezig is, waar eerst de verschillende uitspraken buiten onderlingen samenhang schenen te staan. Dan wordt onmiskenbaar, hoe onze Heer in deze zaligspreekingswijzen het geestelijk leven heeft willen schetsen in zijn geleidelijken voortgang. Dan wordt verstaan, hoe deze zaligspreekingswijzen daar aan den aanvang der Bergrede aanwijzen, *wie* eigenlijk tot dat Koninkrijk der hemelen behooren, waarvan de eischen in het vervolg der rede worden blootgelegd. Uitgaande van de armoede van geest, die de eerste aanvang is, en gedurende het gansche aardsche leven de karaktertrek blijft van allen, die deelhebben aan

de heilgoederen des Heeren, stijgt de beschrijving van het treuren tot het hongeren en dorsten, en van het hongeren en dorsten tot de reinheid van het hart, terwijl telkens de verhouding tot de menschen eene meer zegenbrengende wordt, naarmate het gemoed zelf meer wordt verrijkt. En even als nu die eerste zaligspreking op een blijvenden karaktertrek wijst, die stand houdt op de verschillende trappen van geestelijk leven, zoo geeft de laatste zaligspreking, die van het vervolgd worden gewaagt, de ervaring te kennen, die op al deze trappen van geestelijk leven door de kinderen Gods wordt gemaakt. Bewonderenswaardige eenheid en samenhang is dus aanwezig, waar de eerste blik slechts ongeordende nevens-elkanderstelling deed aanschouwen.

V. 4. 5. *Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.*

Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen het aardrijk beërven.

Armoede van geest is het eerste wat door de goddelijke arbeid aan de zielen wordt bewerkt; dat gevoel van armoede moet brengen tot treuren, waar zieh de mensch bewust wordt, hoeveel hij door die armoede ontbeert. Wie treurt is niet langer alleen lijdelijk; hij heft zich op tot een wenschen naar uitkomst. Wie treurt, gaat beseffen, dat zijne armoede een gemis is van datgene, wat de mensch niet missen *kan*, zonder voor heden en toekomst rampzalig te zijn. Dat treuren doet de ijdele wereldvreugd wijken; het maakt ook een einde aan die stompzinnigheid, waarmede de mensch door het leven als droomend heengaat, de dingen nemende zooals zij zijn, en zich schikkend in de omstandigheden. Wie treuren gaat, „komt tot zich zelven”, zooals

dat zoo treffend juist in de gelijkenis van den verloren zoon (Luc. XV. 17) wordt genoemd. Hij beseft niet slechts zijn gemis, als de arme van geest, maar hij beseft ook dat dit gemis moet worden weggenomen, zoo het wèl met hem zijn zal. Zijne gebondenheid onder de zonde, zijn derven van de gemeenschap Gods, wordt hem tot diepe, innige smart.

Aan dat treuren wordt de belofte verbonden: „Zij zullen vertroost worden.” Die smart is geene hopelooze; die smart is niet bestemd om te blijven. God, die deze smart verwekte, geeft daarin zelf eene verzekering, dat Hij ze wegnemen wil; immers, Hij zou het gemis niet doen gevoelen, zoo niet bij Hem de bereidheid was, daarin te voorzien. Zij *zullen* vertroost worden, zoo waarlijk als God de Ontfermer is. Vreugde der wereld verdwijnt eenmaal, en maakt plaats voor jammer en ellende; maar wie hier treurend in 't stof is gebogen, diens mond wordt eenmaal vervuld met gejuich, door Hem, die een Belooner is dergenen, die Hem zoeken.

De zielsstemming, hier beschreven, heeft tegenover de menschen zachtmoedigheid tot noodzakelijk gevolg. Wie voor God treurt, hoe zou hij tegenover menschen op zijn recht staan, op zijn eigenbelang zien; hoe zou hij lust hebben in twist, hoe zou hij zinnen op wraak? Zijn hart is veel te vervuld van zijn gemis aan leven en vrede, van zijn schuld voor God, dan dat de aardse dingen dat gewicht voor hem hebben zouden, dat noodig is om er voor in drift te ontvlammen. Wat menschen hem aandoen, hij draagt het zachtmoedig; te gering denkt hij van zichzelf om eigen eer te zoeken; te zeer is zijne ziel met verlangen naar hemelsche gaven vervuld om te gaan strijden en twisten over de goederen der aarde.

Eigenaardig is de belofte, aan dezen zielstoestand ge-

schonken. „Zij zullen het aardrijk beërven.” Dat gelooft de natuurlijke mensch niet; dat leert ook de alledaagsche ervaring niet. De zachtmoedigen worden op zijde gedrongen; de strijders voor hun vermeend recht, de zoekers van hun eigen belang, veroveren de wereld. En toch, dat alles schenkt geene blijvende winst. De opperste Rechter, de Heer van hemel en aarde, wijst eindelijk aan die zachtmoedigen toe, wat zij niet door strijd en list hebben zoeken te veroveren. De nieuwe aarde wordt *hun* erfdeel. Ja, nu en dan laat Hij reeds in het tegenwoordig leven zien, hoe alleen de zachtmoedigen komen tot een blijvend bezit, dat niet wordt vergald; de zegen des Heeren maakt rijk, en — Hij voegt er geene smart bij!

V. 6. 7. *Zalig zijn, die honger en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.*

Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden.

Het hongeren en dorsten geeft eene sterkere gemoedsbeweging dan het treuren te kennen; het reikt daarbij ook verder. Wie treurt, staat nog alleen stil bij zijn gemis; wie hongert en dorst heeft leeren zien, wat alleen dat gemis aanvullen kan. Het is een hongeren naar de „gerechtigheid”, dat is: naar den toestand, waarin men voor God is, die men zijn moet. En die gerechtigheid wordt niet gezocht op den weg van uiterlijke werken, gelijk de Farizeërs die zochten, en gelijk ze door den natuurlijke mensch in alle eeuwen gezocht wordt. Dat blijkt duidelijk uit de uitdrukking „honger en dorsten”, die niet passen zou als aanwijzing van het streven van eigenwilligen godsdienst. Wie hongert en dorst, waant niet door eigen krachts-

inspanning zich te kunnen voeden en laven, maar strekt zich uit tot het ontvangen van het brood en water des levens. Dat blijkt insgelijks dááruit, dat deze zielstoestand volgt op het treuren, dat wel verre is van elken waan van zichzelf te kunnen helpen. Wie hongeren en dorsten, strekken met vurig verlangen zich uit naar de gave, die God alleen schenken kan.

Hij, die ze schenken kan, Hij *wil* ze schenken. Zij zullen ontvangen wat hun hart zoo vurig heeft leeren begeeren. *Hoe* zij hun deel wordt, zegt Jezus niet. Dat deze gerechtigheid verkregen wordt, door deel te erlangen aan *Zijne* volmaakte gerechtigheid op den weg der toeëigening des geloofs, dat konden Jezus hoorders nog niet verstaan, toen Hij de Bergrede uitsprak; dat zou de H. Geest aan de zielen verklaren, als Zijn werk zou volbracht zijn, en de vrucht daarvan was ontvangen. Hier nog niet anders dan de belofte, maar eene belofte met volkomen gewisheid geschonken: zij *zullen* verzadigd worden.

Gelijk de zachtmoedigheid het uitvloeisel is van het treuren, alzoo volgt de barmhartigheid uit dit hongeren en dorsten. Immers op dezen hooger trap van geestelijke ontwikkeling kan ook eene hoogere levensopenbaring tegenover de menschen plaats vinden. Wie zachtmoedig is, draagt en duldt nog slechts; hij staat lijdelijk tegenover de omgeving, die hem onrecht doet. Wie barmhartig is, gaat in anderer nood en lijden in, om dat te lenigen. Die barmhartigheid is slechts mogelijk, waar aanvankelijk het hart verruimd is. Daar moet reeds iets ontvangen zijn, om te kunnen geven; daar moet reeds iets gesmaakt zijn van de vertroosting, aan het treuren toegezegd, eer barmhartigheid kan worden geoefend.

Die barmhartigen zullen barmhartigheid ervaren. Wat zij aan menschen bewijzen, God zal het *hun* bewijzen, in den

nog zooveel grooteren nood der ziele. Niet maar vertroosting alleen wordt hun deel; eene ervaring doen zij op van genade, die hun lijden verandert in eeuwige vreugde, in stof van storelooze dankzegging.

V. 8. 9. *Zalig zijn de reinen van harte, want zij zullen God zien.*

Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.

Het hongeren naar de gerechtigheid leidt tot verzadiging, en die verworvene gerechtigheid maakt rein van hart. Daarmede is de hoogste trap van geestelijke ontwikkeling bereikt, en daarom wordt nu aan die reinheid van hart de hoogste zaligheid verbonden: „Zij zullen God zien.”

Doch hoe kan onze Heer spreken van „reinen van hart”? Blijft niet ook de uitnemendste, zoo lang hij op aarde is, met zonden bevestigd? Ongetwijfeld. En toch zegt een Apostel (1 Joh. III. 9): „die uit God geboren is, doet de zonde niet”. Het nieuwe levensbeginsel namelijk, dat in hem gewrocht is door den H. Geest, dat zondigt niet en kan niet zondigen; het is nog slechts de nawerking van het oude, nog niet gansch overwonnen leven, waardoor hij met zonde bevestigd blijft. Zijn eigenlijke wezen is naar God gekeerd, en de diepste keuze zijns harten wordt bestuurd door Gods wil. In dezen zin nu spreekt de Heiland van „reinen van hart”. In beginsel zijn zij deze reinheid deelachtig, en geheel hunne vorming in het aardse bestaan moet dienstbaar zijn om dat beginsel meer en meer tot verwezenlijking in het dagelijksch leven te brengen. Zeker! daar is nog menige vlek en smet; maar toch, welk een onderscheid tusschen het heden en verleden! De glans des Heeren heeft

hunne ziel bestraald, en Zijne heiligheid reinigt hun hart.

„Zij zullen God zien”, luidt de belofte, aan dezen genoeuwoetstand gegeven. In volkomenheid wordt ook deze belofte, even als alle voorafgaande, eerst vervuld als dit aardsche leven zal zijn voorbijgegaan. Maar ook, evenals bij al die andere beloften, is ook hier een aanvang van vervulling op aarde. Hoe reiner het hart wordt, des te meer vallen de beletselen tegen de Godsgemeenschap weg. Reeds de vrome lijder der oudheid wist van een onderscheid tusschen een aanvankelijk kennen Gods, en een andere, diepere gemeenschap, die ook hij een „zien Gods” noemt, als hij zegt: „Met het gehoor des oors heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog.” (Job XL. 4. 5.) Gewisselijk, dat is geen zien door uiterlijke waarneming; het is een zien des Heeren in de sporen Zijner gangen, in de ervaringen Zijner liefde, in de openbaringen Zijner Majesteit. Eens, als alle beletselen zullen zijn weggevallen, wordt dit zien nog zooveel hooger en heerlijker, dat een Paulus het heden en de toekomst tegen elkander kan overstellen als een wandelen door geloof en een wandelen door aanschouwen (2 Cor. V. 7), doch dat geloof zelf is een aanschouwen in aanvang, een zien der ziele van de wereld der onzienlijke dingen. God te zien, dat is het hoogst wat voor een schepsel bestaan kan; het is verzadiging der vreugde, vervulling der diepste behoefte.

Aan dezen hoogsten trap van geestelijk leven beantwoordt nu de hoogste zegenspreiding onder de menschen. Dit blijkt ons eerst dan, wanneer wij het woord „vreedzamen” vervangen door de juiste vertaling: „vrede makers.” Wij zagen dat barmhartigheid een hoogere kracht veronderstelt dan zachtmoedigheid; welnu! nog hooger dan barmhartigheid staat „vrede maken.” Wie vrede maakt, werpt zich te mid-

den van de strijdende, twistende menschenwereld, die hem omgeeft, om door woord, daad en voorbeeld den vrede Gods aan te brengen. Dat eischt opoffering van eigen rust en geluk; dat stelt bloot aan vijandige bejegening van de beide partijen, die men zoekt te verzoenen. Dat vraagt een innerlijke kracht, die stand houden kan tegenover den ganschen stroom der wereld.

Indien dan ook op dit „Zalig zijn de vredemakers!” de belofte volgt: „Zij zullen Gods kinderen genoemd worden”, dan wil dat, voorwaar! niet zeggen, dat zij door de wereld met blijdschap en eere worden tegemoet gekomen. Integendeel. De wereld veracht en haat hen, omdat zij in den partijstrijd niet ingaan. Geldt de strijd particuliere belangen, dan zullen zij door beide strijdenden voortdurend worden lastig gevallen, om zich partij te stellen, en alzoo den vrager te steunen. Geldt het maatschappelijke belangen, zij zullen voor niet veel beter dan landverraders worden aangezien. Geldt het kerkelijke verhoudingen, zij zullen eenerzijds lauwen en ontrouwen worden genoemd, anderzijds vreesachtigen en heulers met de duisterlingen. Eerst als hun plaats ledig wordt gelaten, gaat de wereld beseffen, wat zij aan zulke vredemakers verloor; eerst aan het eind der dagen blijken zij kinderen Gods, omdat zij het beeld van Gods liefde vertoonden.

V. 10. *Zalig zijn, die vervolgd worden om der gerechtigheid wil, want hunner is het koninkrijk der hemelen.*

Niet boven de vorige zaligsprekingen gaat deze zaligspreking uit; het hoogste is reeds genoemd. Maar gelijk de eerste den grondslag aangaf en tevens het blijvende

kenmerk, zoo noemt deze zaligspreking, terugziende op al de vorige, wat de ervaring zijn zal van allen, die aldus leven. De vorm zelf van deze zaligspreking wijst daarop heen. Immers zij wordt uitgedrukt door hetzelfde, als wat in de eerste genoemd was: „hunner is het koninkrijk der hemelen.“

Onze Heer voegt dezen sluitsteen bij het opgetrokken gebouw, om zoo duidelijk mogelijk elke gedachte te weren, alsof Hij met Zijne zaligsprekingen aardsch genot toezeide aan de burgers van het Godsrijk. Zij zullen *vervolgd* worden: *dat* zal hun aller ervaring wezen!

Hoe is dat mogelijk? kan men vragen. Al de eigenschappen in de zaligsprekingen genoemd, bepaaldelijk die van de tweede van elk paar, doen de burgers van 't Godsrijk kennen als zulken, die zegen brengen. Toch, de ervaring leert de waarheid dezes woords. Gelijk een Jozef door zijne broeders gehaat werd, omdat zijne deugd hun een doorn in 't oog was, daar zij hun geweten wakker maakte, zóó kan nog immer de wereld de zulken niet dulden, die door hunne gerechtigheid de ongerechtigheid der wereld in het licht stellen. De wereld vervolgt hen; niet immer met brandstapel en moordschavot, maar dan toch door laster, door benadeeling, door verachting. Deswege nu spreekt de Heiland hen zalig. Zij dragen, in die vijandige verhouding, het stempel dat zij kinderen Gods zijn, dat zij tot het koninkrijk der hemelen behooren.

Alleenlijk, een iegelijk zie toe, dat hij niet ten onrechte deze zaligspreking op zich toepasse! De Heer zegt: „Zalig wie vervolgd worden „om der gerechtigheid wil.“ Indien dan een Christen tegenstand ontmoet, zoo onderzoek hij ernstig, of dit wel waarlijk geschiedt om de openbaring van het nieuwe leven, dat in hem is. Wordt een Christen tegen-

gestaan om wat er nog zondigs in hem is, om hoogmoed, of hardheid, of gierigheid, of eenig ander kwaad, zoo beschouwe hij zich niet als een martelaar. Niet wie loon naar werken ontvangt, wordt door den Heer zalig gesproken, maar alleen wie waarlijk vijandschap ervaart om wat God in zijne ziele gewrocht heeft.

Een welgeordend geheel, wij zagen het, vormen deze acht zaligsprekingen. In haar noemt Jezus op, wie tot Zijn koninkrijk behooren. Hoe geestelijk van aard dit koninkrijk is, hoe tegengesteld aan al wat uit de wereld is, blijkt daaruit ten duidlijkste. Even klaar komt hier aan het licht, dat in dit Rijk alles door loutere genade geschonken en bewerkt moet worden. De armen verwerven zichzelve geen rijkdom; de hongerigen voeden zichzelve niet: aan 's menschen zijde is het ledige, is het gebrek; de vervulling komt van God. En wat Hij schenkt, is geen loon, en is ook geen aardsche gelukzaligheid: geestelijk als Zijn eigen wezen is, zijn ook de gaven, die Hij mededeelt.

Dat Rijk wordt gesticht, waar Jezus op aarde verschijnt. Eerst is er de Koning; daarna worden door dien Koning onderdanen geroepen en aan Hem verbonden. Dat Rijk blijft gedurende de tegenwoordige bedeeeling in geringheid verborgen; eenmaal, als alles wat nu schittert en gerucht maakt, in het niet is verzonken, wordt openbaar, dat alleen dit koninkrijk van eeuwigen duur is.

V. 11. 12. *Zalig zijt gij, als u de menschen smaden en vervolgen, en ligende alle kwaad tegen u spreken om Mijnentwil. Verblijdt u en verheugt u, want uw loon is groot in de hemelen; want alzoo hebben zij vervolgd de profeten, die vóór u geweest zijn.*

Het afgesloten geheel der zaligsprekingen is ten einde. Maar alvorens verder te gaan, herhaalt de Heer de laatste nog eens in den vorm van rechtstreeksche toespraak tot hen, die zich aan Hem hadden aangesloten. Nog eens nader wil de Heer hun op het hart drukken, dat bij Hem geen aardsche eer of rijkdom is te wachten, maar tegelijk hun doen gevoelen, dat zij de smaadheid, die zij om Zijnentwil zullen te ondergaan hebben, groote vreugde moeten achten.

Nooit zijn intusschen de woorden des Heeren bloote herhalingen van wat reeds gezegd is. In deze nadere vermaning wordt vooreerst het lijden om der gerechtigheid wil duidelijker omschreven. Zalig zijn zij van wie, *liegende*, kwaad gesproken wordt; zoo is dan de naam van discipel van Jezus geen dekmantel voor *wezenlijk* kwaad.

Voorts, het onpersoonlijke „om der gerechtigheid wil” wordt nader omschreven als „om Mijnentwil”. Hoe blinkt reeds hier de majesteit des Heeren duidelijk uit! Wie der menschen, wie der profeten zou aldus zich met de gerechtigheid kunnen vereenzelvigen? Dat kon alleen Hij, die niet een mensch uit de menschen, maar de Heer uit den hemel is. Vijandschap tegen de gerechtigheid is vijandschap tegen Hem, in Wien deze gerechtigheid woont, door Wien zij op aarde geopenbaard wordt. Hij is de Koning van het Godsrijk; daarom, wat de burgers daarvan als zoodanigen lijden, dat lijden zij om des Konings wil, en wat hun aangedaan wordt, dat rekent Hij als aan Hem aangedaan. Als Hij in den hemel der heerlijkheid verhoogd is, en de zijnen op aarde vervolgd worden, dan spreekt Hij tot Saulus op den weg van Damaskus: Saul, Saul! Wat vervolgt gij *Mij*? Dat mag de zijnen sterken en troosten; zij lijden niet maar om eene *zaak*; zij lijden om een *persoon*, om Hem, dien

hunne ziele liefheeft, en deze liefde doet dragen, wat anders ondragelijk zijn zou.

Maar tot nog iets hoogers, dan tot dragen en dulden wekt de Heer hen op. „Verblijdt u en verheugt u!” Immers, in dit ondergaan dier vijandschap hebben zij de verzekering, dat zij tot de groote Godsgemeente behooren, die door alle eeuwen heen denzelfden weg bewandelen moet. Dat is de ervaring van Gods profeten geweest, die versmaad en verworpen zijn door hunne tijdgenooten, om de getuigenis Gods, die zij brachten; eerst latere geslachten eerden in hen de tolken des Heeren.

Ook voor Jezus discipelen ligt niet in het heden de bekroning van hun arbeid en strijd. Zij worden op de toekomst verwezen. „Uw loon zal groot zijn in de hemelen.” Hier de moeite en het lijden; dáár de rust en de vreugde.

Die hemelheerlijkheid wordt door Jezus een „loon” genoemd. Behoeft het wel uitvoerige aanwijzing, dat hier geen sprake is van een loon naar verdienste? Maar immers, de gansche reeks der zaligsprekingen toont aan, dat zij, van wie hier gesproken wordt, slechts door genade geworden zijn, wat zij zijn. De armen van geest hebben niet zichzelf rijk gemaakt; de hongerigen hebben niet uit zichzelf het brood voortgebracht, dat hen verzadigde; de reinen van harte, van nature bekleet en bezoedeld, hebben evenmin zelve hun hart kunnen reinigen, als de moorman zijne huid of de luipaard zijne vlekken veranderen kan. Dat zij nu om Jezus wil vervolgd worden, is ter wille van wat God in hen tot stand gebracht heeft. En het loon, dat zij daarna zullen ontvangen, is dus de bekroning van Gods eigenen genade-arbeid.

V. 13. *Gij zijt het zout der aarde; indien nu*

het zout smakeloos wordt, waarmede zal het gezouten worden? Het deugt nergens meer toe, dan om buiten geworpen, en van de menschen vertreden te worden.

Nadat de Heer in de zaligsprekingen geschetst heeft wie de burgers van het Koninkrijk der hemelen zijn, en in het toevoegsel (vs. 11. 12) hen als dragers van den naam van Jezus heeft aangeduid, geeft Hij nu verder (vs. 13—15) te verstaan, welke hunne roeping is ten opzichte van de overige menschheid.

Tweevoudig is die roeping. De eerste wordt aangeduid onder het beeld van „het zout,” de tweede onder die van „het licht.” Twee onderscheidene voorwerpen ook worden genoemd, waarop die roeping betrekking heeft. Dit valt te beter in het oog, als het Grieksche woord, in onze vertaling door „aarde” overgezet, door „land” wordt teruggegeven. Voor het „land”, dat is voor het vaderland, het Joodsche volk, moeten Jezus discipelen een zout zijn; voor „de wereld”, dat is: de overige menschheid, moeten zij een licht wezen.

Wordt tot hen gezegd: „Gij zijt het zout des lands!” dan wordt hun daarmede de roeping voorgehouden, om bederfwerend op te treden en werkzaam te zijn onder hun volk. Het zout dient om het bederf te keeren. Welnu! tegenover alle krachten en invloeden, die Israel verderven, moet van hen een heiligende, reinigende werking uitgaan. Nog dieperen zin ontvangt deze vermaning, als men er bij gedenkt aan het gebruik van het zout in den offerdienst Israels. Aldus was in de wet (Lev. II: 13) voorgeschreven: „Alle offerande uws spijsoffers zult gij met zout zouten; en het zout des verbonds van uwen God van uw spijsoffer niet laten afblijven; met al uwe offerande zult gij zout offeren.” Uitdrukkelijk wijst Jezus zelf bij eene andere ge-

legenheid (Mc. IX : 49) op deze wetsbepaling heen; zoo ligt het dan voor de hand, dat ook bij de uitspraak in den tekst Hem dit gebruik des zouts voor den geest stond. In de teekenspraak van den offerdienst werd door deze toevoeging des zouts aangeduid, dat wat de mensch den Heer had te brengen, in zichzelf onaannemelijk en aan bederf onderworpen was; het moest smakelijk gemaakt en tegen bederf gevrijwaard worden door iets wat er aan toegevoegd werd. Welnu! Israel heeft als volk de bestemming zich den Heere te wijden en te offeren. Door het inwonend bederf vervult het deze roeping niet, maar de burgers van het geestelijk Godsrijk hebben nu de bestemming, daartoe het volk te wijden, opdat het Gode de verheerlijking bringe, waartoe het van alle natiën afgezonderd is om het eigen volk des Heeren te zijn.

De allereerste opdracht aan Zijne discipelen toont weder, hoe in de eerste plaats Israel het voorwerp van Jezus arbeid is. In de allereerste plaats is Hij niet gezonden dan tot de verlorene schapen van het huis Israels. De rechte lijn van de komst van het Koninkrijk Gods, waarop ook telkens door de profeten is heengewezen, zou geweest zijn, dat Israel werkelijk tot een geestelijk volk des Heeren werd, en alzoo de volken opwekte tot heilige jaloerschheid (zie b.v. Jes. II 3. LX. 8 9.) Daartoe strekt ook de arbeid van het aardse leven des Heeren, dat zich uitsluitend tot Israel bepaalt. Het is alleen de hardnekkige verwerping Zijns Evangelies door Israel als volk, dat nu de Heidenen doet treden in den kring, waarover Gods licht straalt, terwijl Israel onder het oordeel der verharding ligt, totdat de tijden vervuld zullen zijn (Rom. XI. 25). Want dit is het aanbiddelijke van het Godsbestuur: waar der menschen zonde de genadige bedoeling Gods wederstaat, daar wordt

toch, — maar nu langs eenen omweg — dit heerlijk doel bereikt: Gods Koninkrijk komt, — maar nu eerst en vooral onder de volken; — daarna wordt Israel, de eerstgeborene, ten laatste opgenomen in het verbond der genade, dat het eerst in ongelooft afwees.

Aan de taak, den discipelen opgelegd, wordt een ernstige vermaning door den Heer toegevoegd. Het zout moet zout blijven, om zijne werking te kunnen doen. Zullen zij het volk heiligen, dan moeten zij allereerst zelve den Heer geheiligd blijven. Smakeloos geworden zout kan geen dienst doen; het kan zelf niet meer gezouten worden, en het kan niet meer inwerken op de spijzen; het dient tot niets; het moet weggeworpen worden.

Men heeft gevraagd, of er, in het natuurlijke, zulk zout bestaat. Een reiziger in het Oosten heeft medegedeeld, dat hij in de nabijheid van Aleppo, zulk zout gevonden heeft, gevormd aan de zijden der rotsen. Maar hoe dit zij, dit is van ondergeschikt belang. De Heer zegt niet: er is zout, dat smakeloos wordt, maar: *Indien* het zout smakeloos wordt, waarmede zal het gezouten worden? Wordt het beeld overgebracht, dan wil het zeggen: Indien een geestelijk mensch weder vleeschelijk wordt, hoe zal die opnieuw geestelijk worden?

Van meer belang dan de vraag, of er, in het natuurlijke, zouteloos geworden zout bestaat, is die andere, of in de overbrenging het beeld opgaat? Zeker, het uit God geboren leven sterft niet meer (Joh. X. 27. 28. 1 Joh. III. 9.) Maar dat nu onze ziel, Broeders en Zusters! niet in valsche gerustheid aldus op deze waarheid steune, alsof zij 's Heeren ernstige vermaning overbodig zou maken! De belofte der bewaring geldt alleen hen, die in ootmoed op des Heeren wegen gaan. Immers in dit aardsche bestaan treedt dit Goddelijk

leven niet aldus in ongebroken kracht op, dat waakzaamheid en gedurige zelfbeproeving onnoodig zijn zou. Men kan jaren lang zich als een christen voordoen, en zichzelf voor eenen christen houden, en ten slotte toch afvallen (Hebr. VI. 4—6). Wie nu alzo afvallen, zijn in waarheid nooit wedergeboren geweest (1 Joh. II. 19), maar zij hebben dan toch in dien waan verkeerd. Geen stem uit den hemel komt van de waarachtigheid der wedergeboorte vergewissen: zoo beware dan een iegelijk nauwgezet de gebedsgemeenschap met God, en beoefene de heiligmaking des levens, opdat hij „van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij”!

V. 14—16. *Gij zijt het licht der wereld; eene stad, boven op een berg liggende, kan niet verborgen zijn. Noch steekt men eene kaars aan, en zet die onder eene korenmaat, maar op eenen kandelaar, en zij schijnt allen die in het huis zijn. Laat uw licht alzo schijnen voor de menschen, dat zij uwe goede werken mogen zien, en uwen Vader, die in de hemelen is, verheerlijken.*

Met deze woorden geeft de Heer de tweede roeping Zijner discipelen te kennen. Voor Israel moeten zij tot een zout zijn; voor de wereld moeten zij tot een licht wezen. Te midden van hun eigen volk moesten zij bederfwerend werken; over de Heidenen moesten zij het licht laten schijnen, dat van buiten af de duisternis verdrijft. De ééne werkzaamheid sluit de andere natuurlijk niet buiten; slechts treedt de ééne meer hier, en de andere dáár op den voorgrond.

In de duistere, van God vervreemde, en daarom in donker rondtastende menschenwereld schijnen Jezus discipelen

als lichten, en dienen daarom als wegwijzers. Maar hoe heerlijk deze naam ook zij, — behoeft het wel gezegd te worden, dat dit woord in anderen zin genomen moet worden, dan waar Jezus van zichzelf zegt (Joh. VIII. 12): „Ik ben het licht der wereld” ? *Hij* is het oorspronkelijke, goddelijke licht; *zij* zijn slechts door Zijn licht bestraald, en weerkaatsen het nu. Dit onderscheid ligt in den aard der zaak; dit onderscheid wordt daarenboven aangewezen door het volgende beeld: „eene stad, boven op eenen berg liggende, kan niet verborgen zijn.” Tegenover den berg, waarop de Bergrede wordt verondersteld uitgesproken te zijn, lag, op een anderen bergtop, de stad Safed, waarvan de witte muren, schitterend in het zonlicht, allen omwonenden in de oogen blonken. Die stad op den berg heeft geen licht van zichzelf, maar weerkaatst het hemellicht. Alzoo bestraald, kan zij niet verborgen blijven: evenmin kunnen dat de met het licht des Heeren bestraalde discipelen, in de donkere wereld, die hen omringt.

Dat licht *kan* niet verborgen blijven, zegt vs. 14; het is ook *bestemd* om niet verborgen te blijven, leert vs. 15. De kaars, die ontstoken is, wordt niet onder de korenmaat, maar op den kandelaar geplaatst; de bedoeling is juist dat zij licht verspreide. In het Koninkrijk Gods wordt niemand gezegend, alléén tot zijn *eigen* nut; de gezegende moet op zijne beurt ten zegen wezen.

Daarop is dan de vermaning van het 16° vers gegrond. „Laat uw licht schijnen voor de menschen!” Ziedaar alles, wat de Heer van Zijne geloovigen eischt. Het licht is er; het is van God ontstoken, of liever, het is de weerkaatsing van het eeuwige licht, dat door de duisternis is heengebroken, en nu schittert in de zielen, die voor dat licht geopend zijn. Het éénige, wat nu de discipelen hebben te doen, is dit licht te laten schijnen,

geene beletselen in den weg te stellen, waardoor dat licht verborgen zou worden. Maar dit ééne, — hoeveel sluit het in! Immers, ieder toegeven aan de overgebleven zondelust, iedere gelijkvormigheid met de wereld, elk afgevoerd worden van de levensgemeenschap met den Heer door de listen des Boozen, belemmert het uitstralen van het aan de ziel geschonken licht. De wereld kan geen goddelijk licht zien, waar de wandel geene vernieuwing vertoont; het licht is onder de korenmaat geplaatst, waar zinnelijkheid of hoogmoed of hebzucht den Christen doen handelen, alsof hij nog zelf een kind dezer wereld was.

Opmerkelijk, dat de Heer, in het beeld, dat Hij gebruikt, heenwijst op datgene wat *gezien*, niet wat *gehoord* moet worden. Inderdaad, dat wat der wereld tot getuigenis der Godsgave verstrekt, is niet zoo zeer, wat de Christenen *spreeken*, als wel, wat zij *doen*. Ook verkondiging door het *woord* is onmisbaar, doch zij werkt slechts als verklaring der *daad*. Wat aandacht trekt; wat harten ontsluit; wat vragen doet naar eigene behoudenis, dat is de openbaring van een leven, dat niet door aardse beweegredenen bestuurd wordt. En als dan dáárdoor het gemoed is ontsloten, dan komt de verkondiging door het woord het geheim van dat leven verklaren, en heenwijzen naar den goddelijken oorsprong daarvan.

„Laat uw licht schijnen — opdat de menschen uwe goede werken mogen zien.” De samenvoeging wijst duidelijk aan, wat de goede werken zijn. De Heidelbergsche Catechismus zegt naar waarheid (antw. 91) dat goede werken zulke werken zijn, die „uit waar geloof, naar de wet Gods, Hem ter eere geschieden.” Korter en klaarder nog worden zij door dit woord des Heeren gekenschetst als uitstralingen van het licht, dat in de ziel schijnt. De Christen zet er

zich niet toe om goede werken te doen, als eene afzonderlijke soort van verrichtingen; neen! de werken, die hij doet in zijn gewone leven, in zijn huiselijken en maatschappelijken kring, dat *zijn* goede werken, in zooverre zij de uitingen zijn van het nieuwe levensbeginsel, hem medegedeeld. Bedekt hij slechts niet het licht, dat hem is geschonken, dan zijn zijne werken van zelf goede werken.

Daar is in de kerken der Hervorming een zekere aarzeling om van goede werken te spreken, vanwege het wanbegrip, dat de Roomsche kerk daarvan heeft. Doch de toegevoegde dwaling neemt het recht niet weg om een naam te bezigen, dien de Heer zelf gebezigd heeft. De dwaling der Roomsche kerk is eerstens, dat zij de goede werken voorstelt als eene afzonderlijke klasse van werken, waarvan een lijst zou kunnen opgemaakt worden; ten andere, dat zij aan die werken verdienstelijkheid toekent. Het eerste is eene dwaling, omdat een werk slechts door het beginsel, waaruit het voortkomt, een goed werk is; het andere, omdat verdienste van zelf is buitengesloten, waar het nieuwe leven, dat in de goede werken zich uitsprekt, eene genadegave Gods is. Zouden wij iets verdienen, we zouden dan iets moeten voortbrengen dat volmaakt was; iets, daarenboven, waartoe wij niet verplicht waren; iets, waarvan wij ons zelven eer konden geven, als door onzen eigen wil uit ons binnenste voortgebracht. Maar wie zal zich verdienste kunnen toekennen voor het uitstralen van het licht, dat Gods genade in zijne ziel ontstak?

Daarom is dan ook geen menschenroem de vrucht van deze goede werken. „Opdat zij uwen Vader, die in de hemelen is, verheerlijken.” Dat is iets beters, dan betaling van verdienste. Het kind van God brengt door zijnen godzaligen, zegenspreidenden wandel, eere toe aan den Vader. De wereld

leert zien, uit het leven der kinderen Gods, hoe almachtig, hoe genadig, hoe heerlijk die Vader moet zijn, van wien zij zulk een leven ontvingen. En wat woorden niet uitwerken konden, dat werkt dit leven van ootmoed en onbaatzuchtigheid, van dienende liefde en proefhoudende trouw, waardoor de onderdanen des Koninkrijks zich kenmerken in de wereld. Daar wordt een vragen geboren: wat mag toch dit zijn? daar ontstaat een begeeren, om mede te ontvangen, wat dezen bezitten. Kan er heerlijker doel zijn voor het leven des Christens, en betere voorbereiding tot het leven des hemels?

V. 17. 18. *Meent niet, dat Ik gekomen ben, om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen, om die te ontbinden, maar te vervullen. Want voorwaar zeg Ik u: totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet een jota noch een tittel van de wet voorbijgaan, totdat het alles zal zijn geschied.*

Schijnbaar is er geen verband tusschen het voorafgaande, en hetgeen hier wordt gezegd. Toch bestaat dit verband inderdaad. Wat de Heer tot hiertoe had gesproken, scheen geheel en al af te wijken van hetgeen wet en profeten hadden gebracht. Dáár eischen en vloekbedreigingen; hier zaligsprekingen. Dáár geboden voor het uitwendig leven; hier een op den voorgrond stellen van gezindheden des harten. Was het niet, alsof deze Leeraar gansch iets anders kwam brengen, dan wat het volk in vorige eeuwen had ontvangen? En indien dan toch dat vroegere waarlijk Goddelijke openbaring geweest was, wat was dan van dit nieuwe te denken?

Daarom keurt de Heer noodig, Zijne verhouding tot wet

en profetie in duidelijk licht te stellen. Hij is niet gekomen om die te ontbinden, d. i. om de geldigheid daarvan weg te nemen. De uitdrukking „ontbinden” wijst op de eischen, door wet en profeten gebracht, als op lasten, die vastgebonden zijn op de menschen, en die zij nu te dragen hebben. Welnu, Jezus is niet gekomen om die banden los te maken, en alzoo van die lasten te ontheffen; Hij is niet gekomen om de menschen van de eischen Gods te ontslaan.

Voegt Hij nu, in tegenstelling, hieraan toe: „maar om te vervullen,” dan blijkt uit die tegenstelling, wat hier het woord „vervullen” beteekent, namelijk: aanvullen, vol maken. Wat de oude Bedeeling nog slechts ten deele eischte, — en nog slechts ten deele eischen *kon*, — dat eischt Jezus ten volle. Hij verzwakt de eischen niet, maar verscherpt ze. Hij vraagt veel méér, dan ooit Mozes, of de profeten, die Mozes' arbeid voortzetten en verklaarden, hebben gevorderd; Hij vraagt niet naar de uiterlijke daad, zooals de Oude Bedeeling die gebod, waarbij dan de vordering der rechte gezindheid slechts door het gebod heenschemerde; nu komt die diepste, die alomvattende eisch op den voorgrond. Zeker, dat was niet iets *anders*, dan wat Mozes en de profeten hadden gevorderd; ook bij dat uitwendige was het eigenlijk om het inwendige te doen geweest. Maar de eisch was nu *vol* gemaakt, vervuld met den ganschen inhoud van wat Gode behagelijk was.

In *dien* zin kan de Heer zeggen, dat jota noch tittel van de wet voorbijgegaan was. Jota en tittel zijn de kleinste schriftteekenen in het Hebreeuwsche schrift; de bedoeling is dus: ook het allergeeringste wordt niet weggedaan. Dit kan niet gezegd worden van de letterlijke uitspraken; gansche reeksen van geboden zijn bij de Nieuwe Bedeeling als van zelf vervallen: men denke aan de spijs- en offer-

wetten. Zelfs kan het niet gezegd worden van de letter der zedewet, want, daargelaten dat deze zich niet zoo uitwendig laat afscheiden van het geheel der wetgeving, heeft de Heer zelf geestelijke vrijheid ten opzichte van [het Sabbatsgebod door eigen voorbeeld gepredikt, door in die gevallen, waar het redding van zieken gold, de letter des gebods te overtreden. Dat geen tittel of jota der wet vervalst, wordt gezegd van de geestelijke bedoeling daarvan. Wat eigenlijk de wet eischt, is volkomene toewijding aan God, liefdevolle toewijding aan de menschen. Dáárvan wordt niets afgedaan. Dat wordt integendeel „vervuld,” volmaakt, verscherpt. Dat blijft van kracht, totdat hemel en aarde zullen voorbijgegaan zijn, omdat het de uitdrukking is van den wil des Eeuwigen, die blijft, waar al het vergankelijke voorbijgaat.

Maar hoe? Brengt dan de Nieuwe Bedeeling geen Evangelie, maar eene verscherpte wet? Indien reeds de mensch onmachtig is gebleken de wet der Oude Bedeeling op te volgen, moet het dan niet tot wanhoop voeren, indien er nu eene wet komt, die nog veel méér eischt?

De Nieuwe Bedeeling *kan* eene verscherpte wet brengen, omdat zij eerst een Evangelie brengt. Zeker! indien Jezus slechts was, wat zoo velen van Hem willen maken, een wijze Leeraar, die met zijn voorbeeld zijne lessen bekrachtigde, 't zou inderdaad zijn om wanhopig te worden! Dan is de blijde boodschap veranderd in een doemvonnis, dat allen veroordeelt, en alle hoop voor eeuwig afsnijdt. Doch, Gode zij dank! Jezus is als Heiland gekomen; Hij heeft den vloek gedragen, de schuld verzoend, en Hij doet nieuwe levenskracht indalen in allen, die in Hem gelooven. Hij maakt de Zijnen tot kinderen Gods, en stort door den H. Geest hun den kinderzin in het hart. En waar Hij dàt heeft gedaan, daar komt Hij nu eischen: gij kinderen

Gods! gedraagt u als Gods kinderen! openbaart het leven, dat u is medegedeeld!

De gansche Bergrede wordt eerst verstaanbaar, als zij met dien achtergrond in betrekking gesteld wordt. Zoo menigeen roemt hare verhevene voorschriften, die van een Middelaar en Verzoener niet weten wil. Voorwaar! wij zeggen niet tot de zoodanigen: houdt op met de Bergrede te prijzen! Neen, wij roepen hen toe: maakt ernst met die Bergrede; dring telkens dieper door in hare eischen, en als gij dan uw hart en uw leven in waarheid meet aan dezen maatstaf, dan spoort die Bergrede zelve u aan, om voor uw schuldig en machteloos hart een rijken Heiland te zoeken! Is u de Bergrede een tweede wet, dan moet zij u zijn hetgeen de wet is bestemd te wezen, namelijk een tuchtmeester tot Christus. Eerst waar de Christus de Redder en Koning uwer ziel werd, kan u de Bergrede toonen, hoe zich het leven der dankbaarheid moet ontplooien, dat Zijne genade verheerlijkt.

V. 19. 20. *Zoo wie dan één van deze minste geboden zal ontbonden, en de menschen alzoo zal geleerd hebben, die zal de minste genaamd worden in het koninkrijk der Hemelen. Want Ik zeg u: tenzij uwe gerechtigheid overvloediger zij, dan der Schriftgeleerden en der Farizeën, dat gij in het koninkrijk der Hemelen geenszins zult ingaan.*

Behoudt de gansche wet hare kracht tot het eind der eeuwen, omdat zij de uitdrukking is van den wil des Eeuwigen en Onveranderlijken, dan volgt daaruit eerstelijk, dat het geenen leeraar vrijstaat, daarvan iets af te doen; ten andere, dat in de praktijk des levens van een iegelijk de meest volkomene wetsbetrachting wordt gevorderd.

Het eerste spreekt de Heer uit in vs. 19. Dat Hij dit zegt tot hoorders, die zelve niet in de omstandigheden waren om als leeraren op te treden, doet zien, dat Hij door deze uitspraak en aangaande zichzelve wil te kennen geven, dat Hij de wet niet komt ontbinden, en een toestand op het oog heeft, waarin Zijne discipelen leeraren des volks zouden worden. De eigenaardige uitdrukking: „ontbinden” stelt de geboden voor onder het beeld van een opgelegden last, en verspreidt licht over het binden en ontbinden in Hoofdstuk XVIII, waarover daar ter plaatse nader moet gehandeld worden.

Het andere is een woord, dat rechtstreeksche toepassing heeft op een iegelijk, tot wie de wet des Heeren komt. Maar welk een eisch! Farizeën en Schriftgeleerden stonden onder het volk in eere, als de stiptste wetbetrachters. Voor hen waren de geboden van wet en profeten nog niet genoeg; zij omtuinden, gelijk zij dat uitdrukten, die geboden nog door eene menigte toegevoegde bepalingen, opdat toch maar de vervulling dier geboden te meer verzekerd zou zijn. En zulk eene wetsbetrachting moest nog overtroffen worden! Hoe zou dat mogelijk zijn?

Voorzeker niet door nieuwe bepalingen toe te voegen aan de reeds bestaande, konden Jezus discipelen een hoogere gerechtigheid verkrijgen. In het reglementeeren van uiterlijkheden was het niet wel mogelijk verder te gaan, dan de Farizeën reeds gingen. In *hoeveelheid* kon deze gerechtigheid niet overtroffen worden, — maar wel in *hoedanigheid*. Wat Farizeën en Schriftgeleerden deden met knechtelijken zin, in hoop op loon, met streeling van eigen hoogmoed, dat moesten Jezus discipelen doen door den drang der dankbare kinderliefde, door de toewijding der ziel aan den Heer, die den wil des Vaders tot de eigen keuze des harten

maakte. Slechts een aldus vernieuwd gemoed behoort tot het koninkrijk der Hemelen; het gaat dat koninkrijk in, wanneer de volle openbaring daarvan aan het eind der eeuwen zal gekomen zijn, ja! het is reeds onderdaan van dat koninkrijk in dezen aardischen levenstijd, waarin dat koninkrijk nog immer komende, nog niet in volle heerlijkheid gekomen is.

V. 21—22. *Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is: Gij zult niet dooden, maar zoo wie doodt, die zal strafbaar zijn door het gericht.*

Doch Ik zeg u: zoo wie te onrecht op zijnen broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht; en wie tot zijnen broeder zegt: Raka! die zal strafbaar zijn door den Grooten Raad; maar wie zegt: Gij dwaas! die zal strafbaar zijn door het helsche vuur.

„Ik ben gekomen om de wet te vervullen” had de Heer (Vs. 17) gezegd. Wat de wet eischte, komt Hij niet verzwakken, maar verscherpen. Hoe dat bedoeld is, wijst Jezus nu in eenige voorbeelden aan. Eerst vermeldt Hij telkens, wat tot de ouden gezegd is, om er daarna Zijn: „Doch Ik zeg u!” tegenover te plaatsen. Wat Hij vermeldt is niet *van* of *door* de ouden gezegd, alsof dit slechts menschenlijke instellingen zouden zijn: de inhoud der woorden zelf toont, dat de vertaling: „tot de ouden” gehandhaafd moet worden. Het zijn geboden Gods, die Jezus aanhaalt; geboden Gods, tegenover welke Hij Zijn: „Doch Ik zeg u” stelt. Wie moet dan Hij zijn, die alzo spreken kan? Welk schepsel zou gewaagd, welk Israeliet bovenal zich verstout hebben, om het eigen woord tegen het Godswoord over te plaatsen?

Voorwaar! al kennen wij onzen Heiland alleen uit deze

Bergrede, wij zouden gedrongen worden door een woord als dit tot erkenning Zijner goddelijke natuur. Leeraars, profeten zelfs, konden slechts voortbouwen op den grondslag, gelegd door de Godsopenbaring aan Mozes gegeven. Alleen de eeniggeboren Zoon, die den Vader volkomen kent, en uit de machtsvolkomenheid des Vaders spreekt, kan den tijd der voorbereiding gesloten, en eene nieuwe, hoogere Bedeeling gekomen verklaren. Wetgevend voor alle eeuwen der aanvanke-lijke heilsopenbaring was de wetgeving van Sinai; maar nu, nu spreekt God op nieuwe wijze door Hem, die het afschijnsel Zijner heerlijkheid is.

Iets nieuws wordt in de plaats van het oude gesteld. Intusschen, de nieuwe Bedeeling is gegeven door denzelfden God, die eertijds de oude Bedeeling schonk. Daarom is dit nieuwe niet in tegenspraak met het oude: het is er alleen de volle ontplooiing van. „Het Nieuwe verbond,” zegt een kerkvader (*Augustinus*) naar waarheid, „is in het Oude verborgen; het Oude Verbond wordt in het Nieuwe openbaar.” De eisch des Heeren was in de eischen der wet wel waarlijk nedergelegd; alleenlijk, die eigenlijke eisch schemerde slechts heen door de uiterlijke wetsbepalingen. Israel kon nog niet ten volle dragen, wat God van Zijn schepsel vordert; daarom wordt slechts het uiterste des kwaads verboden. Alzoo moest het volk worden opgeleid, naar de opvoedende wijsheid Gods; later eerst, bij voller mededeeling der genade, kon de volle omvang van den wil Gods worden verstaan.

Waar dus nu de eisch der Nieuwe Bedeeling moet uitgesproken worden, behoeft alleenlijk de grondgedachte, nedergelegd in het gebod der Oude Bedeeling, worden te voorschijn gebracht. De tegenstelling lost aldus in eene hoogere eenheid zich op.

Een eerste voorbeeld van den strengeren eisch der Nieuwe Bedeeling geeft de Heer in de verdere strekking, door Hem aan het zesde gebod toegekend. „Gij zult niet dooden!” had Jehovah op den Sinaï gesproken, en als nadere bevestiging daarvan was in de wet (Levit. XXIV. 17) geschreven: „Als iemand eenige ziel des menschen verslagen zal hebben, hij zal zekerlijk gedood worden.” Zulk een vonnis werd geveld en voltrokken door de plaatselijke rechtbank van iedere stad, (Deut. XVI. 18). Aanklachten wegens misdaden van geestelijken aard, lastering van den Naam Gods, werden daarentegen behandeld door den raad der zeventigen, het Sanhedrin.

Met dit verbieden van den doodslag was intusschen alleen het uiterste des kwaads genoemd; waar God den doodslag verbiedt, daar verbiedt Hij tegelijk haat en nijd, als zijnde de wortel van den doodslag. Dit nu was, in de gansch uitwendige opvatting der wet, gelijk die door de Farizeën gangbaar gemaakt was, geheel over het hoofd gezien. Het was, alsof eene bloote gehoorzaamheid aan de letter der wet voldoende was. Hiertegen is het, dat het onderwijs van Jezus zich richt. Niet slechts de doodslager is strafbaar: reeds wie ten onrechte op zijn broeder toorn, is strafbaar. „Ten onrechte”; want er is ook een rechtmatige, een heilige toorn, een afkeer van het kwade, zonder bijmengsel van zelfzucht, zooals dan ook onze heilige Heer zelf heeft getoond tegenover huichelarij en valsheid. Maar wie *ten onrechte* toorn; wie toornig is, omdat zijn eigen ik gekwetst is, of zijn eigen belang schade lijdt, die is even strafbaar als de doodslager. En wie tot zijn broeder zegt „Raka!” d. i. ijdel mensch, leeghoofd! — die is zelfs strafbaar voor de rechtbank, die over geestelijke zaken vonnissen moet. En wie zegt: *gij dwaas!* d. i. naar het spraakgebruik

des Ouden Verbonds: een mensch zonder God, een loochenaar van Gods bestaan (vgl. Ps. XIV. 1,) — die zal de straf lijden van dat helsche vuur, waartoe hij den door hem gelasterde zou willen verwezen zien.

Duidelijk geeft de Heer door deze woorden te verstaan, dat de booze wil voor God strafbaar is als de booze daad. Hoe zou het anders kunnen zijn, in het oordeel van den Kenner der harten, waar toch alleen het aan de gelegenheid ontbreekt, om uit den wil de daad te doen voortkomen? Niets minders dan zuiverheid des gemoeds kan volstaan voor den Alwetenden God.

V. 23—26. *Zoo gij dan uwe gave zult op het altaar offeren, en aldaar gedachtig wordt, dat uw broeder iets tegen u heeft, laat daar uwe gave voor het altaar, en gaat heen, verzoent u eerst met uwen broeder, en komt dan, en offert uwe gave.*

Weest haastelijk welgezind jegens uwe wederpartij, terwijl gij nog met hem op den weg zijt, opdat de wederpartij niet misschien u den rechter overlevere, en de rechter u den dienaar overlevere, en gij in de gevangenis geworpen wordt.

Voorwaar, Ik zeg u: Gij zult daar geenszins uit komen, totdat gij den laatsten penning zult betaald hebben.

Tot hiertoe heeft de Heer nog alleen het *verbod* verscherpt. Thans gaat Hij wijzen op het *gebod*, dat daarin verborgen ligt. Gij zult niet dooden, niet haten! is slechts de keerzijde van: gij zult liefhebben. De onderdanen des Koninkrijks mogen niet alleen geen kwaad anderen aandoen; zij moeten daarenboven alles uit den weg ruimen, wat bitterheid en boosheid zou kunnen doen ontstaan. Zoo dringend

is die plicht, dat al het andere er voor wijken moet. De hoogste godsdienstige verrichting in het leven van een Israëliet was het brengen van zijn offer in het heiligdom Gods. Welnu! indien hij in dit plechtig oogenblik indachtig wordt, dat zijn medemensch iets tegen hem heeft, dan stake hij zijne godsdienstige handeling, totdat eerst die zaak uit den weg geruimd is.

„Indien uw broeder iets tegen u heeft.” Dat is nog sterker dan wanneer de Heer zeide: Indien gij iets tegen uwen broeder hebt. Het eerste toch kan bestaan zonder dat in het hart van hem, die zijne gave zou brengen, bitterheid aanwezig is; het kan zijn dat eene onopzettelijke verrichting, eene niet kwaad bedoelde daad tot zulke verwijdering heeft aanleiding gegeven. Hoe licht zou het eigen bewustzijn dan vrijspreken van alle schuld! Maar de Heer, die wel op hunne plichten, doch geenszins op hunne rechten den blik der zijnen wil gevestigd zien, vermaant de onderdanen des Koninkrijks om in alles de minsten te wezen, en te pogen, de gestoorde harmonie weder te herstellen. Dan eerst, als zij in het reine zijn met hunnen broeder, als alle oorzaak van verwijdering is weggenomen, kunnen zij met een verruimd hart, met een hart, dat hen niet veroordeelt in het naderen tot God, toegaan tot Zijn heiligdom, en Hem de hulde hunner aanbidding brengen.

Van dezelfde strekking is de nu volgende vermaning. Wie er gelijk heeft, Jezus discipel of zijne tegenpartij, laat de Heer geheel in het midden. Wat Hij, voor alle gevallen, vermaant is: verzoen u met die tegenpartij, eer de zaak voor den rechter komt. Kennelijk is sprake van een gewoon rechtsgeding, — maar schemert toch nog niet eene andere bedoeling door, waar de bedreiging wordt toegevoegd van eene gevangenschap, waaruit geene bevrijding

mogelijk is? De mensch is op aarde een reiziger naar den Troon des gerichts; zoo zorgte hij dan, dat dáár geen aanklager tegen hem opsta; hij zij inschikkelijk en verzoeningsgezind, wetende, dat hij zelf alleen van genade kan leven!

V. 27—30. *Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is: Gij zult geen overspel doen.*

Maar Ik zeg u, dat zoo wie eene vrouw aanziet om haar te begeeren, die heeft alreeds overspel in zijn hart met haar gedaan.

Indien dan uw rechteroog u ergert, trekt het uit, en werpt het van u; want het is u nut, dat een uwer leden verga, en niet uw geheele lichaam in de hel geworpen worde. En indien uwe rechterhand u ergert, houdt ze af, en werpt ze van u; want het is u nut, dat een uwer leden verga, en niet uw geheele lichaam in de hel geworpen worde.

Een tweede voorbeeld van wetsverscherping, die toch eigenlijk slechts aanwijzing is van wat de wet zelve bedoelt, voegt de Heer aan het eerste toe. Tot de ouden, — niet: „van de ouden,” want een goddelijk gebod, en niet eene menschelijke uitbreiding der wet wordt genoemd, — tot de ouden is gezegd: Gij zult geen overspel doen. Letterlijk wordt dus alleen de echtbreuk verboden. Reeds was het iets, reeds was het veel, indien het volk, pas uit de verwildering der slavernij ontkomen, zich onthield van schending des huwelijks, en dezen vasten grond des maatschappelijken levens eerbiedigde. Daarom wordt zelfs de hoererij hier nog niet uitdrukkelijk genoemd, veel minder de lichtzinnige omgang van het ééne geslacht met het ander, of een der vele dingen, die de reinheid kunnen bevleken.

Maar de bedoeling van den heiligen God kan niet beperkt zijn tot het buitensluiten van het uiterste des kwaads. Daarom stelt de Heiland, die de Nieuwe Bedeeling aanbrengt, tegenover het wetsvoorschrift de geestelijke uitspraak: „Wie eene vrouw aanziet om haar te begeeren, die heeft reeds overspel in zijn hart met haar gedaan.” De booze, vleesche-lijke lust, opgekomen in het hart, en gevoed door het verwijlen der gedachten bij dezen lust, is de kiem, waar-uit later de zondige daad voortkomt, indien geene tus-schenkomende verhinderingsen dat beletten. Zoo is dan die lust, die begeerte, in het oog van den Kenner der harten, strafbaar en schuldig als de gepleegde misdaad zelve. In het hart is de zonde bedreven, al is het uitwen-dig gedrag nog onbevlekt: hoe zou dan de overtreder vrij uitgaan, als had hij slechts te rekenen met menschelijk recht?

Zulke reinheid, als alleen voor den heiligen God wel-behagelijk zijn kan, moet eene reinheid zijn, niet slechts van de uitwendige daden, maar van de innerlijke bewegin-gen des gemoeds. Wie, die geen vreemdeling is in zijn eigen binnenste, kan tegenover zulke eischen zeggen: ik ben vrij van overtreding? Wie voelt niet, dat de Bergrede, méér nog dan de wet van den Sinaï, den zondaar in het stof werpt, en de noodzakelijkheid doet gevoelen aan een bloed der verzoening, dat den schuldige ontzondigt? Voor-waar! zij weten niet wat zij doen, die van het Evangelie alleen de Bergrede willen laten staan, en het overige ver-werpen! Wat zij overhouden, losgemaakt van de Bedeeling der genade, waarvan het bestemd is een onderdeel te zijn, is tot niets anders geschikt, dan om het ernstig hart wan-hopig te maken. Doch — wij komen daarop nader terug als wij de beschouwing van de Bergrede hebben ten einde gebracht.

Op den strengen eisch, dien de Heer doet hooren, laat Hij eene vermaning volgen omtrent het wederstaan van alles, wat ergernis geeft. Het één is ten nauwste aan het andere verbonden. Hoe zwaarder de plicht is, te eerder doet zich iets voor wat daarvan zoekt af te leiden, wat van den rechten weg afvoeren wil.

Van den rechten weg afvoeren. Dat is het, wat eigenlijk het wezen van ergernis is. In de letterlijke beteekenis is het woord, dat door „ergernis” wordt overgezet: een steen op den weg, waarover men struikelt. Eene ergernis, een steen des aanstoots, is dus datgene, wat iemand doet vallen op den weg, dien hij moet betreden; of, met geringe wijziging van beteekenis: wat iemand van den rechten weg doet afwijken.

Zoo verstaan wij dan, wat de Heer bedoelt als Hij zegt: „Indien uw rechteroog u ergert; indien uwe rechterhand u ergert.” Het is, alsof Hij zeide: Wat u ook oorzaak van vallen, oorzaak van afwijking van den rechten weg zijn zou, al ware het u dierbaar en schijnbaar onmisbaar als uw oog of uwe hand, — doe het van u! Op dat ééne komt het aan, dat gij op den rechten weg van Gods geboden wandelt; offer alles op, wat u daarin verhinderen zou!

De Heer gebiedt hier iets veel zwaarders, dan wanneer Hij zeide, dat zondige lusten moeten prijs gegeven worden, om Gode welbehagelijk te wandelen. De hand, het oog is door God gegeven. Slechts met beide oogen en beide handen is de mensch in normalen toestand; slechts met beide kan hij ten volle zijne levensbestemming vervullen. En toch, — toch kunnen er omstandigheden zijn, waarin hij dat oog uitrukken, die hand afhouden moet, namelijk als hij alleen zóó het eeuwige leven beërven kan. Voor dit hoogste, het leven Gods, moet alles wijken, wat belemmering opleveren zou.

Zoo geeft dan deze figuurlijke rede te verstaan, dat er dingen kunnen zijn, onschuldig op zichzelf, maar die voor bepaalde personen of in bepaalde omstandigheden tot gevaar voor de ziel kunnen worden. Laat het ons ophelderen met een paar voorbeelden.

Daar kan een omgang zijn van personen van verschillend geslacht, liefelijk, opbouwend, opscherpend, — maar die onder bepaalde omstandigheden leiden zou op wegen, die de teederheid van den omgang met God in gevaar brengen.

Daar kan een ingaan zijn in onderzoekingen, nuttig en prijselijk in zich zelve, — maar die voor een bepaald persoon aanleiding kunnen wezen om van den naasten plicht de aandacht af te trekken.

Daar kunnen maatschappelijke verhoudingen zijn, op zichzelf onberispelijk, maar die voor eenig gemoed gevaar van eerezucht, gevaar van geldbejag opleveren.

In alle deze en dergelijke gevallen geldt de eisch: ruk uit het oog! Houw af de hand! Zeker, uw leven wordt armer daardoor. Zeker, aan schoonschijnende verontschuldigen om deze dingen aan te houden, die immers in zichzelf zoo onschuldig zijn, zal het u niet ontbreken. Maar, zoo lief als u uwer ziele zaligheid is, breek af! laat varen! Beter die uiterlijke verarming; beter dat het niet komt tot ontplooiing uwer krachten; beter dat gij, geestelijk verminkt en verzwakt, door het aardse leven henenreist, dan dat gij het leven uwer ziel zoudt verliezen. Het eeuwige moet gaan boven het tijdelijke: wat zegt alle aardse gemis, tegenover het gewinnen des hemels?

Zondige lusten moeten van zelf, moeten in elk geval worden opgeofferd. Maar deze in zich zelve rechtmatige dingen moeten alleen dan geofferd worden, als zij voor de ziel een gevaar opleveren zouden. Daarom kan alleen

die ziel zelve beoordeelen, of zulk een geval aanwezig is. Besturing van menschen brengt hier geen nut. Maar Hij, die de leiding Zijns Geestes beloofd heeft, Hij, die de ziel vatbaar gemaakt heeft om de gemeenschap Zijner liefde te kennen, en dus ook om te onderkennen, of die gemeenschap belemmerd of afgebroken wordt, Hij laat geen gemoed in het onzekere, dat eerlijk en oprecht voor Hem begeert te leven.

V. 31. 32. *Er is ook gezegd: Zoo wie zijne vrouw verlaten zal, die geve haar eenen scheidbrief.*

Maar Ik zeg u, dat zoo wie zijne vrouw verlaten zal, anders dan uit oorzaak van hoererij, die maakt, dat zij overspel doet; en zoo wie de verlatene zal trouwen, die doet overspel.

Van zelf valt het nauw verband in het oog, tusschen hetgeen de Heer hier bespreekt, en de voorafgaande uitbreiding van het verbod van echtbreken. Hier handelt de Heer over het verlof, gegeven in Deut. XXIV. 1. „Wanneer een man eene vrouw zal genomen en die getrouwd hebben, zoo zal het geschieden, indien zij geene genade zal vinden in zijne oogen, omdat hij iets schandelijks aan haar gevonden heeft, dat hij haar eenen scheidbrief zal schrijven, en in hare hand geven, en ze laten gaan uit zijn huis.” Die bepaling was eene beperking van het onbepaalde recht van wegzending, dat in de oudheid aan den man werd toegekend. Wie een scheidbrief geven moest, kon niet in eene oogeblikkelijke opwelling van toorn zijne vrouw verstooten. Ja, waar de kunst van schrijven bijna uitsluitend bij de priesters en levieten gevonden werd, maakte dit voorschrift eene tusschenkomst noodzakelijk, die nog langduriger oponthoud,

nog langer gelegenheid om tot inkeer te komen, veroorzaakte. Volkomen begrijpelijk is zulk eene toelating voor eenen volkstoestand, die strengeren eisch nog niet dragen kon.

Desniettemin was het slechts eene toelating vanwege de hardheid des harten, niet de uitdrukking van de eigenlijke bedoeling Gods met het huwelijk. Naar die bedoeling is het huwelijk een band voor het leven. Eéne zaak alleen wettigt echtscheiding, namelijk de feitelijke verbreking van het huwelijk door overspel. Heeft de vrouw zelve den heiligen band verbroken, dan bestaat ook die band niet meer, en is de beleedigde echtgenoot gerechtigd ook den schijn van het bestaan van dien band te doen ophouden door echtscheiding. In alle andere gevallen is de echtscheiding tegen de ordeningen Gods, en het aangaan van een nieuw huwelijk door de aldus ontbondenen, in Gods oogen overspel.

De burgerlijke wetgeving der Christelijke volken laat tot echtscheiding meerdere vrijheid, dan die in dit woord van Jezus is gegeven. Dit geschiedt, omdat die burgerlijke wetgeving rekening houden moet, niet met den eisch der heiligheid voor Christenen, maar met den feitelijken toestand des volks, dat wel onder christelijke beademing leeft, maar desniettemin er verre af is, uit wedergeborenen te bestaan. Om grooter kwaad te voorkomen moet de echtscheiding, buiten oorzaak van hoererij, wel zeer bemoeielijkt, maar niet gansch onmogelijk worden gemaakt. Ook de Roomsche kerk, schijnbaar op dit punt gestrenger dan de Protestant-sche, opent eene deur, door de dispensaties des Pausen. Voor de maatschappij gelijk ze is, kan dat ook niet anders. Maar voor den waren Christen is alléén, wat de Heer noemt, wettige reden van scheiding; andere gewichtige redenen kunnen hem de verbreking van het samenleven noodzakelijk maken, maar niets kan hem tot het aangaan van een ander huwelijk

vrijheid geven. Zekerlijk, in zulke omstandigheden heeft hij een kruis te dragen, — doch wie of wat zou recht geven, een kruis, hoe zwaar het zij, van de schouders te werpen? Hem moet het huwelijk heilig en onverbrekkelijk blijven, ook waar het hem niet een zegen Gods, maar een lijden brengt.

V. 33—37. *Wederom hebt gij gehoord dat tot de ouden gezegd is: Gij zult den eed niet breken, maar gij zult den Heere uwe eeden houden.*

Maar Ik zeg u: zweert ganschelijk niet; noch bij den hemel, omdat hij is de troon Gods; noch bij de aarde, omdat zij is de voetbank Zijner voeten; noch bij Jeruzalem, omdat zij is de stad des grooten Konings; noch bij uw hoofd zult gij zweren, omdat gij niet één haar kunt wit of zwart maken; maar laat uw woord zijn ja, ja; neen, neen; wat boven deze is, dat is uit den booze.

Een nieuw voorbeeld van uitbreiding der wet, die slechts ontwikkeling is van hare eigenlijke bedoeling, geeft de Heer in hetgeen Hij omtrent het eedzweren zegt. Hoewel niet letterlijk, geeft Hij naar den zin der woorden in vs. 33 terug, wat in Levit. XIX. 12. Num. XXX. 2 en Deut. XXIII. 23 gezegd is. In al deze plaatsen is de meened verboden. De kleingeestigheid en letterknechterij van het latere Israel had intusschen in de omstandigheid, dat in die plaatsen telkens sprake is van een zweren „bij den Heer”, aanleiding gevonden om allerlei eedzweringen, zoo daarin slechts de naam des Heeren niet uitdrukkelijk genoemd werd, voor geoorloofd te houden. Zoo zwoer men dan, blijkens wat de Heiland hier opnoemt, bij den hemel,

bij de aarde, bij Jeruzalem, bij zijn hoofd. Uit eene andere rede van Jezus, in Mt. XXIII opgeteekend, weten wij, dat de eeden, bij zulke voorwerpen gezworen, niet voor verbindend gehouden werden, zoodat dit zweren dus slechts een schijn van gewicht aan de verzekeringen, die zij vergezelden, moesten toevoegen. Hierdoor wordt verklaarbaar, waarom de Heer hier, in de Bergrede, er op wijst, dat men in al die eeden toch eigenlijk bij *God* zweert. De hemel is Zijn troon; de aarde de voetbank Zijner voeten: wat aan hemel en aarde beteekenis geeft, is dat ze Zijn maaksel, en de openbaringen Zijner heerlijkheid zijn. Jeruzalem is boven alle steden der aarde gezegend als de plaats van het heiligdom Gods; bij die stad te zweren, is dus te zweren bij Hem, die aan deze stad hare waarde geeft. Des menschen hoofd is niet zijn, maar Gods werk; zelfs aan de haren, het nietigste des hoofds, kan des menschen wil geene andere kleur geven, dan zij hebben, al vermag zijne kunstvaardigheid eene andere kleur daarboven te leggen; wie dus zweert bij het hoofd, zweert bij den Schepper daarvan.

Iedere eed is dus een zweren bij God. Dit ligt in den aard der zaak. Een eed moet verzekering aanbrengen. Dat kan de eed slechts doen, door een beroep te zijn op den Alwetende. Wat dus op den bodem ligt van al die verbasterde eeden, is juist dat, wat men door de verbastering zou *willen*, maar niet *kan* ontwijken: God aanroepen tot getuige voor de waarheid van wat men zegt.

En nu, na alle eedzwering te hebben teruggebracht tot een zweren bij God, nu laat Jezus volgen, niet, gelijk misschien Zijne hoorders verwachtten, „zweert alleen bij den Heer, en houdt die eeden getrouwelijk,” maar: „Ik zeg u, zweert ganschelijk niet.” Het ideaal, dat de Koning van

het Godsrijk Zijnen onderdanen voorhoudt, is dat ieder woord, ieder eenvoudig ja! of neen! de kracht, de betrouwbaarheid van eenen eed hebben zal. Ziedaar de eigenlijke beteekenis van het gebod der wet, nu, in de volheid des tijds, blootgelegd. Waarom was er gezegd: „Gij zult den eed niet breken?” Opdat er eene vastheid wezen zou, die, in gewichtige gevallen des levens, de goede trouw handhaven zou. Het is de zonde, die de menschelijke natuur bedorven heeft, welke zoodanigen waarborg noodzakelijk maakt. Door de zonde is de leugen in de wereld gekomen, het ontwijken der waarheid uit eigenbelang. Tegen die neiging stelt het eedzweren, het beroep op den Alwetende, eenen dam. Maar het diepst van Gods wil is, niet dat te midden van den doorgaanden stroom der onwaarheid, een afgezonderd terrein voor de waarheid aanwezig zal zijn, doch dat het *gansche* leven onder de heerschappij der waarheid zal komen. Het ja! moet ja! het neen! moet neen! zijn en blijven. Al wat daarboven gaat, al wat nadere verzekering aan de bevestiging of ontkenning wil geven, is uit den Booze. Want al die verzekeringen duiden aan, dat het enkele ja! of neen! niet betrouwbaar is. En wie waarborgt nu voorts, dat dan deze verzekeringen ernstig gemeend zijn? Wie het overvloedigst zijn met hunne krachtigste betuigingen, zijn het minst te vertrouwen. Regel en eisch van het Godsrijk is, dat elk woord de kracht hebbe van eenen eed, als gesproken in de tegenwoordigheid Gods, gesproken door hen, die zich kinderen noemen van den God der waarheid.

Zweert ganschelijk niet! Dit woord verbiedt den eed zoo zonder voorbehoud, dat de vraag zich van zelf voordoet, met welk recht de gansche Christenheid, met uitzondering alleen van de Doopsgezinden, den eed heeft gehandhaafd?

Bij deze bespreking wijzen wij aanstonds eene zeer ver-

breide opvatting van den eed af, als ware deze eene inroeping van Gods vloek, voor het geval, dat men onwaarheid spreken zou. Ware de eed dit, dan zou hij in alle omstandigheden verboden zijn. Maar de eedsformule zelve: „zoo waarlijk helpe mij God almachtig!” wijst aan, dat hier geen vloek wordt ingeroepen. Door deze plechtige woorden spreekt de mensch, die den eed aflegt, uit, dat zoo waarlijk hij in zijn leven Gods hulp en zegen begeert, zóó waarlijk de waarheid door hem gesproken wordt. De eed is, in zijn wezen, eene betuiging, dat men, bij wat men gaat verklaren of beloven, aan God denkt, en dus in het bewustzijn van Zijne tegenwoordigheid spreekt. Alleen over zulk eedzweren handelen wij, en zeggen dan, dat het recht daartoe ligt in eene juiste onderscheiding tusschen de maatschappij en het Koninkrijk Gods. Bestond die maatschappij uit louter wedergeborenen, dan zou eedzwering ongerijmd en overbodig wezen. Doch daarvan is het verre af. Die maatschappij bevat wedergeborenen in zich; die maatschappij leeft, in Christenlanden, onder de beademing en bearbeiding des Evangelies, doch zelve is zij niet Christelijk. Zij bestaat uit wedergeborenen en onwedergeborenen samen, ja! tot het eind der eeuwen toe vormen zij, die daarin waarlijk den Heer toebehooren, de minderheid. Die maatschappij nu heeft, bij gewichtige handelingen en verbindingsen, behoefte aan zekerheid. Had zij enkel met ware Christenen te doen, ze zou slechts een ja! of neen! behoeven te eischen. Doch nu moet zij de menschen nemen gelijk zij zijn. In deze menschen leeft en heerscht het eigenbelang, dat het met de waarheid niet nauw doet nemen. Maar bij deze menschen is nochtans een besef van de hoogheid en heiligheid Gods, indien zij gedwongen worden, opzettelijk aan Hem te denken. Welnu! bij de eedsvordering plaatst de maatschappij den

mensch als in de tegenwoordigheid Gods, en stelt hem den eisch, dat hij zijne getuigenis spreken, zijne gelofte afleggen zal, denkende aan God. Zoo is er dan in de eedsvordering eene eere, die de maatschappij den mensch aandoet, want zij drukt er het vertrouwen mede uit, dat, zoo hij bij zijn spreken aan God denkt, zijn spreken overeenkomstig de waarheid zijn zal. Maar aan de andere zijde legt die eedsvordering den mensch eene schande op, omdat zij uitgaat van de veronderstelling, dat zonder zulk eene opzettelijke heenwijzing op God, zijn eenvoudig ja! of neen! niet betrouwbaar is. Voor den Christen is het vernederend, eenen eed te moeten afleggen. Doch aan die vernedering heeft hij zich te onderwerpen, omdat de maatschappij niet bevoegd of in staat is te beoordeelen, wie christenen zijn. Zoo blijft dan ook in het midden der christenheid de eed „het eind van de tegenspreking” (Hebr. VI. vs. 16), gelijk de Koning van het Rijk der waarheid zelf is ingegaan op de bezwering door Kajafas (XXVI. 63). De verwerping van den eed door de Doopsgezinden hangt ten nauwste samen met de vereenzelving van de zichtbare Kerk en het Godsrijk, die oorspronkelijk hun streven kenmerkte; wordt er erkend, dat deze beide niet samenvallen, dan kan voor de maatschappij de eed blijven gehandhaafd, in alle die gevallen, waarin hare veiligheid dat eischt, terwijl voor het persoonlijke, vrije leven des Christens de regel blijft gelden: zweert ganschelijk niet! Wat de maatschappij van hare leden slechts kan vorderen bij plechtige en gewichtige aanleidingen, namelijk het spreken als onder het oog van den alwetenden God, dat is de dagelijksche, de doorgaande regel voor den mensch, die burger van het Godsrijk is geworden. Wat God in de heiligestelling van den eed aan Israel voorhield, dat is, in den diepsten grond, de vordering, dat in het gansche leven de waarheid

heersche, en alle leugen, als het eigen werk des duivels, worde geschuwd.

V. 38—42. *Gij hebt gehoord, dat gezegd is: oog om oog en tand om tand.*

Maar Ik zeg u, dat gij den booze niet wederstaat; maar zoo wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe; en zoo iemand met u rechten wil, en uwen rok nemen, laat hem ook den mantel; en zoo wie u zal dwingen ééne mijl te gaan, gaat met hem twee mijlen. Geeft dengenen, die iets van u bidt, en keert u niet af van dengenen, die van u leenen wil.

Deze uitspraak schijnt enkel eene tegenstelling met het voorschrift der Oude Bedeeling, niet eene aanwijzing van de diepere bedoeling daarvan te zijn. Toch is dat slechts schijn. Het voorschrift van Ex. XXI. 24 „oog voor oog; tand voor tand” is gewisselijk hard, — maar in vergelijking met den toestand, waaraan deze rechtsregel een einde moest maken, is daarin een groote verzachting te zien. De natuur van den in zonde gevallen mensch drijft hem tot wraak, die veel verder gaat dan teruggave van het geleden onrecht. Die wraakzucht eischt zeventigmaal zevenmaal vergelding, eenen doodslag voor eene ontvangene wonde (Gen. IV. 23). Dit nu wordt ingetoomd door het wettelijk voorschrift; verder mag men niet gaan, dan het ontvangen kwaad wederkeerig te doen ondervinden. Dit was reeds veel; het was zóóveel, als in den toestand, waarin Israel tijdens de wetgeving verkeerde, geëischt kon worden.

Eerst nu, waar de Koning van het Godsrijk de nieuwe Bedeeling komt aanbrengen, kan uitgesproken worden, wat het ideaal is, dat door de woorden der wet slechts heen-

schemert. Het Oude Verbond zegt: beperk de wraak! het Nieuwe zegt: wreek u niet! vergeld geen kwaad met kwaad! Die ideale vordering, dit doel waar de Christen naar streven moet, wordt nu door den Heer op aanschouwelijke wijze uitgedrukt in vs. 39—41. Behoeft het nog gezegd te worden, dat deze woorden niet zijn op te vatten alsof zij wettische voorschriften waren? Eene letterlijke opvolging zou de woede des vijands doen stijgen, of hem stijven in het onrecht, dat hij begaat. Er zou geene handhaving des rechts in de maatschappij mogelijk zijn, indien men aan elk die kwaad deed nog daarenboven de gelegenheid schonk zijn kwaad nog grooter te maken, en den roover nog meer toevoegde, dan wat hij reeds nam. Daarbij, zóó te handelen, zou anderen, voor wie men waken of zorgen moet, ten zeerste benadeelen. Maar juist omdat eene letterlijke opvatting onmogelijk is, wordt de bedoeling des Heeren verstaanbaar. Wat Hij inscherpt, is het tegendeel van de wraakzucht. Belediging en benadeeling moet de Christen dragen zonder dat te willen vergelden. Daar moet in zijn hart geen wortel van bitterheid opkomen tegen wie hem aldus kwalijk behandeld heeft. Daarom, al is hij menigmaal geroepen dat kwade te keeren, het geschiede nooit in een gevoel van verbittering; het zij, waar het noodig is, eene handhaving des rechts, doch zonder dat dit hartstocht gaande maakt; het make geen verschil, of men zelf dat onrecht lijdt, bij wat het zijn zou, indien een ander dat onrecht had ondergaan.

De vermaning van het 42e vers hangt hiermede niet onmiddellijk samen. „Geef, dengenen die u bidt; keert u niet af van dengenen, die van u leenen wil”. Dat is intuschen eene vermaning, die zonder nadere bepaling, evenmin als een letterlijk voorschrift kan worden opgevat, als wat

hier voorafgaat, en begrijpelijk is het dus, dat het daarmede samengevoegd wordt. Het is eene vermaning tot barmhartigheid, tot mededeelzaamheid, die eene bepaalde gezindheid eischt in den burger van het Godsrijk. Verhoudingen en omstandigheden, plichten jegens huisgenooten, en wat niet al, moet de maat en de wijze bepalen waarop die gezindheid zich zal uiten, doch aanwezig moet de lust zijn tot weldadigheid, en uitgesloten moet blijven de zelfzuchtige waan, alsof alles slechts het eigen ik had te dienen. Vrijgemaakt en gezaligd staat de burger van het Godsrijk tot zijne medemenschen in de verhouding van een, die den hoogsten schat heeft gevonden, en daarom zijne vreugde vindt in geven, waar hij te voren slechts zocht te gewinnen.

V. 43—45. *Gij hebt gehoord dat er gezegd is: Gij zult uwen naaste liefhebben, en uwen vijand zult gij haten.*

Maar Ik zeg u: hebt uwe vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten, en bidt voor degenen, die u geweld doen, en die u vervolgen; opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, die in de hemelen is; want Hij doet Zijne zon opgaan over boozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.

De uitspraak, waarop de Heer hier terugwijst, staat niet met zoovele woorden in het Oude Verbond te lezen. Wat er aanleiding toe gaf, is hetgeen wij vinden in Levit. XIX. 18: „Gij zult niet wreken, noch toorn behouden tegen de kinderen uws volks; maar gij zult uwen naaste liefhebben als u zelve: Ik ben de Heer!” Uitdrukkelijk voorgeschreven wordt hier alleen de liefde tot den volks-genoot; slechts hij wordt met den naam van „den naaste”

aangeduid. Verder kon ook het wettelijk voorschrift, gegeven aan een volk, dat pas aan de slavernij was ontkomen, onmogelijk gaan: het was reeds veel, indien zij althans hunne volksgenooten als hunne broeders leerden beschouwen. Het was een belangrijke schrede op den weg tot het doel, al bracht het ook nog niet tot dat doel zelf.

Het wettisch Israel intusschen, dat overal vraagt: met hoe weinig kan ik volstaan? ziet in dit slechts met het oog op de volksgenooten gegeven gebod van liefde, een vrijbrief tot het haten der vijanden. En, naar den aard der menschelijke natuur, bepaalt zich dat niet tot de vijanden des volks, maar het wordt ook van toepassing geacht op de persoonlijke vijanden. Zoo wordt de strekking van het goddelijk gebod ganschelijk voorbijgezien, ja! in het tegendeel veranderd. En zoo moet dan wel het woord van den Koning van het Godsrijk klinken als eene tegenstelling tegen het woord der Oude Bedeeling, al geeft het alleen uitdrukking aan hetgeen daarin bedoeld en langzaam voorbereid was.

„Ik zeg u: hebt uwe vijanden lief, zegent ze, die u vervloeken; doet wel aan degenen, die u haten, en bidt voor degenen, die u geweld doen en die u vervolgen!” Welk een eisch! Hier wordt gevorderd, wat bovenmenschelijk schijnt, ja! wat inderdaad boven het vermogen is van de menschelijke natuur, gelijk die sinds den val is geworden. Want hier hebben wij niet, als in vs. 39—42, te doen met woorden, die door de omstandigheden noodzakelijk beperking ontvangen; hier staan geen andere belangen tegen de opvolging dezer geboden over. Zegenen van, bidden voor, weldoen aan vijanden is de eenvoudige en duidelijke eisch des Heeren. Hoe volkomen dat bedoeld wordt, toont Zijn eigen goddelijk voorbeeld. Voorwaar! Hij heeft

het niet maar voorgeschreven, Hij heeft het in beoefening gebracht, Hij, die Zijn leven doorbracht in zegenen en weldoen van een volk, dat Hem verstiet, die stervend nog bad voor Zijne moordenaren.

Nog eens: Welk een eisch! Ach, indien dit slechts een voorschrift ware, door den leeraar der waarheid aan Zijne hoorders gegeven, het zou het ernstig gemoed drijven tot wanhoop!

Maar de Christus der Bergrede is dezelfde, als die van zich zelve getuigt: Ik ben de ware wijstok; en van de Zijnen: gij zijt de ranken. Zijn leven is het, dat Hij mededeelt aan wie in Hem gelooven, en Zijne kracht wordt in hunne zwakheid volbracht. Daarom kan Hij hier spreken, gelijk Hij doet. De Koning van het Godsrijk beveelt niets, dan wat uitvloeisel is van Zijne levensmededeeling. Was Hij niet de Verzoener der zonden, de Bron des nieuwen levens, de Bergrede zou nog schrikwekkender zijn dan de wet Gods, op Sinaï gegeven. De Christus der Bergrede is niet tegenover den Heiland te stellen, dien de verlostte gemeente belijdt als haar Heer en haar God; Zijne Bergrede veronderstelt Zijn Middelaarswerk, en ontleent aan dat werk hare kracht. Omdat Hij is, die Hij is; omdat Hij geeft, wat Hij geeft, dáárom kan Hij aan de Zijnen den eisch eener liefde stellen, die alle menschelijke krachtsinspanning te boven gaat.

Hij, die *de* Zoon is, Hij maakt tot kinderen wie met Hem zijn verbonden. Zoo kan Hij dan aan hen, die tot kinderen gemaakt zijn, het voorbeeld voorstellen van den Vader, die in de hemelen is. De Vader laat Zijne zon opgaan en Zijn regen nederdalen, om daarmede boozen en goeden gelijkelijk te zegenen. Zoo heeft dan ook het kind van God liefde te betoonen, hetzij die liefde beantwoord of met vijandschap vergolden wordt. Wat den natuurlijken mensch onmogelijk

is, het wordt mogelijk voor hem, wiens hart is verwarmd en gezaligd door de liefde Gods: zóó groot is die schat der ziele, dat de begenadigde liefde kan geven, ook waar hij vijandschap vindt, ter wille van de liefde, waarmede hij zelf is gezegend.

Indien de Heer van Gods weldoen aan boozen en goeden melding maakt, geeft Hij dan daarmede te kennen, dat er bij God geen onderscheid is tusschen menschen en menschen? Geenszins. Het zijn alleen uiterlijke zegeningen, die aan rechtvaardigen en onrechtvaardigen gelijkelijk ten deel vallen. Over boozen en goeden gaat de zon op; voor beiden daalt de regen neder, maar de levensmededeeling der volheid Gods is slechts voor de zielen, die zich tot Hem keeren. Gods verborgen omgang vinden zielen, waar Zijne vrees in woont. Dat onderscheid wordt door onzen Heiland nergens, ook hier niet, uitgewischt.

Ook dit vindt zijne afspiegeling in menschelijke verhoudingen. De kinderen Gods zijn geroepen aan allen, ook aan hunne vijanden, liefde te bewijzen. Maar daarnaast staat de broederliefde, die hen verbindt aan wie met hen denzelfden Vader toebehooren. Dat onderscheid verlaagt niet die algemeene liefde tot iets oppervlakkigs; in uiting en werking moet zij even sterk als de broederliefde zijn. Alleenlijk, waar die broederliefde zaligheid medebrengt voor het hart, wordt de liefde tot de vijanden slechts onder zwaren strijd beoefend. Hoe gedurig, hoe heftig komt de natuurlijke neiging er tegen op! Hoe onmogelijk is het, in haar te volharden, zonder het venster open te houden naar het hemelsche Sion, opdat de kracht uit den hooge het gemoed vervulle met dien ootmoed, die gaarne de honderd penningen doet kwijtschelden, waar de tien duizend talenten der eigene schuld niet toegerekend zijn.

V. 46—48. *Want indien gij liefhebt, die u liefhebben, wat loon hebt gij? Doen ook niet de tollenaars hetzelfde?*

En indien gij uwe broeders alleen groet, wat doet gij boven anderen? Doen ook niet de tollenaars alzóó?

Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is.

De beteekenis van het woord „naaste” heeft de Heer, naar de diepere bedoeling van het wetsvoorschrift alzóó ontwikkeld, dat het niet slechts den volksgenoot, maar ook den vreemde, ja zelfs den vijand omvat. Zulk een eisch kon slechts aan de kinderen des koninkrijks worden gesteld, aan hen, die met hemelsche gaven en schatten waren gezegend. Maar van dezulken dan ook kan en mag het buitengewone worden gevorderd. Daarop wijst de Heer in vs. 46 en 47.

„Indien gij liefhebt die u liefhebben, wat loon hebt gij?” Dat wil hier zeggen: wat doet gij dan voor merkwaardigs? Wat verricht gij, dat bijzondere gunst Gods tot u trekken zou? Liefde te betoonen, waar u liefde bewezen wordt, is iets gansch natuurlijks, zóó zelfs, dat ook de tollenaars, de verachten en uitgeworpenen, die beoefenen.

Naast het liefhebben, wordt nog het groeten genoemd. De groet, die in Israel bestond in het „Vrede zij u!” was eene uiting, eene betooning der welwillendheid. Zoo weinig werd die groet als iets onverschilligs beschouwd, dat nog tot op heden in het Oosten alleen aan geloofsgenooten een groet gegeven, en die uitdrukkelijk teruggenomen wordt indien hij bij vergissing is uitgesproken. Daarom noemt de Heer dit groeten naast het liefhebben. De wereld bewaart haar liefde en haren groet voor hen, van wie zij terugontvangt;

gij kinderen des hemelschen Vaders, trekt niet die enge grenzen: van u is meer te eischen, omdat gij meer hebt ontvangen.

Wat dat meerdere is, zegt de Heer niet uitdrukkelijk. Maar het ligt opgesloten in den kindernaam, waarmede Hij de Zijnen noemt. Zij staan tot God in eene nieuwe, in de allerinnigste verhouding. De ban is van hunne zielen weggenomen; de vreeze heeft plaats gemaakt voor kinderlijk vertrouwen. Mogen zij den Hoogheilige, den God Israels, Vader noemen, dan is ook van de aldus gezegenden te verwachten, dat zij in hunnen omgang, in hun handel en wandel, zullen uitmunten boven wie buiten hunnen kring staan.

Die nieuwe verhouding wordt hier alleen als een bestaand feit vermeld; met geen woord wordt gesproken van hetgeen haar tot stand brengt. Dat is, omdat de Zoon nimmer Zijne eigene eere zoekt. Eerst de Geest, dien Hij zal mededeelen, zal aan de Zijnen de heerlijkheid des Zoons openbaren, door hen te doen verstaan, dat het alleen door Hem is, dat zij zijn, die zij zijn. Immers, daar is iets wonderbaars in het verschijnsel, dat te midden van een Israel, dat sidderend boog voor de majesteit Gods, dat, sinds de ballingschap vooral, geene verhouding van vertrouwelijkheid, maar slechts van vreeze kende, eene gemeenschap van menschen ontstaat, die deze heilichheid Gods kent en eert, maar desniettemin tot dezen God het Abba! lieve Vader! spreekt. Wat is er, dat hun daartoe vrijmoedigheid schenkt? In zichzelf belijden zij arme en schuldige zondaren te zijn, niet waardig om voor Gods aangezicht te verschijnen. Niet aan eigen daad of toestand ontleenen zij hunne vrijmoedigheid, maar dááaraan, dat zij dezen God hebben leeren kennen in Hem, die het afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid is, en dat zij in Hem dien God als een God

des ontfermens hebben leeren kennen. Ja! nog dieper zou de Geest hen inleiden. Ze zouden leeren verstaan, dat die liefde, in Christus geopenbaard, niet in tegenstelling is met de heiligheid Gods, door geweten en wet gepredikt, maar dat genade en heiligheid in ondeelbare eenheid uitblinken, waar het werk der verzoening, volbracht op Golgotha's kruis, de schuld boet van allen, die den Christus door het geloof zijn ingeplant. Dat er kinderrecht en kinderrang geschonken wordt aan doemschuldige overtreders, het is ter wille van den Eeniggeboren Zoon, op Wien des Vaders welbehagen van eeuwigheid rust, en die nu de schuld der menschheid overneemt en draagt, opdat zij deelen zou in Zijnen zegen.

Dit alles wordt in de Bergrede niet besproken. Maar wat de Bergrede bespreekt rust op dezen ondergrond, en wordt slechts door de kennis daarvan verstaanbaar. Het onderwijs des Heeren laat zich niet tegenover het onderwijs der Apostelen stellen; slechts wijst dit laatste den grond aan, waarop de beloften en eischen van het onderwijs des Heeren steunen.

Naar allerlei zijden heen heeft de Heer de diepere bedoeling der wet in het licht gesteld, opdat de kinderen des Koninkrijks niet bij de uiterlijke voorschriften zouden blijven staan, maar in geest en waarheid den Vader zouden dienen. Aan het einde dezer uiteenzetting vat de Heer hunne geheele roeping samen in het woord: „Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is.” Hoogers laat zich niets uitdenken, en toch met iets minders mogen zij niet tevreden zijn. Want indien God hun Vader is, en zij Zijne kinderen zijn, dan is de eisch gansch van zelf sprekend: Gij, kinderen! gelijkt op uwen Vader! draagt Zijn beeld! laat aan u te zien zijn, Wiens kinderen gij zijt!

Ziedaar het Christelijk ideaal, zóó hoog staande boven alle idealen uit den mensch voortgekomen, als de godsdienst der openbaring staat boven de godsdiensten van mensche-lijke vinding. Voor den Griek is het hoogste, het leven voor het schoone en goede, waarvan het eigenlijk wezen het maat houden in alle dingen is. Voor den Romein, de rechtvaardigheid, die aan een iegelijk vergeldt naar hij verdient. Voor den Muzelman de onderwerping onder den wil Gods. Voor den Buddhist, het verzinken in het niet, langs den weg der gevoelloos makende bespiegeling. Maar aan den Christen wordt voor oogen gesteld: Draag het beeld uws Vaders! word volmaakt, gelijk uw Vader volmaakt is.

Iets hoogers dan dit bestaat er niet. Daarom kon dan ook de verzoeker niets bedenken om den nog reinen mensch ten val te brengen, dan eene listige verwringing van dit ideaal, toen hij beloofde: gij zult zijn als God. Een verwringing was het, want dat woord bedoelde: Gij zult op God gelijken in macht, en gij zult dat doel bereiken door u los te rukken van God. Maar toch, wat het voor den nog reinen mensch tot verzoeking maken kon, dat is de schijn van gelijkheid met datgene, wat het doel was, waartoe de mensch moest opgevoerd worden.

Dat doel nu komt de Koning van het Godsrijk weder voor oogen stellen. Dat doel was onveranderd hetzelfde gebleven, ook na den val des menschen. Alleenlijk, de tusschenin gekomene bedeeeling der wet, die den gevallen mensch tot opvoeding dienen moest, had dit doel onsluierd, door allerlei uitwendige geboden hem voor te houden. Eerst nu, waar de volheid des tijds is gekomen, die de volheid van Gods genade openbaart, eerst nu kan dit doel weer in onbenevelde heerlijkheid uitblinken.

„Weest volmaakt, gelijk uw Vader volmaakt is.” Behoeft

het nog gezegd te worden, dat dit doel op aarde nimmer bereikt wordt, ja! dat ook in het leven des hemels de volmaaktheid der gezaligden slechts eene afspiegeling van de volmaaktheid Gods zal zijn, daar het onderscheid tusschen Schepper en schepsel tot in eeuwigheid blijft bestaan? In het aardsche leven blijft zelfs die afspiegeling nog eene gebrekkige; waar een Paulus verklaart: „ik acht niet, dat ik het alreede gegrepen heb, of alreede volmaakt ben” (Phil. III. 13), wie zal daar wanen, het doel bereikt te hebben?

Maar, al is dat einddoel nog onbereikbaar, dat verlamt het streven niet. Zelfs op het gebied van wetenschap en kunst wordt de ernstige beoefenaar hoe langer hoe meer zich bewust, dat zijn ideaal hoog boven hem blijft zweven, maar hoe heerlijker hem dat tegenblinkt, des te meer spant hij alle krachten in om verder te komen. Hoeveel meer nog wordt op geestelijk gebied de ijver aangevuurd, waar Gods genade een eindelijk bereiken waarborgt! Al blijft het aardsche leven een wandelen met vallen en opstaan, al blijft ten einde toe het vleesch begeeren tegen den geest, die vorming in de oefenschool maakt toch de kinderen voor de bewoning van het Vaderhuis bereid. En zelfs, te midden van al de tekortkomingen en struikelingen is er toch waarlijk vooruitgang te zien; het nieuwe leven wordt meer een vanzelfsheid; het nieuwe levensbeginsel doordringt meer alle, ook de eenvoudigste, verrichtingen van het aardsche bestaan, als profetie en onderpand van wat daar Boven is te wachten.

VI. 1—4. *Hebt acht, dat gij uwe aalmoes niet doet voor de menschen, om van hen gezien te worden, anders zoo hebt gij geen loon bij uwen Vader, die in de hemelen is.*

Wanneer gij dan aalmoes doet, zoo laat voor u

niet trompetten, gelijk de geveinsden in de synagogen en op de straten doen, opdat zij van de menschen geëerd mogen worden. Voorwaar zeg Ik u: zij hebben hunnen loon weg!

Maar als gij aalmoes doet, zoo laat uwe linkerhand niet weten wat uwe rechter doet, opdat uwe aalmoes in het verborgen zij, en uw Vader die in het verborgen ziet, die zal het u in het openbaar vergelden.

Herhaaldelijk blijkt, dat de Bergrede des Heeren, gelijk trouwens niet anders te verwachten was, ons niet in haar geheel is medegedeeld. Gedachten en spreuken, in de herinnering bewaard, worden hier teruggegeven; de schakels der redevoering, die deze gedachten onderling in de uitgesprokene rede verbonden, zijn niet bewaard gebleven, even als dit ook thans nog geschiedt, waar een getrouw, maar ongeoeffend verslaggever, mededeeling doet van eene rede, die hij hoorde. De bezieling door Gods Geest, aan de Bijbelschrijvers geschonken, doet hen de waarheid Gods op juiste wijze teruggeven, maar schenkt hun geene aardsche begaafdheden, die hunne opvoeding en levenskring hun niet aanbrengen kon. We hebben dit niet als een gemis of gebrek aan te merken. Juist dat niet aanwezig zijn van letterkundige begaafdheid waarborgt te meer, dat wij met geene verdichting, maar met trouwe teruggave der heilswaarheden in hunne geschriften te doen hebben. En het Evangelie Gods, tot de menschheid gebracht, „niet in bewegelijke woorden der menschelijke wijsheid” (1 Cor. II. 4), blijkt juist daardoor te meer van goddelijken oorsprong te zijn, waar het, zonder uiterlijke voortreffelijkheden of kunstmatige hulpmiddelen, de kracht blijkt te hebben tot vernieuwing des menschen, tot herschepping der menschheid.

Zulk een ontbreken van de aaneenschakeling der gedachten valt bij den overgang van het Ve tot het VIe Hoofdstuk in het oog. Op de vermaning: „weest volmaakt als uw Vader volmaakt is!” kan niet terstond de leering omtrent uiterlijke verrichtingen gevolgd zijn. Het niet uitgesproken verband is, dat de Heer na de aanwijzing van de gerechtigheid, die den kinderen des koninkrijks betaamt, overgaat te spreken over de gevaren, die dat nieuwe leven bedreigen. Eerst het gevaar der veruiterlijking, die tot geveinsdheid voert, (VI. 1—18), daarna het gevaar van zich te laten afleiden door de zorgen van het aardse bestaan (VI. 19 en vervolgens).

Het gevaar der veruiterlijking wordt besproken ten opzichte van drie dingen: het aalmoezen geven, het bidden en het vasten.

De onderlinge samenschakeling van wat in vs. 1—18 genoemd is, valt te beter in het oog als wij, in vs. 1, met de oudste handschriften lezen: „Hebt acht, dat gij uwe *gerechtigheid* niet doet voor de menschen.” Hier wordt dus eerst de grondstelling voorop geplaatst: laat uwe vroomheid niet schitteren in der menschen oogen; laat zij in haar innerlijkst wezen eene zaak zijn tusschen God en uw hart. Eerst het 2e vers gaat dit algemeene beginsel nu toepassen op het geven van aalmoezen.

Beoefening van weldadigheid wordt algemeen, en terecht, onafscheidelijk van vroomheid geacht. Maar als nu die weldadigheid beoefend wordt om bij de menschen vertooning te maken, dan is zij niet langer uitvloeisel der vroomheid. Dan komt zij niet voort uit liefde tot God, maar uit het streven om bij de menschen wel aangeschreven te staan.

Het is geen wonder, dat onder Israel, waar de dienst des Heeren, na de Ballingschap, hoe langer hoe meer als

iets uiterlijks beschouwd werd, het aalmoezen geven op stuitende wijze tot vertooningmakerij was geworden. In de synagoge en op de straten liet men door trompetgeschal aankondigen, dat er uitdeeling aan behoeftigen gedaan zou worden; schijnbaar, — want zonder een goeden glimp gaat niemand op menschen-behagen uit, — schijnbaar, om de armen te doen weten, waar zij moesten komen om onderstand te verkrijgen, maar ondertusschen met het doel, om de groote weldadigheid van den gever wereldkundig te maken.

Wie zoo doen, noemt de Heer „geveinsden”. Hier, en op menige andere plaats ligt in dien naam niet noodzakelijk opgesloten, wat *wij* gewoon zijn onder den naam van geveinsdheid te verstaan, namelijk het opzettelijk bedekken van de slechtheid des harten door een schoonen schijn. In de taal der Schrift heet niet enkel de zichzelf bewuste huichelaar een geveinsde. Met dien naam wordt ieder genoemd, die een schoonen schijn aanneemt; ieder, wien het om dien schijn te doen is, ook dan, wanneer hij niet opzettelijk tracht booze praktijken door dien schijn te bemantelen. De naam „hypokriet”, die in het oorspronkelijke hier gebruikt wordt, beteekent eigenlijk: een tooneelspeler; een persoon wordt er dus door aangeduid, die een aangenomen rol vervult, die niet zich geeft gelijk hij is, maar iets vertoonen en schijnen wil voor de menschen.

En van dezulken zegt Jezus, dat zij hunnen loon weg hebben. Dat is niet: zij hebben *geen* loon. Neen! zij hebben hunnen loon weg; dat, waar het hun om te doen was, hebben zij verkregen. Zij begeerden lof bij de menschen; welnu, dien lof verkrijgen zij. Maar daarmede hebben zij dan ook alles, wat zij te wachten hadden; dat ze niet wanen, nu ook nog daarenboven een welgevallen Gods tot zich

te zullen trekken! Hun loon *hebben* zij; zoo blijft dan niets meer te vorderen.

Gij dan, zegt de Heer tot de kinderen des Koninkrijks, gij dan, doet niet alzoo! Is het u om de goedkeuring Gods te doen, laat dan uwe daad slechts voor Hem en niet voor de menschen zichtbaar zijn. Laat uwe weldadigheid alzoo in het verborgene geoeffend worden, dat, bij wijze van spreken, uwe linkerhand niet weet wat uwe rechter doet. In deze zegswijze worden linkerhand en rechterhand als personen gedacht, waarvan de een, hoe dicht ook bij de andere, niet weet wat die andere doet. Slechts indien gij alzoo in stilte weldoet, verwerft uwe daad de goedkeuring Gods. *Dán* toch alleen is zij uit het rechte beginsel, uit drang des harten verricht; dan is het geen rol die gij speelt, maar eene uiting uws harten.

God zal dat verborgene werk in het openbaar vergelden. Behoeft nog herinnerd te worden, dat die vergelding geen betaling is, als ware er door de goede daad iets verdiend? Betaling komt slechts voor in de verhouding tusschen heer en knecht, niet in die tusschen vader en kind. Maar dat God zijn welgevallen in eene uit liefde verrichte daad ook toont in zegen, dien Hij verleent, dat leeren O. en N. Verbond beide. De zegenende ziel zal vetgemaakt worden. Nu eens zijn het uitwendige gaven, dan weder innerlijk geluk, waarmede de Heer die goede daden kroont. Het is eene vergelding „in het openbaar”, eene die voor menschen waarneembaar is. Wat alzoo in de stilte verricht is, met vermindering van alle openbaarheid, dat maakt God zelf openbaar, in dit leven reeds door menigen waarneembaren zegen, en eens in den dag des gericht, als Hij voor de oogen van hemel en aarde Zijne gezegenden openbaar maakt, in het werk, dat zij verricht hebben.

VI. 5—8. *En wanneer gij bidt, zoo zult gij niet zijn als de geveinsden, want die plegen gaarne in de synagogen en op de hoeken der straten staande, te bidden, opdat zij van de menschen mogen gezien worden. Voorwaar zeg Ik u, dat zij hunnen loon weg hebben.*

Maar gij, wanneer gij bidt, gaat in uwe binnenkamer, en uwe deur gesloten hebbende, bidt uwen Vader, die in het verborgen is, en uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden.

En als gij bidt, zoo gebruikt geen ijdel verhaal van woorden, gelijk de Heidenen, want zij meenen dat zij door hunne veelheid van woorden zullen verhoord worden. Wordt aan hen niet gelijk, want uw Vader weet, wat gij van noode hebt, eer gij Hem bidt.

Niet slechts in het beoefenen van weldadigheid, ook in het bidden kan zich de „geveinsdheid”, de hypocrisie, de zucht om wat te vertoonen, eene rol te spelen, doen gelden, Zelfs van het bidden, de innigste, heiligste verrichting der ziel, kan een middel daartoe worden gemaakt. Maar wie dat doet, zorgt wel er een glimp aan te geven alsof die openbaarheid niet gezocht, maar slechts eene toevallige omstandigheid was. Het gemeenschappelijk bidden in de Synagogen, onder leiding des voorgangers, kon ingericht worden op eene wijze, dat men daarbij, door houding als anderszins, in het oog viel. Maar hoe kon men er toe komen, op de hoeken der straten te gaan staan bidden? Bij de Joden waren, evenals dat in de Roomsche kerk wordt gevonden, vaste gebedsuren in gebruik. Daar ligt in zulk een gebruik wel iets aantrekkelijks; de gedachte is hartverheffend, dat op een zelfde oogenblik zoovele duizenden

het hart tot God keeren. Maar het gevaar ligt voor de hand, dat dit in een blooten vorm ontaardt, erger nog, dat het de geveinsdheid in de hand werkt. Wat toch deden die „geveinsden”? Zij zorgden, ten tijde van die gebedsure, op de straat, onder eene menigte van menschen te zijn; dan staakten zij plotseling hun gang of hun gesprek, en verdiepten zich in 't gebed. Hoe stipt, hoe nauwgezet schenen dan zulke menschen! En zoo hadden ze dan hun doel bereikt; ze hadden van hunne vroomheid eene vertooning gemaakt.

Tegen zulk bedrijf waarschuwt de Heer. Zóó heeft men, wederom, zijn loon weg, zijn loon, dat immers in die begerde bewondering der menschen bestaat. Dat is geen bidden, waarop God antwoordt, want dat bidden was geen vragen aan Hem; het was eene vertooning voor de menschen!

Wie bidden wil, ga in de binnenkamer. Hij zoek de eenzaamheid, niet omdat hij zich voor de menschen over zijn bidden te schamen zou hebben, maar omdat deze heiligste, innigste daad zijns levens den menschen niet aangaat. Bij het belijden van den naam des Heeren heeft hij met menschen, maar bij het bidden alleen met God te doen. Hoe zou hij dan niet de eenzaamheid zoeken, en dat te meer om afleiding te ontgaan, waar reeds zooveel strijd tegen afleiding van binnen te voeren is! Zeker, daar is een gemeenschappelijk bidden in het huisgezin, waarbij de huisvader voorgaat als priester Gods, een bidden dat nergens zal ontbreken, waar de Josua's gelofte in de ziel der ouders leeft: „Aangaande mij en mijn huis, wij zullen den Heere dienen.” Daar is ook een gemeenschappelijk bidden in de samenkomst der gemeente, waarin die gemeente, als een vereenigd gezin, den Vader hulde brengt, en de gemeenschappelijke nooden Hem voordraagt. Doch daarnaast is er behoefte aan het

eenzaam gebed, waarin de ziel eigen schuld belijdt, eigen behoeften blootlegt, tegen eigene verzoekingén kracht vraagt. Dat bidden blijve tusschen den Heer en de ziel. Dan wordt het „vergolden”, beantwoord, verhoord, door Hem, die in het verborgen ziet; dan wordt in het leven van dien mensch zichtbaar, wat God hem schenkt, in antwoord op het verborgene vragen.

Bidden is uitstorten der ziel voor God. Zoo blijve dan de gedachte verre, of de menschen dit wel zien en opmerken; een vertooning maken van het gebed doet het bidden ophouden bidden te zijn. In tijden, waarin het niet voor eene eere geldt, vroom te heeten; waarin er daarentegen moed noodig is om voor de vreeze Gods uit te komen, — is zeker deze waarschuwing niet in de éérste plaats noodig, gelijk in de dagen van 's Heeren omwandeling. Toch zijn er in alle tijden, ook in onzen tijd, nog bijzondere kringen, binnen welke deze herinnering noodzakelijk blijft. En, hetzij de vroomheid eer of smaad brenge, het bidden, dat waarlijk bidden zal zijn, moet bovenal in de binnenkamer worden beoefend. Dat bidden alleen is waarlijk ongestoord, en deugdelijk bewijs, dat het verkeer met den Heer zaligheid voor de ziel is.

Nog een andere vermaning omtrent het gebed voegt de Heer aan het gezegde toe. Waarschuwde Hij eerst tegen een bidden als der Farizeën, thans waarschuwt Hij ook tegen een bidden, gelijk dat bij de Heidenen in gebruik is, een bidden dat in een „ijdel verhaal van woorden”, een herhalen van klanken, vaak van onverstaanbare of onzinnige klanken, bestaat. (Zoo, om een enkel voorbeeld te noemen, bestaat het gebed der Buddhisten, dat tallooze malen herhaald wordt, uit de enkele woorden: *Um mani padmi hung!* d. i. o edelgesteente van de lotusbloem!) Voor het besef

der Heidenen is het gebed een toovermiddel, bestemd om eene of andere gewenschte zaak af te dwingen; zoo meenen zij dan genoeg te doen met zich recht veel moeite te getroosten, hetzij de woorden die zij spreken, beteekenis hebben of niet.

Doet alzoo niet, zegt de Heer. Gebruikt geen ijdel verhaal van woorden! Dat beteekent niet, dat het ongeoorloofd zijn zou lang te bidden, indien de ziel veel te vragen heeft: het eigen voorbeeld des Heeren toont het ons, waar Hij meermalen den nacht doorbracht in het gebed. Wat de Heer verbiedt, is het opeenstapelen van woorden, alsof men door die veelheid van woorden het gebed beter of krachtiger maken zou.

Hoe ongerijmd dat is, geeft Hij nader aan door de bijvoeging: „Uw Vader weet wat gij van noode hebt, eer ge Hem bidt.” Het is alsof de Heer zeide: gij behoeft de zaak aan God niet uit te leggen, en gij behoeft ook niet door langdurig bidden Hem te bewegen om naar u te hooren. Eer er nog een woord op uwe tong is, weet God al wat in uw hart is, en al wat gij behoeft!

Welk eene vertroostende verzekering! Of zullen wij dit heerlijk woord aldus misverstaan, alsof dit het bidden overtollig verklaarde, omdat God toch alles weet? Maar immers, Hij, die herinnert dat God alle dingen weet, dringt zelf, hier in dit verband en op allerlei andere plaatsen, op het bidden aan. Dat bidden geschiedt niet om aan God iets bekend te maken, wat Hij niet weten zou, maar om het afhankelijk gevoel van behoefte te openbaren, en aan God die éénige hulde te brengen, die een nietig schepsel den Volheerlijke toebrengen kan, om bij Hem en bij niemand of niets anders, toevlucht te zoeken in zijn nood. God wil om Zijne gaven gebeden worden; God schenkt Zijne

beste gaven niet zonder het gebed. Dit nu echter is onuitsprekelijk vertroostend voor het biddend hart, dat de Heer de behoeften kent, eer de zwakke en gebrekkige woorden die uitspreken. Hoe vaak is ons vragen een zoodanig bidden, waarbij wij niet duidelijk kunnen zeggen, wat wij begeeren, ja zelfs niet weten, wat wij werkelijk begeeren zullen. Welnu, de Heer weet vooraf, niet slechts wat wij zeggen willen, maar ook wat wij waarlijk behoeven. Zoo dan slechts in ootmoed en vertrouwen dat gebed tot Hem opgaat, dan doet Hij ons, niet naar onze gebrekkige woorden, niet naar onze zoo vaak dwaze wenschen: Hij geeft ons naar wat wij behoeven, gelijk Zijne wijsheid dat weet en Zijne liefde ons schenken wil.

VI. 9—15. *Gij dan, bidt aldus: Onze Vader, die in de hemelen zijt! Uw naam worde geheiligd. Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op aarde. Geef ons heden ons dagelijksch brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den Booze. Want uw is het koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.*

Want indien gij den menschen hunne misdaden vergeeft, zoo zal uw hemelsche Vader ook u vergeven. Maar indien gij den menschen hunne misdaden niet vergeeft, zoo zal uw hemelsche Vader ook uwe misdaden niet vergeven.

In Lucas XI wordt ons medegedeeld, dat de Heer het allervolmaaktste gebed aan Zijne discipelen gaf in antwoord op hunne vraag: „Heer! leer ons bidden, gelijk ook Johannes

zijnen discipelen geleerd heeft!" Die vraag en dat antwoord zouden onverstaaenbaar zijn, indien de Heer reeds in de Bergrede, kennelijk in den aanvang van Zijn openbaar leven gehouden, dit gebed had gegeven. We hebben dus de plaatsing daarvan in de Bergrede als een toevoegsel van Mattheus te beschouwen, die, gelijk hij ook in andere opzichten het gelijksoortige bijeenvoegt, hier het voorschrift des gebeds inlascht, bij andere gelegenheid door Jezus gegeven. Zulke bijeenvoeging, met afwijking van de historische volgorde, doet hoegenaamd geene schade aan het doel, waarmede de Evangeliën geschreven zijn: beschrijving van den persoon, het werk en de leer des Verlossers.

Daar ligt, in dit korte gebed, zoo grooten rijkdom van zaken besloten, dat eene grondige ontwikkeling van deze ons bestek verre te buiten zou gaan. Hoe zou het ook anders kunnen? Die beden omvatten alle behoeften van het in- en uitwendig leven, en staan dus in betrekking met het gansche bestaan des Christens, ja, met alles, wat tot de verheerlijking Gods in hemel en op aarde behoort. Enkele vingerwijzingen mogen volstaan om iets daarvan te doen inzien.

Het gebed spreekt God aan met den naam, die het kenmerk is der N. Bedeeling, gelijk de Jehovahnaam het kenmerk der O. Bedeeling was: den naam „Onze Vader!" Die naam roept terstond het vertrouwen wakker in het hart van den biddende. Gelijk het kind met zijne nooden tot den aardschen vader gaat, mag hij zich henenwenden tot den Almachtige, die in Zijne genade zich alzóó tot den schuldigen mensch heeft nedergebogen. Maar tegelijk wordt hij tot eerbied gewekt door het toegevoegde, „die in de hemelen zijt!" Hij, die genaakbaar is voor den zondaar, is en blijft de Hoogheerlijke, zóó ver boven onze bevatting verheven, als

de hemel hooger is dan de aarde. Ootmoed en vertrouwen, de beide onmisbare vereischten van elk gebed, worden dus reeds aanstonds door den aanhef van dit gebed opgewekt.

Als eerste bede volgt nu op dezen aanhef: „Uw naam worde geheiligd!” Niets persoonlijks, niets voor eigene behoefte, leert Jezus in de eerste plaats vragen, maar dat de naam, d. i. het geopenbaarde wezen Gods, in Zijne hoogheid en heiligheid worde erkend, dat God geëerd en geprezen worde door al het geschapene.

De openbaring diens Naams sticht een Koninkrijk, een Rijk, wèl te onderscheiden van de heerschappij der voorzienigheid; een Rijk, waarvan verlorene zondaren, die kinderrecht en kinderrang verkregen hebben, de onderdanen zijn. De bede om het komen van dit Rijk is dus eene bede om bekeering van zondaars, om toenemende heiliging der toegebrachten, maar tegelijk om de eindelijke voltooiing en bekroning van dat Rijk, dat in deze Bedeeling altijd nog slechts in wording is.

De derde bede vraagt voor de onderdanen dezes koninkrijks de genade die zij behoeven, om hunne taak als onderdanen te volbrengen. Het is de bede om, gelijk de Engelen in den hemel dat doen, ook op aarde gewillig en volgaarne God te dienen in de taak, die Hij oplegt, welke die ook zij; eene bede om bekwaammaking tot vervulling der roeping, waartoe men als onderdaan van het Godsrijk verplicht is, maar uitgesproken in een vorm, waarbij het persoonlijke op den achtergrond, en de eere Gods op den voorgrond treedt.

In deze drie eerste beden is de blik uitsluitend op God, en Zijne verheerlijking gericht. Zoo leert de Heiland ons daardoor, wat voor den geloovige het zwaarst wegen, wat hem het meest ter harte gaan moet; zoo wordt alle zelf-

zucht te keer gegaan, die anders, ook zelfs in de heiligste verrichting der ziel, in het bidden tot God, nog zoo lichtelijk zich doet gelden.

Eerst nù volgen de beden om persoonlijke behoeften, en dat wel naar den regel: „het natuurlijke het eerst, daarna het geestelijke”. Van die persoonlijke behoeften wordt het eerst die aan het dagelijksch brood uitgesproken. Het woord, hier door „dagelijksch” vertaald, beteekent eigenlijk: „toereikend”, hetzelfde als wat in Spr. XXX. 8 wordt genoemd: „het brood des bescheiden deels”. Wat den Christen noodig is voor zijne reize door het aardsche leven, is in die uitdrukking vervat; wie zijn dagelijksch brood heeft, lijdt geen gebrek, maar bezit ook geen overvloed. Niet meer dan het onmisbare mag worden gevraagd. En dat wel, slechts voor „heden”, opdat de bekommring voor de toekomst verre blijve van het gemoed.

De vijfde bede vraagt om vergeving van schuld om herstel der betrekking tot den Vader, zoo vaak die gebroken is door overtreding. Het is de bede, die het gansche aardsche leven blijft vergezellen, omdat telkens opnieuw de gemeenschap met den Vader gestoord wordt; de bede, die met eene gelofte van bereidheid tot schuldvergeving gepaard gaat, niet als aandrang tot die bede, maar als uiting van den dank voor de genade Gods, waarop de ziel mag staat maken.

Even noodzakelijk als de vergeving van het gepleegde kwaad, is voor het hart de bewaring tegen het kwaad, waartoe het verder zou kunnen vervallen. Daarom vraagt de zesde bede om afwending van verzoeking, en sterkte in den geestelijken strijd, bekrachtiging in de worsteling tegen den Booze, die het Godsrijk wederstaat, en het afbreuk wil doen door de onderdanen ontrouw te maken. Het „leiden

in verzoeking" is het tegenovergestelde van het „verlossen uit de verzoeking" van 2 Petr. II. 9. Wat hier gevraagd wordt is niet in tegenspraak met Jac. I. 2: „acht het voor groote vreugde als gij in velerlei verzoekingën valt." Daár toch worden de beproevingen bedoeld, die het geloofsleven sterken; hier daarentegen het overgeven in de macht des Boozen, als straf voor moedwillige overtredingen. Het is de bede dat de Heer Zijne bewarende hand over ons uitgestrekt houde; dat wij niet in de verzoeking *inkomen*, niet door haar omstrikt worden, maar dat zij buiten ons, tegenover ons blijve staan. Zóó omringden zij ook onzen Heiland, maar zij gingen niet in Zijn wezen in; zij bleven buiten Hem, zij hadden geen vat op Hem.

Eene lofzegging besluit het gebed, die de heerlijkheid en macht Gods vermeldt als den grond, waarop de verhooring van al deze beden geloovig mag worden ingewacht.

Wèl heeft de Christenheid met recht dit gebed „het allervolmaaktst gebed" genoemd. Niets is vergeten,— en toch, welk eene korthed! Welk eene tegenstelling tegen dat ijdel verhaal van woorden, waarmede de mensch waant, de Godheid te moeten overhalen om genade te bewijzen! Welk een eenvoudige, natuurlijke toon, als van het spreken van een kind tot zijnen vader; welk een op den voorgrond stellen van Gods eer; welk eene onderschikking van aardsche behoeften aan de nooden der ziel! Wie zal zeggen, voor hoeveel duizenden dit gebed het voertuig geweest is voor de smee-kingen des harten! Gewis, het is niet gegeven, opdat alleen *dit* gebed zou worden herhaald. Het moet *leeren* bidden uit de volheid des gemoeds; het geeft toon en inhoud aan voor de beden, die de ziel heeft op te zenden. Maar kan het anders, of telkens keert de ziel met voorkeur terug tot dat gebed zelf, dat de Heiland op de lippen gelegd

heeft? Indien wij niet weten hoe wij bidden zullen gelijk het behoort (Rom. VIII. 26); indien de toestanden zoo verward, de eigene begeerten nog zoo onduidelijk te onderscheiden zijn; indien daar een dofheid is over den geest, die het vormen van persoonlijke beden belemmert, — welk een voorrecht dan, een gebed te kunnen opzenden, waarvan wij weten, dat het den Vader welbehagelijk is, een gebed, dat zelf de biddende stemming opwekt in het hart, dat het uitspreekt!

Daar is in dit gebed geene vermelding van den persoon en het werk des Heilands. Alzóó moest het zijn, waar de Zoon Zijne eigene eere niet zoekt. Maar zou ook zulke vermelding wel noodig zijn? Het is het gebed, dat *Hij* Zijnen discipelen geleerd heeft; het gebed, dat eerst door Zijne verschijning is mogelijk gemaakt. Wie zou tot den Heilige durven zeggen: „onze Vader!” indien niet de Zoon dien heiligen God als Vader had geopenbaard? Voorwaar! de naam des Heilands wordt hier niet genoemd, maar alleen dit, dat Hij op aarde is verschenen, en Zijn verzoeningswerk heeft volbracht, maakt het mogelijk, dat van deze bezoedelde aarde zulk een gebed kan opstijgen tot God!

Aan het gebed voegt de Heer nog een naderen aandrang toe van de gelofte, die Hij bij de vijfde bede heeft doen uitspreken. Onlosmakelijk is het verband tusschen vergeving ontvangen en vergeving schenken. Wij staan er thans niet opzettelijk bij stil, omdat later de gelijkenis van den onbarmhartigen dienstknecht (Matth. XVIII), ons van zelf bij dat onderwerp bepaalt. Slechts wijzen wij er op, hoezeer op die vergevingsgezindheid nadruk gelegd wordt, waar de Heer de gelofte daarvan doet afleggen in het gebed, dat aan de Zijnen het bidden moet leeren.

VI. 16—18. *En wanneer gij vast, toont geen droevig gezicht, gelijk de geveinsden, want zij mismaken hunne aangezichten, opdat zij van de menschen mogen gezien worden, als zij vasten. Voorwaar, Ik zeg u, dat zij hunnen loon weg hebben.*

Maar gij, als gij vast, zalft uw hoofd en wascht uw aangezicht; opdat het van de menschen niet gezien worde als gij vast, maar van uwen Vader, die in het verborgen is, en uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden.

Gelijk de Heer aangaande het aalmoezen geven en het bidden heeft vermaand, dat men er geene vertooning bij de menschen van maken zou, alzóó vermaant Hij hier ditzelfde aangaande het vasten.

De wet van Mozes had het vasten voorgeschreven voor den grooten Verzoendag, den dag der plechtige verootmoediging van het gansche volk voor Jehovah. Voorts was gebruikelijk, zooals uit de boeken des O. Verbonds blijkt, dat een vasten uitgeroepen werd in tijden van bezoeking of nood, als het volk God aanriep om uitredding. Sinds de Ballingschap was het vasten meer en meer op den voorgrond getreden. Waar de godsdienst meer en meer in uitwendige verrichting ging bestaan, moest eene handeling met voorliefde verricht worden, waarmede de mensch zich eene ontbering oplegde. Vooral door de Farizeën werd veelvuldig gevast; tweemaal, ja zelfs viermalen per week te vasten was geene zeldzaamheid. En dit vasten bestond niet, als het vasten der Roomsche kerk, slechts in eene afwisseling der gewone spijzen met andere, die niet minder dan deze de zinnen kunnen streelen: het vasten der Israëlieten was een *werkelijk* vasten, waarbij gedurende den ganschen

dag geen bete broods genuttigd, geene teug waters gedronken werd.

Ook van dit vasten, even als van het aalmoezen geven en het bidden, werd eene vertooning voor de menschen gemaakt. Men zorgde er voor, dat het aan het uitwendig voorkomen zichtbaar werd dat men vastte, door het nalaten van het gewone zalven des hoofds en wasschen des aangeziichts. Een onooglijk voorkomen moest den indruk geven, hoe men verdiept was in geestelijke overpeinzing en verootmoediging, zoodat men zelfs geen oog of tijd had voor wat het uitwendig voorkomen vereischte.

Daartegen nu waarschuwt de Heer. Dat maakte van het vasten eene daad, waarmede men bewondering bij de menschen zocht, en aldus „zijn loon weg” had, even als Hij daarop bij bidden en aalmoezen geven had gewezen. Men deed het voor de menschen; men moest het dus ook doen met het loon, dat de menschen daarvoor gaven. God telde het niet; God gaf er geen zegen op.

Met aldus over het vasten te spreken, maakt de Heer van het vasten evenmin eene blijvende instelling voor Zijne jongeren, als Hij dit doet van het offeren, waar Hij gebiedt: „als gij komt om te offeren, verzoen u eerst met uwen broeder.” De Heer bespreekt de uitingen der vroomheid, gelijk die onder Israel bestonden, en geeft wenken, in welken geest en met welke bedoeling die handelingen verricht moeten worden. Vraagt men of het vasten in den geest ligt der Nieuwe Bedeeling, dan antwoorden wij met onderscheid te maken tusschen vasten als voorgeschreven handeling en als uitvloeisel van persoonlijke behoefte. Als voorgeschreven handeling valt het zeker niet in den geest der Nieuwe Bedeeling. Voortdurende matigheid in het gebruik van spijs en drank, niet onthouding van voedsel op bepaalde

dagen, wordt door den dienst van God, waar die in geest en waarheid Hem gebracht wordt, geëischt. De tijden waarin voorgeschreven vastendagen in eere werden gehouden, zijn in den regel tijden geweest van groote onmatigheid. Voorgeschreven vasten wordt van zelf eene gansch uiterlijke handeling, waarmede men iets zeer verdienstelijks meent te verrichten, en waarvoor men zich later weer rijkelijk schadeloos stelt. Geheel iets anders is echter een vrijwillig, een onopgemerkt vasten, waar de geest des menschen dat als hulpmiddel tot de oefening in godzaligheid meent te moeten aanwenden. Waar dat met ernst en in oprechtheid geschiedt, is het gewis om de bedoeling den Heer welgevallig te zijn, schoon dan ook zeker doorlopende matigheid, die het vleesch niet toelaat den geest ten onder te houden, beter aan het doel beantwoordt, dan tijdelijke geheele onthouding van spijs.

In elk geval, de Heer gebiedt het vasten hier evenmin als Hij het afkeurt. *Dit* alleen wil Hij, dat ook deze daad als zij verricht wordt, voor God, en niet voor het oog der menschen gedaan worde. Alle schijn, alle vertooning van vroomheid worde vermeden: wat God welbehagelijk zijn zal moet uitsluitend voor *Hem* zijn geschied.

VI. 19—26. *Vergadert u geene schatten op de aarde, waar ze de mot en de roest verderft, en waar de dieven doorgraven en stelen; maar vergadert u schatten in den hemel, waar ze noch mot, noch roest verderft, en waar de dieven niet doorgraven noch stelen; want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn.*

Na alle deze waarschuwingen tegen uitwendig vertoon, wijst Jezus hier op een ander beletsel tegen het wandelen naar den eisch van het koninkrijk Gods: het streven naar rijkdom.

De goederen der aarde, zelfs de overvloed daarvan, zijn niet op zichzelf tot eene verhindering tegen een leven in de vreeze Gods. Anders zou, wat God toebedeelt, niet met wijsheid en liefde toebedeeld zijn. En zijn er ook niet voorbeelden, door alle tijden heen, van rijken, die bovenal rijk waren in God, die de aardsche goederen bezaten als niet bezittende, maar als goede rentmeesters Gods over wat hun toebetrouwd was? Niet de rijkdom zelf is schadelijk, maar het streven naar rijkdom. Niet wie, door de leidingen der voorzienigheid Gods, rijk *zijn*, maar wie rijk *willen* worden vallen in verzoeking en in den strik, en hebben zich met vele schandelijke en dwaze begeerlijkheden doorstoken (1 Tim. VI. 9. 10).

Dat jagen naar aardsche goederen kluistert de ziel aan de aarde, en belemmert het zoeken van de dingen die Boven zijn. Ook wanneer dit verlangen naar rijkdom niet voert (gelijk het toch, helaas! zoo dikwijls doet) tot het aanwenden van oneerlijke praktijken, tot verkrachting des gewetens, tot een zich schikken in zondige gebruiken, — ook dan nog nog schaadt het de ziel. Naar twee tegenovergestelde zijden kan het hart zich niet gelijkelijk richten; zoo moet het dan wel den hemel loslaten, waar het aldus aan de aarde zich hecht.

Hoe dwaas is zulk een streven naar vergankelijk goed! Daarop wijst de Heer, door de herinnering, dat mot en roest het goed der aarde verderven, en dat de dieven het kunnen ontroofen, aan wie met zoo angstige zorg het bijeenzamelde. Daar is in het bezit dezer dingen geen vastheid, geene duurzaamheid, nog daargelaten dat ze, zelfs waar zij aanwezig zijn, de behoefte der ziel niet vervullen.

Van deze schatten af, en naar betere goederen heen, doet Jezus den blik richten. „Verzamelt u schatten in den

hemel!" Wat zijn die schatten? Dat zijn de gezindheden en gevoelens, die hier aangeleerd moeten worden, om daarboven te worden bezeten. Wie hier beneden zich oefent in ootmoed, in eenswillendheid met God, in ijver voor Zijnen dienst, in liefde tot God en de naasten, die zamelt zich schatten op, die tot in eeuwigheid blijven. Wat den hemel tot hemel maakt, is de gemeenschap Gods: wie deze dan zoekt als zijn hoogsten schat, die vergadert een rijkdom, hem door niets meer te ontnemen.

Waar de schat is, daarheen wordt het hart getrokken. Is de schat des harten in stoffelijke dingen, dan wordt dat hart zelf hoe langer hoe meer stoffelijk, aardschgezind, onvatbaar voor hoogere bezieling. Maar is de schat in den hemel, dan wordt het hart hemelschgezind, hier beneden telkens meer voorbereid tot het Vaderhuis, totdat het ingaat in de vreugde des Heeren.

VI. 22. 23. *De kaars des lichaams is het oog; indien dan uw oog eenvoudig is, zoo zal uw geheele lichaam eenvoudig wezen. Maar indien uw oog boos is, zoo zal uw geheele lichaam duister zijn. Indien dan het licht, dat in u is, duisternis is, hoe groot zal de duisternis zelve zijn!*

Ook hier is het verband, door de kortheid der mededeeling, niet zoo aanstonds in het oog vallend, als zeker in de rede des Heeren zelve het geval was. We hebben ons den overgang van het voorafgaande tot het hier gezegde, te denken als een dóórdringen tot een dieper waarheid. Hemelsche schatten en aardsche schatten kunnen niet gelijkelijk nagejaagd worden. Hoe noodig is het dus, hetgeen blijvende waarde heeft, juist te onderkennen en te

schatten! Dit geschiedt alleen dan, als het orgaan, waarmede het goddelijke moet waargenomen worden, onbelemmerd werken kan.

In den kring der stoffelijke wereld is het oog het orgaan, waardoor het licht wordt waargenomen. Het heeft dat licht niet in zichzelf, maar het neemt het waar. Is dat oog „eenvoudig”, in normalen toestand, dan bestuurt dat licht het gansche lichaam in al zijne verrichtingen, dan leeft en arbeidt de geheele mensch als een ziende, als een die in de sfeer des lichts verkeert. Alzoo nu ook is er een geestelijk oog, een orgaan voor goddelijke dingen, in den godsdienstigen aanleg des menschen. Ook dit orgaan heeft het licht niet in zichzelf, maar het kan het waarnemen; het kan door de goddelijke openbaring bestraald worden. Geschiedt dat, zoo wordt het geheele leven door dat licht bestuurd, geheiligd, vernieuwd. Maar, is dit orgaan voor het licht verduisterd, hoe groot moet dan niet de duisternis zelve zijn! Dan is er geen aanraking met de wereld des lichts; dan is niet anders dan donkerheid mogelijk.

Wat leert dit woord des Heeren? Dit, dat er geen licht is voor den mensch in overgeleverde zedelijkheid, in verstandelijk overleg, in invloed van omgeving, — in niets anders, dan in het bestraald worden door de openbaring Gods. Om deze te erkennen en te ontvangen, moet het orgaan ongeschonden zijn, waardoor het waarnemen daarvan alléén mogelijk is. Dit orgaan is de van God gegeven en ook bij den val niet verwoeste aanleg tot Godsgemeenschap; die diepe, telkens sprekende behoefte aan den Heer, die zich uit in de onrust en in het verlangen des gemoeds. Die behoefte nu kan, door moedwillige en opzettelijke verharding, worden gesmoord. Alzóó kan zich de mensch in aardsche dingen begraven, dat hij naar de hemelsche niet

meer vraagt. Dan is in hem het aanrakingspunt voor de goddelijke genade vernietigd. Dan gaat hij onbekommerd en ongevoelig, het eeuwig verderf te gemoet. Ziet toe dan, roept de Heiland ons toe, wat gij doet met die vatbaarheid uwer ziel; het licht kunt gij niet u zelve doen opgaan, maar wat gij kunt is: uw oog geopend houden, of moedwillig het sluiten!

Dubbele waarde heeft een woord als dit, waar het voorkomt tusschen allerlei afzonderlijke vermaningen, die op bepaalde plichten van het leven betrekking hebben. Het wijst ons op de bron, waaruit de beoefening dier bijzondere deugden voortvloeien moet. Geene rechte vervulling der levenstaak is mogelijk, tenzij het oog der ziel zich in den toestand bevindt, die noodig is om God te zien. Niet in den mensch zelf is het licht, dat hij behoeft; slechts het orgaan is er, om dat licht te ontvangen. Maar dat oog kan verduisterd worden door moedwillig en volhardend dienen der zonde; zoo zie dan een iegelijk biddende toe voor zich zelve!

VI. 24. *Niemand kan twee heeren dienen; want of hij zal den eenen haten en den anderen liefhebben, of hij zal den eenen aanhangen en den anderen verachten; gij kunt niet God dienen en den Mammon.*

Nadat de Heer doorgedrongen is tot de diepte der gemeenschapsoefening met God, die alleen het leven in Zijnen dienst mogelijk maakt, keert Hij terug tot de tegenstelling tusschen dit leven, en het leven dat er tegenover staat. Wat Hij thans zegt, is intusschen geene herhaling van wat Hij reeds gezegd heeft. Stelde Hij in vs. 19—21 het zoeken naar aardsche schatten tegenover het vergaderen van hemel-

sche schatten, thans stelt Hij het ééne leven tegenover het andere als het dienen van eenen verschillenden Heer. Inderdaad, dit zoeken is een dienen. Waar de mensch voor de wereld leeft, waant hij wel, recht onafhankelijk te wezen, en slechts eigen zin en lust te volgen, maar juist die zin en wil is gebonden, en komt in telkens grooter slavernij. Daar is, — de gansche Schrift spreekt het uit, en vooral Jezus eigen onderwijs legt nadruk er op, — daar is een Overste dezer wereld, wiens onderdanen allen zijn, die geene burgers zijn van het koninkrijk Gods. De mensch kan nu eenmaal, krachtens zijnen aanleg, niet op zich zelve staan; hij moet een meester toebehooren. Welnu! de dienst van den Overste dezer wereld laat zich niet vereenigen met den dienst Gods. Godsdienstige praktijken en gebruiken kan men daarbij wel aanhouden, maar een werkelijk dienen van twee meesters, die zoo volkomen tegenover elkaar staan, is niet mogelijk.

De werelddienst wordt hier door den Heer bepaaldelijk in één vorm genomen: het streven naar geld en goed. Daarom stelt Hij tegenover God den Mammon, de persoonsverbeelding van het gewin. Dáárvoor te leven, en voor God te leven, kan niet samengaan. Wel zou de zondaar het wenschen, omdat eene innerlijke stem hem zegt, dat al wat met de aarde samenhangt vergankelijk is; wel begeert hij betrekking ook op God te hebben, opdat hij ten dage des kwaads eene toevlucht bezitte, — maar het hart kan slechts éénen meester liefhebben en aanhangen; het *moet* den anderen haten en verachten. Wie een dienaar dezer wereld is, heeft aan God geen deel: al zijn pogen om beiden te dienen is ijdele zelfkwelling, het loopt uit op niets!

VI. 25. *Daarom zeg Ik u: Weest niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten en wat gij drinken zult;*

noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleeden zult; is het leven niet meer dan het voedsel, en het lichaam dan de kleeding?

Omdat niemand twee heeren dienen kan; omdat het leven voor God en voor het aardsch gewin onvereinigbaar met elkander is, *dáárom* waarschuwt de Heer tegen bezorgdheid. Immers, die bezorgdheid is oorzaak, — en geldt vaak tot verontschuldiging — van dat leven, dat opgaat in „aardsche dingen te bedenken” (Phil. III. 10). Tegen het dienen van God met het gansche hart is de bezorgdheid een van de krachtigste beletselen.

Wat is bezorgd zijn? Niet eene verhoogde, eene overdrevene wijze van zorgen, maar iets dat daarvan onderscheiden is. *Zorgen* is geoorloofd; zorgen is een roeping en plicht voor het redelijk schepsel; *bezorgdheid* onteert God, en maakt den mensch tot zijn levenstaak onbekwaam. Want *zorgen* is maatregelen nemen en middelen aanwenden met het oog op de toekomst, gelijk God dat den mensch oplegt; het is: doen, wat de hand vindt te doen. Wie in den zomer spaart voor den winter; wie in de jeugd zich voorbereidt om later een nuttig lid der maatschappij te worden; wie voorbehoedmiddelen aanwendt tegen mogelijke gevaren, — die allen *zorgen*, en volbrengen daarmede hun plicht. Maar wie *bezorgd* is, doet niet wat zijne hand vindt om te doen; hij houdt zich bezig met dat wat *boven* het bereik zijner hand ligt, namelijk met de regeering Gods over zijn leven en lot. Bezorgd zijn is vreezen, dat God niet goed regeeren zal, en bestaande of opkomende nooden onvervuld zal laten.

Indien, gelijk Luther zegt, het geloof aan de voorzienigheid Gods het allerzwaarst geloofsartikel is, zoodat ook de geoefende Christen daaraan nog altijd te leeren heeft, dan

kan het ons niet verwonderen, dat de Heer noodig keurt, zoo nadrukkelijk en uitvoerig tegen de bezorgdheid te waarschuwen, die immers niets anders is dan miskenning van de voorzienigheid Gods.

Niet minder dan vijf redenen brengt de Heer bij, om van de bezorgdheid af te manen. Kennende onze behoeften, en willende aan onze zwakheid tegemoet komen, dringt Hij van allerlei zijden de vermaning bij ons aan: weest toch niet bezorgd!

De eerste dezer redenen vinden wij in dit 25e vers. God heeft u het leven gegeven; zal Hij dan daarbij niet geven, wat tot onderhoud van dit leven noodig is? God heeft u het lichaam geschonken; zal Hij u dan daarbij niet geven, wat gij tot dekking van dat lichaam behoeft? Het is eene gevolgtrekking van het meerdere tot het mindere. Wie de hoofdzaak gaf, zal gewisselijk ook schenken, wat daarbij behoort, en zonder hetwelk die groote gave niet zou kunnen bezeten worden. De Heer doet door deze overweging opzien tot de wijsheid Gods, die gewisselijk voorzien zal in de behoeften, die Hij zelf heeft geschapen.

VI. 26. *Aanziet de vogelen des hemels, dat zij noch zaaien, noch maaien, noch verzamelen in de schuren, en uw hemelsche Vader voedt ze nochtans; gaat gij ze niet zeer veel te boven?*

Dit woord is niet eene voortzetting der reeds uitgesprokene gedachte; hier gaat, integendeel, de gevolgtrekking juist den omgekeerden weg. Was de aandrang om niet bezorgd te zijn in vs. 25 gelegen in de overweging: Hij, die het meerdere geeft, zal ook het mindere niet onthouden, — hier is het integendeel: Hij, die voor het mindere zorgt, zal

gewis ook voor het meerdere zorgen. Die de vogelen voedt, hoe zou Hij de menschen vergeten?

Die vogelen kunnen zichzelf niet helpen. Werd er niet voor hen gezorgd, beschikte God hun niet het benoodigde voedsel, ze zouden gewisselijk omkomen. Dat zij in 't leven blijven is kennelijk blijk van Gods zorg. Gij dan, o mensch! durft gij aan diezelfde zorg u niet toevertrouwen? Gaat gij, als redelijk schepsel, voortgebracht naar Gods beeld, de vogelen niet zeer veel te boven?

Het is immers nauwelijks noodig hierbij op te merken, dat dit woord niet tot zorgeloosheid aanspoort? De vogelen zaaien en maaien niet, arbeiden niet en zorgen niet. Maar de mensch is geen vogel; indien dus hij het werken naliet, zou hij te kort schieten in zijn taak. Trouwe arbeid blijft zijne roeping, — maar daarbij houde hij de bezorgdheid verre: zijn Vader waakt over hem met teedere zorg.

VI. 27. *Wie toch van u kan, met bezorgd te zijn, ééne el tot zijne lengte toedoen?*

De lengte, hier bedoeld, is niet de lengte des lichaams. Hieraan eene el toe te voegen komt wel niemand begeerlijk voor, en is voor niemand oorzaak van bezorgdheid. De lengte van het levenspad wordt bedoeld, van den weg, die naar het graf is af te leggen. Hoe gaarne zou menig menschenkind dien weg iets, al ware het slechts eene el, langer maken! Doch al zijne bezorgdheid baat hem daartoe niets. Zijn leven, van menschelijk standpunt beschouwd, door bezorgdheid verkorten, — dat is te doen; maar het leven door bezorgdheid verlengen, ziedaar wat gansch onmogelijk is.

Zoo geeft de Heer dan in dit woord te verstaan: wat kwelt gij uwe ziel toch met eene bezorgdheid, die niets baat?

Al tobt en vreest gij den ganschen dag, gij komt er niet verder mede; gij verlegt uw leven daardoor niet. Laat varen dan die nuttelooze bezorgdheid, die u niets aanbrengt, die uwen Vader onteert, en die u belemmert in 't volbrengen der roeping, door God u opgelegd.

VI. 28—30. *En wat zijt gij bezorgd voor de kleeding? Aanmerkt de leliën des velds, hoe zij wassen: zij arbeiden niet en spinnen niet; en Ik zeg u, dat ook Salomo, in al zijne heerlijkheid, niet is bekleed geweest, gelijk ééne van dezen. Indien nu God het gras des velds, dat heden is, en morgen in den oven geworpen wordt, alzóó bekleedt, zal Hij u niet veel meer kleeden, gij kleingeloovigen?*

Deze woorden bevatten eene vierde afmaning van bezorgdheid, slechts schijubaar met de tweede overeenkomende, doch werkelijk daarvan onderscheiden. In de tweede, (vs. 26), had de Heer gezegd: Hij, die voor het mindere zorgt, zal ook wel voor het meerdere zorgen. In deze vierde zegt Hij: God die het *overvloedige* schenkt, zal gewis voor het *noodige* zorgen. Kleeding en voedsel is den mensch onmisbaar, maar de pracht der bloemen is niet onmisbaar; de aarde zou woonplaats des menschen kunnen zijn, al waren de bloemen er niet.

Zóó groot is die heerlijkheid der bloemen, dat ook Salomo, in al zijnen luister, niet bekleed geweest is als ééne van deze. Wat de Zoon des Vaders hier uitspreekt, is eerst recht duidelijk geworden in de laatste eeuwen, sinds het microscopisch onderzoek toonde, dat al wat menschenhanden gemaakt hebben, ruw en grof wordt bij nauwkeurige beschouwing, terwijl datzelfde onderzoek in de werken Gods hoe

langer hoe meer schoonheid ontdekt. In waarheid, Salomo's luister zinkt in het niet bij eene lelie des velds! En wat is zij toch anders, dan eene nietige grasbloem, kortstondig bloeiend en welhaast voor niets geacht. Het verdroogde gras werd in Palestina menigmaal tot brandstof voor den bakoven gebruikt; met dat gras werd tegelijk de sierlijke bloem afgemaaid, die in het midden daarvan prijkte, en alzoo mede in den oven geworpen.

Die schoonheid verrukt slechts voor een korten tijd. Zij dient, om de aarde te tooien; zij werkt mede, om de gedachte te doen ontstaan: als het hier reeds zoo heerlijk is op de voetbank van Gods voeten, welk een glans en luister zal het dan zijn rondom Zijnen troon! Maar onmisbaar is zij niet. De aarde zou den mensch voedsel kunnen geven, al was op haar niets, wat het oog bekoorde. Welnu, dit geeft den Heer aanleiding tot de gevolgtrekking, die Hij uitspreekt. Als God aldus de nietige bloem des velds bekleedt, zal Hij niet veel meer *u* kleeden? Als Hij zoo mild Zijne gaven uitstrooit, zal Hij dan niet voor het noodige zorgen, gij kleingeloovigen?

„Gij kleingeloovigen!” Met dien naam drukt de Heer uit, wat eigenlijk de oorzaak der bezorgdheid is. Ware er slechts een levend en krachtig geloof, het zou niet mogelijk zijn, zich alzoo over de toekomst te ontrusten. Al die bezorgdheid komt voort uit het „zien op wind en wolken” (Pred. XI. 4), waarbij wordt vergeten op te zien tot Hem, die boven lucht en wolken troont. En zekerlijk wijkt zij niet anders uit het hart, dan door vermeerdering van het geloofsvertrouwen, dat van de liefde Gods telkens meer wordt doordrongen.

VI. 31. 32. *Daarom, zijt niet bezorgd, zeggende: Wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of*

waarmede zullen wij ons kleeden? Want al deze dingen zoeken de Heidenen; want uw hemelsche Vader weet, dat gij al deze dingen behoeft.

Herhaalt de Heer in deze woorden nog eens de reeds vroeger gegeven vermaning, Hij voegt een vijfde aanmaning en herinnering daaraan toe. Bezorgdheid is alleen begrijpelijk en natuurlijk bij de Heidenen. Zij kennen geen levenden God; hun godsdienst is een sidderen voor onbekende krachten of een buigen onder een ijzeren noodlot. Dat zij bezorgd zijn bij het staren op de onbekende toekomst, het is hun niet ten kwade te duiden. Wat zouden zij hebben, om zich aan vast te klemmen? De aarde en wat uit de aarde is geeft aan den sterveling geen steunpunt; de grond wankelt onder zijne voeten, en alles waar men zich aan zou willen vasthouden, steun van menschen, hulp van maatschappelijke inrichtingen, maatregelen van voorzorg, — 't geeft alles geen afdoende gewisheid. Zal er vastheid zijn voor den mensch, dan moet hem van Boven eene hand worden toegereikt, waaraan hij zich vasthouden kan. Hoe zouden de Heidenen dat vermogen, die niet anders hebben dan wat uit hen zelve, en uit de aarde voortkomt?

Al deze dingen zoeken de Heidenen. Maar gij, die geene Heidenen zijt, gij, die God als uwen Vader aanroept, doet gij niet mede met die heidensche bezorgdheid! „Uw hemelsche Vader weet, dat gij al deze dingen behoeft.” Dat is volkomen genoeg. Zoudt gij twifelen aan Gods liefde? 't Is uw Vader, die weet wat gij behoeft. Zoudt gij twifelen aan Zijne macht? 't Is uw hemelsche Vader, de Schepper en Heer des heelals, die weet wat gij behoeft. Zoudt gij twifelen, of wel in al uwe veelvuldige behoeften zal worden voorzien?

Uw hemelsche Vader *weet*, wat gij behoeft. Hij kent uwe nooden, eer gij ze nog voor Hem hebt uitgesproken, eer gij ze zelf nog hebt gevoeld.

Omdat Hij deze dingen weet, kan Hij ook de werkelijke behoeften van de ingebeelde onderscheiden. Vaak wanen wij allerlei dingen noodig te hebben, die wij toch werkelijk *niet* noodig hebben, ja, die ons schaden zouden. Omgekeerd, menig ding is er, waaraan wij niet denken, en waarin onze hemelsche Vader nochtans voorziet, omdat *Hij* weet, dat wij daaraan behoefte hebben. Hoe veilig, hoe geruststellend is dit kennen en weten! Gelijk het jonge kind onbezorgd voortleeft in het ouderlijk huis, zóó mag de Christen eveneens verkeerren in de wereld. De Vader zorgt, en de Vader zal het wèlmaken. Elke bezorgdheid is een onteeren van Hem.

Niet minder dan vijf redenen heeft de Heiland bijgebracht, opdat toch de Zijnen zich niet aan bezorgdheid zouden overgeven. Daar is geen ander onderwerp, waarover de Heer zóó uitvoerig heeft gesproken als over dit. Wat spreekt daaruit eene kennis van het menschelijk hart! wat spreekt daaruit tevens eene teedere liefde! In niets houdt zóólang het ongeloof aan, als met betrekking tot de aard-sche dingen. Menigeen, die met kalmte den dood te gemoet ziet, omdat hij weet, dat hij een Heiland heeft, is toch nog bezorgd en gedrukt, bij den blik op zijn aard-sche toekomst. En hoe verlamt zulke bezorgdheid de veerkracht! Hoe bant zij de blijdschap, die de kinderen Gods zoo ongestoord zouden kunnen en mogen genieten! Dof en somber gaan de dagen voorbij, die dankend konden doorleefd worden, en wat de hand vindt om te doen, wordt slechts tragelijk gedaan, als hoofd en hart vervuld zijn van angstige vreeze.

VI. 33. 34. *Maar zoekt eerst het koninkrijk Gods, en zijne gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.*

Zijt dan niet bezorgd tegen den morgen, want de morgen zal voor het zijne zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn zelfs kwaad.

Daar is geen beter middel om de bezorgdheid te verdrijven, dan dat het hart vervuld zij van een ander zoeken. Ledig kan het menschenhart niet zijn; is het niet bezig met de dingen des Heeren, dan is het bezig met zondige lusten of met zondige bezorgdheid. Zal daarom voor de bezorgdheid geene plaats overblijven, dan moet het hart het koninkrijk Gods en Zijne gerechtigheid zoeken.

Eigenaardig is die uitdrukking: „het koninkrijk Gods zoeken.” Immers, dat koninkrijk *is* er; het is verschenen, geopenbaard in de komst van den Koning. Toch moet het worden *gezocht*. Want dat koninkrijk komt niet met uitwendig gelaat, en bestaat niet in uitwendig waarneembare dingen. Te midden van het gedruisch der wereld, moet geluisterd worden naar de stem Gods, en het hart moet zich keeren tot de onzienlijke wereld, om met dat koninkrijk in aanraking te komen. Daar moet een zoeken en trachten zijn, een vragen en verlangen, om aan dat koninkrijk en zijne gerechtigheid deel te erlangen. En, waar eenmaal dit heil des Heeren is verkregen, daar houdt nog het zoeken niet op; neen! daar moet elken dag op nieuw de ziel zich weder richten naar de dingen, die Boven zijn, en zich afkeeren van de dingen, die beneden zijn. Want de gerechtigheid van dit koninkrijk moet altijd méér worden toegeëigend, altijd méér samengroeien met het innigst wezen des menschen. Zoo is er dan, voor geheel het leven, een nimmer geëindigde

taak; zoo blijft er dan, bij wien wèl gestemd is, geen plaats meer over voor de bezorgdheid tegen den komenden dag.

„Zoekt *eerst* het koninkrijk Gods,” zegt de Heer. Men zou verwachten, dat nu daarop volgen zou: en zoekt dan daarna die andere dingen. Maar met eene verrassende rede-wending, die bestemd is, des te dieperen indruk op de ziel te maken, laat de Heiland volgen: „en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.” Dat wil zeggen: als gij dat ééne zoekt, dan behoeft gij naar al dat andere niet meer te zoeken; dat wordt u daarenboven toegeworpen.

Daar is in het Oude Testament eene geschiedenis, die treffende opheldering geeft aan dit woord onzes Heeren. Toen koning Salomo, bij de aanvaarding zijner regeering, van God wijsheid begeerd had, om dat groote volk, waarover hij koning geworden was, wèl te regeeren, sprak de Heer tot hem: „Daarom, dat gij deze zaak begeerd hebt, en niet begeerd hebt voor u vele dagen, noch voor u begeerd hebt rijkdom, noch begeerd hebt de ziel uwer vijanden, maar hebt begeerd verstand voor u, om gerechtzaken te hooren: Zie, Ik heb gedaan naar uwe woorden; zie, Ik heb u een wijs en verstandig hart gegeven, dat uws gelijke vóór u niet geweest is, en uws gelijke na u niet opstaan zal. Zelfs ook wat gij niet begeerd hebt, heb Ik u gegeven, beide rijkdom en eer, dat uws gelijke niemand onder de koningen al uwe dagen zijn zal.” (1 Kon. III : 11—13). Omdat hij het beste, het noodigste begeerde, dat, wat niet tot zijn genot, maar tot heil zijns volks strekte, dáárom gaf God hem die andere gaven als toegift. Maar had hij rijkdom of eere begeerd, hij zou gewisselijk niet de wijsheid daarenboven hebben ontvangen.

Alzóó nu ook gaat het, waar iemand het koninkrijk Gods zoekt. Dat wat hij zoekt, het beste en uitnemendste, ont-

vangt hij, en alle overige dingen, die hij behoeft, voorziening in zijne aardse nooden, ontvangt hij daarenboven. Eigenaardig drukt de Heer dat uit, door te zeggen: ze worden toegeworpen, of, gelijk de grondtekst eigenlijk heeft: zij worden er bij gezet. Daarin ligt de gedachte: het zijn bijzaken. Ze worden er op toegegeven. Door aldus te spreken, doet de Heer Zijne hoorders te meer beseffen, dat niet naar deze dingen in de eerste plaats het begeeren en streven der ziel zich richten mag. Het moet te doen zijn om het koninkrijk Gods, als hoofdzaak, niet als middel, om daardoor andere gaven te erlangen. *Die* zijn slechts voor den tijd; *die* betreffen slechts uitwendige behoeften. Wat het zwaarste is, wege voor een iegelijk het zwaarst!

Nog eens, voor het laatst, herhaalt de Heer Zijne vermaning: weest niet bezorgd! Na al de reeds genoemde drangredenen om niet bezorgd te zijn, volgt geene nieuwe; alleen eene liefdevolle herinnering, hoe men zich door bezorgdheid noodeloos den last des levens verzwaart. „Weest niet bezorgd tegen den morgen, want de morgen zal voor het zijne zorgen.” Dat is, de dag van morgen, als hij komt, zal weer zijne eigene bezwaren hebben; gij kunt die niet wegnemen, door *heden* bezorgd te zijn voor wat morgen komen zal. De Heer geeft hier door te kennen, — niet dat de dag van morgen voorziening brengen zal in de zorgen, die de dag van morgen oplevert; die voorziening komt alleen door het liefderijk Godsbestuur! — maar dat de dag van morgen weer zijne eigene moeite hebben zal, die men niet voorkomen kan door vooruit bezorgd te wezen. Duidelijk wordt de bedoeling uitgedrukt door het slot der rede: „Elke dag heeft genoeg aan zijn zelfs kwaad.” Er is iederen dag zoo véél, dat moeite veroorzaakt; daarom is het niet wijs, de ziel te bezwaren met dat alles te gelijk.

Dat kan de zwakke mensch niet dragen. Aan den kommer van den aanwezigen dag heeft hij genoeg; hij stelle de toekomst in Gods hand.

Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad. Maar ook elke dag brengt weer nieuwe proeven van Gods Vaderlijke zorg, van Gods blijblijvende liefde. Voorwaar, het is gelijk een dichter van vroegeren tijd zegt: „'t Is waarheid, elke dag heeft wel zijn eigen plagen, maar daar is ook geen dag, die zijne vreugd niet heeft. Leer mij den last des daags met stillen ootmoed dragen; niet vragen, naar wat, licht! de dag van morgen geeft, maar steeds rondom mij zien naar 't geen mij kan verblijden; zoo vallen lasten licht, die anders zwaar doen lijden. Geef mij een open oog, o Heer! voor al uw goed! 'k Draag dan den last des daags met een verheugd gemoed!”

VII. 1. 2. *Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordet! Want met welk oordeel gij oordeelt, zult gij geoordeeld worden, en met welke mate gij meet, zal u wedergemeten worden.*

Tot hiertoe gaf ons de Evangelist een onderling samenhangend, schoon dan ook slechts hoofdzaken teruggevend verslag van de Bergrede des Heeren, waarin hoogstwaarschijnlijk niet anders dan het allervolmaakste gebed ingelascht was, dat, blijkens Luc. XI, bij eene andere gelegenheid door Jezus aan zijne discipelen geleerd was.

Hier echter, in het VIIe Hoofdstuk, geeft Mattheus losse gezegden des Heeren terug, die wel in de Bergrede kunnen uitgesproken zijn, doch die zonder onderlingen samenhang worden medegedeeld. Het spreekt van zelf, dat de Bergrede uitvoeriger geweest zal zijn, dan de teruggave daarvan in

Mt. V—VII, die wij in weinige minuten overlezen. Zoo hebben we ons dus niet voor te stellen, dat de Heer zonder onderlingen samenhang de gezegden zal hebben uitgesproken, die wij hier in het VIIe H. bijeen vinden; gelijk dat meestal geschiedt als iemand verslag geeft van wat hij gehoord heeft, worden enkele kernachtige gezegden teruggegeven, doch het onderling verband daarvan niet medegedeeld. In het spreken des Heeren is gewisselijk geleidelijke samenhang geweest, maar een ijdel werk zou het zijn, dien te willen opsporen tusschen de gezegden, die ons hier medegedeeld worden.

Wij zoeken dan ook geen verband tusschen de voorafgaande waarschuwing tegen bezorgdheid, en de hier voorkomende waarschuwing tegen het oordeelen, maar gaan terstond er toe over deze waarschuwing van naderbij te bezien.

Daar is in deze waarschuwing iets wonderspreukigs. Immers, er wordt niet gezegd: Veroordeelt niet! maar: „Oordeelt niet!” Hoe kan iemand dat nalaten? Bij ieder woord, dat men hoort, bij iedere daad die men ziet, vormt zich de mensch daarover een oordeel, met de snelheid des lichts. Men zet zich niet tot oordeelen, maar men kan eenvoudig niet nalaten, het één goed, en het ander kwaad te vinden, van wat zich aan onze waarneming vóórdoet. Hoe kan dan de Heer dit verbieden?

Dit is het niet, wat de Heer verbiedt. Hij eischt nooit eene verkrachting der menschelijke natuur. Wat Hij verbiedt, is niet het zich terstond vormende oordeel over een daad of een woord, maar het opmaken van een oordeel over den mensch zelve, naar aanleiding van die daden of woorden. Dát verbiedt Hij, omdat tot *zulk* oordeelen geen menschenkind bevoegd is. Wij kunnen zien, dat eene daad

óf verkeerd is, maar hoe zullen wij weten of die daad de openbaring is van de diepste keuze des harten, óf dat zij voor God betreurd wordt, terwijl er om kracht tegen herhaalde afwijking wordt gebeden? En het arglistig menschenhart zoekt zoo gretig, om in anderen iets kwaads te vinden, opdat men zichzelf moge verontschuldigen. Van daar die ernstige waarschuwingen, als om te zeggen: door anderen te oordeelen spreekt gij u zelven niet vrij; integendeel, gij haalt er u Gods oordeel door op den hals. Met de maat, waarmede gij meet, zal u wedergemetten worden. Zijt gij onbarmhartig in uw oordeelen, dan zal ook over u het oordeel gaan naar het strenge recht. Wie geen genade, maar alleen recht laat gelden, die toont voor zichzelf geen genade te hebben ingeroepen, — en die zie dan toe, hoe het hem zelve gaan zal, als niet de genade, maar het recht over hem vonnis velt, ten dage des gericht!

VII. 3—5. *En wat ziet gij den splinter, die in het oog uws broeders is, maar den balk, die in uw oog is, bemerkt gij niet? Of hoe zult gij tot uwen broeder zeggen: Laat toe, dat ik den splinter uit uw oog uitdoe, en zie, er is een balk in uw oog? Gij geveinsde! werp eerst den balk uit uw oog, en dan zult gij bezien, om den splinter uit uws broeders oog uit te doen.*

Nog van eene tweede zijde wordt de waarschuwing tegen het oordeelen aangedrongen. Hij die oordeelt, doet dat in een gevoel van meerderheid, van verhevenheid boven den mensch, dien hij oordeelt. En ondertusschen kan het geschieden, dat zijn eigen kwaad nog veel grooter is. De Heer drukt dat uit door de sterk sprekende, en daardoor zich diep inprentende vergelijking met balk en splinter.

Zelf een groot gebrek te hebben, maar daarvoor blind te zijn, en dan zich in te laten met het kleiner gebrek van een ander, — dat is een werk, dat op niets uitloopen moet. De zedelijke bevoegdheid ontbreekt, om dan aan eens anders verbetering te arbeiden. Niet alsof men eerst zelf volmaakt zou moeten zijn, eer men vermanend of leidend bij anderen optreden kan: dan zou althans de bediening des Woords niet aan menschen, maar aan Engelen moeten toevertrouwd zijn. Doch de eigene zonde moet gekend zijn, en betreurd en bestreden worden, eer men, in den geest der broederlijke liefde, arbeiden kan aan het zieleheil van anderen. Het is een toestand van meer of minder bewuste geveinsdheid, zoo men alleen voor anderer gebreken een oog heeft. Wie in 't eigen hart leert zien, vindt in eigen tuin zooveel onkruid te wieden, dat hem de lust en de tijd ontbreekt, om richtend zich tegenover anderen als hun meerdere te stellen.

Begin bij het begin! vermaant dit woord onzes Heeren. De wereldsche geest in het midden der Christenheid is altijd bezig met pogingen om staat en kerk te hervormen en te verbeteren, en doet het licht nemen met zonden van eigen hart en leven. De Geest van Christus leert een anderen weg gaan. Wie ijverigst is in eigen heiligmaking verbetert het allermeeest zijn omgeving, ook zonder daartoe rechtstreeksche pogingen aan te wenden: de geestelijke dampkring, waarin men leeft, wordt van zelf reiner, waar men voor zich zelven tracht teederder van geweten te leven voor God.

VII. 6. *Geeft het heilige den honden niet, noch werpt uwe paarlen voor de zwijnen, opdat zij niet te eeniger tijd ze met hunne voeten vertreden, en zich omkeerende u verscheuren.*

Was er geleidelijke overgang van de waarschuwing tegen het oordeelen tot die tegen het letten op anderer gebrek met voorbijzien van eigen kwaad, — zulk een overgang ontbreekt tusschen de laatste en het verbod van de paarden voor de zwijnen te werpen. Deze op zichzelf staande vermaning waarschuwt tegen een lichtvaardig omgaan met de heilige dingen.

Is hier een tegenspraak tegen het gebod: „Gaaf heen in de geheele wereld; predikt het Evangelie allen creaturen” (Mc. XVI. 16)? Geenszins. Slechts geeft het een wenk, hoedanig die prediking geschieden moet. Het heilige; datgene, wat slechts verstaanbaar is voor een hart, dat God zoekt, — dat mag niet gebracht worden tot hen, die nog elk orgaan missen tot waardeering daarvan. Gods verborgen omgang is voor degenen, die Hem vreezen. Daarover kan niet gesproken worden tot degenen, die nog buiten zijn. De schatten van het geestelijk leven zijn paarden, die slechts gewaardeerd kunnen worden door hen, wier oog voor de hemelsche dingen is opengegaan. De anderen spotten daarmee. Zij vertreden het, omdat zij er de waarde niet van kennen. Ja, omdat zij zich teleurgesteld voelen door eene aanbieding van wat zij niet waardeeren kunnen, wenden zij zich in vijandschap tegen de bringers daarvan.

Niet de heilgeheimen Gods zijn voor de werelddienaars. Tot hen kome de wet met hare klare eischen, die een weerklank in het geweten opwekken; tot hen kome het Evangelie van eenen rijken Heiland, die in het hart behoeften wakker roept. Maar de zalige zielservaringen der kinderen Gods, en de diepe mysteriën der verlossende liefde, zijn voor dezulken nog niet. Daar moet begonnen worden bij het begin, zal er op geleidelijken weg voortgang komen. Er staat geschreven: „Wie zielen vangt, is wijs” (Spr. XI. 30).

maar evenzeer is het waar, dat er om zielen te vangen wijsheid van noode is, eene wijsheid, die God geven wil aan wie ze ootmoedig bij Hem zoekt.

VII. 7. 8. *Biddt, en gij zult ontvangen; zoekt en gij zult vinden; klopt, en u zal opengedaan worden. Want een iegelijk, die biddt, die ontvangt, en die zoekt, die vindt; en die klopt, dien zal opengedaan worden.*

Hier volgt, na al de voorafgaande vermaningen, eene belofte; eene belofte, onmetelijk rijk door haren inhoud, en onwankelbaar vast door Hem, die haar geeft.

Op het bidden wordt ontvangen toegezegd. Dat bidden wordt niet beperkt door eenige nadere toevoeging, gelijk als wanneer de Heer zegt (Joh. XVI. 23): „Al wat gij den Vader bidden zult in Mijnen naam, dat zal Hij u geven.” Maar wèl wordt dit bidden nader bepaald, als een aanhoudend, volhardend bidden, doordien er gezegd wordt: Biddt; zoekt; klopt. Daar ligt in deze woorden een opklimming van aandrang. Het „bidden” is het eerste vragen, het blootleggen der behoefte. Maar als er nu volgt: „zoekt”, dan wordt daardoor aangeduid, dat de begeerde zaak niet voor de hand ligt; dat er ijver, inspanning bij noodig is, gelijk als waarmede naar eene aardsche zaak gezocht wordt. En als er dan nog aan toegevoegd wordt: „klopt”, dan verrijst voor den geest het beeld van een geslotene poort, die geopend moet worden om te kunnen binnen gaan.

Wie nu alzóó biddt, zal ontvangen; wie alzóó zoekt, die zal vinden; wie alzóó klopt, dien zal worden opengedaan. Hoe kan dit zoo zonder beperking worden beloofd? De mensch ontvangt toch niet al wat hij vraagt; dat leert de

ervaring van elken dag; hoe kan de Heer dat dan hier beloven?

Zoo wij slechts lezen wat er staat, dan zien wij, dat de Heer dat ook niet belooft. Er staat niet: wat gij bidden zult, dat zult gij ontvangen. *Die* belofte wordt slechts verbonden aan wat „in Jezus naam” gebeden wordt (Joh. XVI. 23.); dat is, aan hetgeen aldus gevraagd wordt, dat men zijne vrijmoedigheid daaraan ontleent, dat men door Jezus tot den Vader gezonden is, en dat men begeert, wat Jezus ons *leert* vragen.

Hier, waar die nadere bepaling niet toegevoegd wordt, hier wordt gezegd: gij zult ontvangen; gij zult vinden; u zal opengedaan worden. Dat is: gij zult niet altijd juist *datgene* verkrijgen, wat gij begeert, — maar *ontvangen* zult gij zeker; *vinden* zult gij; *opengedaan* zal u worden. *Wat* het zijn zal, hebt gij aan de liefde en wijsheid Gods over te laten, die uwe nooden beter kent, dan gij zelve ze kent. Vruchteloos zal uw bidden, als het een ernstig, volhardend vragen is, nooit zijn; gij zult ervaren, dat God een Hoorder des gebeds is.

Iets anders dan dit wordt ook niet begeerd, door wie Gods liefde leerde kennen, en daarbij zich bewust is van eigene kortzichtigheid. Hij zou niet begeeren zelf het roer in handen te nemen, waarmede zijn scheepken gestuurd wordt op de woelige levenszee. Hem is het genoeg, zijne nooden aan den Vader te klagen, en af te wachten, welke voorziening Hij daarin schenken wil. *Deze* vastheid te hebben: God hoort; God geeft; God antwoordt, — dat is volkomen voldoende. En deze vastheid wordt in dit woord gegeven door Hem, op wien wij staat kunnen maken, door Hem, die zelf voor ons het onderpand is der liefde Gods. Vrij mag nu het hart uitstorten, al wat dat hart beweegt; in

de gebrekkige woorden verneemt de Heer de werkelijke behoefte. En waar Hij met antwoorden en geven vertoeft; waar op het bidden een zoeken, en op het zoeken een kloppen moet volgen, daar maakt Hij dat dienstbaar om de ziel te doen beseffen, wat zij eigenlijk noodig heeft; daar leidt Hij haar op, om niet zoozeer gaven te vragen, als wel de levensgemeenschap met Hem, die ééniglijk aan hare diepste behoefte voldoet.

VII. 9—11. *Of wat mensch is er onder u, zoo zijn zoon hem zou bidden om brood, die hem eenen steen zal geven? En zoo hij hem om eenen visch zou bidden, die hem eene slang zal geven? Indien dan gij, die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal uw Vader, die in de hemelen is, goede gaven geven dengenen, die ze van Hem bidden?*

Het is niet waarschijnlijk, dat onze Heiland tweemalen volkomen dezelfde woorden gesproken zou hebben, ééns hier in de Bergrede, en ééns bij de gelegenheid, door Lucas, in het XIe Hoofdstuk van zijn Evangelie, vermeld. Denklijk heeft Mattheus na de belofte der gebedsverhooring, het woord ingelascht, naar andere aanleiding door Jezus over hetzelfde onderwerp gesproken.

En inderdaad, dit woord over wat een aardsche vader *niet* kan doen, is treffende aandrang, om alle goede gaven te wachten van de liefde Gods.

Welk mensch zal zijn hongerend kind een steen geven voor het brood, eene slang voor den visch, waarom hij vraagt? Het kan geschieden, dat hij niet bij machte is, hem brood te geven. Het kan zelfs zijn, dat hij uit hardheid het begeerde voedsel weigert. Maar een spotten met zijn

hongerend kind, door hem iets te geven, dat in vorm eenigszins op het begeerde voorwerp gelijkt, een steen voor een brood, eene slang voor eenen visch, doch den honger niet stillen kan, — dat kan hem gewis niet van het hart. Dat *zal* hij niet doen; dat *kan* hij niet doen. Zijn ook alle menschen samen te vatten onder die aanduiding: „gij, die boos zijt,” zóózeer is toch niet het menschelijke uitgeschud door hen die boos zijn, dat de stem des bloeds ganschelijk niet spreken zou, en eene wreedaardige bespotting het antwoord zijn zou op een kreet der behoefte.

En als nu *dit* onmogelijk is, hoe zult gij zoo iets dan van uwen hemelschen Vader verwachten? Want inderdaad, het zou een spotten zijn met de behoefte des menschen, indien allerlei zegeningen hem werden voor oogen gesteld, en die zegeningen hem dan niet werden geschonken, als hij er om bad. Nog treffender komt dat uit in den vorm, waarin Lucas dit woord des Heeren mededeelt: „hoeveel te meer zal uw hemelsche Vader den Heiligen Geest geven, dengenen die Hem bidden.” Al wat den zondaar op aarde gelukkig en in de eeuwigheid zalig maken kan, is alleen dān zijn deel, wanneer hij door den Heiligen Geest is wedergeboren tot een kind Gods. Wat zou het dan nu anders zijn dan een wreedaardige spotterij, indien het Evangelie hem kwam noodigen tot dit heil, maar dat ééne, wat alleen daaraan deel geven kan, hem niet werd geschonken op zijn bidden? Wacht u dan, dit te veronderstellen van dien God, Wiens wezen liefde is!

Voor hoevele zoekende en beangste zielen is dit woord des Heeren reeds tot rijke vertroosting geweest! Het worde dat ook voor u, mijn lezer! indien gij nog vreesachtig van verre staat. Bedenk het toch, wat rijke belofte hier wordt gegeven, en daarbij, wie Hij is, die ze uitsprak! Het is

niet maar een menschenkind, wiens woorden falen kunnen; het is de Heer, die Zijn recht heeft gestaafd om de God-mensch te heeten. Wat *Hij* aangaande den Vader verklaart, kunt gij het dáárop niet wagen voor de behoeften *uwer* ziel?

VII 12. *Alle dingen dan, die gij wilt, dat u de menschen zouden doen, doet gij hun ook alzóó; want dat is de wet en de profeten.*

Ook dit is een los op zich zelf staand woord; één van die puntige gezegden, die in het geheugen bewaard blijven, ook waar de samenhang is verloren gegaan.

Onze Heer geeft in dit korte woord den regel aan, die den mensch aangeeft, hoe hij in de verschillende omstandigheden met zijne naasten heeft te verkeerén. „Heb uwen naaste lief gelijk u zelven!” dat is de eisch, waarin alle geboden der tweede tafel zich laten samenvatten. Maar op welke wijze moet zich nu die liefde openbaren? Tot welke daden moet zij leiden in de onderscheidene verhoudingen, waarin de mensch tot allerlei menschen staat? Op deze vraag vinden wij *hier* het antwoord. In de plaats van den regel des O. Verbonds, „Oog om oog, tand voor tand!” die gelijk wij vroeger (V. 38) zagen, eene verbetering aanbracht in de zeden, door de wraakzucht in te perken, — komt nu de zooveel hoogere regel der Nieuwe Bedeeling. Nu is het: wat *gij wilt*; d. i. wat gij, in die omstandigheden verkeerende, voor u zelven begeeren zoudt, doe gij dat uwen naaste ervaren. Die regel geeft de gedragslijn aan in *alle* verhoudingen: tegenover meerderen en minderen, gelukkigen en ongelukkigen, en wat daar méér te noemen zou zijn. Gewisselijk niet immer *kan* men doen,

wat men, in zulke omstandigheden geplaatst, zelf zou wenschen te ervaren, maar het doel is dan toch aangewezen, waarnaar gestreefd moet worden. Een hoogere regel kan er niet zijn, noch ook eene, die duidelijker in alle voorkomende gevallen van toepassing is.

Zulk een regel kan slechts gegeven worden, waar Gods genadegave in haar volheid is medegedeeld. Dat eischt een gestadig voorbijzien en vergeten van zich zelven, als men zich zoo gedurig in anderer belangen heeft te verplaatsen. Hoe zou dan een hart daartoe in staat zijn, tenzij het verrijkt en verruimd is door Gods gave in Christus? Van de gave, in Hem door den Vader gegeven, spreekt onze Heiland slechts zelden; Hij laat dat over aan het onderwijs, dat de Trooster later aan Zijne discipelen geven zal; maar hoe groot deze gave moet zijn, dat schemert telkens heen door de zwaarte der eischen, die Hij stelt. Zonder die gave, zouden die eischen het onmogelijke opleggen; het Evangelie zou geene blijde boodschap meer zijn, maar, méér nog dan de wet, den mensch zijne onmacht doen gevoelen; kwam het eischen zonder te geven, het zou ons slechts tot wanhoop drijven.

Den naaste te doen, gelijk men zelf zou willen ervaren — dat is de wet en de profeten. Daarop komen alle vorderingen neder, door de wet gebracht en door de profeten nog sterker op aangedrongen. Zeker! behalve deze zijn er eischen aangaande de verhouding tot God; de eerste tafel der wet is niet minder dan de tweede gewichtig. Maar omdat liefde tot den naaste onmogelijk is, tenzij liefde tot God vooraf gaat, daarom is de beoefening der liefde tot den naaste bewijs, dat ook de liefde tot God niet ontbreekt, en zóó kan dan gezegd worden, dat in *dezen* eisch de gansche wet en de profeten zijn samengevat.

VII. 13. 14. *Gaat in door de enge poort, want
wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het ver-
derf leidt, en velen zijn er, die daardoor ingaan,
want de poort is eng en de weg is nauw, die tot het
leven leidt, en weinigen zijn er, die hem vinden.*

Ook tusschen deze woorden, en het voorafgaande, is geen samenhang aan te wijzen.

In deze welbekende, klare en ernstige woorden wijst de Heer op tweeërlei levensrichting, uitloopende op tweeërlei einden. Daar is een breede, gemakkelijke weg, waarop men reist in het gezelschap van velen — maar het einde is het verderf! Daar is een smal pad, met moeite en voorzichtigheid te betreden, waarop slechts weinigen gaan: dat is het pad ten leven.

Tot recht verstand van de bedoeling des Heeren is het noodig, er op te letten, dat de poort aan het begin, en niet aan het eind van den weg staat. Zoo wordt dus niet de poort van het hemelsch Vaderhuis bedoeld. Het is de poort, die toegang geeft tot den weg. Voorts, de smalle weg is niet voor te stellen als een weg, met rotsen omsloten: dan toch zou geen afdwalen daarvan mogelijk zijn. Het is een smalle weg, tusschen moerassig land, of wel langs afgronden loopend; een weg waarbij iedere zijtred gevaarlijk is, maar die zelf veilig is.

Zoo beteekent dan de enge poort: de wedergeboorte, waardoor men onderdaan wordt van het Koninkrijk Gods. Wèl is dat een enge poort! Wie die poort zal binnengaan, kan slechts gebogen, en niets bij zich hebbende, intreden. Dat is: alle hoogmoed, en ook alle wereldsche lust moet worden afgelegd. Daar is geen wedergeboorte zonder een aanvankelijk sterven van het oude, zondige bestaan.

Zonder die enge poort te zijn doorgegaan, komt niemand op den rechten weg. Een der schoonste voorstellingen, door de Heidensche oudheid overgeleverd, doet een jongeling aanschouwen, aangekomen op een punt, waar de weg zich in tweeën splitst. Aan de ééne zijde is een hobbelig pad, waar een ernstige gids hem op heen wijst; aan de andere zijde een effen weg, met bloemen gesierd, waarheen eene lachende gestalte hem lokt. De Grieksche oudheid stelde daarmede het pad der deugd, en den weg der ondeugd tegenover elkander. Maar bij al het schoone dezer voorstelling is er eene dwaling *hierin*, dat de jongeling het pad, waarop hij wandelt, slechts in de juiste richting heeft te vervolgen om het begeerde doel te bereiken. Menschelijke wijsheid, aan zich zelve overgelaten, kon het niet verder brengen dan tot deze voorstelling. Het onderwijs des Heilands gaat dieper. Op den rechten weg komt men niet, zonder de enge poort te zijn doorgegaan; daar is méér noodig dan ontwikkeling; „zonder wedergeboorte zal niemand het koninkrijk Gods ingaan!”

Wie de poort is doorgegaan, is daarmede niet aan het einddoel gekomen; de poort geeft toegang tot den weg, die voert naar het doel. Wedergeboorte is aanvang van het leven der heiligmaking. Wie door Gods genade tot vernieuwing is gekomen, heeft nu die nieuwe keuze zijns harten te openbaren in een leven, dat God verheerlijkt; hij kan niet rusten bij het verkregene; de ontvangene genade wordt drijfkracht tot het leven der dankbaarheid.

Dat leven der heiligmaking wordt vergeleken met het wandelen op een smal pad. Daar is waakzaamheid noodig om daarop te wandelen. Men komt niet van zelf, niet mededrijvend op den stroom van het leven der menigte, daarop vooruit.

Wie een gemakkelijk leven begeert, wie strijd en waak-

zaamheid schuwt, die gaat den anderen weg. Om de tegenstelling met het andere beeld is ook hier sprake van een poort. Maar die poort is zóó wijd, dat men niet bemerkt, eene poort door te gaan. Men gaat slechts voort naar den lust van het onwedergeboren hart. Men wordt gedragen door den stroom; men leeft zooals de groote menigte leeft, — maar het einde van dien weg is het verderf; het verderf, omdat men op dezen weg vreemd aan God blijft, die de bron is van alle leven, en onverzoend en onvernieuwd vervallen moet tot den toestand, die, naar het rechtvaardig oordeel Gods, de vergelding is der zonde. Laat dan vrij de andere weg smal en moeitevol zijn, — wie wijs is kan niet aarzelen in de keuze.

Toch, zegt de Heer, zijn er slechts weinigen, die hem vinden. De oprecht-geloovigen, de kinderen Gods zijn steeds „een klein kuddeken.” Ach, de meerderheid kiest de genieting van het oogenblik, zonder te bedenken waar dat op uitloopen moet! Slechts wie, door Gods genade in het hart gegrepen, eigen schuld en ellende erkennen, zij keeren zich tot de enge poort, zij kiezen den smallen weg met al zijn bezwaren.

Onze Heer waarschuwt vooraf door dit beeld, dat men zich geen gemakkelijk leven voorstellen moet, als men den weg ter behoudenis kiest. Maar laat ons nu daarom de heerlijkheid, de dankstof niet voorbijzien, die insgelijks door deze beeldspraak aangeduid wordt. 't Is eene enge poort; — maar er *is* dan toch een poort. 't Is een smalle weg; maar er *is* dan toch een weg. Indien God naar recht had willen handelen, Hij had de menschheid laten ronddolen in de woestijn, om jammerlijk om te komen. Maar zie! Hij heeft een pad gemaakt, dat naar het verloren Vaderhuis voert, en de poort, die tot dien weg toegang verleent, is wel een

enge poort, — doch het is dan toch eene *opene* poort. Eng moet die poort wel zijn; daar moet zooveel worden afgelegd, zal de ziel geschikt zijn voor het leven der kinderen Gods. Maar de poort is wijd genoeg om aan een armen zondaar toegang te verleen. En wie door Gods genade den smallen weg betreden, zij worden voor afdwalen bewaard, en gesterkt onder de moeite der reize, zoodat zij van ganscher hart mogen betuigen: „Zij zal ons niet berouwen, de keus van 't smalle pad; wij kennen den Getrouwen, die ons heeft liefgehad.”

VII. 15—20. *Maar wacht u van de valsche profeten, die in schaapskleederen tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven. Aan hunne vruchten zult gij hen kennen. Leest men ook eene druif van doornen, of vijgen van distelen? Alzoo een ieder goede boom brengt voort goede vruchten, en een kwade boom brengt voort kwade vruchten. Een goede boom kan geene kwade vruchten voortbrengen, noch een kwade boom goede vruchten voortbrengen. Een ieder boom die geene goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen, en in het vuur geworpen. Zoo zult gij hen dan aan hunne vruchten kennen.*

Niet slechts eigen lust doet den mensch den weg des verderfs kiezen; ook de valsche profeten verleiden hem daartoe.

Valsche profeten waren onder Israel tegenover de profeten Gods gedurig opgetreden. Geen zwaarderen strijd hadden Gods gezanten te voeren, dan tegenover hen, die óók beeerden een woord Gods ontvangen te hebben. Wat deze valsche profeten kenmerkte, en tegelijk hun invloed ver-

schaftte, was dit, dat zij de lusten des volks streelden. Immer spraken zij van vrede en geen gevaar, en troostten de menigte, door haar te zeggen, dat zij toch Gods volk waren, — alsof niet in ieder verbond twee deelen waren begrepen! Het was eene verkondiging: leef naar het welbehagen uws harten; Gods gunst is u toch gewaarborgd!

Aan zulke valsche leidlieden zou het ook in de toekomst niet ontbreken. Hoeveel gevaarlijker moest zulk een spreken zijn, dat met het kleed der godsvrucht zich tooide, dan de lichtzinnige taal van hen, die met den dienst Gods ganschelijk hadden gebroken! Juist op dat karakter van schijnbare vroomheid wijst de Heer door de uitdrukking: „zij komen in schaapskleederen;” zij doen als schapen der kudde zich voor, maar intusschen zijn zij grijpende wolven, die verscheuren en verderven.

Doch de waarschuwing zou niet baten, als er niet een kenmerk opgegeven was, waaraan die valsche profeten, die onbetrouwbare leidlieden onderkend konden worden. Dat kenmerk is: „aan hunne vruchten zult ge hen kennen.” Wat hunne leer uitwerkt, en bij hen zelve, en bij hen, die naar hen hooren, dat zal u ten teeken zijn of zij uit God zijn, of uit zichzelf spreken. Uit de vruchten kan men tot den boom besluiten. Brengt hunne leer de zielen dichter bij God? Wordt het geweten er teederder door? Wordt het kwaad niet slechts in zijne uitwassen besnoeid, maar in den wortel aangetast? Voert hunne leer tot een blijmoediger vertrouwen, tot kinderlijker liefde, tot standvastiger gehoorzamen, ook waar het moeilijke plichten geldt?

Of eene leer uit God of uit den mensch is, dat is niet op te maken uit het aantal van wie haar aannemen, noch uit het gezag van oudheid waarmede zij optreedt, noch uit

hare aannemelijkheid voor het verstand. De eenig geldige proef is deze: maakt zij hare aanhangers tot betere menschen, teederder van geweten, meer van liefde tot God vervuld, dan andere menschen zijn? Niet altijd is dat terstond te onderkennen; vruchten hebben tijd noodig om te rijpen; doch ten slotte blijkt hieruit onbedriegelijk of eene leer van God gekomen is, of niet. Goede vruchten worden voortgebracht door de leer van hen, die de woorden Gods brengen; zoo zal het niet zijn bij de valsche profeten, die hun verdorven verstand stellen in de plaats der Godsopenbaring. Wacht u dan voor dezulken! Laat u niet medevoeren! De kwade boom wordt uitgeroeid en in het vuur geworpen; slechts de goede boom wordt gespaard.

VII. 21—23. *Niet een iegelijk, die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil Mijns Vaders die in de hemelen is. Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in Uwen Naam geprofeteerd, en in Uwen naam duivelen uitgeworpen, en in Uwen naam vele krachten gedaan? En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt!*

De valsche profeten treden op in schaapskleederen. Zij doen zich voor, als behoorende tot de kudde. Het zijn dus geene openlijke vijanden en tegenstanders. Dat geeft den Heer aanleiding, er op te wijzen, dat uitwendig eerbetoon aan Hem gebracht, uiterlijke belijdenis Zijns naams, niet voldoende is om tot het koninkrijk der hemelen te behooren.

Niet een iegelijk, die Heere, Heere! zegt, zal ingaan. Keurt Jezus dan af, dat men Hem met dien naam noemt?

Geenszins. Elders (Joh. XIII. 13) zegt Hij tot Zijne discipelen: „Gij heet Mij Meester en Heer, en gij zegt wèl, want Ik ben het.” Wat Hij als onvoldoende ter behoudenis aanwijst, is, dat dit een *zeggen* blijft, waar geen *doen* op volgt. En als dat *doen* ontbreekt, dan is ook dat *zeggen* slechts huichelachtig. Immers, wie iemand „Heer” noemt, en dat waarlijk meent, die erkent zich aan dien „Heer” onderworpen, en gehouden tot het verrichten van wat Hij beveelt.

Deze menschen nu laten het blijven bij eene betuiging der lippen. Misschien wel om dit te meer in het oog te doen vallen, vermeldt Jezus, dat zij het woord „Heer” herhalen, waarmede zij Hem toespreken. Overvloed van woorden moet het ontbreken der daden bedekken, — maar dit bedekken baat niet voor Hem, Wiens oog alles ziet. Ten dage des gerichts wordt het openbaar, dat niet de veelheid van woorden behoudt, maar het ootmoedig volbrengen van de opgelegde taak, met een hart, dat van dankbaarheid vervuld is; het wandelen op het smalle pad, waarop gestadige zelfverloochening moet worden beoefend.

Doch, — zij, die voor den Rechter gesteld worden, hebben, waarop zij meenen zich te kunnen beroepen. „Heere, Heere!” spreken zij: „hebben wij niet in uwen naam geprofeteerd, en duivelen uitgeworpen en krachten gedaan?” Het is alsof zij zeggen willen: Indien *wij* u niet toebehooren, wie zullen dan de uwen zijn? Getuigen niet onze daden van den band, die ons aan u verbindt?

Opzienbarende daden zijn het, die zij hebben op te noemen. Zij hebben, als met goddelijk gezag bekleed, zich als boetprofeten gesteld tegenover de wereld; ze hebben duivelen uitgeworpen, hetzij dan door geheimzinnige macht, over booze geesten uitgeoefend, zooals ook de leerlingen der Schriftgeleerden (Mt. XII. 27) dat deden, hetzij door

uiterlijke zonden uit te drijven door den invloed, die van hun optreden uitging; zij hebben vele krachten gedaan, veel en velerlei tot stand gebracht, waarop de wereld met verbazing zag.

Hoe is het mogelijk, al zulke dingen te doen, indien toch het hart den Heer niet toebehoort? Het is de macht, die in het woord des Heeren ligt, ook dáár, waar het gebracht wordt door menschen, die zelven verwerpelijk zijn (1 Cor. IX. 27) of die uit onrein beginsel het verkondigen (Phil. I. 15. 16). Wèl is dat geene blijvende macht; wèl is zulke invloed, op zichzelf staande, geen zegen brengende, zoo daarbij later niet iets anders komt; doch voor een tijd schittert en blinkt het dan toch, en zij, die deze krachten doen, kunnen daarmee zich zelven misleiden alsof zij waarlijk den Heer toebehoorden. Helaas, het is een moedwillig, een op jammerlijke teleurstelling uitlopend zelfbedrog!

Wat heeft hun dan ontbroken? *Dit*, dat zij wel velerlei *deden* in den naam des Heeren, maar dat zij dien naam niet hebben aangeroepen tot hunne eigene behoudenis, en dat zij door de gemeenschap met dien naam hun binnenste niet hebben laten louteren. De „naam”, die, volgens de gansche Schrift, het geopenbaarde wezen is, hebben zij gebruikt als een klank, om er hun leven mede te tooien. Daar is geene aanraking geweest tusschen den Heer en hun hart. Klinkende en schitterende daden hebben zij tegenover den Rechter te vermelden, — maar zij kunnen *niet* zeggen: Heer, zijn wij niet als arme zondaars tot u gekomen, om ons te werpen voor uwe voeten, steunende op uwe almachtige genade? Zij kunnen *niet* vragen: Heer! hebben wij niet aan Uw hand gewandeld op het smalle pad, telkens struikelend, maar ook telkens weer opgericht door Uwe trouw?

Men kan velerlei te toonen hebben, en nochtans verloren gaan. Maar men kan niet het nieuwe leven zijn deelachtig geworden, al ware het dan ook gering als een rookende vlaswiek, en dan tóch afgewezen worden. Wat de Rechter den schijngeloovigen toeroept, is: „Gaaf weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt!” De rechte zin, de rechte verhouding tot God, de rechte beantwoording aan Zijne eischen ontbrak hun. Door een eigenwilligen godsdienst hadden zij willen goedmaken, dat zij den godsdienst des harten niet bezaten. Daarom spreekt de Rechter: „Ik heb u nooit gekend.” *Kennen*, als het in zijn eigenaardig schriftuurlijke beteekenis voorkomt, is: in liefde aanzien, door de gemeenschap der liefde doorgronden; het is dan niet eene daad van het bloote verstand, maar van het verstand dat door het hart bestuurd wordt. Zóó is het, wanneer het aangaande menschen gezegd wordt; indien het van den Heer wordt gebezigd, dan geeft het te verstaan, dat de Heer iemand aanschouwt als Hem toebehoorende, en Zijn leven deelachtig. Die band, die betrekking, is er nimmer geweest met dezen, die in Zijnen naam optraden, — want hunne werken waren geene werken der dankbare liefde, maar werken der ongerechtigheid. Hoe zou dus iets anders mogelijk zijn, dan het vonnis: „Gaaf weg van Mij”? Waar de geestelijke band ontbreekt, daar kan geen blijven zijn bij Hem, die woont in het licht, en voor Wien geene ongerechtigheid kan bestaan.

VII. 24—27. *Een iegelijk dan, die deze Mijne woorden hoort en ze doet, dien zal Ik vergelijken bij een' voorzichtig man, die zijn huis op eene steenrots gebouwd heeft; en er is slagregen nedergefallen, en de waterstroomen zijn gekomen, en de winden hebben*

gewaaid, en zijn tegen dat huis aangerallen, en het is niet gevallen, want het was op de steenrots gebouwd.

En een iegelijk, die deze Mijne woorden hoort, en ze niet doet, die zal bij eenen dwazen man vergeleken worden, die zijn huis op het zand gebouwd heeft; en de slagregen is nedergefallen, en de waterstroomen zijn gekomen, en de winden hebben gewaaid, en zijn tegen dat huis aangeslagen, en het is gevallen, en zijn val was groot.

De Heer besluit Zijne rede met eene beeldspraak, wel geschikt om diepen en blijvenden indruk te maken. Het is de toepassing op de gehoudene rede, eene toepassing, die juist dáárom zoo kort wezen kan, omdat de rede zelve geheel praktisch en het geweten aangrijpend geweest was.

Het *hooren*, achtervolgd door het *doen*, en het *hooren* achtervolgd door *niet-doen*, stelt de Heer tegenover elkander; het eerste is een bouwen op de rots; het tweede, een bouwen op den zandgrond.

Ieder mensch bouwt zich een huis der hope, iets, dat hem tot veiligheid en beschutting zal moeten zijn ten dage des kwaads. Wat de beide huizen onderscheidt, die hier tegenover elkander worden gesteld, is niets anders dan de grondslag, waarop zij opgericht zijn. Het huis op den zandgrond kan even geriefelijk, even sierlijk zijn als dat op den rotsgrond, ja! het kan dat in allerlei opzichten overtreffen. Doch als de kwade dag komt, de dag der stormen en slagregens en watervloeden, de dag, die de deugdelijkheid der beide huizen op de proef stelt, dan blijft slechts *dat* huis staan, dat op de steenrots is gegrond. Waar het op aankomt, dat is de bodem, waarin het fundament is gelegd.

Daar komt een dag des gerichts. Elders (1 Cor. III. 12. 13) wordt dit gericht met een vuur vergeleken, waardoor hout, hooi en stoppelen verteerd worden, en alleen het goud en zilver en de kostelijke steenen blijven bestaan; hier met een storm en een vloed, die de deugdelijkheid op de proef stelt van wat de mensch heeft gebouwd. Niets houdt stand, dan wat op de rots staat. Het is het leven, ingericht naar de woorden des Heeren; het leven, dat niet maar met klank en schijn vervuld is geweest, doch dat de gerechtigheid beoefend heeft, die van de burgers van Gods koninkrijk wordt geëischt.

Doch — wordt nu hier niet een andere weg des behouds geleerd, dan de weg des geloofs in Christus, door alle Apostelen als den éénig waren gepredikt; een andere weg ook, dan die in het Evangelie van Johannes wordt voorgesteld, als daar „het blijven in Christus” het éénige genoemd wordt, wat ten leven doet ingaan? Geenszins. Daar is geen ander onderscheid, dan dat *hier* het uitwerksel, en *dáár* de oorzaak wordt genoemd. Sprekende tot de menigte, en het overlatende aan de werking des H. Geestes om later de heerlijkheid des Verlossers te openbaren, wijst Jezus hier alleen op het uitwerksel van het nieuwe leven. Maar dat nieuwe leven komt in geen enkel hart, dan door het geloof in Christus, en bestaat in niets anders, dan in de levensgemeenschap met Hem. Wat de Bergrede eischt, kan door niemand worden volbracht, dan die in Christus verzoening vond van schuld, en nu voorts leeft door het leven, dat van zijn Goddelijk Hoofd hem toevloeit. Losgemaakt van den persoon en het werk des Heilands, wordt de Bergrede eene tweede wet, nog meer verpletterend en verdoemend dan de eerste, omdat zij zooveel hooger eischen dan de eerste stelt. Dat spreekt de Heer hier niet uit; de zoekende zielen, die daar hoorden naar Zijn woord, aangetrokken door de

macht Zijner liefde, zouden het ervaren, hoe *Hij* het is, die alleen dat nieuwe leven bewerkt, en later zou dan de Apostolische verkondiging de wereld heenwijzen op dien Christus, uit Wiens gemeenschap alléén dat Godegevalige leven voortkomt. Hier was het genoeg, den eisch te stellen; de persoonlijke aanraking bracht aan, wat later vergoed moest worden door het woord der prediking.

Het huis op de rots gebouwd, wordt gesticht door het leven, waarin het *hooren* door het *doen* wordt achtervolgd. Maar omdat dit *doen* niet mogelijk is zonder de levensgemeenschap met Christus, blijkt ook hier, dat de Christus zelf die rots is, waarop alleen veilige toevlucht is. De zandgrond spoelt weg; slechts de rots houdt stand. Zalig wie op die „Rots der eeuwen” toevlucht vond; hij wordt niet beschaamd in den dag des gericht! Wat God in hem aanschouwt, is niet een gebrekkig en bevlekt menschelijk werk, maar het uitwerksel, de ontplooiing van het volmaakte werk van den Christus.

VII. 28. 29. *En het is geschied, als Jezus deze woorden geëindigd had, dat de scharen zich ontzetten over Zijne leer; want Hij leerde hen als machthebbende, en niet als de Schriftgeleerden.*

Aan het slot van de rede des Heeren, deelt de Evangelist den indruk mede, dien deze rede op de hoorders maakte. Eigenaardig is die indruk. Niet de liefelijkheid der zaligsprekingen, niet de strengheid der eischen is het, wat allermeeft de schare treft; zij ontzetten zich, omdat Jezus spreekt als macht hebbende, en niet als de Schriftgeleerden. De inhoud van het woord wijkt terug voor den persoon, die het woord uitspreekt. Wat er het merkwaar-

digst van is, dat is niet, wat het verkondigt of gebiedt, maar de wijze, waarop hier verkondigd en geboden wordt.

De schare geeft hiermede een blijk van een juist oordeel. De Bergrede is niet te scheiden van Hem, die haar uitsprak; ze ontleent hare beteekenis en kracht aan Zijn persoon. Men heeft uit de Schriften van Joodsche leeraren spreuken bijeengezameld, waaruit zou moeten blijken, dat Jezus niets oorspronkelijks heeft voortgebracht. Wij willen hiertegenover niet slechts herinneren, dat dit slechts ten deele opgaat, en aan het feit, dat veel in de Talmudische literatuur van jongeren oorsprong is dan de Evangelien, zoodat daarin herinneringen aan gezegden van Jezus kunnen bewaard zijn. Wij willen zelfs voor een oogenblik aannemen, dat al die spreuken van ouder dagteekening zijn, en dan zeggen wij: hoe beter men geslaagd is in dit vinden van overeenkomst tusschen gezegden van Jezus en spreuken der Rabbijnen, des te duidelijker blijkt daardoor juist de gansch éénige heerlijkheid onzes Heeren. Want die spreuken en lessen van de Rabbijnen hebben niets uitgewerkt, dan aan een versteend Jodendom het aanzijn te geven; in den mond van Jezus daarentegen zijn deze woorden tot middelen geworden, die de gedaante der wereld hebben veranderd, en een nieuw leven in de wegstervende menschheid hebben doen ontstaan.

Van waar dat verschil? Van waar anders, dan daarvan, dat in de woorden van Jezus Zijn Geest, Zijn goddelijke kracht zich openbaart? Iets daarvan gevoelt de schare. Hij spreekt niet als de Schriftgeleerden; Hij brengt niet, als zij, de vruchten van menschelijk nadenken over hetgeen in vorige eeuwen door openbaring was verkondigd; Hij brengt een levend Godswoord; Hij spreekt als machthebbende. De grond van het gezag Zijns Woords ligt in Zijn persoon. Zijn: „Ik zeg u!” staat niet slechts tegenover de overle-

veringen der vaderen, maar ook tegenover de uitspraken der goddelijke wet. Wat Hij zegt is waarheid, omdat *Hij* het zegt. Hij brengt de rechtstreeksche, de hoogste, de voor alle eeuwen geldige Godsopenbaring. En Hij doet méér dan dat. Hij brengt het goddelijk leven op aarde aan. Het leven is Hem, en gaat van Hem uit tot allen, die tot Hem in de betrekking des geloofs komen te staan. Dáárom kan Hij zooveel strenger eischen brengen, dan de wet bracht, omdat in Zijne gemeenschap de bron der kracht tot opvolging daarvan is gegeven. Eerst door Hem zelven heeft de Bergrede macht tot zegensverspreiding. De nieuwe eischen des koninkrijks kunnen verkondigd worden, omdat de Koning is verschenen, die zelf Zijne onderdanen aan zich verbindt door de macht Zijner liefde, en den Geest der heiligmaking hun mededeelt.

Zeker! dit alles stond de volksmenigte niet klaar voor het bewustzijn. Maar *dit* voelen zij toch: hier is iets buitengewoons. Daarom ontzetten zij zich, even als de schare op den Pinksterdag. Ach, bij hoevelen van hen zal deze indruk weer zijn voorbijgegaan, zoodat zij bleven die ze waren, — neen! dieper dan vroeger zonken door verwaarloosde genade. Maar daarentegen, daar zullen anderen geweest zijn, bij wie deze ontzetting overging in wat beters, in een vertrouwend, geloovig opzien tot dezen Gezondene Gods, om dan voorts door het leven te gaan, steunende op Zijne kracht en werkende wat Hem welbehagelijk is. (1)

VIII. 1—4. *Toen Hij nu van den berg afgeklommen was, zijn Hem vele scharen gevolgd.*

En ziet, een melaatsche kwam, en aanbad Hem,

(1) Zie voorts, aan het einde van dit werk, het Aanhangel, over: „De Bergrede en de belijdenis der Kerk.”

zeggende: Heere! indien Gij wilt, Gij kunt mij reinigen! En Jezus, de hand uitstreckende, heeft hem aangeraakt, zeggende: Ik wil, word gereinigd! En terstond werd hij van zijne melaatschheid gereinigd.

En Jezus zeide tot hem: Zie, dat gij dit niemand zegt; maar ga heen, toon u zelven den priester, en offer de gave, die Mozes geboden heeft, hun tot eene getuigenis.

Mattheus heeft, door de Bergrede mede te deelen, den Heer als Leeraar doen aanschouwen, en hij heeft tegelijk den indruk vermeld, dien Jezus optreden als Leeraar op de schare maakte. Maar de macht, die zich in Zijn spreken openbaarde, waar Hij Zijn: „Doch Ik zeg u!” stelde zelfs tegenover de wet, aan Israel gegeven, moest nu ook nog op andere wijze aan het licht treden. Een talloos tal van wonderen moet nader Zijne heerlijkheid doen uitstralen.

Hier, waar Mattheus het eerste wonder verhaalt, na vroeger slechts in het algemeen van wonderen gesproken te hebben (IV. 23), hier is het de plaats meer opzettelijk bij de beteekenis en bedoeling der wonderen stil te staan.

Wonderen zijn openbaringen eener bovennatuurlijke macht. Herhaaldelijk komen zij in Israels geschiedenis voor, doch zij begeleiden deze geschiedenis niet met gelijkmatigen gang. Wij vinden ze voornamelijk bij de vestiging van Israels volksbestaan; in den tijd van Elia en Elisa; en bij het optreden des Heilands. Telkens vinden zij derhalve plaats, als de stompzinnigheid, waartoe het volk is vervallen, het onmogelijk maakt de leidingen Gods op te merken, zonder dat buitengewone gebeurtenissen opwekken uit die onaandoenlijkheid. Ook ten tijde der verschijning van den Zoon Gods was het zulk een tijd van onontvankelijkheid

voor het Godswoord. De godsdienst was tot eene verstee-
ning geworden, en wat het hart des volks vervulde was
alleen de gedachte aan onafhankelijkheid en aardse wel-
vaart. Zoo moesten dan de wonderen dienen, om aandacht
te vragen voor eene verschijning, die, zonder dat, onopge-
merkt zou gebleven zijn. Méér dan dit vermochten de
wonderen niet; het geloof konden zij niet doen ontstaan:
duizenden hebben deze wonderen gezien, en zijn gebleven
die zij waren. Maar de wonderen deden den blik op Jezus
vestigen. Dàn, als men Hem gadesloeg, moest de ziel tot
beslissing komen, of zij in Hem Gods Gezondene wilde
erkennen, of Hem verwerpen wilde: die keuze zelve is
immer eene zedelijke daad, afhankelijk van het al of niet
behoefte gevoelen aan eenen Redder, die van zonde en
schuld verlost.

Ziedaar de eerste bedoeling der wonderen. Is nu echter
het geloof ontstaan; d. i. heeft de ziel in Jezus den Chris-
ten erkend, dan komen de wonderen dat geloof versterken.
Dan komen zij de uitwendige bevestiging geven, dat inder-
daad Jezus de Zoon van God is, omdat Hij, ook op het
gebied van het uitwendig leven, zich alzoó betoont, als van
den Zoon Gods te verwachten is.

Met verschillende namen worden in de Evangeliën deze
wonderen genoemd. De gewone naam: „wonderen” wijst
alleen op hunne afwijking van de bestaande orde der dingen.
„Teekenen” heeten zij, als heenwijzingen op eene hoogere
wereld, als aanduidingen der heerlijkheid van Hem, die ze
verricht. „Krachten” worden zij genoemd, als openbaringen
van de goddelijke macht, die daarin zoo duidelijk aan het
licht treedt. Maar het opmerkelijkst is de naam „werken”,
die vooral gebezigd wordt in het vierde Evangelie, dat tot
den grond der dingen doordringen kan, omdat het voor

reeds toegebrachte gemoederen geschreven is. Die naam doet de wonderen beschouwen, niet van het standpunt des menschen uit, voor wien de natuurorde eene onverbreekelijke wet is, maar van de zijde des Heeren, die als Zoon des Vaders boven die wet staat, waaraan de schepping is onderworpen. Voor Hem zijn de wonderen geene wonderen; het zijn „werken”; het zijn de gansch natuurlijke uitingen Zijner heerlijkheid. Eerst dān is de mensch tot de rechte waardeering der wonderen doorgedrongen, als zij voor hem opgehouden hebben dingen te zijn, waarover hij zich verwondert, — omdat zijne ziel in Jezus den Christus heeft leeren aanbidden.

Al de wonderen onzes Heeren openbaren niet alleen Zijne macht, maar ook Zijne liefde. Immers, nooit heeft Hij eenig wonder voor zichzelf verricht; altijd bezigt Hij Zijne macht tot redding van ongelukkigen. Maar bij die betooning van macht en liefde, die aan al de wonderen eigen is, heeft elk dier wonderen iets eigendommelijks, hetzij in den aard van het lijden, dat weggenomen wordt, hetzij in de omstandigheden, waaronder het plaats heeft, hetzij in de gemoedsgesteldheid des menschen, aan wien het wonder geschiedt. Dat blijkt ons reeds aanstonds bij dit eerste wonder, door Mattheus verhaald.

Een melaatsche komt, om redding te zoeken. Melaatschheid is eene zoo afschuwelijke ziekte, dat men haar in al hare verschijnselen niet wel beschrijven kan. Er zijn van die melaatschheid lichtere graden, waarin zij slechts eene huidziekte is, die genezen kan worden. Doch waar zij in volle kracht optreedt, daar is zij, even als de pest, met recht de geesel Gods genoemd: de pest, die als in een oogwenk den mensch uit het land der levenden wegrukt; de melaatschheid, die duldeloos lijden doet, het lichaam lid voor lid

doet wegsterven, tot eindelijk de dood intreedt. Om de besmettelijkheid, die in hooge mate haar eigen is, moet de melaatsche in strenge afzondering van andere menschen leven; op eene bepaalde plaats wordt voedsel voor zulk een ongelukkige gebracht, dat hij tot zich neemt nadat de brenger zich heeft verwijderd.

Zulk een lijder nadert nu den Heer, ongetwijfeld op eenigen afstand. Maar hij verheft zijne stem en zegt: „Heere! indien Gij wilt, Gij kunt mij reinigen!” Het gerucht van 's Heilands wonderbare werken is tot hem doorgedrongen, en hij gelooft aan Zijne macht. Wat hij echter niet weet, is, of deze Gezondene Gods ook gewillig zal zijn hem te helpen. Had hij daaraan ganschelijk gewanhoopt, hij zou niet gekomen zijn. Maar toch, hij weet het niet; hij zegt: Indien gij wilt! Het is hem niet ten kwade te duiden; hij kende Jezus nog zoo weinig. Ware slechts dat aanvankelijk geloof dezes menschen aanwezig in het hart van een iegelijk, die uit het Evangelie weet, dat Jezus niet alleen helpen *kan*, maar ook *wil*! Helaas, hoe menigeen, met meerder licht gezegend, wordt beschaamd door eenen, aan wien nog slechts weinig was gegeven, maar die dat weinige aangrijpt met een volkomen vertrouwen.

En zie, de melaatsche ontvangt de verzekering der bereidwilligheid van Jezus op eene wijze, die hij wel nooit zal hebben verwacht. Jezus, de hand uitstreckende, raakte hem aan! Welk een aanblik voor de omringende schare! Deze Profeet aarzelt niet, den melaatsche aan te raken! Hij vreest niet, besmet te zullen worden; Hij weet, in zich de kracht te bezitten om die besmetting te overwinnen.

Jezus, den melaatsche aanrakend, — is het niet een treffend beeld van geheel Zijne afdaling tot het menschelijk geslacht? De toestand, waarin de menschheid is verzonken,

is met niets anders juister te vergelijken, dan met de afschuwelijke, smartelijke, ongeneeslijke melaatschheid. Bezodeld, doemwaardig staat die menschheid voor de oogen van den heiligen God, en geene eigene krachtsinspanning is in staat haar uit dien toestand op te heffen. Zie, tot deze menschheid daalt de heilige Zoon Gods af, en — Hij raakt haar aan; Hij vreest hare besmetting niet. Hij vereenigt zich alzoo met haar, dat Hij hare besmetting op zich neemt; Hij lijdt haar lijden; Hij sterft haren dood, — alléénlijk, omdat Hij de Zoon Gods is, kan Hij niet ondergaan in dezen dood, maar triomfeert en verlost die menschheid, die Hij één maakte met zichzelf.

De vriendelijke aanraking van 's Heeren hand heeft gestrekt, om het geloof des melaatschen te sterken. Niet alleen van het *kunnen*, maar ook van het *willen* des Heeren is hij nu gewis. Thans weerklinkt het machtwoord: „Ik wil, word gereinigd!” — en het wonder is geschied; de melaatsche is genezen!

Een wonder is niet te verklaren, niet te omschrijven, juist omdat het een wonder is. Wij staan voor de goddelijke daad, en aanschouwen haar, maar doorgronden haar niet.

Maar wat bedoelt het woord, waarmede de Heer Zijne wonderwerking achtervolgt? „Zie, dat gij dit niemand zegt.” Het ware toch zoo natuurlijk geweest, zou men meenen, dat de genezene de meest mogelijke ruchtbaarheid gegeven had aan wat er geschied was, tot grootmaking van den naam zijns Redders.

Natuurlijk zou het geweest zijn; en soms ook wel heeft de Heer tot eenen genezene gezegd: Ga heen, verkondig wat groote dingen God aan u gedaan heeft. Maar in dezen eersten tijd van Zijn optreden, toen nog de toejuiching der menigte Hem omringde, verbiedt Jezus alle gerucht, opdat

de aardschgezinde neiging des volks geen voedsel zou ontvangen, die er toe dreef, Hem tot koning te willen uitroepen. Daarom moet de melaatsche, die gereinigd is, eenvoudig gaan doen, wat er voorgeschreven was omtrent hen, die van lichter graad van melaatschheid hersteld waren; hij moet eerst tot den naastbijwonenden Priester gaan, om zich, na onderzoek, rein te doen verklaren, en daarna in den tempel het voorgeschreven dankoffer gaan brengen, welke dubbele daad verordend was tot een openlijk getuigenis, dat de genezene weder in de samenleving kon worden opgenomen.

In zijn binnenste moest de geredde de herinnering opsluiten van het wonder aan hem geschied, en voorts in het maatschappelijk leven eene nuttige plaats gaan innemen. Treffend beeld der roeping, die tot de ziele komt, welke door wedergeboorte ten leven is ingegaan: offer Gode dank, — en voorts: laat niet uwe woorden vele zijn, maar laat aan uwen arbeid, aan uw verkeer onder de menschen gezien worden, wat God van u gemaakt heeft!

VIII. 5—7. *Als nu Jezus te Kapernaum ingegaan was, kwam tot Hem een hoofdman over honderd, biddende Hem, en zeggende: Heere! mijn knecht ligt te huis geraakt, en lijdt zware pijnen. En Jezus zeide tot hem: Ik zal komen, en hem genezen.*

Kapernaum is de plaats, waar Jezus tijdens Zijn openbaar leven woonde, en van waar uit Hij Zijne veelvuldige reizen door Palestina maakte. Het wordt daarom „Zijne stad” genoemd. (Mt. IX. 1.). In de dagen van 's Heeren omwandeling was het eene volkrijke stad, met levendig verkeer, gelegen aan den handelsweg tusschen Jeruzalem en Damascus. Thans is het van de aarde verdwenen, alsof het nimmer

bestaan had. Het was, ten tijde van haren bloei, juist eene geschikte woonplaats voor den Heer, omdat hier zoovelen, uit allerlei oorden, samenkwamen.

In de handelstad Kapernaum was eene Romeinsche bezetting aanwezig. Een hoofdman over honderd, een onderbevelhebber van die Romeinsche krijgsmacht, wendt zich met eene bede tot den Heer. Uit het meer uitvoerig verhaal van Lucas (VII. 1—10) leeren wij dezen man kennen, als den Joden welgezind en hun godsdienst genegen. Wij hebben ons dus hem voor te stellen als een proselyt der poorte, een, die niet (gelijk de „proselyten der gerechtigheid”) geheel in het Joodsche leven inging, maar alleen de zoogenaamde Noachitische geboden (verg. Hand. XV. 29) onderhield. Hij is en blijft nog een Heiden, maar een Heiden, die zich henenkeert naar den God Israels.

Reeds deze aanvankelijke toekeering heeft dezen mensch een onder de Heidenen ongewoon medegevoel gegeven. Hij komt hulp vragen voor zijnen dienstknecht, dat is: voor zijnen slaaf! Voor hem is die slaaf niet maar een voorwerp, dat als een stuk vee verhandeld wordt. Het lijden van dien slaaf gaat hem ter harte, en hij getroost zich moeite, om voor hem redding te zoeken. De dienstknecht ligt „geraakt”, dat is: verlamd, en lijdt daarbij zware pijnen. Allerlei middelen zijn gewis reeds beproefd, doch zonder baat. . . daar verneemt de hoofdman, dat Jezus te Kapernaum is gekomen! Zeker, hij heeft nog geen duidelijk begrip, wie Jezus is, maar dat Deze de macht heeft tot redden, dat betwijfelt hij niet.

Naar het meer omstandig bericht van Lucas, heeft hij de oversten der Synagoge vooruit gezonden, om zijne afspraak te wezen. En wel moeten zijne verdiensten jegens Israel groot geweest zijn, dat deze mannen omtrent hem

zóó loffelijk getuigenis afleggen, en zeggen: Hij is waard, dat Gij hem dat doet! Dat zeide een Jood omtrent een Heiden niet licht! „Hij is waardig” — straks zegt hij zelf: „Ik ben niet waardig!” Zie, dat is de rechte toestand, als *anderen* van waardigheid spreken, maar de persoon *zelf* zijne onwaardigheid voelt en belijdt!

De Heer aarzelt niet, Zijne hulp toe te zeggen. Was Hij niet gezonden, dan tot de verlorene schapen van het huis Israel (Mt. XV. 24), en zocht Hij daarom uit zichzelf de Heidenen niet op, daarom wijst Hij toch een Heiden niet af, die, hulp begeerend, tot Hem komt.

VIII. 8. 9. *En de hoofdman over honderd antwoordende, zeide: Heer! ik ben niet waardig, dat Gij onder mijn dak zoudt inkomen, maar spreek alleenlijk een woord, en mijn knecht zal genezen worden. Want ik ben ook een mensch onder de macht van anderen, hebbende onder mij krijgsknechten, en ik zeg tot dezen: Ga! en hij gaat, en tot den anderen, kom! en hij komt; en tot mijnen dienstknecht, Doe dat! en hij doet het.*

Naar het leven geteekend zijn alle personen, die in de H. Schrift sprekend of handelend optreden. Het zijn geene figuren, die slechts tot stoffeering aangebracht zijn, geene voortbrengselen der verbeelding, aan wie waarheden of dwalingen in den mond worden gelegd. Dat blijkt ook weder in de woorden van dezen hoofdman. Inderdaad! hier hooren wij de taal van een eerlijk, een ontvankelijk gemoed, — maar tegelijk hier spreekt zich eene beschouwing uit, die slechts bij eenen onkundigen Heiden kon gevonden worden.

Des Heeren bereidheid om te komen ontroert zijn ge-

moed. Zulk eene eere aan hem, die nog buiten Israels gemeenschap staat! Dat heeft hij niet verwacht; dat durft hij niet aannemen. De groote Godsgezant spreke slechts een enkel woord, en het zal voldoende zijn.

Welk een krachtig geloof uit zich in dit woord! Israel aarzelt en wantrouwt; Israel wil altijd *zien* in plaats van *gelooven*; deze Heiden verwacht alles van de macht van Hem, tot wien hij zich wendt.

Maar de vorm, waarin hij dit vertrouwen uitspreekt, is zeker een zeldzame. Door de vergelijking met zijn eigen maatschappelijken rang, die eenerzijds een ondergeschikte is, en waardoor hij toch anderzijds macht tot bevelen heeft, wil hij te kennen geven, dat hij in Jezus eenen machthebber op geestelijk gebied aanschouwt, aan wien de geesten, ook die welke de krankheden beheerschen, onderworpen zijn. Geheel is hij nog bevangen in de heidensche beschouwing, die geen onmiddellijke Godsregeering erkent, maar allerlei zaken en toestanden beheerscht acht door afzonderlijke wezens. In de rangorde dier wezens nu kent hij aan Jezus eene hooge plaats toe, en verwacht daarom, dat, zoo Hij slechts gebiedt, die lagere geesten Zijne bevelen zullen gehoorzamen, even als de krijgsknechten hem zelven gehoorzamen.

Met zóóveel dwaling is zijn geloof nog gemengd, — en toch, het schaadt niet, waar dat geloof zelf slechts bestaat. Van het wezen en werk des Heeren had hij voorstellingen, waardoor hij bij den onkundigste in de christenheid achterstaat, — maar aan hetgeen het oog zijner ziel in Jezus gezien heeft, houdt hij vast met zulk eene kracht, dat hij vergevorderden in Christelijke kennis beschaamt. Leere dit aan een iegelijk onzer, wáárop het ten slotte eeniglijk aankomt! Zeker! dat zal ons juiste begrippen niet onverschil-

lig doen rekenen: hoe zouden zij ons onverschillig kunnen zijn, waar het Gods hoogste gave geldt? Maar *hiervoor* zal het ons bewaren, dat wij met begrippen afgoderij zouden plegen, in stede van ons af te vragen, hoe het staat met de verhouding van onze ziel tot den Heer. Hoofdzaak toch is, niet wat men *weet* van den Heiland, maar, wat men nu, ten gevolge dier wetenschap, *doet*.

VIII. 10—13. *Jezus nu, dit hoorende, heeft zich verwonderd, en zeide tot degenen, die Hem volgden: Voorwaar, zeg Ik u, Ik heb zelfs in Israel zoo groot een geloof niet gevonden! Doch Ik zeg u, dat velen zullen komen van Oosten en Westen, en zullen met Abraham, en Izaak en Jacob aanzitten in het Koninkrijk der hemelen; en de kinderen des koninkrijks zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis; aldaar zal weening zijn, en knersing der tanden.*

En Jezus zeide tot den Hoofdman over honderd: Ga heen, en u geschiede, gelijk gij geloofd hebt. En zijn knecht is gezond geworden te dierzelver ure.

„En Jezus heeft zich verwonderd.” Laat ons, alvorens na te gaan, waarover de Heer zich verwonderde, een oogenblik bij die verwondering zelve stilstaan. Duidelijker dan hierin kan wel nergens in uitkomen, hoe volkomen het eeuwige Woord, dat bij God en God zelf was, in de volheid des tijds is vleesch geworden. De menschelijke natuur heeft Hij aangenomen, met al de beperking, die daaraan eigen is. Dat blijkt hier op de treffendste wijze. Verwondering heeft slechts plaats, waar iets ongedachts en onverwachts zich aan den geest voordoet. Zoo hebben wij dan

ernst te maken met de volle, wezenlijke menschheid des Heeren, evenzeer als wij aanbiddend Zijne Godheid belijden. Hij, die in de gestaltenis Gods was, heeft zich ontleidigd van Zijne Goddelijke heerlijkheid, waar Hij op aarde kwam, en heeft als mensch onder de menschen verkeerd. Begrijpelijk is de aarzeling veler geloovigen om die werkelijke menschheid ten volle te erkennen, waar het ongeloof den Heiland als bloot mensch beschouwt, met loochening Zijner Goddelijke heerlijkheid. Toch mag de afkeer van ééne dwaling ons niet in de daartegenovergestelde doen vervallen. De waarachtige menschheid onzes Heeren blinkt, even duidelijk als Zijne Godheid, in Zijn levensbeeld uit; ze is daarenboven even onmisbaar als deze tot het werk onzer behoudenis. Slechts de tweede Adam kon herstellen, wat door den eersten Adam was bedorven; slechts de mensch Jezus Christus kon de Middelaar tusschen God en menschen zijn. Daarom waardeeren wij dankend die trekken in Zijn levensbeeld, die ons in Hem onzen Broeder doen zien, ons in alles gelijk, uitgenomen de zonde. Daarom heeft het beteekenis voor ons, van dit werkelijk mensch-zijn eene zoo sprekende proeve te zien, als hier voor ons is vermeld.

Waar de Heer zich over verwondert, is, bij dezen Heiden een geloof te vinden, zóó groot, zóó krachtig, als zelfs in Israel niet bestond. En het was toch onder Israel zooveel eerder te wachten! Israel was, door allerlei wonderbare leidingen, tot het volk des Heeren gevormd. Israel alleen kende den levenden God, die spreekt en antwoordt, die helpt en uitredt. Israel las in zijne geschiedrollen van een aantal Godsgezanten, aan wie tijdelijk goddelijke kracht verleend was, om de ijzeren macht te verbreken, waaronder, sinds den val, de natuur den mensch geboeid houdt. Israel was voorbereid om in Jezus den Gezondene Gods bij uitnemend-

heid te kunnen erkennen, en daarom ook van Hem redding en uitkomst in allen nood te kunnen verwachten. Maar Israel heeft het hart verhard; het is verstompt geworden door al de ongebruikte genade, — en nu wordt het beschaamd gemaakt door een verachten Heiden!

Hetgeen zich hier voordoet bij dezen Hoofdman, doet den Heer eenen blik slaan in de toekomst. En Hij, die hier zich verwonderd heeft over het woord, dat Hij hoorde, Hij aanschouwt in profetisch vergezicht den tijd, waarin de lotsbedeeling der volken zal veranderd zijn. De genade Gods gaat zich van Israel af, en tot de Heidenen wenden.

Reeds door den profeet Jesaia (H. XXV) was het heil des Heeren voorgesteld onder het beeld van eenen maaltijd, dien Jehovah aanrichten zou. De trots der latere schriftgeleerden had daarvan eenen maaltijd gemaakt, uitsluitend bestemd voor Israel, terwijl de overige volken van verre zouden moeten toezien. Jezus keert dat om. Van Oosten en Westen zal men komen om aan te zitten met Abraham, Izaäk en Jacob; de kinderen des koninkrijks daarentegen, de eerstgeroepenen, de toebereiden door al den arbeid der voorloopige openbaring, zullen worden buitengeworpen, omdat zij de genade Gods door ongeloof hebben versmaad.

Wat de Heer hier uitspreekt, lag, toen Hij het uitsprak, nog in de toekomst. Het geloof van eenen enkelen Heiden kon tot deze uitspraak wel *aanleiding*, maar geenen *grond* geven. Het is de blik, die in de toekomst schouwt, welke deze gewisheid aanbrengt. En achttien eeuwen lang reeds heeft nu de geschiedenis de waarheid dezes woords getoond; de Heidenen gaan in door de poort der hemelsche wedergeboorte; Israel, als volk, blijft nog zich verharden, — tot eindelijk de genadebezoeking Gods tot Israel terugkeeren zal.

Tot den geloovigen Hoofdman, die hulp kwam vragen,

spreekt de Heer slechts een enkel machtwoord der ontferming: „U geschiede, gelijk gij geloofd hebt!” En zijn knecht werd gezond. Een geloof, dat Jezus aangrijpt, kan niet beschaamd gemaakt worden; het is de uitgestoken hand, die gevuld wordt met 's Heeren heil.

VIII. 14. 15. *En Jezus gekomen zijnde in het huis van Petrus, zag zijner vrouws moeder te bed liggen, hebbende de koorts. En Hij raakte hare hand aan, en de koorts verliet haar, en zij stond op, en diende hen.*

Ook in het huis, waar Jezus intrek neemt, treedt het menschelijk lijden Hem tegen. De schoonmoeder van Petrus ligt te bed, van koorts bevangen. Merken wij hier in het voorbijgaan op, hoe de Roomsche kerk, die Petrus tot prins der apostelen maakt, en tot den hoeksteen waarop het Godsgebouw wordt opgetrokken, dezen Petrus, dien zij zegt te eeren, in het aangezicht slaat door haar verbieden van het huwelijk aan hare geestelijken. — Dat Petrus gehuwd was, blijkt hier; het blijkt, ook voor het vervolg van zijn apostolische loopbaan, uit het woord van Paulus (1 Cor. IX. 5) De Christus is niet gekomen om de natuurlijke levensbetrekkingen door onnatuur te vervangen, maar om die banden, alle te zamen, te wijden en te heiligen.

Eene enkele aanraking des Heeren neemt het lijden der kranke weg. „En zij stond op, en diende hen.” Dat wordt niet enkel bijgevoegd, om te toonen, hoe volkomen hare genezing was; dit dienen was tevens de natuurlijke uiting der dankbaarheid.

Zóó gaat het nog immer voort in het koninkrijk Gods. Wie den Heer dienen met toewijding en trouw; hetzij in openbaren arbeid, hetzij in het door menschen onopgemerkte

werk der stillen in den lande, — zij zijn eerst door den Heer aangeraakt, door den Heer gediend, door den Heer verlost van wat hen machteloos maakte. En al wat zij doen, is de betooning hunner dankbare liefde; het is uitvloeisel van Zijne vóórkomende daad; het is alles openbaring van Zijne eere en heerlijkheid.

VIII. 16. 17. *En als het laat geworden was, hebben zij velen, van den duivel bezeten, tot Hem gebracht, en Hij wierp de booze geesten uit met den woorde, en Hij genas allen, die kwalijk gesteld waren. Opdat vervuld zou worden, dat gesproken was door Jesaia, den Profeet, zeggende: Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze ziekten gedragen.*

Wat in het huis van Petrus voorgevallen was, werd natuurlijk niet zoo aanstonds ruchtbaar. Maar de ontmoeting op de straat met den Hoofdman, en de daarop gevolgde genezing zijns knechts, werd van mond tot mond voortgedragen. En zoo geschiedt het dan, dat des avonds laat, allerlei zieken en ellendigen tot den Heer worden gebracht.

Door 't geheele openbare leven des Heeren heen, zien wij Hem gestadig in aanraking met tallooze ongelukkigen. Geen wonder. Waar voorziening in eene behoefte gegeven wordt, daar blijkt eerst recht, hoe groot die behoefte was. We zien dat nog in onze dagen. Wie zou, eer het toevluchtsoord voor weezen geopend was, gemeend hebben dat in ons land zóóvele onverzorgde weezen werden gevonden? Wie zou, eer de inrichtingen voor lijders aan vallende ziekte geopend waren, hebben vermoed, dat in ons land zoovele epileptischen werden aangetroffen? Waar dan de wondermacht van Jezus openbaar wordt, om allerlei ziekten en

kwalen te genezen, daar stroomen van zelf, van alle kanten, de ongelukkigen toe.

Onder deze ongelukkigen zijn een groot aantal van den duivel bezetenen, wier ziel en lichaam door satanische macht wordt gekluisterd en ellendig gemaakt. Ook in latere tijden, ook in onzen tijd komt nog zulke bezetenheid voor: men denke aan hetgeen de levensgeschiedenis van Pfarrer Blumhardt bericht omtrent zegenrijke werkingen, die van dezen ootmoedigen dienstknecht Gods uitgingen op zulken, die door banden der duisternis gebonden waren. Toch zijn en blijven deze gevallen uitzonderingen in het midden der Christenheid. Naar het woord des Heilands: „Ik zag den Satan als een bliksem uit den hemel vallen” (Luc. X. 18) is de eigenlijke macht van den Overste dezer wereld gebroken; het zijn nog slechts de natrillingen, die zich doen gevoelen. Maar tijdens het leven des Heeren op aardespant de Booze al zijne kracht in, en woedt en verderft in de menschenwereld om den Redder te wederstaan, en Hem, indien het mogelijk ware, terug te drijven van eene menscheid, waarin zooveel gruwel zich toont. Zoover van dit geheimzinnig gebied bekend is, veronderstelt deze bezetenheid een voorafgaand en volhardend dienen der zonde, zoodat in zulke toestanden niet slechts ellende maar ook schuld openbaar wordt. Doch schuld en ellende samen schrikken Hem niet af, die in Zijne ontferming tot het menschedom zich nederboog, en die wist, hoe diep verdorven zij waren, die Hij kwam redden. Hij toont Zich de beheerscher, niet slechts van de krachten der natuur, maar ook van de machten der duisternis. „Hij wierp de booze geesten uit met den worde;” Hij sprak, en de ketenen werden gebroken, waardoor de ongelukkigen gebonden waren.

Evenzoo genas Hij „allen, die kwalijk gesteld waren;”

die onderworpen waren aan een dier veelvuldige krankheden, die het menschelijk geslacht teisteren. Hier is niet dat rechtstreeksch verband tusschen ellende en zonde, als bij de bezetenheid; hier is slechts dat meer verwijderd verband, dat, zoo er geene zonde ware, er ook geen leed zou zijn.

Ook deze smarten neemt Hij weg. Waar Hij verschijnt, moet het zegenrijk doel van Zijne komst ook in deze uitwendige weldaden te verstaan worden gegeven. Maar al dit lijden heelt Hij dáárdor, dat Hij het door Zijn hart laat henen gaan, en het alzóó opheft. Zijn goddelijk medelijden, Zijne wonderbare sympathie, — naar de eigenlijke beteekenis van dit woord, dat „medevoelen” beduidt, — dat neemt het lijden over van de ongelukkigen, en doet het daardoor van hen weg.

De Evangelist maakt daarop het woord van Jesaia van toepassing: „Hij heeft onze krankheden op zich genomen, en onze ziekten gedragen.” Dat woord komt voor in Jesaia LIII, in de welbekende en onvergelykelijke Godspraak, die over het verzoenend lijden en sterven van den Knecht des Heeren handelt. Hoe kan dan Mattheus het bij deze krankengenezingen aanhalen?

Wij hadden reeds vroeger (bij Mt. II. 15.) gelegenheid om op te merken, dat de woorden der profeten zoowel aanvankelijke als volkomene vervulling vinden, toen wij er op wezen, dat er bij den terugkeer uit Babel wel aanvankelijke vervulling der profetie was, doch dat dit nietig volksbestaan van Juda nog niet volkomen de verwezenlijking gaf van wat de beloften hadden doen verwachten, zoodat eerst het heil, door Christus aangebracht, de geheele vervulling der Godsbeloften brengt. Alzoo nu gaat het ook met deze profetie des lijdens. Ten volle wordt zij eerst vervuld, waar Jezus in Zijnen Middelaarsdood den vloek der zonde draagt,

en dien daardoor van de menschen wegneemt. Maar aanvankelijke vervulling vindt zij, waar Jezus ingaat in het lijden en den nood der menschheid. Dat lijden, dat Hij wegneemt, drijft Hij niet voor zich weg; Hij laat het ingaan in Zijn liefdevol hart; Hij voelt er de smart van. Gelijk reeds menschelijk medelijden met een enkel voorwerp van invige liefde, de smart daarvan als eigene smart doet dragen, zóó heeft de Zoon Gods door Zijn onvergelykbaar medegevoel al dat lijden van al die afzonderlijke ongelukkigen, die Hem omringden, in Zich opgenomen. En omdat Hij het in Zich opnam, daarom brak de macht daarvan; daarom kon genezing van Hem uitgaan. 't Is in den grond hetzelfde liefdewerk, dat later zich voltooit op Golgotha's kruis: Hij neemt het onze op Zich, opdat het Zijne ons deel worden zou.

VIII. 18—20. *En Jezus, vele scharen ziende rondom zich, beval aan de andere zijde over te varen.*

En er kwam een zeker Schriftgeleerde tot Hem, en zeide tot Hem: Meester, ik zal u volgen, waar Gij ook heengaat!

En Jezus zeide tot hem: De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten, maar de Zoon des menschen heeft niet, waar Hij het hoofd neerlegge.

De geestdrift, door de krankengenezingen gewekt, houdt aan en neemt toe, alzoo dat de Heer noodig oordeelt naar de overzijde van het meer Gennesareth over te varen. Immers, die scharen die Hem omringen, hebben in den zin Hem Koning te maken, gelijk zij herhaaldelijk tijdens Jezus openbaar leven die neiging openbaren. Hij, die macht heeft over ziekten en kwalen, Hij zal juist de geschikte zijn om den vurigsten wensch hunner ziel te vervullen: Hij zal hen

kunnen bevrijden van het Romeinsche juk, en aan Israel den roem en den buit brengen, waarnaar het haakt. Hoe gaarne zouden zij Jezus gevolgd zijn, indien Hij slechts dezen weg had willen inslaan! Maar omdat Hij dit *niet* wil, daarom zullen zij zich afwenden van Hem, en straks, als Hij geboeid voor Pilatus staat, zullen zij toonen dezen Koning niet te willen, alzóó dat zij hunne gansche nationale verwachting wegwerpen met den kreet: „Wij hebben geen koning dan den keizer!” Ach, zij willen geen koning, naar wien *zij* zich hebben te voegen; zij willen er een, die zich naar *hen* voegen zal. Voor Jezus heerlijkheid hebben zij slechts in zóó ver een oog, als zij hopen door Hem de vervulling hunner wenschen te verkrijgen.

Door woorden zijn zij niet tot andere gedachten te brengen. Daarom ontwijkt Jezus tijdelijk de plaats van Zijn tegenwoordig verblijf, totdat die opgewondenheid bekoeld zal zijn.

Naar de overzijde, de minder bewoonde oostelijke zijde van de Galileesche zee, wil Jezus zich heen begeven. Doch eer Hij nog, met Zijne discipelen, in het scheepje gegaan is, komt een schriftgeleerde tot Hem, die het voornemen uitspreekt: „Meester! ik zal U volgen, waar Gij ook henen gaat!”

Kan er een beter voornemen zijn dan dit? En toch, de Heer spreekt geen woord tot aanmoediging van dezen man, maar een woord, dat veeleer hem afschrikken moet.

Wel was het voornemen goed, maar blijkbaar was het niet rijpelijk overwogen. Dat drukt zich zelfs in de wijze van spreken van dezen man uit. Het is hem niet genoeg, te zeggen: Meester! ik zal u volgen! — hij voegt er nog aan toe: waar Gij ook hengaat! Er spreekt daaruit eene opgewondenheid, die denken doet aan Petrus woord: Meester! al zouden zij u allen verloochenen, ik zal u geenszins verloochenen. 't Is eene gelofte van de soort van Jephtha's

gelofte: het eerste wat mij uit mijn huis tegenkomt, zal ik den Heere offeren!

De Heer wil, dat men eerst de kosten berekenen zal, als men den toren gaat bouwen. Het stroovuur der opgewondenheid is spoedig uitgebrand, en daarna is zulk een hart des te bezwaarlijker te verwarmen. De Schriftgeleerde moet zich rekenschap geven van de ontberingen en opofferingen, die het volgen van Jezus van hem eischen zal, en dan daarna eene keuze doen. En al zijn thans aan het volgen des Heeren niet meer die uitwendige ontberingen verbonden, zou daarom nu zulk een ernstig overwegen overbodig zijn? Men kan, door alle eeuwen heen, geen christen zijn zonder zichzelf te verloochenen. De eischen des Heeren druischen in tegen de eigene lusten; de wil moet worden gebogen, waar men eenen Heer en Gebieder over zich erkent. Gewisselijk, dat alles behoeft van den dienst des Heeren niet af te schrikken; het is en blijft de goede keuze, Hem te volgen. Doch wie niet vooraf zich van dit alles rekenschap geeft, wordt welhaast tegengehouden in zijn loop, bij de eerste moeielijkheid, die zich voordoet.

„De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels hebben nesten, maar de Zoon des menschen heeft niet, waar hij het hoofd nederlegge.” Zóó volkomen is de armoede geweest van Hem, „die, daar Hij rijk was, om onzentwil arm is geworden” (2 Cor. VIII. 9). Hij, „door Wien alle dingen geschapen zijn, die in de hemelen en op de aarde zijn, die zienlijk en die onzienlijk zijn” (Col. I. 16), Hij heeft zelfs niet, als de vossen der aarde en de vogelen des hemels, een plek, die Zijn eigendom is. Hij leeft van de gaven der liefde; Hij zwerft het land door, en ontzegt zich al wat het leven liefelijk maken kan; Hij is nergens veilig voor de aanslagen der boosheid. Zulk eenen Meester te

volgen, — hoe kan het anders dan in zelfverloochening geschieden? Hoe kan het blijvende zijn, tenzij het eerst wèl overwogen zij?

De Heer noemt zich hier met eenen naam, waarbij wij nog opzettelijk hebben stil te staan: „de Zoon des menschen.” Die naam is ontleend aan Daniel VII: 13. „En er kwam een met de wolken des hemels, als eens menschen zoon, en hij kwam tot den Oude van dagen.” Van dezen menschenzoon wordt voorts gezegd (vs. 14): „Zijne heerschappij is eene eeuwige heerschappij, en Zijn koninkrijk zal niet verdorven worden.” Daaruit blijkt, kennelijk, dat deze Zoon des menschen dezelfde is, die elders bij Daniel (IX: 25. 26) de Messias genoemd wordt.

De naam „Messias” was onder Israel de gebruikelijke aanduiding geworden van den beloofden Verlosser. Juist daarom onthoudt de Heer er zich van, dien naam op zichzelf toe te passen, en verbiedt Hij aan Zijne discipelen, als zij tot de erkenning gekomen zijn, dat Hij de Christus, d. i. de Messias is, dit onder het volk te verbreiden (Mt. XVI. 20). Eerst waar het Hem den dood kosten zal, spreekt Hij voor Kajafas uit, dat Hij de Christus, de Zoon Gods is. (Mt. XXVI. 64).

Aan dien Messiasnaam was namelijk door het volk eene uiterlijke, zinnelijke verwachting vastgehecht van een aardsch Koninkrijk. Zoolang er dus nog mogelijkheid overbleef, dat die naam tot volksbewegingen aanleiding zou geven, vermeed de Heer dien zorgvuldig. Was Hij eenmaal door kruisdood, opstanding en hemelvaart, aan deze aarde onttoegen, dan kon de verkondiging van Zijnen Christusnaam zich, zonder gevaar van misverstand, over de aarde verbreiden.

In de dagen Zijns aardschen levens gebruikt de Heer bij voorkeur den naam „Zoon des menschen.” Die naam

was niet in het volksbewustzijn ingegaan, als aanduiding van den Beloofde; daarom hadden zich aan dien naam geene vleeschelijke verwachtingen vastgehecht. Bij uitnemendheid was daarenboven deze naam gepast, om Jezus wezen te kenschetsen. Immers, in de eerste plaats legt die naam nadruk op Zijne echt menschelijke natuur, op de eenheid, waarin Hij met het menschelijk geslacht is getreden. Maar ten andere ligt in dezen naam nog iets diepers. Wie „*de Zoon des menschen*” heet, wordt daardoor aangeduid als de mensch bij uitnemendheid, de mensch in Wien de idee der menschheid zich verwezenlijkt. *De Zoon des menschen* is, evenals Adam dat geweest is, vertegenwoordigend stamhoofd des geslachts, en brengt tot aanschouwing, wat God met de schepping der menschheid bedoeld heeft. Dit nu veronderstelt eenen goddelijken oorsprong, eene inplanting van Boven in het bedorvene menschedom; evenals in Zacharia’s godsspraak (VI. 12) „*de man, wiens naam is Spruite, die uit zijne plaats spruiten zal,*” doch die niet verklaard wordt uit den dorren bodem, waaruit Hij voortkomt; immers, uit dit met zonde bevlekt geslacht zou geen reine vertegenwoordiger kunnen te voorschijn komen. Godheid en menschheid te zamen in ondeelbare eenheid wordt dus in dezen naam aangeduid, doch zóó dat eerst aandachtige waarneming dit doet opmerken. Voor de zinnelijke menigte onthult deze naam niets van Jezus heerlijkheid, en geeft dus geene aanleiding tot aardschgezinde verwachting. Daarom bezigt Jezus dezen naam, als den meest gewonen, waarmede Hij zich noemt; eerst later zal openbaar worden, dat deze Zoon des menschen in het diepst van Zijn wezen de eeuwige Zoon is des eeuwigen Vaders.

VIII. 21. 22. *En een ander uit Zijne discipelen*

zeide tot Hem: Heer! laat mij toe, dat ik eerst heenga, en mijnen vader begrave.

Doch Jezus zeide tot hem: volg Mij, en laat de dooden hunne dooden begraven.

De goddelijke wijsheid onzes Heeren blinkt in niets zóó duidelijk uit, als in de zoo verschillende wijze, waarop Hij verschillende personen behandelt. Heeft Hij, gelijk de onmiddellijk voorafgaande woorden verhalen, een opgewonden gemoed tot ernst en nadenken vermaand, hier treedt eene gansch andere zielsgesteldheid Hem tegen, en doet Hij diensvolgens eene gansch andere vermaning hooren.

Tot recht verstaan van 's Heeren woord zij men indachtig, dat hier geene sprake zijn kan van eenen reeds gestorvenen vader. Immers, in Palestina moest de begrafenis binnen een halven dag na het overlijden geschieden. Ware nu die vader juist gestorven, dan zou de zoon zich onmogelijk hebben kunnen bevinden onder de menigte, die Jezus omringde. Wij hebben dus het woord dezes mans aldus te verstaan, dat hij, die reeds lang onder den indruk van Jezus woord heeft verkeerd, wel besluiten wil Zijn discipel te worden, maar met de uitvoering van dat voornemen wil wachten tot eerst zijn bejaarde vader gestorven zal zijn, om dan, na aan hem den laatsten plicht vervuld te hebben, zich aan deze nieuwe roeping te wijden. Hij begeert dus een uitstel, niet voor korten, maar voor onbepaalden tijd.

Aan eenen vader de laatste eer te bewijzen, dat is gewisselijk dure plicht, door kinderlijken eerbied en liefde opgelegd. Ongerijmd zou het daarom zijn, aan te nemen, dat Jezus over het algemeen Zijne discipelen daarvan afhouden wil. Maar deze man, die hier tot Jezus komt, moet beseffen, dat er iets is, waarbij zelfs het begraven eens

vaders moet achterstaan. Klaarblijkelijk behoort hij tot die langzame, die wikkende en wegende naturen, die een stoot ontvangen moeten om tot eene beslissende keuze te komen. Thans is hij onder den indruk van Jezus woord, van Jezus persoon; indien hij dan *nu* niet tot een besluit komt, zal die indruk weer verflauwen; het gunstig oogenblik zal voorbijgegaan zijn, en er komt misschien later niets meer van hetgeen nu op het punt staat te geschieden. Was de vorige spreker een man van sanguinisch temperament, déze behoort tot de melancholieke naturen.

Deze man nu moet door een scherp, krachtig woord des Heeren tot beslissing worden gebracht. De Heer spreekt dan ook een woord tot hem, zooals Hij in andere omstandigheden niet zou gesproken hebben. „Laat de dooden hunne dooden begraven.” Laat het dooden-begraven over aan hen, die geestelijk dood zijn; die dus nog geene hogere roeping hebben; die nog niets kunnen doen voor het koninkrijk Gods.

Men gevoelt, dat is geen algemeene regel. Maar dezen man was het noodig, tot besef te komen dat er voor hem eene nadere en dringender plicht te vervullen was, dan die ook door anderen vervuld kon worden; dat het koninkrijk Gods hem een eisch stelde, waarvoor al het andere wijken moet. Kwam hij *nu* niet tot beslissing, dan zou de aanvang van hooger leven in hem weer gaan versterven, en hij zou geheel terugzinken in het leven voor de gewone dingen der aarde.

Woorden, tot bijzondere personen, naar hunne eigenaardige behoeften gesproken, kunnen maar niet algemeen worden gemaakt, alsof zij voor allen geldend waren. Waar zou het heen met de maatschappij, als het woord tot den rijken jongeling: „Ga heen, verkoop al wat gij hebt!” tot een

eisch voor alle menschen gemaakt werd? Zoo is het nu ook met dit woord. Het ontslaat niet van de plichten van kinderlijken eerbied en liefde; het zegt alleen tot *dezen* man, dat er voor *hem* op dit oogenblik nog iets noodigers te doen is.

Uitgaande van de juiste opmerking dat het „volgen”, waartoe de Heer hier roept, niet wel alleen op de overvaart over de Galileesche zee betrekking kan hebben, en dus waarschijnlijk eene roeping tot het Apostelschap bedoelt, heeft men de niet onwaarschijnlijke gissing gemaakt, dat deze man niemand anders dan Thomas zal geweest zijn. 't Is intuschen slechts eene gissing. Dit alleen is zeker, dat een aarzelend, wikkend en wegend gemoed als van Thomas juist van dien aard is, dat daarvoor een woord dat tot oogenblikkelijk handelen aanspoort, onmisbaar noodig kan zijn. Was het Thomas niet, 't was gewis eene natuur, die met de zijne verwant was.

Zoo leidt dus de Heer de zielen naar hare verschillende behoeften. Gebruikt Hij den teugel, Hij gebruikt ook den prikkel. En veilig mag zich ieder hart toevertrouwen aan de vormende wijsheid eener liefde, die voor ieder kiest wat *hem* van noode is.

VIII. 23—27. *En als Hij in het schip gegaan was, zijn Hem Zijne discipelen gevolgd.*

En ziet, er ontstond eene groote onstuimigheid in de zee, alzoo dat het schip van de golven bedekt werd; doch Hij sliep.

En Zijne discipelen, bij Hem komende, hebben Hem opgewekt, zeggende: Heere! behoed ons! wij vergaan!

En Hij zeide tot hen: Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingeloovigen? Toen stond Hij op, en bestrafte

de winden en de zee; en er werd groote stilte.

En de menschen verwonderden zich, zeggende: Hoe-danig een is deze, dat ook de winden en de zee Hem gehoorzaam zijn?

Na het oponthoud, door deze samensprekingen veroorzaakt, begeeft zich de Heer in het gereedliggend schip. Vermoeid legt Hij zich ter ruste neder, Hij, die over goddelijke almacht beschikt, maar nochtans aan al de zwakheid der menschelijke natuur onderworpen is. Niet lang duurt Zijne rust. Een van die plotselinge heftige stormvlagen, waardoor de Galileesche zee berucht is, verheft zich, en wel met zulke kracht, dat de discipelen, ervaren visschers als zij zijn, niet anders dan den dood voor oogen zien. In hun nood wenden zij zich tot Hem, Wiens macht om te redden zij reeds in zoo menige omstandigheid schitterend hebben zien uitblinken. Wát zij eigenlijk verwachtten, zouden zij zelf niet hebben kunnen zeggen; zekerlijk niet de stilling van den storm, blijkens hunne verbazing nadat het wonder geschied is. Maar *dit* weten zij: zoo er redding zal aangebracht worden, dan kan dit alleen door Jezus geschieden.

Dat geloof wordt niet beschaamd gemaakt. Doch eer het bekroond wordt, wordt de zwakheid van dit geloof bestraft. „Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingeloovigen?” Zeker, het was goed, dat zij toevlucht tot Jezus namen. Doch dat zij dit doen in radelloozen angst, en niet in kalm vertrouwen, dat toont dat hun geloof nog niet is wat het zijn moet. Was dat geloof vol en vast geweest; hadden zij een helder inzicht in Jezus heerlijkheid gehad, — zij zouden het onmogelijk hebben gerekend, dat zij met Jezus zouden omkomen.

Volgens Mattheus spreekt Jezus dat woord, eer Hij den

storm stilt; volgens Marcus en Lucas eerst daarna. Er behoeft hier echter niet aan tegenspraak te worden gedacht; spreekt de Heer dit enkele woord vóór het wonder, het ligt voor de hand, aan te nemen, dat Hij na het wonder er op terug komt, om de nu tot kalmte gebrachte discipelen te beter te doen verstaan, dat zij in gemeenschap met Hem niet versaaagd behoeven te zijn.

Hij spreekt, — en de storm zwijgt, de zee wordt stil! Over de natuur en haar woeden gebiedt Zijn machtwoord evenzeer, als dit woord de krankheden geneest, en de booze geesten uitdrijft. Geen wonder, — omdat Hij is, die Hij is: de eeuwige Zoon des eeuwigen Vaders. Hij, die de grond is der schepping, „door Wien alle dingen zijn” (Col. I. 16), Hij gebiedt, en de natuur gehoorzaamt Zijne bevelen. Maar de tijdgenooten Zijner omwandeling op aarde, die door de aanschouwing Zijner werken nog moesten worden opgeleid tot de erkenning van Zijn wezen, staren met verbazing op een wonder, afwijkend van die welke zij reeds vroeger aanschouwden. „Hoedanig een is deze”, zeggen zij, „dat ook de winden en de zee Hem gehoorzaam zijn?” Dat ook de onbezielde natuur aan Zijne macht is onderworpen, dat treft de discipelen, en wie met hen zich in het vaartuig bevonden, méér dan alle overige wonderen; dat stelt Jezus verhevenheid boven de machteloze menschelijke natuur meer dan iets anders voor hen vast.

Van oude tijden af heeft de christenheid in dit schip, door de stormen bedreigd, maar door Jezus bewaard, een beeld gezien van 's Heeren gemeente op aarde. En inderdaad, deze wonderwerking op de Galileesche zee leent zich op treffende wijze tot zulke vergelijking. Het bestaan der Godsgemeente te midden van eene aan God vijandige wereld brengt van zelf dreigend gevaar met zich. De geest,

die in de wereld heerscht, staat die Godsgemeente tegen, en dreigt met ondergang. Gelijk een broos en nietig schip in den kamp met de stormen niet bestaan kan, alzoo is ook de gemeente, bestaande uit niet vele machtigen, niet vele wijzen, niet vele edelen, in zich zelve buiten staat, om het geweld der wereld te trotseeren. O, de vreeze is begrijpelijk, die het gemoed vervult, zoolang het eeniglijk let op den wind en de golven! Maar aan de andere zijde: voor de harten, die Jezus kennen, blijft het woord van kracht: „Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingeloovigen?” Kan dan het Godsrijk ten onder gaan? Is niet de Koning zelf waarborg, dat eindelijk dat Rijk triomfeeren moet? Zie, het blijvend wonder van het voortdurend bestaan eener gemeente, in botsing met de macht der wereld, vervult de jaarboeken der geschiedenis! Hoe zou dat mogelijk zijn, indien niet Hij, Wien alle macht gegeven is, te Zijner tijd tot stormen en golven sprak: *Zwijg, wees stil!* Grooter dan de Helper is de nood toch niet! Zeker, vaak houdt Hij Zijn werking in, tot beproeving des geloofs. Dan is het alsof Hij slaapt; alsof Hem de nood der Zijnen niet ter harte gaat. Het *moet* nu eenmaal door stormen heengaan, opdat Zijne verlostten zouden worden opgevoed in de oefenschool des levens. Maar een enkel machtwoord is voldoende om het gevaar af te wenden, eer het schade kan doen. Geen vreeze betaamt aan wie met Jezus zijn: dit ééne slechts onderzoeken ieder hart, of het de reize op de levenszee in *Zijne* gemeenschap maakt.

VIII. 28—34. *En als Hij over aan de andere zijde was gekomen in het land der Gergesenen, zijn Hem twee, van den duivel bezeten ontmoet, komende uit de graven, die zeer wreed waren, alzoo dat nie-*

mand door dien weg kon voorbijgaan. En ziet, zij riepen, zeggende: Jezus gij Zoon Gods! Wat hebben wij met u te doen? Zijt gij hier gekomen om ons te pijnigen vóór den tijd?

En verre van hen was eene kudde veler zwijnen, weidende. En de duivelen baden Hem zeggende: Indien gij ons uitwerpt, laat ons toe, dat wij in die kudde zwijnen varen.

En Hij zeide tot hen: Gaat heen! En zij uitgaande roeren in de zwijnen, en ziet, de geheele kudde zwijnen stortte van de steilte af in de zee, en zij stierven in het water.

En die ze weidden zijn gevlucht, en als zij in de stad gekomen waren, boodschapten zij al deze dingen, en wat den bezetenen geschied was. En ziet, de geheele stad ging uit, Jezus te ontmoet; en als zij Hem zagen, baden zij, dat Hij uit hunne landpalen wilde vertrekken.

De overzijde van de Galileesche zee, waar Jezus met Zijne discipelen aankomt, is het land dat ten Zuid-Oosten van die zee is gelegen. Gewoonlijk wordt het genoemd het land der Gadarenen, naar de meest belangrijke stad Gadara. Het maakte een gedeelte uit van de landstreek Dekapolis. In vroegeren tijd was het bewoond geweest door den halven stam van Manasse, die het noordelijkst gedeelte van het Overjordaansche innam. Na de Babylonische Ballingschap was het niet aanstonds weer door Joden bezet; eerst toen Judea geen ruimte genoeg meer bood, was zoowel het Overjordaansche als Galilea weder door de afstammelingen van Abraham bewoond. Het echte, onvermengde Joodsche volksleven werd intusschen alleen in Judea gevonden; zoo-

wel in het Overjordaansche als in Galilea was het door allerlei vermenging met Heidenen verontreinigd. Ook de geschiedenis van den tekst geeft daarvan blijk, door de vermelding van de kudde zwijnen, die gewis niet gehouden zou zijn in een streek, waar de spijswetten Israëls algemeen geldend waren.

Op den weg, die van den oever landwaartsin voert, treden den Heer twee van die ongelukkigen tegemoet, waarvan reeds vroeger in dit Evangelie melding is gemaakt; twee bezetenen door demonische macht, en wel twee, die in de hoogste mate daardoor ellendig gemaakt waren. Zij hielden hun verblijf in de graven, dat is, in de spelonken der rotsen, die tot het begraven van lijken gebezigd werden. In hun waanzinnige woestheid maakten zij den weg onveilig, — maar als Jezus hen ontmoet, gevoelen zij met hunnen Meerdere te doen te hebben. De booze geesten, die deze ongelukkigen beheerschen, en uit hen spreken, roepen uit: Jezus, Gij Zoon Gods! wat hebben wij met U te doen?

Niet langs den natuurlijken weg kunnen deze bezetenen Jezus kennen, nog veel minder Hem als den Zoon Gods erkennen. Maar de booze geesten kennen Hem, en voelen vooraf dat Zijne macht grooter is dan de hunne. Zij noemen Hem Zoon Gods, doch niet om zich aan Hem te onderwerpen. Wat hebben wij met u te doen? vragen zij. Wat is er voor aanraking tusschen u en ons? Blijf Gij in uwe sfeer des lights; laat ons in onze duisternis. En als in het voorgevoel van het oordeel, dat ten jongsten dage over alle Satanische macht zal worden geveld, voegen zij er aan toe: Zijt gij gekomen, om ons te pijnigen vóór den tijd?

De Heer is niet gekomen op aarde om de booze geesten te vonnissen, maar om de menschen te verlossen. De booze geesten beseffen dat zij, waar Jezus reddende macht ver-

schijnt, hunne prooi zullen moeten loslaten. Om dan nu toch op andere wijze aan hun lust tot verderven te kunnen voldoen, vragen zij: laat ons toe, dat wij in die kudde zwijnen varen!

De Heer antwoordt niet op die vraag. Dat is beneden Hem. Om dit ééne is het Hem te doen, dat menschen, naar het beeld Gods geschapen, niet langer de prooi des Satans blijven. Wat de zwijnen aangaat, de Heer veroorlooft niet, en Hij verbiedt niet; de menschen komt Hij redden. Daarom spreekt Hij zijn machtwoord: gaat uit! En het wonder geschiedt; de booze geesten wijken uit de bezetenen.

Men heeft tegenover dit heerlijk machtsbetoon des Heeren de armzalige bedenking geopperd, dat nu de eigenaars der zwijnen zoo groote schade leden. Alsof, wat met die zwijnen geschiedde, door de booze geesten voortgejaagd langs de steilte, en verdronken in de zee, in aanmerking kwam tegenover de redding van menschenzielen! Het gansche winstgevend bedrijf van die eigenaars der zwijnen was op den gewijden grond Israels een ongeoorloofde bron van inkomst. De Heer treedt daartegen niet op, gelijk Hij optrad tegen de ontwijding van den Tempel door de handelaaren; daar waren in Israel wel andere praktijken te bestrijden. Maar dat Hij bij zijn redden van menschen ook de belangen van die eigenaars der zwijnen zou hebben moeten behartigen, dat was toch waarlijk niet te verwachten van Hem, die als Gods Gezondene onder Israel optrad, en de wetten eerbiedigde, door God aan Israel gegeven. Hadden deze lieden een oog gehad voor Zijne heerlijkheid, hunne stoffelijke schade zou door eeuwige winste vergoed zijn.

Zulk een oog hadden zij niet. Als de knechten in de stad komen boodschappen, wat met de zwijnen en wat met

de bezetenen geschied is, dan nemen zij alleen dat eerste, en niet het tweede ter harte. Of er menschen van name-looze ellende gered zijn, — wat gaat het hun aan? Als zij maar geen schade lijden in hun ongeoorloofd bedrijf! De gansche stad verzamelt zich, en gaat uit, Jezus te gemoet, niet om Hem te eeren en te danken voor het wonder der redding aan twee ellendigen geschied, neen! om Hem te bidden, dat Hij uit hunne landpalen zou vertrekken! Ze mochten anders misschien nog méér geldelijk verlies lijden!

Welk een verblinding! Welk een alleen op aardsche belangen gerichte zin! Maar is die alleen bij deze Gadarenen te vinden? Zeker, openlijk zegt men in het midden der Christenheid niet zulke woorden; doch als dan toch een hart zich sluit voor den Heer, omdat het een vóórgevoel heeft, dat Zijne gemeenschap offers zou kunnen kosten; omdat het beseft, dat bij gemeenschap met Hem geen woekerwinst mogelijk is, geen ontheiliging van den Rustdag uit geldbejag kan blijven voortbestaan, geen leven voor aardschen lust en aardsch genot kan worden voortgezet, — is dan niet hetzelfde beginsel als bij deze Gadarenen aanwezig? Dan sluit men liefst het oog voor 's Heeren geestelijke gaven; dan sluit men het oor voor de roepstemmen Zijner liefde; dan legt men het zwijgen op aan de diepste behoeften des harten. En schoon dan ook al niet de lippen uitspreken: Ga wég van mij! — inderdaad en in waarheid wordt dan toch Hem de toegang ontzegd.

Waar de Heer aldus wordt tegengestaan, dringt Hij Zijne liefde niet op. Zijn verblijf onder deze menschen zou niets hebben uitgewerkt. Zoolang niets anders dan hun stoffelijk voordeel hun ter harte ging, kon Hij niets voor hen zijn: er moet behoefte aan redding gevoeld worden, zoo men den Redder zal aannemen.

Toch laat Hij deze menschen niet over aan hun lot. Marcus (V. 18. 19) vervolgt het geschiedverhaal van de genezing der bezetenen, — hij vermeldt er slechts éénen, terwijl Mattheus van twee spreekt, — door de mededeeling, dat de genezene begeerde met Jezus het land te verlaten, en over te gaan naar de andere zijde. Begrijpelijk is die wensch in den beweldadigde, en zeker zou die toegestaan zijn, zoo geen hoogere reden het weigeren noodzakelijk maakte. Jezus zeide tot hem: „Ga heen naar uw huis tot de uwen, en boodschap hun, wat groote dingen u de Heer gedaan heeft, en hoe Hij zich uwer ontfermd heeft.” Juist het omgekeerde eischt Jezus hier van wat Hij in bijna alle andere gevallen beveelt. Telkens gebiedt Hij den beweldadigden: Zie toe, dat gij dit niemand zegt. Waarom nu hier zoo gansch anders? Als de Heer de ruchtbaarmaking Zijner weldaden verbiedt, is het om geen voedsel te geven van de neiging des volks om Hem koning te maken. Voorwaar, hier onder de Gadarenen bestond dit gevaar niet. Hier moest onder eene vijandige, stompzinnige bevolking getuigenis afgelegd worden, opdat zij tot geloof mochten worden gebracht. Welk een taak voor dezen genezene, onder een volk, om het verlies hunner zwijnen verbitterd! De Heer legt ze hem op, omdat Hij van deze vijandschap eene oorzaak ziet, die in Zijn liefdevol oog iets verschoonlijks heeft, door de geringe geestelijke kennis, die deze menschen bezaten. Hij schudt tegenover Gadara niet het stof van de voeten; Hij laat arbeiden aan terechtbrenging. En wat is nu de uitkomst van het getuigenis dezes genezenen geweest? Dat lezen wij in het bericht omtrent deze zelfde landstreek, dat wij iets verder (Mt. XIV. 35, Mc. VI. 53—56) vinden. Dáár wordt ons medegedeeld, dat toen Jezus weer in dat land Gennesaret kwam, de scharen toestroomden om voor

hunne ellendigen hulp bij Hem te begeeren. Nu was het niet meer: vertrek uit onze landpalen; nu baden zij Hem, dat zij maar den zoom Zijns kleeds mochten aanraken!

Zulk een omkeer is teweeggebracht door het getuigenis van éenen man. Klage dan niemand over de zwaarte zijner taak, waar God hem in eene omgeving plaatst, waar geene ontvankelijkheid is! Het schijnbaar ploegen op rotsen kan, door Gods wonderbaar bestel, worden gekroond met overvloedigen oogst. Alleenlijk, het is noodig, dat er in wie voor Jezus zal getuigen in engeren of ruimeren kring, persoonlijke ervaring zij van Zijne wonderbare genade. Had deze man onder de Gadarenen slechts verhaald, wat hij van hooren zeggen wist, het zou weinig indruk hebben gemaakt. Maar zijn gansche bestaan getuigde van het wonder aan hem geschied, van de liefde, aan hem verheerlijkt. Slechts dan heeft de roepstem kracht, die op den Redder wijst, als de drager daarvan mag getuigen, en dat openbaart in zijn leven: Hij heeft ook *mij* de ziele behouden!

IX. 1—8. *En in het schip gegaan zijnde, voer Hij over, en kwam in Zijne stad.*

En ziet, zij brachten tot Hem eenen geraakte, op een bed liggende. En Jezus, hun geloof ziende, zeide tot den geraakte: Zoon, wees welgemoed! uwe zonden zijn u vergeven.

En ziet, sommigen der Schriftgeleerden zeiden in zich zelve: Deze lastert God!

En Jezus, ziende hunne gedachten, zeide: Wat overdenkt gij kwaad in uwe harten? Want wat is lichter, te zeggen: de zonden zijn u vergeven? of te zeggen: Sta op en wandel? Doch opdat gij moogt weten, dat de Zoon des menschen macht heeft op de

aarde, de zonden te vergeven (toen zeide Hij tot den geraakte): Sta op, neem uw bed op, en ga heen naar uw huis. En hij, opgestaan zijnde, ging heen naar zijn huis.

De scharen nu, dit ziende, hebben zich verwonderd, en God verheerlijkt, die zoodanige macht den menschen gegeven had.

Een gansch ander tooneel doet zich hier aan ons voor, dan wat in de voorafgaande verzen beschreven was. Dáár waanzinnige woede; hier volslagene machteloosheid; dáár vijandige gezindheid in de omgeving, hier een groot geloof in wie den kranke brengen tot Jezus. Maar hier, zoowel als dáár, is het een lijden, waarbij menschen geene redding kunnen brengen, en alleen Jezus wondermacht heelend optreden kan.

Uit de landstreek, vanwaar Hij is uitgewezen, begeeft de Heer zich weder naar de stad, die de eer geniet van „Zijne eigene stad” genaamd te worden, namelijk naar Kapernaum. Daar brengt men tot Hem eenen geraakte, d. i. eenen verlamde, opdat Hij hem genezen zou, en in de daad van hen, die hem brengen, ziet Jezus eene uiting van bijzonder geloof. Hadden wij geen ander bericht, dan dat van Mattheus, dan zouden wij daarvan geene verklaring hebben, maar wat Marcus (II. 1 vv.) mededeelt, geeft de gewenschte opheldering. Blijkens dit bericht was het huis, waarin zich Jezus bevond, en de plaats daar rondom, door eene zoo dichte volksmenigte bezet, dat er geene mogelijkheid bestond om den kranke tot Jezus te voeren. Doch de liefde is vindingrijk. Is de gewone weg versperd, de dragers van den geraakte weten raad. De woningen in het Oosten bestaan alle uit eene vierkante steenmassa, waarbinnen zich een

vierkante binnenplaats bevindt. Die woningen zijn door platte daken gedekt, waarheen niet alleen een trap in de woning, maar gewoonlijk ook een buitentrapp, van de straat af, toegang verleent. Langs dien buitentrapp voeren zij nu den kranke op het platte dak; maar ook nu zijn zij nog niet waar zij zijn moeten: zij hebben het dak te „ontdekken”, open te maken. De binnenplaats toch werd des zomers door gordijnen bedekt, om de zonnehitte te weren; des winters van boven met planken belegd. Die bedekking hebben zij weg te nemen, en vervolgens het beddeken waarop de kranke lag, met touwen neder te laten voor de voeten van Jezus.

Zulk eenen arbeid nu verricht men niet, tenzij een krachtig geloof daartoe drijft. Indien deze mannen niet vastelijk vertrouwd hadden, dat Jezus kon en wilde helpen, ze zouden zich zooveel moeite niet hebben getroost; zij zouden de zaak als ondoenlijk hebben opgegeven, waar de gewone toegang versperd was.

Dat geloof ziende, het geloof dezer dragers, richt Jezus Zijn reddend woord tot den kranke. Die kranke zelf vraagt niets; die kranke is geheel lijdelijk. Maar het geloof van wie hem brachten, doet voor hem een beroep op de ontferming des Heeren. Wat ligt daarin eene liefelijke bemoeiding voor ouders, voor opvoeders, voor allen die arbeiden in het koninkrijk Gods! Zie, het kan geschieden dat er in het hart van hen, voor wie zij redding zoeken, nog ganschelijk geene persoonlijke begeerte is. Maar zoo dan slechts *hun* geloof aanhoudt, zoo hun smeking en arbeid verdubbelt, naar mate het voorwerp hunner zorg onaandoenlijker is, dan aanschouwt de Heer in liefde hun geloof, en kroont met rijken zegen. Wij hebben te doen met eenen Redder, wiens lust het is, wèl te doen!

Het woord, dat de Heer tot den geraakte spreekt, heeft geen betrekking op diens lichamelijken toestand. Hij, die het hart kent, weet, dat deze mensch nog eene diepere behoefte heeft. Zijne krankheid stond gewisselijk in rechtstreeksch verband met zonde. Niet immer is dit het geval. Aangaande den blindgeborene van Jeruzalem (Joh. IX. 3) zegt Jezus: „noch deze heeft gezondigd, noch zijne ouders.” Zijne blindheid is geen rechtstreeksch gevolg der zonde; zij staat daarmede in geen ander, dan dit gansch algemeen verband, dat, zoo er geene zonde was, er ook geen leed zou zijn. In andere gevallen daarentegen kan krankheid een bezoeking Gods zijn wegens persoonlijke zonde, en is de krankheid daarvan dadelijk gevolg. Zóó was het ongetwijfeld hier. Wat deze man behoefde, was niet in de eerste plaats, dat hem het gebruik zijner ledematen werd hergeven, maar dat zijn ziel werd losgemaakt van de banden, die haar beknelden, verlost werd van de hopeloosheid en troosteloosheid, die voortkwam uit het besef van te liggen onder het oordeel Gods.

De Heer begint daarom met het begin, als Hij tot dezen naar ziel en lichaam machteloos en ellendigen mensch spreekt: „Zoon! wees welgemoed! uwe zonden zijn u vergeven!” Welk eene gave! Welk een zegen voor eenen, die niets hoopt, die niets verwacht! Indien ergens, dan blijkt wel hier, hoe vrij die genade is, die zich in schuldvergeven betoont. Geheel vóórkommende, zelfs door geene bede uitgelokt, toont zij zich hier. Met welke gewisheid mag zij dan ingewacht worden, waar het hart zich heilbegeerig tot haar keert!

Vergeving van zonde is de allereerste van alle gaven Gods, die de zondaar behoeft. Eer daar kracht tot heiligmaking, hope des eeuwigen levens, of welke andere gave ook, kan worden ontvangen, moet eerst de last afgewenteld

zijn, die het gemoed bezwaarde. Daardoor kan het geschieden, dat Paulus ergens (Eph. I. 7) het gansche werk der verlossing samenvat als aanbrengeude „vergeving der misdaden." Die vergeving is niet opheffing der straf, maar verzekering der gunst Gods, herstel der verbrokene betrekking tusschen God en de ziel. Daarom kan zij dan ook alleen van God komen. De mensch kan ze niet zichzelf verwerven, hetzij door werken, hetzij door gezindheden, en de ééne mensch kan ze niet den anderen aanbrengeu. Die diepe, zalige vrede, die het uitvloeiſel is van de vergeving der zonde, wordt dáár alleen gevonden, waar God Zijne genade aan het hart heeft verheerlijkt.

Wat moet het voor dezen kranke geweest zijn, zulk een gave te ontvangen! Al ware ook zijne lichamelijke krankheid gebleven tot het einde zijns levens, nóg zou hij onuitsprekelyk beweldadigd zijn. De angst was geweken; de moedeloosheid voorbij; van Gods ontferming verzekerd, had hij thans geduldig een lijden kunnen dragen, waarin hij nu niet langer eene straf had te zien, maar een opvoedingsmiddel, door de goddelijke wijsheid verordend.

Maar ook de bijkomstige gave der genezing zou hem worden geschonken. Eer dat echter geschiedt, heeft de Heer een woord te spreken tot de Schriftgeleerden, die zich onder de omstanders bevonden. Spraken zij al niet overluid, Jezus bemerkt aan hunne gebaren en leest in hun hart, dat zij in Zijn woord eene godslastering zien. En inderdaad, zij zouden tot zulk een oordeel recht hebben gehad, indien Jezus niet de eeniggeboren Zoon Gods was. Had een mensch zondenvergiffenis uitgesproken, hij zou zich hebben aangematigd wat aan geen schepsel toekwam; hij zou Gods eer te na gekomen zijn. Niet *dit* is dezen Schriftgeleerden euvel te duiden, dat zij niet dulden kunnen, dat een schepsel

zich in de plaats Gods stelt, maar dit, dat zij uit Jezus woorden en werken nog niet geleerd hebben, in Hem den Gezondene Gods te erkennen. Dat hadden zij *kunnen* weten; de indruk van Jezus persoon was krachtig genoeg. Maar in vijandigen onwil hebben zij dit miskend. Zij hebben zich niet willen gewonnen geven; zij blijven het er voor houden, dat Hij een mensch uit de menschen is. Daarom ligt er boosheid, daarom is er schuld in de gedachte, waarmede zij Jezus woord veroordeelen.

Toch is hun hart nog niet tot algeheele verstoktheid gekomen. Ware het dat, de Heer zou tegenover hen gezwegen hebben met dat ontzettende zwijgen, dat het zwaarste oordeel aanduidt, zooals Hij eenmaal deed tegenover Herodes. Tot hen spreekt de Heer, en wel zóó, dat Hij hun nog een laatste hulpmiddel schenkt om Zijne goddelijke heerlijkheid te kunnen onderkennen.

„Wat overdenkt gij kwaad in uwe harten?” vraagt Hij. „Want wat is lichter, te zeggen uwe zonden zijn u vergeven, of te zeggen: Sta op en wandel!”

Feitelijk is zondenvergeving en wonderbare genezing beide evenzeer bovenmenscheijk. Daarom wordt deze vraag slechts verstaanbaar, als wij nadruk leggen op het woord: *zeggen*. Lichter te *zeggen* is: uwe zonden zijn u vergeven! omdat hierbij niet aanstonds, niet duidelijk de machteloosheid van zulk een woord uitkomt, zooals geschieden zou wanneer men tot een verlamde zeide: „Sta op en wandel!” zonder daartoe goddelijke macht te bezitten. Het is dus alsof de Heer wil te kennen geven: Bij het woord dat Ik sprak, kunt gij nog denken dat het de ijdele aanmatiging eens menschen uitdrukt; daarom wil Ik Mijn recht om alzoo te spreken dáárdor staven, dat Ik een tweede woord spreek, waarbij aanstonds blijken kan of het uitwerking heeft, of niet.

En zich keerende tot den geraakte, zeide Hij: „Sta op, neem uw bed op, en ga heen naar uw huis!” Ware nu Zijn eerste woord eene godslasterlijke aanmatiging geweest, het zou dáárin openbaar zijn geworden, dat het tweede woord zonder uitwerking ware gebleven. Maar neen! nieuwe levenskracht daalt in den ongelukkige neder; hij staat op, hij heeft de kracht om het beddeken, waarop hij aan Jezus voeten is nedergelegd, op te nemen, en daarmede te gaan naar zijn huis.

Zoo heeft dan de Vader getuigenis gegeven aan het woord des Zoons; het wonder is geschied, en daarmede is Jezus voor aller oog als Gods Gezondene aangewezen. Wat indruk dit feit op de Schriftgeleerden gehad heeft, vermeldt de Evangelist niet. Tot gelooven *gedwongen* zijn zij daardoor zekerlijk niet; door dwang wordt nooit en nergens het geloof opgelegd. Altijd moet er zijn een willen doen van Gods wil, eene eerlijkheid van gemoed, een aanvang van behoefte aan een goddelijken Redder. Het kan zijn, dat dit, op het zien van Jezus wonder, in hun binnenste ontwaakt is. Maar ook kan het zijn, dat zij het hart hebben verhard, en liever Jezus wonder aan werking des duivels hebben toegeschreven, dan voor Hem zich te buigen.

Van hen spreekt Mattheus niet. Doch aangaande de schare vermeldt hij, dat ze zich verwonderd hebben, en God hebben verheerlijkt, die zoodanige macht den menschen had gegeven. Ook dit is nog het geloof niet. Komt het niet verder, dan wordt het eene bloote verbazing, die straks weer wordt verdrongen door andere indrukken, door de voorvallen des levens gemaakt. Maar het *kan* de weg zijn om verder te komen. Het kan voeren tot inkeer in zichzelf, tot opzien naar boven; het kan leiden tot eene verheerlijking Gods, niet slechts dáárover, dat Hij onder men-

schen de werking van heerlijke en zegenbrengende macht doet waarnemen, maar hierover bovenal, dat Hij Zijne genade groot maakt, door zondaars te onttrekken aan het verderf, en over te brengen in Zijne zalige gemeenschap.

IX. 9—13. *En Jezus, van daar voortgaande, zag een mensch in het tolhuis zitten, genaamd Mattheus, en zeide tot hem: Volg Mij! En hij, opstaande, volgde hem.*

En het geschiedde, als Hij in het huis van Mattheus aanzat, ziet, vele tollenaars en zondaars kwamen en zaten mede aan, met Jezus en Zijne discipelen.

En de Farizeën, dat ziende, zeiden tot Zijne discipelen: Waarom eet uw Meester met de tollenaars en zondaren?

Maar Jezus zulks hoorende, zeide tot hen: Die gezond zijn hebben den medicijnmeester niet van noode, maar die ziek zijn. Doch gaat heen, en leert, wat het zij: Ik wil barmhartigheid, en niet offerande; want Ik ben niet gekomen om te roepen rechtvaardigen, maar zondaars tot bekeering.

Eene nieuwe roeping tot het Apostelschap, na de reeds vroeger vermelde roepingen, maar evenzeer voorloopig als deze, — blijkt de opzettelijke aanstelling in Matth. X, — wordt ons hier vermeld. Immers, het: „Volg Mij!” des Heeren kan niet eene noodiging tot een kortstondig begeleiden des Heeren geweest zijn; dan toch zou het niet vermeldenswaardig zijn geweest.

Het is de schrijver van ons Evangelie zelf, die hier verhaalt, hoe de Heer in den kring der Zijnen hem opnam. Daar is in deze roeping iets zeer opmerkelijks, meer dan in

eenige andere der roepingen tot het Apostelschap. De tollenaars waren voorwerpen van verachting en haat bij de Joden. Reeds het feit alleen, dat zij in dienst stonden der Romeinen, onder wier juk Israël zoo noode zich kromde, zou hen gehaat gemaakt hebben. Doch daar kwam méér bij. De inning der belastingen werd in dien tijd verpacht, zoodat het Rijk slechts eene vaste som ontving voor hetgeen eene grootere of kleinere landstreek opbrengen moest. Die pachters nu zochten zich dan verder te verrijken, door veel méér als belasting af te persen, dan waarop zij recht hadden. En het goed, op zoo onrechtvaardige wijze verkregen, werd dan voorts, gelijk dat in den aard der zaak ligt, op schandelijke wijze verbrast. Gewisselijk leefden zóó niet alle tollenaars; noch van Mattheus, noch van Zacheus laat zich verwachten, dat zij zich met deze schanddaden bezoedeld hebben. Maar allen, die dezen stand toebehoorden, deelden in de verachting, die den geheelen stand aankleefde. Zij waren allen uitgeworpenen, buiten het heilige volk gesloten, naar de in Israël gangbare voorstelling; zij vooral werden gerekend tot de „zondaren”, de wettelijk onreinen.

Uit den kring dezer mannen nu kiest de Heer een Apostel. Kon Hij op krachtiger wijze, dan dáárdoor, uitspreken, dat voor Hem die menschelijke onderscheidingen niet bestonden? Zijn blik ziet zonde in alle menschen, ook in hen, die zich zoo ver boven de zondaren verheven rekenden. Maar Zijn blik ziet ook, in allerlei rangen en standen, ontvankelijke harten, vatbaar om door Zijn woord en Geest, door de aanraking Zijner liefde, opgeheven te worden uit den toestand, waarin zij zich bevonden, en werktuigen te worden voor de uitbreiding van het Koninkrijk Gods. Daarom toont Hij door deze daad, dat de menschelijke onderscheiding van rechtvaardigen en zondaren voor Hem niet geldt. Tot den kring,

die, tijdens Zijn aardse leven, Hem het allernaast staat, en die, na Zijn heengaan tot den Vader, Zijn Evangelie zal te brengen hebben tot Israel en de volken, roept Hij ook een tollenaar. Voorwaar! zóó moest het zijn, opdat alle menschelijke roem wegvallen zou, en de heerlijkheid van Gods macht en ontferming duidelijk zou uitblinken.

De eere, hem wedervaren, dringt Mattheus tot het aanrichten van een maaltijd, waaraan, naar de gastvrije zeden van het Oosten, ook een aantal zijner standgenooten komen aanzitten. Anderen dan tollenaars en „zondaren” d. i. uitgeworpenen uit het volksleven van het heilig Israel, komen daar niet; zij zouden zich door zulke tafelgemeenschap besmet hebben gerekend. Doch, waar de maaltijd, naar Oostersch gebruik, met openstaande deur plaats heeft, nemen voorbijgaande Farizeërs waar, in welk gezelschap Jezus hier aanzit. Het wekt hunne verontwaardiging; het geeft hun gewenschte aanleiding om Jezus in de oogen des volks te verkleinen. Zelfs bij Jezus eigen discipelen rekenen zij op instemming, waar zij zulke gemeenschap afkeurenswaardig noemen. Zij vragen hun reden van deze handelwijze huns Meesters, kennelijk in de verwachting, dat daarvoor geene reden gegeven kan worden.

De discipelen antwoorden niet; ze worden door de vraag in verlegenheid gebracht. Maar de vraag is door Jezus gehoord, of wel, door de discipelen tot Hem overgebracht. En Hij antwoordt, door te wijzen op de behoefte, die deze tollenaars aan Hem, den Redder van zondaren hebben. Dat Hij dat gezelschap opzoekt is niet om Zijnentwil, maar om hunnentwil. O, indien Hij naar de omgeving gevraagd had, die het meest in overeenstemming was met Zijn eigen wezen, Hij zou de omgeving der Engelen, Hij zou den heerlijken hemel niet verlaten hebben, om te komen leven op aarde.

Als Redder is Hij op aarde gekomen, en daarom, wie redding behoeven, zijn juist degenen, die bij Hem passen. „Die gezond zijn”, zegt Hij, „hebben den medicijnmeester niet van noode, maar die ziek zijn.” Met zóó te spreken, zegt Hij niet, dat er menschen zijn, die Hem niet noodig hebben: Hij spreekt alleen de algemeene waarheid uit: een geneesmeester is alleen voor de kranken. Op geestelijk gebied zijn *allen* krank; alleenlijk, er zijn er onder die kranken, die wanen gezond te zijn. Zoolang die waan duurt, voelen zij aan Jezus geen behoefte, en kan Hij ook niets voor hen zijn. Het gaat hier evenals op lichamelijk gebied; zoolang een kranke, al is hij ook door doodelijke kwaal aangetast, zich zijne krankheid ontveinst, begeert hij niets van eenen geneesheer; eerst moet behoefte gevoeld worden, eer men vervulling van behoefte gaat vragen. De overgrootste meerderheid der menschen, hoe doodelijk krank ook door de zonde, waant gezond te zijn en geens dings gebrek te hebben; in eigen schatting en naar de meening hunner omgeving zijn zij onberispelijk. Maar deze tollenaars, door allen veracht, kunnen dien waan niet koesteren; zij voelen zich ellendig, en, waar een Redder tot hen zich nederbuigt, daar zegt terstond eene stem in hun binnenste: dát is het, wat wij noodig hebben.

Mijn lezer! onderzoek u zelven, of dat woord des Heeren voor u eene vertroosting of eene veroordeeling is. Het zegt u, dat Jezus niets voor u zijn kan, zoolang gij nog rechtvaardig in eigen oog zijt. Dat gij zondaar zijt, het sluit u niet buiten; integendeel, voor zulken is Hij gekomen. Doch erkent gij u niet als zoodanig, wat zou dan Jezus voor u kunnen zijn? Eerst is noodig, dat gij door het ontdekkend licht des H. Geestes, u laat overtuigen van uwe schuld, van uwe onwaardigheid voor God. Dan alleen, als alle uwe eigene

gerechtigheid in hare nietigheid door u erkend is, strekt gij u smeekend uit tot den Behouder, om dan te ervaren, hoe Hij waarlijk gekomen is ook voor u. Hij sluit niet uit, dan wie zichzelf uitsluiten: de zelfgenoegzamen, die de stem verdooven, welke hen tot verootmoediging roept.

De berispelende aanmerking der Farizeëen kwam uit hoogmoed, maar daarom tevens uit hardheid voort. Die tollenaars stonden hun te laag, dan dat zij hun iets goeds zouden gunnen; met deze uitgesloten en uit de volksgemeenschap Israels mocht geen Rabbi zich inlaten. Daarom wijst de Heer hun aan, door een woord uit die Schrift, die zij zelf als heilig erkenden, hoe zij door zulk een gemoedsbestaan tegen den wil Gods in opstand waren. „Ik wil barmhartigheid en niet offerande,” had de Heer door Hosea (VI. 6) gesproken. Offers waren door God zelf verordend; wordt dan nu hier de barmhartigheid daar tegenover gesteld, dan is het om sterk te doen uitkomen, hoe dit allereerst en allermeeft door God wordt geeischt. Zoo lieten zij dan het voornaamste na, zij, die zich voor zoo ijverige wetbetrachters uitgaven. Hadden zij waarlijk deernis met deze diepgezonkenen gehad, zij zouden er zich over verblijd hebben, dat Jezus zich met hen inliet, om hen op te heffen uit hunne vervreemding van God.

IX. 14—17. *Toen kwamen de discipelen van Johannes tot Hem, zeggende: Waarom vasten wij en de Farizeëen veel, en uwe discipelen vasten niet?*

En Jezus zeide tot hen: kunnen ook de bruideftkinderen treuren, zoolang de bruidegom bij hen is? Maar de dagen zullen komen, wanneer de bruidegom van hen zal weggenomen zijn, en dan zullen zij vasten.

Ook zet niemand een lap ongevold laken op een oud kleet; want diens aangezette lap scheurt af van het kleet, en er wordt een erger scheur.

Noch doet men nieuwen wijn in oude lederzakken; anders zoo bersten de lederzakken, en de wijn wordt uitgestort, en de lederzakken verderven; maar men doet nieuwen wijn in nieuwe lederzakken, en beide te zamen worden behouden.

Was de vrijheid, die de Heer gebruikte in Zijn omgaan met uitgeworpenen, berispt door de Farizeën, de discipelen des Doopers stooten zich aan eene andere vrijheid. De Heer en Zijne discipelen onderscheiden zich in hun leven door niets buitengewoons; zij onderhouden geen vasten, waarop door de ernstigen in Israel zoo hooge prijs gesteld werd. Het lag geheel in den geest van den strengen boetgezant, dat ook hij aan zijne discipelen het vasten voorschreef. Die discipelen kunnen zich geene vroomheid denken, die zoo zonder vormen, zonder de zelfkwellling van vasten bestaat. En toch, deze Jezus is door hun Meester als zijn Meerdere erkend. Bepaald afkeuren durven zij dus niet, maar zij willen van Jezus de reden weten, waarom Zijne discipelen zoo anders leven, dan wie verder in Israel als vromen bekend staan. Zij vragen het alleen met betrekking tot Zijne discipelen; de eerbied voor Jezus weerhoudt hen, op Zijn eigen gedrag aanmerking te maken, zooals de Farizeën gedaan hadden.

In het antwoord, dat de Heer hun geeft, bespreekt Hij evenmin het vasten op zich zelf, als Hij dat in de Bergrede (VI. 16—18) gedaan had. Of het in het algemeen aanbevelenswaardig is te vasten of niet, daarover laat de Heer zich niet uit. Maar Hij doet iets anders. Hij

brengt het vasten, dat in verloop van tijd een ledige vorm was geworden, tot zijne eigenlijke beteekenis terug. Vasten moet eene uiting zijn van de droefheid der ziel. Met te vasten geeft de mensch te kennen, alzóó door smart overstelpt te zijn, dat hij geen voedsel tot zich nemen kan. Waar dus die droefheid niet is, zou het vasten eene ijdele vertooning zijn. En voor 's Heeren discipelen was het nu geen tijd van droefheid, integendeel! een tijd van hooge en heilige vreugde. De Heer vergelijkt hen met deelgenooten eener bruiloft, die in de tegenwoordigheid des Bruidegoms zich verheugen.

Daar ligt in die aanduiding eene aanwijzing van Jezus gansch éénige heerlijkheid. De betrekking Gods tot Israel is door de profeten menigmaal onder het beeld van een echtverbond voorgesteld. Is Jezus nu de Bruidegom der Godsgemeente, gelijk Hij ook in Joh. III. 29 door den Dooper als zoodanig is aangeduid, dan neemt Hij de plaats in, die in het Oude Verbond aan Jehovah toegekend wordt. Hoe zou iets dergelijks van een menschenkind uitgesproken kunnen worden, zonder de hoogheid Gods te na te komen? Alleen de Eengeboren Zoon des Vaders, het afschijnsel Zijner heerlijkheid, kan de Bruidegom der gemeente Gods wezen.

Hetzelfde beeld wordt later opgenomen door Paulus in Eph. V. 25—27. Desgelijks komt het voor in de Openbaring van Johannes, waar de verlangende Bruid naar de komst des Bruidegoms uitziет (Openb. XXII. 17.) Den ganschen rijkdom, die er in opgesloten ligt, ontwikkelt de Heer hier niet, gelijk in 't algemeen Zijn onderwijs tijdens Zijn aard-sche leven slechts de grondslagen legt, waarop het onderwijs des H. Geestes verder voortbouwen zal.

Hier wijst de Heer alleen op het feit, dat Zijne tegen-

woordigheid voor de zijnen de feestelijke tegenwoordigheid des Brudegoms is. In dezen feesttijd nu zou het vasten, de uitdrukking der droefheid, onwaarachtig en dus ongepast zijn. Maar die feesttijd zou geen blijvende zijn. Eerst aan het eind der eeuwen, bij de voltooiing van het Godsrijk, zal de Bruid den Brudegom ontvangen om nooit meer van Hem te scheiden. Vooraf zal er een tijd komen, waarin de Brudegom is weggenomen, een tijd, waarin zijn tegenwoordigheid smartelijk wordt gemist. Dat geldt in de eerste plaats, maar niet uitsluitend, den tijd tusschen Zijn sterven en opstanding. Het geldt ook den daarna volgende tijd, tot Zijne wederkomst ten laatsten dage. Want, wel komt Hij weder tot de Zijnen in den Geest, en kon Hij daarom de Zijnen troosten in Zijne afscheidsredenen, maar bij allen zegen, dien Zijne geestelijke nabijheid schenkt, blijft toch nog steeds een gevoel van gemis, een ontbreken der *volle* zaligheid. Dan, als Hij zal weggenomen zijn, dan zal het tijd zijn van treuren; dan „zullen zij vasten”; dan zullen zij smartelijk naar Hem verlangen. Of zich dat al of niet in uitwendig vasten zal openbaren, laat de Heer in het midden; maar nu althans, nu zij de vreugde Zijner nabijheid genieten, nu kunnen de Zijnen niet vasten, alsof 't voor hen een tijd der rouwe was.

Het antwoord des Heeren aan de Johannes-jongeren reikt nog verder en gaat nog dieper. Wat was de eigenlijke reden, waarom zij zich aan het niet-vasten van Jezus discipelen gestooten hadden? Het was, dat daarin eene afwijking zich voordeed van de vormen, waarin zij gewoon waren het godsdienstig leven zich te zien openbaren. Hun was noodig, tot erkenning te komen, dat met Jezus verschijning op aarde een nieuw, een hooger leven, dan wat vroeger was gekend, gekomen was. Dit nieuwe leven kon niet in

de oude vormen bekneld blijven; het moest zich nieuwe vormen scheppen. Daarop wijst de Heer door de beide beelden, die Hij bezigt. Ongevold laken, dat nog niet gekrompen is, scheurt het oude kleed, waaraan het aangezet wordt; nieuwe wijn, die nog niet uitgegist is, doet de oude lederzakken bersten, waarin hij bevat wordt. Bij het nieuwe past het nieuwe; bij nieuwen inhoud past nieuwe vorm. Dat er vormen, dat er uitwendige gestalten zijn, dat behoort tot het karakter van den aardschen toestand; de Heer keurt dit zóó weinig af, dat Hij integendeel den nieuwen wijn in nieuwe lederzakken wil gegoten zien. Maar die uitwendige verschijningsvormen moeten dan ook passen bij den inhoud; geene oude vormen moeten aangehouden worden bij nieuwen, daarin niet voegenden inhoud. Voor de Godsgemeente des Nieuwen Verbonds passen de vormen der Oude Bedeeling niet meer.

Dit onderwijs des Heeren reikt dus veel verder dan de bespreking van het vasten, dat daartoe aanleiding gaf. Het stelt de beide bedelingen tegenover elkander, al zijn beide van denzelfden God gegeven, en al is de eerste eene voorbereiding tot de tweede. In de oude Bedeeling openbaart zich het Godsrijk als een volksbestaan, in de nieuwe Bedeeling als eene gemeente. In de Oude treedt de wet, in de Nieuwe het Evangelie op den voorgrond. In de Oude: eene heilsverwachting; in de Nieuwe: eene heilsvervulling. In de Oude: een dienst der plechtigheden, die schaduwen zijn; in de Nieuwe: eene aanbidding in geest en waarheid. In de Oude: een Heer tegenover zijne dienstknechten; in de Nieuwe: een Vader tegenover Zijne kinderen. O zeker! daar waren in de Oude Bedeeling aanduidingen geweest van wat de Nieuwe zou brengen: hoe kon het anders, waar het dezelfde God is, die eerst heeft gesproken door de profeten,

en daarna door Zijnen Zoon? Maar dat nieuwe, het is intuschen eerst geopenbaard, waar de volheid des tijds is gekomen.

Dat nieuwe is in inhoud zóó rijk, dat onmogelijk de vorm alzoó aan den inhoud kan beantwoorden als onder de Oude Bedeeling. Het leven der kinderen Gods kan ook in de Nieuwe Bedeeling niet zonder vormen zijn. Maar waar zij op de vormen grooten nadruk leggen willen, daar komen zij, gelijk in de kerk van Rome, tot een terugzinken tot het standpunt der Oude Bedeeling. Met die uitwendige heerlijkheid kan het evangelisch Christendom nooit of nimmer zich meten. Het blijft, zoolang deze bedeeling duurt, een dragen van den schat in aarden vaten; eerst als de volheid des tijds is gekomen, zullen de aarden vaten veranderen in gouden vaten, en de uitwendige vorm van het leven uit God schitteren in eene heerlijkheid, die aan den inhoud beantwoordt.

IX. 18—22. *Als Hij deze dingen tot hen sprak, ziet, een Overste kwam en aanbad Hem, zeggende: Mijne dochter is nu terstond gestorven, doch kom, en leg uwe hand op haar, en zij zal leven. En Jezus opgestaan zijnde, volgde hem, en Zijne discipelen.*

En ziet, eene vrouw, die twaalf jaren het bloedvloeien gehad had, komende tot Hem van achteren, raakte den zoom Zijns kleeds aan; want zij zeide in zich zelve: Indien ik alleenlijk Zijn kleed aanraak, zoo zal ik gezond worden.

En Jezus, zich omkeerende en haar ziende, zeide: Wees welgemoed, dochter! Uw geloof heeft u behouden! En de vrouw werd gezond van diezelfde ure af.

Het onderwijs des Heeren wordt ook nu, gelijk zoo menig-

maal, afgebroken door eene bede om hulp. Daar is in het menschenleven, als gevolg der zonde, zoo menigerlei ellende, dat, waar een goddelijke Redder in het midden der menscheid optreedt, ieder oogenblik eene bede om hulp tot Hem komen moet.

De geschiedenis, hier verhaald, wordt ons uitvoeriger, en dus ook nauwkeuriger, door Marcus medegedeeld. Uit diens bericht weten wij, dat de man, die zich hier tot Jezus wendde, Jaïrus heette, en dat hij overste der Synagoge was, dus niet een krijgsman als de hoofdman van Kapernaum, maar degene aan wien het opzicht en bestuur over eene der Synagogen was toevertrouwd, denkelijk wel in genoemde stad.

Toont de hoofdman van Kapernaum door zijne bede, welken indruk Jezus verschijning zelfs op het gemoed eens heidens gemaakt had, Jaïrus bede bewijst, dat ook een man van aanzien uit Israel in zijnen nood zich tot Jezus wendt. Hoe vaak had hij misschien in de Synagoge reeds Jezus redenen gehoord, en Zijne werken gezien! Nu, waar de smart in zijne eigene woning gekomen is, nu zoekt ook hij toevlucht bij den Helper, die reeds zoovelen had bewel-dadigd. Het meer omstandig bericht van Marcus leert ons, dat hij geene opwekking uit de dooden, maar herstelling uit krankheid voor zijn kind kwam vragen; eerst Jezus eigen woord leerde hem moed bewaren, toen, naar menschelijk inzicht, de nagezonden boodschap: „Uwe dochter is gestorven!” alle hoop had vernietigd. Zóó wordt de toedracht der zaak ons verstaanbaarder; anders toch zou deze man een geloof zonder voorbeeld hebben bezeten, een geloof, waartoe zelfs geene Maria en Martha zich opheffen konden.

Hij komt om genezing te vragen voor zijn kind, dat doodelijk krank ligt. Met wat aandrang tot spoed zal hij begeerd hebben, dat Jezus zou mede komen! Maar de

volksmenigte liet geen haastig voortgaan toe; de scharen verdrongen Jezus, lezen wij bij Marcus. En onderwijl komt er nog een nieuwe oorzaak van oponthoud. Eene kranke vrouw neemt het oogenblik waar, om zich tot Jezus om hulp te wenden. De aard harer krankheid brengt mede, dat zij schroomt, haren nood te openbaren; toch, zij moet de gelegenheid aangrijpen, eer haar die ontsnapt: daar dringt zij door de menigte heen, om den zoom van Jezus kleed aan te raken, vertrouwend dat zelfs zulke aanraking voldoende zijn zou tot hare genezing.

Dat vertrouwen was geloof, en daarom wordt het met heerlijke uitkomst bekroond. Zeker! met dit geloof ging eene onklare voorstelling gepaard, alsof op zekere tooverachtige wijze de redding van Jezus uitging, buiten de werking van Zijnen wil. Daarom kan de Heer de zaak niet stilzwijgend laten geschieden; de vrouw moet uitspreken wat zij begeerd en ervaren heeft, opdat zij hare genezing als eene weldaad uit 's Heeren hand zou ontvangen. Doch intusschen, dat ootmoedig en hartelijk geloof, met welke dwaling het dan ook gemengd mocht zijn, heeft haar behouden. Ach, waar zou het heen met ons allen, indien de dwalingen en gebreken, die nog met ons geloofsleven verbonden zijn, ons uitsloten van des Heeren gunst? „Niet ons ongeloof en waan, ons geloof — dat ziet Hij aan!” Een vonksken van oprecht geloof is Hem voldoende, en werkt heerlijker zegen, dan de meest klare begrippen en juiste voorstellingen. Wat er dwalends in gemengd is, Hij neemt het weg, gelijk Hij deed bij deze onwetende vrouw; maar intusschen is dat geloof de hand, waarin Hij Zijne gave legt. Zalig zij, die Hem vertrouwen: 't geloof verwacht nimmer te veel!

Met wat smartelijk ongeduld moet Jäirus dit oponthoud

hebben verdragen! Zijn kind is stervende; het kan van een oogenblik afhangen, dat de komst des Meesters te laat is, — en daar doet zich nu zulke belemmering voor! Maar intusschen, hoe sterkt de heerlijke uitredding dier vrouw zijn geloof, als nu de boodschap des dienstknechts hem bericht: Uwe dochter is gestorven! „Vrees niet!” zegt Jezus tot hem, — en — vrees niet! weerklinkt het in zijne ziele, waar hij in dit zelfde oogenblik een nieuwe proeve van 's Heeren macht heeft aanschouwd!

Hoe vaak wordt, ook in ons leven, ons tot winste, wat wij schade achtten! Hoe menige leiding, zwaar om te verstaan, pijnlijk om te dragen, waarvan wij achterna moeten zeggen: het is mij goed geweest: het heeft mijn geloof gesterkt, mijne kracht geschraagd tot wat daar volgen moest!

IX. 23—26. *En als Jezus in het huis des oversten kwam, en zag de pijpers en de woelende schare, zeide Hij tot hen: Vertrekt; want het dochtertje is niet dood, maar slaapt. En zij belachten Hem.*

Als nu de schare uitgedreven was, ging Hij in, en greep hare hand; en het dochtertje stond op. En dit gerucht ging uit door dat geheele land.

Eindelijk wordt het huis van Jairus bereikt. Het tijdsverloop is lang genoeg geweest, om daar reeds het rouwmisbaar te doen aanvangen, waarmede de Israëlieten hunne dooden eerden. De „pijpers” of fluitspelers stemmen de klaagzangen aan, waarmede de toegestroomde bekenden en geburen hunne stemmen vereenigen. Die woelende menigte wil de Heer eerst verwijderen. Het wonder der redding, dat Hij verrichten zal, moet plaats hebben in besloten kring; even als bij vele andere gelegenheden wordt door den Heer

alles vermeden, wat de stemming zou storen van hen, aan wie Hij Zijne weldaad gaat bewijzen, en wat onder het volk slechts nieuw voedsel zou geven aan vleeschelijke opgewondenheid, die licht tot oproerige beweging kon voeren.

„Vertrekt!” zegt Hij tot de aanwezigen; „het dochtertje is niet dood, maar slaapt.” Voor den Vorst des levens is de dood slechts een slaap, waaruit Zijn machtwoord even lichtelijk wakker roept, als de menschelijke stem eenen slapende doet ontwaken. Het dochtertje is niet dood, niet aan de ouders en het aardse leven ontrukkt, waar Hij gereed staat Zijn almachtsbevel te doen hooren. Maar de schare belacht Hem. Die menschen weten, wat zij weten; kennelijk en klaar is de dood ingetreden; wat komt deze dan spreken van een slaap? Zij weten, wat zij weten, — maar zij kennen de Godskracht niet in Hem, dien zij belachen. Zóó staat nog immer de menigte, die met niets dan ervaringsfeiten en natuurwetten rekt, tegenover de geloovige gemeente. Wat dat geloof verzekert en doet hopen, — het is eene dwaasheid in de oogen der menigte. En inderdaad *zou* het eene dwaasheid zijn, indien er niet een levende God bestond, heerschende boven de natuurwet en de noodzakelijke samenschakeling van oorzaken en gevolgen. Dien God te kennen en Zijne beloften te bezitten, dàt geeft aan de gemeente der kinderen Gods die verzekerdheid aangaande een eeuwig leven, waarin de dood is weggenomen, de schuld verzoend, de kracht vernieuwd; de verzekerdheid, die psalmen doet aanheffen in den nacht, te midden van de bespottung der wereld. Golden er geene andere wetten, dan die daar heerschen in den gevallen toestand des menschedoms, dan zijn zij, die de vlam der hope brandende houden, voor dwazen te achten. Geene redeneering is dan ook in staat de tegenstanders te overtuigen; om te kunnen

redeneeren moet men een gemeenschappelijk uitgangspunt hebben. *Dit* nu is het uitgangspunt en steunpunt der gemeente Gods, dat zij eene hoogere orde der dingen aanschouwd heeft in de vleeschwording van het eeuwige Woord; zij heeft in Jezus den Christus gezien, en in Hem den waarborg van een Godsrijk, dat opgebouwd wordt en voltooid, en waarvan de heerlijkheid uitblinken zal, wanneer te niet gedaan zal zijn, wat nu onder de wet des doods gebonden is, ten gevolge der zonde.

Jezus antwoordt de schare niet, die Hem belacht. Hij antwoordt niet met woorden; Hij gaat antwoorden met eene daad. Als Hij is binnengegaan, — zooals Marcus bericht, met den vader en de moeder van het kind, en de drie discipelen, die Hem het naast stonden, — dan spreekt Hij Zijn machtwoord: Dochtertje! Sta op! — en de doode ontwaakt ten leven. Hoe eenvoudig wordt dat ontzachelijk wonder bericht! met wat sobere woorden! Maar ook, hoe zouden woorden hier iets kunnen verklaren? Een wonder, juist omdat het een wonder is, ontsnapt aan elke beschrijving. Hier werken geene natuurlijke oorzaken, die blootgelegd zouden kunnen worden; hier is eene onmiddellijke daad der almacht. Een doode leeft, een blinde ziet, een stomme spreekt, omdat *Hij* het wil, wiens wil de dingen die niet zijn, in het aanzijn roept.

Ook bij de gevoelens en gewaarwordingen der aanschouwers verwijlt de Evangelist niet: trouwens, hoe zouden die gedachten des harten zijn weder te geven in woorden? Hij vermeldt alleen, dat het gerucht dezer daad uitging door het geheele land. Hoe kon het anders? Wie weet, hoe menigeen, ook dergenen die eerst Jezus belachten, thans met eerbied en aanbidding zich tot Hem heeft gekeerd, — maar ook, wie weet hoe menigeen, na dit gehoord te hebben,

is heengegaan tot zijn akker en koopmanschap, alsof er niets was geschied!

IX. 27—31. *En als Jezus van daar voortging, zijn Hem twee blinden gevolgd, roepende en zeggende: Gij Zoon Davids! ontferm u onzer!*

En als Hij in huis gekomen was, kwamen de blinden tot Hem. En Jezus zeide tot hen: gelooft gij, dat ik dat doen kan? Zij zeiden tot Hem: Ja, Heere! Toen raakte Hij hunne oogen aan, zeggende: U geschiede naar uw geloof. En hunne oogen zijn geopend geworden.

En Jezus heeft hun zeer strengelijk verboden, zeggende: Ziet, dat het niemand wete! Maar zij, uitgegaan zijnde, hebben Hem ruchtbaar gemaakt, door het geheele land.

Onmiddellijk na de opwekking van het dochtertje van Jairus volgt eene nieuwe wonderwerking des Heeren, die echter weder onder eigenaardige omstandigheden plaats vindt. De blinden, die hier Jezus hulp inroepen, spreken Hem aan als Zoon Davids, een naam, die slechts zeldzaam Hem gegeven werd. Die naam is eene duidelijke erkenning Zijner Messiasheerlijkheid. Begrijpelijk wordt daardoor, dat Jezus niet aanstonds ingaat op hunne bede. Immers, al kwam die naam met het volste recht Hem toe, de Heer vermijdt, zich alzoo te laten noemen, opdat geen oproerige beweging daaruit aanleiding neme om Hem tot aardsch koning uit te roepen. Hij gaat eene woning binnen, en geeft nu den blinden gelegenheid, dáár tot Hem te naderen. Maar ook nu nog vervult Hij niet aanstonds hunne bede; Hij vraagt: gelooft gij, dat Ik dat doen kan? Kennelijk wil Hij deze mannen dieper inleiden, door hen te doen stilstaan bij wat zij eigenlijk van Hem begeerden. Misschien hebben zij nog

slechts een opgevangen titel nagesproken; misschien staat hunne verwachting aangaande Jezus liefde en macht nog niet op de hoogte van wat de Messiasnaam in zich sluit. Zij moesten zich bewust worden van wat zij vroegen, en daardoor juist moest hun geloof worden opgevoerd tot de hoogte van stellige verwachting. Eerst waar dit is geschied; waar zij met een eenvoudig maar hartgrondig: ja! des Heeren vraag hebben kunnen beantwoorden, volgt de genezing.

Geloofst gij, dat Ik dat doen kan? Daarop komt het aan, ook voor wie met den nood hunner ziel zich tot Jezus wenden. Geloofst gij waarlijk, dat gij door Mij vergeving van zonden, vernieuwing des harten, vrede met God verkrijgen kunt? Mijn lezer! dat zult gij niet gelooven, tenzij gij in Jezus den Christus Gods erkent. Maar ook, indien gij Hem reeds als zoodanig erkent, onderzoek en beproef u dan, of gij waarlijk gelooft, dat gij dit begeerde heilgoed door Hem deelachtig kunt worden. Immer blijft de regel in het Godsrijk: u geschiede naar uw geloof! Wie weinig verwacht, kan maar weinig ontvangen; wie veel verwacht, dien wordt geschonken boven bidden en denken. Niet alsof de kracht of waardigheid onzes geloofs ons die gaven aanbrengen moest, maar het geloof is de hand, die de gave moet ontvangen. Eerst moet dat geloof worden bekrachtigd en verhoogd, eer de volheid van 's Heeren liefde zich aan de ziel kan openbaren. Gelooven moet aan het genieten voorafgaan. O, dat wij toch nimmer wanen, die goddelijke orde te kunnen omkeeren! Hoe menigeen wil eigenlijk *eerst* bezitten, en *dan* gelooven; eerst vrede hebben, eerst zich vernieuwd gevoelen, eer hij het wagen zal op 's Heeren liefde en trouw! Zóó komt men er nooit. Zóó blijft men eindeloos klagen, omdat men den van God verordenden weg miskent.

De blinden zijn ziende geworden op Jezus machtwoord.

Maar met ernst en strengheid verbiedt Hij hun nu, hunne genezing wereldkundig te maken. Kon het dan verborgen blijven, wat aan hen geschied was? verborgen blijven, dat zij, die blind waren, nu zagen? Immers neen! Doch dit wijst ons den weg om te verstaan, wat Jezus verbod bedoelde. Zij, die reeds vóór hunne genezing Hem als Zoon Davids hebben aangeroepen, zij zouden nu nog des te meer geneigd zijn Hem als Messias aan hunne landgenooten bekend te maken. Dàt is het, wat Jezus verbod verhinderen wil. Later, als de kruisdood aan alle vleeschelijke verwachting een einde zal gemaakt hebben, dan zal die Christusnaam verbreid, geprezen en verheerlijkt kunnen worden. Thans hebben zij in het hart te bewaren, wat groote dingen hun zijn geschied, en te leven als gezegenden des Heeren in dat maatschappelijk leven, waarin zij, als zienden, weder eene plaats kunnen vervullen.

Wat de wijsheid des Heeren verordent, wordt door de genezenen niet volbracht. Zij maken Jezus ruchtbaar. Zij meenen misschien, zóó hun liefde te toonen, — maar ondertusschen, zij belemmeren den gang van het Godsrijk, waar zij wijzer willen zijn dan de Heer. Wie onder ons nimmer zijn eigen inzicht boven het bevel des Heeren stelde, die werpe het eerst den steen op hen!

IX. 32—34. *Als dezen nu uitgingen, ziet, zoo brachten zij tot Hem eenen mensch, die stom en van den duivel bezeten was.*

En als de duivel uitgeworpen was, sprak de stomme. En de scharen verwonderden zich, zeggende: Er is nooit desgelijks in Israel gezien!

Maar de Farizeën zeiden: Hij werpt de duivelen uit door den overste der duivelen.

Een gansch ander soort van lijden, vooral eene geheel andere gemoedsgesteldheid dan in de voorafgaande geschiedenis, treffen wij hier aan. De beide blinden waren tot Jezus gekomen met ongewone verheerlijking Zijns naams; hier brengt men tot den Heer eenen mensch, die zelf niets te vragen heeft, en niets van Hem verwacht. De bezetenheid door duivelsche macht openbaart zich bij hem in den vorm van stomheid. Geen aanrakingspunt is in hem voor de werking des Heeren; alleen het geloof en de bede van hen, die hem tot Jezus brengen, kan als zoodanig gelden. Maar al heeft de ongelukkige zelf niets te vragen, Hij, die geene woorden behoeft, kent zijnen nood, en Hij heeft de macht en de liefde, die alleen hem verlossen kan. Hij doet den boozen geest wijken, — en de stomme spreekt! Wat kan dat spreken anders, dan danken en jubelen geweest zijn? De ban is weggenomen, waaronder hij gebonden was; de geest is bevrijd, en daarom kan de mond weder spreken!

Voorwaar! het bevreemdt ons niet, dat dit wonder zoo diepen indruk maakte. In Israel, dat toch bekend was met groote daden Gods; dat in zijne geschiedenis talrijke proeven van heerlijke werkingen Gods bezat, in Israel, getuigt de schare, is nooit desgelijks gezien! Heeft het die schare er toe gebracht, om bij dezen Bevrijder ook verlossing van andere banden te zoeken? Heeft die volksmenigte erkend, dat ook zij zelve in de slavernij van den Booze gebonden was, en dat alleen deze Jezus daarvan redden kan?

Het is van de meerderheid hunner niet te veronderstellen. Maar zóó krachtig is intusschen die indruk, dat de Farizeën noodig keuren, iets anders daar tegenover te stellen, dat dezen indruk wegnemen moet. Hij werpt de duivelen uit, zeggen zij, door den overste der duivelen. Bij eene latere gelegenheid, als Jezus die tegenwerping bespreekt,

(XII. 24 en verv.) zullen wij opzettelijk daarbij hebben stil te staan. Hier wijzen wij alleen op de boosaardigheid van dat gezegde. Dat er een schitterend wonder geschied is, — zij kunnen het niet loochenen. Maar liever dan nu eere te geven aan Hem, die het werkte, schrijven zij aan duivelsche macht die wonderwerking toe. Zóó waar is het, dat wie niet gelooven *wil*, liever het onzinnigste aangrijpt, dan dat hij het hoofd zou buigen, en komen zou tot het geloof!

IX. 35 — 38. *En Jezus omging al de steden en vlekken, leerende in hunne synagogen, en predikende het evangelie des Koninkrijks en genezende alle ziekte en alle kwale onder het volk.*

En Hij, de schare ziende, werd innerlijk met ontferming bewogen over hen, omdat zij vermoeid en verstrooid waren, gelijk schapen, die geen en herder hebben.

Toen zeide Hij tot Zijne discipelen: De oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn weinige; bidt dan den Heer des oogstes, dat Hij arbeiders in Zijn oogst uitstoote!

Een aantal wonderen des Heeren zijn in het VIIIe en IXe Hoofdstuk afzonderlijk verhaald. Thans vat Mattheus het optreden en werken des Heeren nog eens in enkele woorden samen, om daarmede den weg te banen tot de mededeeling der instelling van het Apostelambt, waaraan het Xe Hoofdstuk gewijd is. De Heiland reist de landstreek rond, predikende en genezende. Die twee woorden omvatten Zijne gansche werkzaamheid. Wat de gemoederen Zijner volksgenooten allermeeft vervulde, namelijk de staatkundige toestand, wordt ganschelijk niet door Hem aangeraakt. En

de maatschappelijke nooden, in dien tijd niet minder groot dan in eenigen anderen, worden door Hem niet besproken. Heeft Jezus dan voor deze dingen geen oog en geen hart? Voorwaar! wij behoeven het niet te vragen, als wij Hem tot tranen toe bewogen zien over het lot van Zijn volk, en als wij denken aan Zijne ontferming over de schare. Doch de Heer wil de aandacht van de hoofdzaak niet afleiden. Hoofdzaak is, dat de schuldige mensch met God verzoend worde voor de eeuwigheid; dáármee vergeleken is het bijzaak, of het aardsche vaderland vrij zij of onder vreemden druk verkeere; bijzaak insgelijks, hoe de goederen dezer aarde onder de menschen verdeeld zijn. O gewisselijk, waar Zijn Geest doordringt, wordt onrecht en verdrukking, verkorting van loon en afpersing, krachtiger te keer gegaan dan door eenig ander middel. Doch altijd blijft het Evangelie des Koninkrijks hoofdzaak, en maatschappelijke toestand bijzaak. Bron van alle ellende is de zonde, is de zelfzucht des harten; te klagen zal er blijven bij elke inrichting van het burgerlijk leven, zoolang het levensdoel blijft: zoo min mogelijk te arbeiden en zoo veel mogelijk te genieten. Geluk wordt gesmaakt, waar tevredenheid is met het bescheiden deel, en die tevredenheid wordt alleen dáár gevonden, waar men in den Bestuurder van leven en lot een Vader leerde zien, die in de aardsche oefenschool zijn kind voor het vaderland opvoedt. Opmerkelijk mag het heeten, en een bewijs te meer voor de goddelijkheid van het Evangelie van Jezus: wie aan de volken het evangelie prediken van het genot der goederen dezer wereld, kweeken haat en afgunst, voeren tot bloedige botsingen en storten in diepten van ellende; het Evangelie van het Koninkrijk der hemelen daarentegen, dat de maatschappelijke verhoudingen onaangetast laat, brengt zijdelings ook voor deze toestanden eenen zegen!

Het staat daar zoo beteekeenisvol in zijnen eenvoud: „predikend het Evangelie des koninkrijks.” Wat dat voor een koninkrijk is, behoeft niet nader gezegd te worden. Het is het ééne, onvergelykelijke koninkrijk van den Heer des Hemels en der aarde. Dat Hij een koninkrijk opricht; dat Hij schuldige, oproerige zondaren tot Zijne onderdanen maakt; dat Hij over hen regeeren wil door woord en Geest, en hen beminnen en verzorgen wil, — dat is een *Evangelie*; dat is de blijde boodschap, die met dank en aanbidding het hart moet vervullen van een iegelijk, die beseft, hoe al zijne ellende voortkomt uit zijne vervreemding van God.

Dit Koninkrijk is nu gekomen, nu de gezalfde Koning is verschenen. Wat dat koninkrijk eischt, het is te hooren in de woorden, het is te aanschouwen in het leven van Jezus. Wat dat koninkrijk aanbrengt, het wordt zinnebeeldig te zien gegeven in al die wondere genezingen, door Jezus bewerkt. De prediking van dat koninkrijk trekt den blik af van de vele dingen, waar de gevallen mensch zijn heil in zoekt. Die prediking doet inkeeren in eigen hart, om daar schuld en doemwaardigheid te erkennen; zij doet opzien naar boven, om in den heiligen Rechter een vergevenden Vader te vinden.

Eerst door de komst des Konings komt het koninkrijk. Toch, in Israel was dat koninkrijk voorbereid door de voorloopige leidingen Gods. Maar zij, die Israel moesten voorgaan, waren blinde leidlieden der blinden geworden. Aan vormen hechtten zij, doch het wezen der dingen hadden zij verloren. Met gebod op gebod vermoeiden zij het volk, doch geen antwoord hadden zij voor de vraag van een heilzoekend hart. Daarom was de schare aan eene kudde gelijk, door de huurlingen overgelaten aan hun lot. Zij waren vermoeid en verstrooid als dwalende schapen. Gode

zij dank, nu komt de Herder, met het ware herdershart, vol mededoogen en ontferming! Hij zoekt de verdoolden; Hij brengt ze naar de grazige weiden.

Doch in de dagen van Zijn aardsche leven is de Heer aan de grenzen van ruimte en tijd gebonden. Hoe begeert dus Zijne ziele, dat die arbeid verveelvoudigd moge worden door tal van medearbeiders! De oogst is groot; de arbeiders zijn weinige. Veel is te doen, en weinig kan slechts gedaan worden. Daarom zegt Hij tot Zijne discipelen: „Bidt den Heer des oogstes, dat Hij arbeiders in Zijnen oogst uitstoote!” Want tot zulk een arbeider kan de mensch zich niet opwerpen: goddelijke roeping, goddelijke bekrachtiging is noodig, opdat op het oogstveld des Heeren gearbeid worde. Van Boven moet komen, wat naar Boven zal voeren.

X. 1—4. En Zijne twaalf discipelen tot zich geroepen hebbende, heeft Hij hun macht gegeven over de onreine geesten, om die uit te werpen, en om alle ziekten en alle kwalen te genezen.

De namen nu der twaalf apostelen zijn deze: de eerste Simon, gezegd Petrus, en Andreas, zijn broeder; Jacobus, de zoon van Zebedeus, en Johannes, zijn broeder; Filippus en Bartholomeus; Thomas en Mattheus de tollenaar; Jacobus, de zoon van Alpheus, en Lebbeus, togenaamd Thaddeus; Simon Kananites, en Judas Iskariot, die Hem ook verraden heeft.

De geestelijke nood des volks, die den Heer met erbarming vervult, spoort Hem tevens tot eene handeling aan, die de strekking heeft, aan dien nood te gemoet te komen. Uit den kring der discipelen, die Hij bij verschillende gelegenheden rondom zich heeft verzameld, besluit Hij eenen

meer beperkten, vasten kring van leerlingen te vormen, die voor goed aan hun dagelijksch bedrijf onttrokken worden, om gedurig met Hem te zijn, maar dan ook af en toe te worden uitgezonden, opdat de arbeid voor het koninkrijk der hemelen verveelvoudigd zou worden. De eerste roeping heeft bij al deze personen reeds plaats gehad; de eigenlijke Apostelwijding heeft op den Pinksterdag plaats. Wat *hier* bericht wordt, ligt tusschen deze beide in. Voor goed worden zij hier afgezonderd tot den dienst van het koninkrijk Gods, maar het latere zelfstandige optreden wordt eerst voorbereid door een leertijd en vormingstijd, waarin zij overwegend „discipelen”, en nog slechts bij tusschenpoozen „apostelen”, afgezanten, moeten zijn.

Lucas (VI. 12) bericht ons, dat de Heer den ganschen nacht, die aan de keuze der apostelen voorafging, doorbracht in het gebed. Dat wijst ons op de groote beteekenis van de afzondering en aanstelling dezer twaalfen. Deze mannen zullen de dragers der levenswoorden, de betrouwbare getuigen van het leven van den Godmensch moeten zijn. Door hunne bemiddeling zal Zijn Evangelie moeten verbreid worden op aarde; alleen door hunne berichten zal de Christus bekend worden aan de navolgende geslachten, en tot onder de verste volkeren. Hoeveel hing er dus af van hunne geschiktheid voor zulk eene taak! Hoe verstaanbaar is het, dat de Zoon, die op aarde het leven leeft van afhankelijkheid en gehoorzaamheid, den nacht biddende doorbrengt vóór Hij de keuze doet!

En wat onderscheidt dan nu die mannen, tot zulk eene taak geroepen? Geenerlei begaafdheid, geenerlei wetenschap of welsprekendheid. Visschers, tollenaars, mannen uit het verachte Galilea zijn zij. Het is, alsof de Heer, door de geringheid der werktuigen, die Hij kiest, de goddelijkheid

van dat Evangelie te beter wil doen uitkomen, dat in den mond dezer zwakke predikers eene Godskracht zal blijken te zijn, die de wereld overwint. Niets hebben zij, wat hen aanbeveelt, dan dit ééne, dat alles vergoedt: zij kunnen verklaren uit de diepte der ziel: „Gij weet, dat ik U liefheb, Heer!” Die liefde maakt hen vatbaar om den Geest des Heeren te ontvangen; die liefde doet hen Jezus woorden bewaren; die liefde prent Jezus beeld aldus in hunne harten in, dat zij later dit beeld te aanschouwen kunnen geven in hunne verkondiging. Niets hebben zij, dan een ontvankelijk hart, waarin Jezus de volheid Zijner gaven uitstorten kan.

Van slechts enkele dezer Apostelen zijn ons nadere bijzonderheden bekend. Simon, toegenaamd Petrus, wordt hier met nadruk „de eerste” genoemd; niet alsof hij een ambtelijken voorrang bekleedde, maar omdat hij, naar den aard van zijn vurig karakter, mogelijk ook door rijperen leeftijd, — van hem alleen is ons bekend, dat hij gehuwd was, — als van zelf zijne medediscipelen voorging, eerst in het belijden van den Christusnaam zijns Heeren, later in de eerste prediking van den Pinksterdag. Na hem, Johannes, de meest geliefde discipel, die het best zijnen Meester verstond; diens broeder Jacobus, de eerste bloedgetuige uit dezen kring (Hand. XII. 2.); Andreas, de wegwijzer van Simon tot Jezus; Bartholomeus, hier en elders met Filippus gepaard, méér dan waarschijnlijk dezelfde als Nathanael, maar om ons onbekende reden als „zoon van Tholomeus” (= Bartholomeus) vermeld; Thomas, door zijn tijdelijk ongeloof bekend; Mattheus, de tollenaar-evangelist; Jacobus, de zoon van Alfeus, Lebbeus en Simon Kananites, van wie niets anders dan hunne namen door de geschiedenis bewaard zijn. Zóózeer verdwijnen de discipelen bij den Meester vergeleken! Het nageslacht weet van hen nauwelijks iets anders

dan de namen! Maar hun stille, verborgen arbeid heeft intusschen uitgericht, waartoe zij gezonden waren; zij hebben de gemeente Gods gegrondvest, en in het boek des levens staan zij vermeld; in den hemel der heerlijkheid aanschouwen zij de vrucht van hunnen arbeid!

Eén naam alleen is er, die op deze lijst met zwarte kool geteekend staat: „Judas, Iskariot, die Hem ook verraden heeft.” Bij de roeping van dezen Judas staan wij voor eene verborgenheid. Dat Jezus zijn gemoedsbestaan niet van den aanvang af voorzien zou hebben, — het kan niet aangenomen worden, omdat Zijn blik de harten kende, en Hij niet van noode had, dat iemand Hem zeide wat in den mensch was (Joh. II. 25). En insgelijks, dat Jezus hem verkozen zou hebben, opdat hij verrader zijns Meesters zou worden, het is evenzeer ondenkbaar, wijl dan Jezus door zijne roeping oorzaak geworden zou zijn dier onvergefelijke zonde. Moesten we verklaring geven, de waarschijnlijkste zou ons dunken, dat Jezus, kennende de booze neiging in het hart van dezen mensch, daartegenover eenen heerlijken aanleg ontwaarde, en nu hem in den nauwsten omgang opneemt, opdat aan dezen mensch het krachtigst middel zou geschonken worden, waardoor het kwade van het goede overwonnen kon worden. Zou iets dezen geest behouden kunnen, dan kon dat alleen de hoogste bevoorrechting zijn; helaas! de versnading der grootste genade is hem geworden tot den ontzettendsten val! Wie een engel des lichts worden kon, hij is tot een duivel geworden!

X. 5—8. *Deze twaalf heeft Jezus uitgezonden, en hun bevel gegeven, zeggende: Gij zult niet heengaan op den weg der heidenen, en gij zult niet ingaan in eenige stad der Samaritanen; maar gaat veelmeer*

heen tot de verlorene schapen van het huis Israels.

En heengaande, predikt, zeggende: Het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen!

Geneest de kranken, reinigt de melaatschen, wekt de dooden op, werpt de duivelen uit. Gij hebt het om niet ontvangen, geeft het om niet.

Reeds is in vs. 1 vermeld, met welke macht Jezus Zijne afgezondenen uitrustte. Gelijk de Meester goedgevoelende het land doorging, zóó zouden ook zij zegenbrengend optreden. Die wondere werkingen moesten kracht bijzetten aan de verkondiging, die zij brachten; moesten de stompzinnige harten openen voor de goddelijke boodschap; moesten tegelijk op zinnebeeldige wijze aanduiden, welke de geestelijke uitwerking des Evangelies zou zijn. Want, in waarheid! dat Godswoord komt de onreine geesten verdrijven, die heerschappij voeren over den gevallen mensch; het komt de doodelijke krankheid der ziel genezen, waaraan Adams geslacht wegsterft. Laat vrij in den loop des tijds de uitwendige wonderwerking verdwijnen, die alleen het eerste optreden moest vergezellen; de eigenlijke, blijvende, geestelijke werking is een niet minder heerlijk wonder der goddelijke genade. Waar zielen worden bekeerd en wedergeboren, daar is wat beters dan eene genezing voor het korte tijdelijke leven; daar is redding voor de eeuwigheid, daar is eeuwige dankstof! — Mijn lezer, onderzoek uzelf: hebt gij daarvoor reeds persoonlijk te danken?

De opdracht, die de Heer aan Zijne uitgezondene discipelen geeft, is de prediking van het nabijgekomen zijn van het Koninkrijk der hemelen. Vroeger (bij IV. 17) hebben wij gezien, waarom Jezus spreekt van een nabij-gekomen zijn. Het is nog immer bezig te komen, al is het versche-

nen door de komst van den Koning. Het komt tot een iegelijk, die er de prediking van verneemt, met de opvoering om nu ook zelf een onderdaan te worden.

Die prediking moeten zij niet anders brengen dan tot de verlorene schapen van het huis Israels. Zij moeten niet gaan op den weg naar de landen der heidenen; en, wordt ook aangaande de Samaritanen een andere uitdrukking gebezigd, omdat hun *weg* hen meermalen door der Samaritanen land zou voeren, als zij van Galilea naar Judea, of omgekeerd, hadden te gaan, toch geeft het verbod om in hunne steden te gaan duidelijk te kennen, dat hunne prediking ook voor die Samaritanen niet bestemd was. Later, wanneer de goddelijke lankmoedigheid over Israel als volk zou uitgeput zijn, dan zou de ure der Heidenen slaan. Des Heeren eigen onderwijs toont, dat de uitsluiting der Heidenen slechts als eene tijdelijke bedoeld was; het verbod zelf duidt hier aan, dat de discipelen in den omgang met Jezus reeds zóóver waren gekomen, dat zij *zonder* dit verbod begrepen zouden hebben, de blijde boodschap aan *allen* te moeten brengen. Thans was het daarvoor de tijd nog niet. Israel is het aloude Godsvolk; Israel heeft de beloften ontvangen. Het heil is allereerst voor de kinderen des verbonds, het geslacht van Abraham (Gen. XVII. 7). De rechte weg zou geweest zijn, dat Israel zijn Messias geloovig en gehoorzaam had ontvangen, en dat daarna de volkeren waren komen deelen in Israels zegen. Die rechte weg is door der menschen zonde versperd; nu komt het Koninkrijk Gods langs een omweg; nu gaan de Heidenen vóór door de poort der hemelsche wedergeboorte, om aan het eind der eeuwen Israel tot jaloerschheid te verwekken.

Dat Israel, de kudde, waarvan Jehova de Herder is, (Ps. LXXX. 2) is nu eene verzameling verstrooide scha-

pen. Zij zijn van hunnen Herder afgeweken, al noemen zij zich nog naar Zijnen naam, en al geven zij hoog op van hunne gehoorzaamheid aan Zijne wet. Thans heeft de Goddelijke Herder Zijnen Zoon gezonden als Zijn vertegenwoordiger; thans moeten zij om Hem verzameld worden. Ach, wederom zal het zijn, gelijk God aan Jesaia (XLIX. 5) voorzegd had: „Israel zal zich niet verzamelen laten"! Ondank en vijandschap zal het antwoord op den goddelijken liefdearbeid zijn. Maar in die opzoekende trouw, die eerst aan de kinderen des verbonds het brood des levens reikt; in die lankmoedigheid, die het uiterste tot Israels redding beproeft, zal het blijken hoe God de waarmaker is Zijns woords, op Wiens beloften het menschedom veilig kan steunen.

Met prediking en wonderwerking moeten Jezus discipelen optreden; met eene prediking, die het heil verkondigt, maar tevens tot bekeering opwekt; en met eene wonderwerking, die de liefderijke en zegenbrengende bedoeling van dit optreden openbaart. Zij komen op last en in navolging van hunnen Heer, niet om te vragen, maar om te geven. En zóó getrouw moeten zij blijven aan het karakter hunner zending, dat zij voor al hunne gaven geen loon mogen ontvangen. „Gij hebt het om niet ontvangen; geeft het om niet." Ja, waarlijk! om niet hadden zij het ontvangen. Uit de volheid huns Meesters, uit Zijne eigene vrije beschikking waren die wondergaven en was die wondermare hun toegekomen. Geen eigen werk, geene eigene verdienste had hier iets aangebracht. Zoo mochten zij zich dan voor hunne gaven niet laten betalen, alsof die hun eigendom waren. Onbaatzuchtige uitdeelaars der genade Gods moesten zij zijn, die tot wie hen hoorden konden zeggen: „wij zoeken niet het uwe, maar u!" (2 Cor. XII. 14).

X. 9—15. *Verkrijgt u noch goud, noch zilver, noch kopergeld in uwe gordels; noch male tot den weg, noch twee rokken, noch schoenen, noch staf, want de arbeider is zijn voedsel waardig.*

En in wat stad of vlek gij zult inkomen, onderzoekt, wie daarin waardig is; en blijft aldaar, totdat gij daar uitgaat. En indien dat huis waardig is, zoo kome uw vrede daarover, maar indien het niet waardig is, zoo keere uw vrede weder tot u.

En zoo iemand u niet zal ontvangen, noch uwe woorden hooren, uitgaande uit dat huis of uit die stad, schudt het stof uwer voeten af! Voorwaar zeg Ik u: het zal den lande van Sodom en Gomorra verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan die stad.

Na de algemeene opdracht, die het doel hunner zending aangeeft, ontvangen de discipelen thans nadere voorschriften, hoe zij zich op hunne reis door de steden en vlekken van Palestina hebben te gedragen. Vooreerst, zij moeten zich niet voorzien van geld in hunne gordels, die gewoonlijk als bewaarplaatsen van geld door reizenden werden gebruikt. Wat zij noodig hadden, zouden zij op reis wel ontvangen. Om die zelfde reden moeten zij dan ook geen male (of koffer), en geene verscheidenheid van kleederen medenemen. Dit woord geeft dus nadere verklaring, hoe het voorschrift: „geeft het om niet!” moet worden verstaan. Winst mogen zij niet beoogen; de geestelijke gaven mogen zij niet uitdeelen om er aardsche schatten voor terug te ontvangen. Maar wat zij tot hun levensonderhoud, ter volbrenging van den opgelegden last behoeven, dat zal, in den weg der Goddelijke Voorzienigheid, hun geschonken worden door de dankbare liefde van hen, die zij met geestelijke zegeningen

hebben verrijkt. De algemeene regel is: de arbeider is zijn loon waardig. Dat geldt in het stoffelijke; dat geldt ook in het geestelijke. Wie het Evangelie bedienen, moeten van het Evangelie leven. Zoo lang zij op aarde zijn, hebben zij aardsche behoeften, die om vervulling vragen. Dit noodige nu, hetzij het, naar den aard der tijdsomstandigheden, meer of minder zij, dat moeten zij ontvangen om hun arbeid te kunnen verrichten.

Ten andere moeten Jezus discipelen, bij hun komen in eenige stad of eenig dorp, tijdelijke huisvesting zoeken bij een, die de eere waardig is, hen te ontvangen. Op den ingang, dien hun woord zal vinden, moet het van zelf van grooten invloed zijn, bij wien zij herbergen. Is dat een geacht, een eerwaardig man, dan werkt dat gunstig op de bewoners dier plaats; ja, voor hen zelve is van beteekenis, een vriendelijk te huis te hebben in de plaats, waar zij tijdelijk arbeiden, opdat zij daar nieuwe kracht mogen opzamen tot den moeitevollen arbeid.

Hebben zij zulk eene woning gevonden, dan moeten zij daar blijven, totdat zij die stad of dat dorp weer verlaten. Het zou kunnen zijn, dat later hunne prediking hun toegang verschafte tot aanzienlijker woning, waar overvloediger onthaal hun bereid was; toch mogen zij dan niet verwisselen, opdat het vooral duidelijk blijke, dat geen hebzucht hen drijft.

Zulk een huis hebben zij te zegenen met hunnen vrede-groet. Het „vrede zij u!” was in Israel de gewone begroeting, zeker tallooze malen gedachteloos uitgesproken, gelijk dat met zulke vaste formules gaat, ook onder ons: wie toch denkt er immer over na, wat het zegt, iemand eenen „goeden dag” toe te wenschen, of wel, zich zijn „dienaar” te noemen? Maar als in zulk een huis, waar de discipelen intrek namen, ontvankelijkheid bestond, dan zou hun vrede-

groet waarlijk vrede brengen. Vrede, — dat is, naar Israelietisch spraakgebruik, het inbegrip van allen zegen. Gods vrede zou dalen op het gezin, waaraan die vrede door Jezus discipelen toegewenscht werd, indien dat gezin inderdaad alzoo was als die discipelen meenden. Doch ook zelfs de gedachte, dat zij zich vergissen konden, behoefde hen niet terug te houden; in dat geval zou hun vrede tot hen weder keeren. Hun geestesstemming zou daardoor niet armer, neergedrukt worden; God zou in dit geval hun vergoeding schenken door vermeerdering van hun eigen vrede.

Met goddelijke boodschap treden zij op. Daarom, wie hen verwerpen zal, die zal zware schuld op zich laden. De landstreek, waar hun woord versmaad wordt, zal in den dag des gericht's zwaarder verantwoording hebben dan Sodom en Gomorra. Hoe kan dat zijn, waar toch om zoo gruwelijke zonde Gods oordeel over Sodom is gekomen? Het is, omdat de mate van schuld niet allermeeft door de afschuwelijkheid van het kwaad wordt bepaald, maar door de mate van het licht Gods, dat den zondaar bestraald heeft. Waar Jezus Evangelie komt, daar komt de hoogste Godsopenbaring: daarom maakt verwerping van dat woord den mensch allermeeft schuldig voor God. Wien veel gegeven is, van dien zal veel geëischt worden.

X. 16—18. *Ziet, Ik zende u als schapen in het midden der wolven; zijt dan voorzichtig gelijk de slangen, en oprecht gelijk de duiven.*

Maar wacht u voor de menschen; want zij zullen u overleveren in de raadsvergaderingen en in hunne synagogen zullen zij u geeselen. En gij zult ook voor Stadhouders en Koningen geleid worden om Mijnentwil, hun en den Heidenen tot getuigenis.

Heeft Jezus eerst aan Zijne discipelen aangekondigd, dat zij geen gewin door hun arbeid hebben te wachten, dat zij miskenning en verwerping zullen ontmoeten, — thans gaat Hij nog eene schrede verder, en kondigt hun vervolgingen aan. Wel zouden die vervolgingen niet aanstonds, niet *nu* op hunne tochten door Palestina tijdens het aardsche leven huns Meesters, hun deel zijn, maar terstond bij de eerste uitzending wijst Jezus aan, waar het op uitloopen zal, opdat zij vooraf zouden weten, wat zij gaan ondernemen; opdat zij de kosten zouden berekenen, eer zij den toren gaan bouwen. De Heer wil niet door overrompeling de menschen brengen tot Zijnen dienst; zij moeten niet later door de ervaring teleurgesteld worden.

Daarom stelt Hij hun aanstonds het gevaar voor oogen, dat hun wacht. Doch terstond, reeds in den eersten aanhef, spreekt Hij een woord, dat hen bemoedigen kan: „Ziet *Ik* zende u!” Dat woord „Ik” staat in den grondtekst met bepaalden nadruk. Het is, alsof de Heer daarmee zegt: Gedenkt er aan, dat Ik het ben, die u uitzend. Indien gij nu gelooft aan Mijne liefde, aan Mijne macht, aan Mijne wijsheid, zoo zult gij verzekerd zijn, dat de weg, dien gij betreden moet, de beste is, en dat gij in al uwen nood bescherming en uitredding zult ervaren. Gij hebt te gaan, omdat *Ik* u zend; zoo kunt gij u dan in alles op Mij, uwen Zender, verlaten.

Eerst nadat Hij alzoo op Zichzelven heeft gewezen, wijst Hij nu op het gevaar, dat zij tegemoet gaan. „Ik zend u als schapen te midden der wolven.” Weerloos treden zij op, met eene boodschap des vredes, — maar die boodschap wekt bittere vijandschap op. De afgedwaalde mensch wil zich niet tot God laten terugroepen: hij waant geroepen te worden tot slavernij, tot verlies van al wat het leven be-

geerlijk maakt. En waar hij nu zijne vijandschap niet aan God kan doen gevoelen, koelt hij zijne woede aan hen, die hem van God komen spreken. Gevaar dreigt de boden van Christus, waar zij aan eene afgefallen wereld het woord komen brengen, dat den hoogmoed kwetst, de aardschgezindheid bestraft.

In het midden dier wereld hebben zij te verkeerē, „voorzichtig als de slangen, oprecht gelijk de duiven.” Het eerste gedeelte dier vermaning is menigmaal misverstaan. Men heeft er een vrijbrief in gezocht om listig, met zoogenoemde slimme berekeningen, de zaak van het Godsrijk te dienen. Alsof het Rijk van licht en waarheid zulke middelen gebruiken kon! alsof het door zulke dingen niet veel meer geschaad dan gebaat werd! Het is er wel verre af, dat de Heer dat aanbevelen zou. We hebben te blijven bij hetgeen de Heer in de slangen ten voorbeeld stelt, niet andere eigenschappen der slangen daarbij te halen. Indien iemand zegt: wees arbeidzaam als de mier; wees vlijtig als de bij! dan is dat geen gebod om, als de mier, alles te vernielen, of als de bij, te wonden wie u nabij komt. Alzoo ook hier. Alleen de *voorzichtigheid* der slangen wordt aangeprezen. Zoo de slang zich uit hare veilige wijkplaats begeeft, neemt zij waar of er gevaar dreigt, en wacht dan gunstiger oogenblik af om te voorschijn te komen. Zóó nu moeten Jezus discipelen zich niet roekeloos in gevaar begeven. Op den weg van plicht en roeping zijn er reeds zoo vele gevaren, dat zij die niet behoeven te vermeerderen door een nalaten van noodige voorzichtigheid. Natuurlijk kan niet voor de afzonderlijke gevallen opgegeven worden, waar de grens is, die wijze voorzichtigheid van onmannelijke vreeze scheidt; voor die bijzondere gevallen moet de Geest des Heeren aan de Zijnen de ware

wijsheid leeren. Genoeg is het, dat zij vernemen, hoe er niet van hen geëischt wordt dat zij het gevaar zullen opzoeken, maar dat zij het te vermijden hebben waar zij kunnen.

Daarnaast nu wordt de andere vermaning gesteld: weest oprecht gelijk de duiven. Het woord van den grondtekst beteekent eigenlijk: zuiver, ongeschonden. Gelijk de duif alle onreinheid mijdt, gaat zoo ook gij door de onreine wereld heen, zonder er door bevlekt te worden. Bewaart uw karakter als kinderen des lichts; neemt van de wereld, in welker midden Ik u zende, de eigenschappen niet over! Zoo dan: weest voorzichtig, — maar koopt uwe veiligheid niet door der wereld gelijkvormig te worden!

Na die gedragslijn aangewezen te hebben, komt Jezus nu nog eens terug op wat hun van de menschen te wachten staat. Zij zullen het niet laten blijven bij plotseling opwellende vijandschap; zij zullen Jezus discipelen overleveren, als waren zij misdadigers. Merkwaardig! zij, die aan de ordeningen Gods zich onderwerpen, en die handhaven op ieder gebied, zij juist worden, als de rustverstoorders, als de omverwerpers der orde, aangeklaagd. In de Synagogen zullen zij worden gegeeseld door de geestelijke overheid, en als verbrekers van de maatschappelijke orde zullen zij voor stadhouders en koningen gesteld worden. Doch dit alles zal geschieden „hun tot eene getuigenis”. Juist door wat zij lijden zullen voor de zaak van Jezus, zullen zij een krachtig getuigenis afleggen voor Zijne heerlijkheid. Immers, daaraan zal te zien zijn, hoe groot de liefde moet wezen, ter wille waarvan zulke offers gebracht worden. „Martelaar” en „getuige” — het is in de oorspronkelijke taal des N. Verbonds één zelfde woord. Het lijden der gemeente van Christus, — *dat* is het wat haar uitgebreid, wat zielen voor Jezus gewonnen heeft.

X. 19—22. *Doch wanneer zij u overleveren, zult gij niet bezorgd zijn, hoe of wat gij spreken zult; want het zal u in die ure gegeven worden, wat gij spreken zult. Want gij zijt het niet, die spreekt, maar het is de Geest uws Vaders, die in u spreekt.*

En de eene broeder zal den anderen broeder overleveren tot den dood, en de vader het kind, en de kinderen zullen opstaan tegen de ouders, en zullen hen dooden. En gij zult van allen gehaat worden om Mijnen naam; maar die volstandig zal blijven tot het einde, die zal zalig worden.

Bij de verantwoording, die Jezus discipelen moeten afleggen, zullen zij niet aan zichzelf overgelaten zijn. Daarom hebben zij zich niet te ontrusten over den vorm („hoe?”) of den inhoud („wat?”) van hetgeen zij spreken zullen. Inhoud en vorm beide wordt hun geschonken, op het oogenblik, dat zij het behoeven. — Slechts als een voorbeeld, waartoe men komt, als de woorden des Heeren uit hun verband worden gerukt, wijzen wij er op, dat men in deze woorden eene aanbeveling heeft willen zien van een onvoorbereid optreden voor de gemeente des Heeren, eene handelwijze, die van geringschatting van het heilige blijkt geeft onder schijn van bijzonder geestelijke gezindheid. Voorwaar! niet tot dekmantel der traagheid dient dit woord des Heeren, gesproken om te bemoedigen wie voor vijandige rechters worden geroepen. Dan, als geene voorbereiding mogelijk is op de beschuldigingen, die ingebracht, op de strikvrage, die gedaan zullen worden, dan ontruste Jezus discipel zich niet: hij zal ervaren onder hoogere leiding te staan. De Geest Gods zelf zal in en door hem spreken; de Geest, die overtuigt wie uit de waarheid zijn, en Wiens

woord eene reuke des doods wordt, voor wie de waarheid moedwillig wederstaan.

Even als de Heer met Zijn: „Ik zende u!” vooraf den schrik had weggenomen van de gevaren, die Zijne gezanten tegemoet gingen, zóó stelt Hij ook hier deze bemoediging, eer Hij nu verder gaat wijzen op de algemeene vijandschap, die hen wachtte. De natuurlijke banden des bloeds zullen verbroken worden door de vijandschap, die de naam van Jezus opwekt. Broeders zullen tegen broeders, ouders tegen kinderen en kinderen tegen ouders opstaan. Dat valt pijnlijker nog dan alle vervolging door geestelijke of wereldlijke rechtbanken. Van waar die vijandschap, opgewekt door den liefelijken Heilandsnaam? Het is, omdat de verkondiging zelve van een Verlosser heenwijst op den verloren toestand des menschen; het is, daarenboven, omdat het Koninkrijk, dat Hij komt stichten, overgave van het hart en toewijding van het leven eischt. Zulke verkondiging stoort den eigengemaakten vrede, en roept tot eene keuze, waarbij gebroken moet worden met alles, wat tot hiertoe dierbaar was aan het hart. Dat is de eigenlijke reden, dat is de diepste grond dier vijandschap, die het Evangelie, reeds in zijn eerste optreden, opwekte. Maar het spreekt wel van zelf, dat dit niet aldus uitgesproken werd. Onder Israel had men voor zijne vijandschap een voorwendsel in zijne gehechtheid aan de voorvaderlijke wet, aan den alouden eeredienst; onder de Heidenen in den eerbied voor de goden, of in de zorg voor de rust van den staat. Daar is in het menschelijk hart nog immer overgebleven een zich schamen voor de zondelust, vandaar een zoeken van voorwendsels; maar op den bodem van dat hart ligt intusschen de onwil om zich te voegen naar de roepstem des Heeren.

Zoo bang, zoo pijnlijk zal die vervolging Zijnen disci-

pelen vallen, dat de Heer noodig keurt op de aankondiging eene aansporing tot standvastigheid te doen volgen. „Wie volstandig zal blijven tot het einde, die zal zalig worden.” Op volharden komt het aan, op staande blijven tot het einde, — want, Gode zij dank! er *komt* een einde aan de macht en het geweld dezer wereld. Wat zij kan, dat kan zij slechts voor een tijd. Alleen het Koninkrijk Gods is eeuwig. Zoo dus de onderdanen dezes Rijks slechts volhouden, en zich niet laten afrukken van hunne vastigheid, dan aanschouwen zij, dat alle instrument, dat tegen hen bereid wordt, niet zal gelukken. Het uiterste wat de vijandschap der wereld vermag is, het lichamelijk leven te dooden. Maar ook dáár doorheen, wordt, wie volhardt, zalig, dat is: gered; gered uit het verderf, gered van het lijden; overgevoerd in eene zaligheid, hier slechts van verre vermoed, en heerlijk vergoedende in eeuwige winst, wat hier verloren en opgeofferd was. Vertwijfele niet, wie Jezus toebehoort: Zijns is het Rijk, en Hij regeert in eeuwigheid!

X. 23. Wanneer zij u dan in deze stad vervolgen, vlucht in de andere; want, voorwaar zeg Ik u: gij zult uwe reis door de steden Israels niet geëindigd hebben, of de Zoon des menschen zal gekomen zijn.

Gestadig door vervolging bedreigd en geplaagd, hebben Jezus afgezanten hun arbeid niet op te geven, maar dien, waar zij uit de eene plaats verdreven worden, in de andere voort te zetten. Het martelaarschap hebben zij nooit en nergens op te zoeken; de uitbreiding van het Rijk des Heeren moet hun voornaamste zorg zijn. Wordt hun het leven ontnomen, dan hebben zij hun taak volbracht, en

hun Heer zal voor andere boden zorgen; doch zoo lang zij kunnen hebben zij te arbeiden aan de opgelegde taak.

Die vermaning tot volharden wordt aangedrongen door wat er volgt in de tweede helft van dit vers. Klaarblijkelijk dient dit, om tot spoed aan te manen. Maar wat wordt met dit „komen van den Zoon des menschen” bedoeld?

Men heeft er op gewezen, dat de Heer Zijne discipelen slechts voor zich uitzond, om daarna zelf op den toebereiden akker het zaad te strooien. Dit achterna reizen des Heeren zou echter wel niet zoo plechtig aangekondigd zijn, als hier met het: „Voorwaar, Ik zeg u!” geschiedt. Daarbij, de aankondiging van de vervolgingen, die hen wachtten, had gewis op deze evangelieverkondiging tijdens het leven huns Meesters, op deze proefreis, gelijk men die zou kunnen noemen, geene betrekking; derhalve kan ook niet wat hier volgt, met die eerste reis in verband worden gebracht.

Te denken aan het komen van den Zoon des menschen tot het oordeel ten jongsten dage zou meer in overeenstemming met het Bijbelsch spraakgebruik zijn. Toch kan ook dit niet bedoeld zijn, omdat er van de „steden Israels” wordt gesproken, derhalve van den tijd, waarin Israel nog zijn eigen land bewoont.

Zoo hebben wij dan hier te denken aan dat andere „komen” des Heeren, dat van de komst ten laatsten oordeel de voorafbeelding is, namelijk Zijn komen in het gericht over Israel, bij de verwoesting van Jeruzalem. Later, in Mt. XXIV en XXV, zullen wij overvloedig gelegenheid vinden om op te merken, hoe dat gericht over Israel beeld is van het jongste gericht, zoodat de beschrijving der beide oordeelen vaak in één vloeit. Hier in Matth. X heeft de Heer kennelijk *dit* komen bedoeld. Dat moet de discipelen aansporen in hun ijver, trots alle vervolging: de tijd is

slechts kort; het oordeel over Israel genaakt; de spanne tijds der genadebezoeking moet dus ijverig worden gebruikt!

X. 24. 25. *De discipel is niet boven den Meester, noch de dienstknecht boven zijnen heer. Het zij den discipel genoeg, dat hij worde gelijk zijn Meester, en de dienstknecht gelijk zijn heer. Indien zij den heer des huizes Beëlzebul hebben geheeten, hoeveel te meer zijne huisgenooten!*

Nog van eene andere zijde dringt de Heer bij Zijne jongeren aan op een moedig en geduldig dragen der vervolgingen, die hen wachten. Hun Heer en Meester zelf is met vijandschap ontvangen. Dat begon zich nu reeds te toonen; dat zou in de toekomst nog vreeselijker openbaar worden. Welnu! kunnen zij dan meenen, een ander lot te zullen hebben? „Zal de knecht op rozen treden, waar zijn Heer de doornen droeg? over lichter lijden klagen, waar men Hem met vuisten sloeg?” Boven den Meester gaat de discipel niet uit; zijne hoogste eer moet zijn, Hem gelijk te wezen. Door lijden tot heerlijkheid gaat de Meester; daar is voor den discipel geen andere weg!

Hoe de Meester ontvangen wordt, het blijkt daarin, dat Hij Beëlzebul wordt genoemd. Die naam is eene verbastering van den naam Baäl Zebub, die in 2 Kon. I. 2 als naam van een Filistijnschen afgod voorkomt, en „God of heer der vliegen” beteekent, aanduidende, dat aan hem de heerschappij over deze landplaag toegekend werd. De naam van den heidenschen God was voor Israel tot een naam van Satan geworden, maar tegelijk, om de verachting nog duidelijker uit te drukken, in: Beël-zebul, d.i. „slijk-god” veranderd.

Wordt dus Jezus Beëlzebul genoemd, het wil zeggen,

dat men Hem Satan noemt. Bitterder kon de haat zich wel niet uiten. Als dit dan Hem wedervoer, hebben dan niet de zijnen hetzelfde te verbeiden? Ja, de Heer drukt zich nog sterker uit door te zeggen: „hoe veel te méér zijne dienstknechten!” Immers, tegenover Hem, den vlekkeloos Heilige, is deze haat eene boosaardigheid zonder eenigen schijn van recht. In Hem is niets, dat Hem verweten kan worden; geen gebrek, hoe gering ook, waarvan de vergrooting voorwendsel tot veroordeeling zou kunnen geven. Maar Zijne discipelen zijn zondige menschen. Naast al het goede, dat zij mogen bezitten, staan opwellingen des kwaads, karaktergebreken en zondige hebbelijkheden. De wereld zal die slechts breed hebben uit te meten, daarop nadruk te leggen, met voorbij zien van het nieuwe levensbeginsel, om hen van allerlei kwaad te kunnen beschuldigen. Maar in de ervaring van dat alles mag het hun tot heerlijken troost zijn, dat dit alles hun geschiedt, omdat zij Jezus toebehooren. Zij zouden niet, als Hij, verworpen worden, indien er niet iets van Hem in hen was. Hadden zij alleen die zonden en gebreken, zonder die levensgemeenschap met Jezus, de wereld zou er vergoelijkend over heen zien; de Overste dezer wereld zou hun geene moeite aandoen, omdat hij hen dan als zijne onderdanen zou erkennen. Dat zij lijden, dat zij gesmaad en vervolgd worden, het mag hun eene verzegeling zijn, dat zij het eigendom zijn van Jezus!

X. 26—28. *Vreest dan hen niet, want er is niets bedekt, hetwelk niet zal ontdekt worden, en verborgen, hetwelk niet zal geweten worden.*

Hetgeen Ik u zeg in de duisternis, zegt het in het licht; en hetgeen gij hoort in het oor, predikt dat op de daken.

En vreest niet voor degenen, die het lichaam dooden, en de ziel niet kunnen dooden; maar vreest veelmeer Hem, die beide, ziel en lichaam, kan verderven in de hel.

Nog eene andere bemoediging voegt de Heer aan het reeds gezegde toe. Al wat in donker, in de stilte geschiedt, wordt eenmaal openbaar. Hun eigen, vaak voor der menschen oog verborgen lijden, en de listen en lagen hunner vijanden, — het komt alles aan het licht in den grooten dag des gericht. Dan wordt terecht gebracht wat in dit aardse leven verward, en van de rechte plaats geschoven was; dan komt er een klaarlijk waarneembaar verband tusschen godsvrucht en zaligheid, tusschen goddeloosheid en ellende. Laat het dan nu vaak hun tot geloofsbeproeving zijn, dat zij zoo moeilijke wegen betreden moeten, terwijl het den schijn heeft, alsof er geen God is, die zich inlaat met de daden der menschen, — de groote dag komt, welks licht alle nevelen verdrijft!

De gedachte aan die toekomst moet vrijmoedigheid geven tot een open en vrij verkondigen van het woord des Koninkrijks. Dat woord wordt bespot en tegengestaan, — maar eenmaal zal het blijken het Godswoord te zijn, waarnaar de wereld gericht wordt. Verkondigt het dan zonder schroom, roept Jezus zijnen jongeren toe. „Wat Ik u zeg in de duisternis, zegt dat in het licht; hetgeen gij hoort in het oor, predikt dat op de daken.” Dat wil geenszins zeggen, dat Jezus hun eene geheimleer mededeelde, onderscheiden van Zijn onderwijs aan de schare. Zelf heeft Hij bij Zijne gevangenneming verklaard aan den Hoogepriester: „Ik heb vrijuit gesproken tot de wereld; Ik heb allen tijd geleerd in de Synagogen en in den Tempel, waar de Joden van alle

plaatsen samenkomen, en in het verborgen heb Ik niets gesproken" (Joh. XVIII. 20). Daar was tusschen Zijn openlijk spreken, en Zijn spreken in den discipelkring, geen verschil. Alleenlijk lag het in den aard der zaak, dat in dien beperkten kring het onderwijs uitvoeriger zijn moest. Van zelf lag het zwaartepunt van Jezus leerende werkzaamheid in die vorming Zijner discipelen. Welnu! Zóó weinig is dit eene geheimleer geweest, dat zij dit in de afzondering gehoorde niet aan een afgesloten kring moeten toevertrouwen, maar als van de daken prediken. Die uitdrukking wijst op de meest mogelijke openbaarheid. De platte daken van het Oosten leenden er zich toe, om van daar het volk toe te spreken, maar wie dat deed moest het doen met luider stem, voor allen dus verstaanbaar. Vrijuit hebben zij de boodschap huns Meesters te brengen, onbekommerd om den tegenstand, dien ze opwekt; ze mogen onbeschroomd arbeiden, omdat zij den grooten dag des gericht's te gemoet gaan, die alles in de rechte verhouding zal brengen.

Gewis! Zij zullen vijandschap ondervinden; maar die vijandschap kan hun geene werkelijke schade brengen. Hunne tegenstanders kunnen niet verder gaan, dan het lichaam dooden! Het ergste wat de mensch zich denken kan, het leven verliezen, komt door deze uitdrukking des Heeren in zoo gansch ander licht te staan. Het is maar een dooden van het lichaam! 't Is maar het afdoen van een omhulsel; 't is het wegnemen van wat wegvallen moet, om het innerlijke tot volle ontwikkeling te brengen. Erger kunnen zij niets doen, — dan eene daad, die u vrijmaakt en verlost! Zij hebben geene macht over de ziel; uw eigenlijk wezen moeten zij onaangeroerd laten.

Vreest hen niet, — „maar vreest veelmeer Hem, die beide, ziel en lichaam kan verderven in de hel." Er zijn er,

die dit opvatten als van Satan gezegd. Ware dat het geval, dan zou dit de éénige plaats in de Schrift zijn, waar geleerd werd den Satan te vreezen. Doch daarenboven, het zou geene tegenstelling van het voorafgaande zijn, omdat de vijandschap die tegen Jezus discipelen bestaat, toch uitwerking is van den invloed des Boozen op de kinderen der wereld. De tegenstelling wijst er op, dat hier God wordt bedoeld. Vreest niet de ongunst der wereld, — maar vreest, God te mishagen. De wereld kan slechts het lichaam dooden; God kan het eeuwig verderf over u brengen. O zeker! die vreeze is niet de hoogste drangreden tot het dienen van God. Sterker drang is in de liefde des Vaders gelegen, die de ziel tot zich aantrok en beweldadigde met hemelsche gaven. Het is dan ook alleen in tegenstelling met de vroeger genoemde vreeze, dat Jezus hier op wijst. 't Is of Hij zeggen wil: als de vrees uw handelen zal besturen, laat het dan niet die dwaze vreeze zijn, voor wie in den grond u niet kunnen schaden; laat het dan de vrees zijn Hem te mishagen, Wiens almacht over u een eeuwig verderf brengen kan!

X. 29—31. *Worden niet twee muschjes om een penningsken verkocht? En niet één van deze zal op de aarde vallen zonder uwen Vader; en ook uwe haren des hoofds zijn alle geteld. Vreest dan niet; gij gaat vele muschjes te boven.*

Tot God hebben zij op te zien met eerbiedig ontzag, — maar tegelijk, op God mogen zij zich verlaten met kinderlijk vertrouwen. Dat geeft de Heer in de nu volgende woorden te kennen. Hij wijst op de zorg Gods voor de vogelen des hemels, om Zijnen discipelen toe te roepen: die God zal zorgen ook voor u!

Het is bepaaldelijk op de geringheid, op de onbeduidendheid van deze voorwerpen van Gods zorg, dat Jezus de aandacht vestigt, als Hij zegt: „Worden niet twee muschjes verkocht om een penningsken?” Ze zijn bij de menschen zoo weinig in tel, dat men er twee verkrijgt voor het nietigste muntstuk. Toch valt niet een enkel van die muschjes dood op de aarde, zonder den wil Gods; Hij bewaart, Hij voedt ze. Ja, om nog sterker uit te drukken, hoe God zelfs met het allerkleinste zich inlaat: de haren uws hoofds zijn alle geteld.

Alles, zonder eenige uitzondering, ook het allernietigste, staat onder het bestuur der voorzienigheid Gods. Zóó moest het zijn, of er zou in het geheel geene voorzienigheid wezen, daar toch groot en klein ten nauwste aaneen is geschakeld. Daar is niets zoo zwaar om te gelooven als dit, in eene wereld, waarin wij van raadselen en duisternissen omringd zijn; waarin onze eigene wijsheid telkens de dingen anders zou willen zien geschieden; waarin het lijdend hart gedurig vraagt: waartoe kan dat goed zijn? Daarom is deze stellige verzekering des Heeren voor ons van zoo onschatbare waarde. Wij zien niet altijd, in verrassende en heerlijke uitkomst, in uitreddingen en zegeningen, dat God regeert, — maar wij gelooven het, omdat Hij het ons zegt, die niet liegen kan. Gelijk wij onze vastheid voor de eeuwigheid op Jezus hebben te bouwen, alzoo ook onze rust en kalnte voor den tijd van dit aardse leven. Wat God doet verstaan wij vaak niet, — maar dat Hij regeert, en dat alle dingen geschieden naar Zijnen raad, — dat is ons tot onuitsprekelijken troost. Want die almachtige Albestuurder heeft zich in Christus als onze Vader geopenbaard. Ook hier spreekt Jezus van Hem als van onzen Vader. Uw Vader zorgt voor de muschjes, — vreest dan niet; gij gaat

vele muschjes te boven! Hij, die ook over het kleinste waakt, Hij zal zorgen voor u, die Hij tot Zijne kinderen maakte!

Wij hebben het verband niet voorbij te zien, waarin deze heenwijzing op de zorg van Gods voorzienigheid voorkomt. Het is aan de discipelen, die Hij uitzendt, aan wie Hij opdraagt het Evangelie des Koninkrijks te verbreiden, dat Jezus deze verzekering geeft. Hij ontheft van zorg en bekommernis voor de aarde, opdat er kracht en moed zijn zou tot den geestelijken arbeid. De heilige onbezorgdheid in aardse dingen heeft dáár slechts recht van bestaan, en kan dáár slechts waarlijk worden gevonden, waar de ziel vervuld is met de eeuwige dingen, waar haar streven en arbeid gericht is op de verheerlijking Gods. Ook wat daar volgt, herinnert ons aan dit verband.

X. 32. 33. Een iegelijk dan, die Mij belijden zal voor de menschen, dien zal ook Ik belijden voor Mijnen Vader, die in de hemelen is.

Maar zoo wie Mij verloochend zal hebben voor de menschen, dien zal ook Ik verloochenen voor Mijnen Vader, die in de hemelen is.

In de voorafgaande opdracht aan Zijne afgezonden spreekt de Heer over het prediken van het Koninkrijk Gods; hoe spreekt Hij dan nu hier over het belijden van Hem? Het prediken van Gods Koninkrijk is in het wezen der zaak niets anders, dan Jezus belijden. Want, dat er van een Koninkrijk sprake kan zijn, het is, omdat verkondigd kan worden: de Koning is verschenen! Dat God met de menschen in zoo nauwe gemeenschap wil treden om zondaren op te nemen als onderdanen Zijns Rijks, het is, omdat Hij

Zijnen Zoon gezonden heeft om hun Redder, hun Hoofd en Heer te zijn. Te erkennen, dat Jezus die van God Gezondene is; van Hem te spreken, en tot Zijne gemeenschap te roepen, dat is het Koninkrijk Gods uitbreiden. Jezus te erkennen als Gods Gezondene, — dat is Hem belijden. Wie Hem belijdt, spreekt uit dat hij in Hem den Christus ziet, en tevens, dat hij zelf Hem toebehoort. In ondeelbare eenheid is hier het inzicht des gemoeds en de overgave van den wil vereenigd. Wie dat doet, stelt zich aan de zijde van Jezus, en stelt zich dus tegenover die allen, die Hem miskennen en verwerpen. Want het belijden moet „voor de menschen” geschieden. Het is, zoo het waarlijk belijden zal zijn, de uiting van die erkenning van Jezus heerlijkheid met het hart; maar die uiting is van die erkenning het noodzakelijk uitvloeisel. Het kan niet zijn, dat wie waarlijk gelooft, ook niet tevens belijden zou. Ook hier geldt: uit den overvloed des harten spreekt de mond. En daarbij, al denken wij bij „belijden” het eerst en het naast aan het getuigende woord, deze vorm van belijden is toch de éénige niet. De gansche levensrichting eens menschen, zijn doen en laten in de gewone omstandigheden en verrichtingen van het leven, maakt openbaar, of hij in Jezus den Christus Gods heeft erkend. Want wie dat doet, die buigt voor Zijn gezag, en die steunt op Zijn woord; die laat zich besturen door wat Jezus als doel des levens hem voorhoudt. Ook zonder dat de lippen spreken, getuigt het gedrag van de keuze, die er leeft in het diepst des gemoeds.

Dat belijden in woord en werk, waardoor alléén het Koninkrijk Gods uitgebreid kan worden, dat komt te staan op die vijandschap en die vervolging, waarvan de Heer in het voorafgaande gesproken heeft. Maar tot bemoediging en vertroosting verzekert Hij nu: wie Mij voor de men-

schen belijdt, dien zal Ik belijden voor Mijnen Vader, die in de hemelen is. Dit belijden door den Heer verklaart zich door het menschelijk belijden. Wie op aarde Jezus belijdt zegt: Dezen Jezus erken ik voor mijn Heer, en Hem be hoor ik toe. Alzoo nu zal de Zoon zeggen: Deze arme zondaar is de Mijne, Ik erken hem als lid van Mijn lichaam!

Welk eene toezegging dan, is in deze belofte gegeven! In den grooten dag des gericht, als de boeken worden geopend; als alle menschelijk werk bevlekt en doemwaardig zal worden bevonden; als ieder steunsel wegzinkt, elke zelfbegoocheling wijkt; als het geweten aanklaagt en veroordeelt, — te hooren van de lippen des eeuwige Gezegenen: Deze is de Mijne! Door Jezus te worden beleden, dat is verlost, gered, voor eeuwig behouden te zijn! Hoe zinkt, bij de heerlijkheid van dit uitzicht, het lijden in het niet, gedragen in het korte aardse leven, ter wille van het belijden Zijns Naams!

Tot diezelfde discipelen, die Hij tot belijden vermaant, spreekt de Heer over het oordeel, dat op de verloochening volgt. Want alleen discipelen kunnen verloochenen. Jezus verloochenen is: spreken of doen alsof men Hem niet kent. Wanneer nu een wereldling van Jezus zegt: Ik ken Hem niet! dan verloochent hij Jezus niet; dan spreekt hij de waarheid. Doch als een mensch de heerlijkheid van Jezus erkend en Hem als Redder aangeroepen heeft, en hij wil dat nu niet weten voor de menschen, maar stelt zich aan, door woord of werk, alsof hij niets met Jezus te doen heeft, — dan verloochent hij Hem. Zóó heerlijk nu als de belofte is, aan het belijden gegeven, zóó ontzaglijk is ook de bedreiging aan het verloochenen verbonden: „Ik zal hem ook verloochenen voor Mijnen Vader, die in de hemelen

is." Wie Mij niet heeft willen kennen, toen het onder de menschen gevaar opleveren kon, Ik zal tot hem zeggen in den dag des gericht: Ik ken u niet! — God beware een iegelijk onzer voor dat ontzaglijk oordeel!

X. 34—39. Meent niet dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde. Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard; want Ik ben gekomen om den mensch tweedrachtig te maken tegen zijnen vader, en de dochter tegen hare moeder, en de schoondochter tegen hare schoonmoeder. En zij zullen des menschen vijanden worden, die zijne huisgenooten zijn.

Die vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig, en die zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig. En die zijn kruis niet op zich neemt, en Mij navolgt, is Mijns niet waardig.

Die zijne ziel vindt, zal ze verliezen; en die zijne ziel zal verloren hebben om Mijnentwil, zal ze vinden.

Gedurig heeft de Heer, bij deze uitzending Zijner discipelen, van lijden en vervolging gesproken, die hun te wachten stonden. Dat kon in hun gemoed bevreesdheid wekken. Was het dan niet een Evangelie, dat Hij hen liet verkondigen, een Evangelie, welks liefelijkheid in Jezus eigene redenen zoo duidelijk aan het licht getreden was? Daarom keurt de Heer noodig, hun nog eens opzettelijk te zeggen, dat zij zich niet vleien moeten met ijdele verwachting. „Meent niet, dat Ik gekomen ben, om vrede te brengen,” — eigenlijk staat er: „te werpen” — „op aarde, maar het zwaard.”

Maar hoe? Is dan het doel van de zending des Zoons niet door de Engelen bezongen met het lofied: „Vrede op

aarde?" Voorzeker. Alleenlijk, hier moet onderscheid worden gemaakt tusschen het einddoel en de naaste uitwerking. Het einddoel is vrede; vrede met God, vrede onder de menschen. Maar dat einddoel kan in eene zondige wereld niet anders worden bereikt, dan langs een weg van strijd. Het goddelijk leven kan zich niet openbaren, zonder dat het tegengoddelijk streven er zich met alle kracht tegen verzet, en het poogt te dooden. Daarom is de eerste uitwerking strijd, en in zooverre, tot bereiking van het einddoel, die strijd noodzakelijk is, kan Jezus zeggen, dat Hij gekomen is om dien aan te brengen. Gelijk het in het Paradijs voor den gevallen mensch eene belofte, en niet eene bedreiging was: „Ik zal vijandschap zetten," — zoo ligt er nu ook in dien strijd, als middel tot den vrede, een zegen. De Heer komt op aarde niet den vrede, maar het zwaard „werpen." De vrede kan op aarde niet „geworpen" worden; zij kan slechts aangebracht worden langs den smartelijken weg van Gethsemané en Golgotha, en toegeëigend worden in een weg van dulden en dragen. Wat op aarde „geworpen" wordt, als eerste, naaste uitwerking van de komst van den Zoon Gods, dat is strijd, lange en bange strijd door de worsteling van de duisternis tegen het licht. Zelfs de nauwste aardsche banden zullen verbroken worden door dat nieuwe levensbeginsel, dat op aarde aangebracht is. De Heer komt hierop nog even terug, (vergelijk vs. 21), omdat dit het allerzwaarste, het pijnlijkste is, wat om Zijns naams wil geleden kan worden. Zalig het huis, waar echtgenooten, ouders en kinderen in gemeenschappelijke liefde tot den Heer zijn vereenigd; menig leed, menig gemis is gemakkelijk te dragen, zoo maar het geloof in Hem de band is, die de leden des gezins verbindt. Maar waar gekozen moet worden tusschen den Heer, en de allernauwste en innigste

banden; waar Hij niet gediend en beleden kan worden dan ten koste van de liefde van vader of moeder, van vrouw of kind, — daar mag het hart niet aarzelen: „wie vader of moeder lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig, en wie zoon of dochter lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig!”

Wie moet Hij zijn, die alzoo spreken kan! Welk aard-sche leeraar, welk profeet Gods zelfs, zou zulk een eisch kunnen stellen? De band tusschen ouders en kinderen is van God gelegd, en is zóó heilig, dat geen mensch zich daar tusschen mag stellen. Hij alleen, die één is met den Vader, God geopenbaard in het vleesch, kan zulk een eisch doen hooren. Voorwaar! in eene uitspraak als deze blinkt dezelfde heerlijkheid door, als die in het vierde Evangelie wordt toegekend aan het Woord, dat in den beginne was, dat bij God en zelf God was.

De Heer heeft uitgesproken, dat Zijne komst op aarde strijd aanbrengt. Tweedracht, scheuring komt er, zelfs daar waar de nauwste banden bestaan. Maar nu volgt niet, zooals men zou kunnen verwachten: Wie het zwaard niet neemt, en voor Mij strijdt is Mijns niet waardig! Er volgt: „Wie zijn kruis niet op zich neemt, en Mij navolgt is Mijns niet waardig.” Niet tot strijden, maar tot lijden roept de Heer de Zijnen. Of liever nog: door te lijden en te sterven zullen zij strijden voor Zijne zaak, en de overwinning behalen. Daar is geen andere weg, die tot heerlijkheid voert, dan de weg des lijdens. Dien weg gaat de Koning; dien weg moeten ook Zijne onderdanen gaan. De Koning betreedt dien, opdat Hij als het heilige Godslam de schuld der overtreders zou dragen en wegnemen; de onderdanen moeten dien betreden, opdat zij gelouterd zouden worden en alzoo toebereid voor de goddelijke heerlijkheid.

Het lijden, dat de Heer den Zijnen doet te gemoet zien, drukt Hij uit door het beeld van „kruis dragen.” Het kon, ook vóór Zijn eigen kruisdood, niet onverstaanbaar zijn voor Zijn hoorders. Hoe vaak hadden zij reeds menschen kunnen zien, door het strenge en wreede Romeinsche recht tot den dood der misdadigers veroordeeld, die het foltertuig, waaraan zij sterven zouden, zelve naar de strafplaats moesten slepen! Welnu! Wat die ellendigen gedwongen doen, dat moeten Jezus discipelen gewillig doen. Zij moeten hun kruis „opnemen.” Zij moeten willen lijden, wat hun, als Jezus discipelen, te dragen opgelegd wordt. Wat er kracht toe geeft, wordt uitgedrukt in wat de Heer er aan toevoegt: „en Mij navolgt.” De discipel betreedt zijnen lijdensweg niet alléén. Hij volgt Jezus na; hij gaat in het spoor, dat zijn Meester hem wijst; hij wordt onzichtbaar gesteund door den machtigen Helper, die, zelf in het lijden beproefd geweest zijnde, weet wat daar noodig is.

Zonder dat gewillig kruisdragen, zijt gij Mijns niet waardig, zegt de Heer. Zonder dat verdient gij den eernaam niet van Mijne discipelen te zijn. Voorwaar! de Heer misleidt de zielen niet! Hij zegt vooraf, wat er te wachten staat. Maar dat Hij tot zulke zelfverloochening roepen kan, het is, omdat Hij zulke schatten van genade heeft te geven. Zóó groot, zóó rijk is Zijne liefde, dat een Apostel, na heel een leven, in dit kruisdragen doorgebracht, kan betuigen: Zijne geboden zijn niet zwaar!

Indien gij uwen Heiland volgen zult, o mijn Broeder of Zuster! reken dan vooraf op zelfverloochening en lijden. Geen uitwendige marteldood is thans meer aan het belijden van Jezus verbonden. Maar altijd nog moet het vleesch gekruisigd worden met zijne begeerlijkheden; altijd nog moet ervaren worden, hoe spot en vijandschap en tegenwerking

het deel is van wie de zijde van Jezus kiezen. Door sterven ten leven! dat is de wet van het Godsrijk. En toch, zalig zoo gij in die keuze volhardt! Wat gij ervaart op den weg, door de liefde uws Heeren, is reeds zooveel rijker dan al wat de wereld kan bieden, en wat zal het zijn, waar strijd en lijden is geëindigd, waar de kroon het kruis vervangt!

In eene uitspraak, die als eene wonderspreuk klinkt, geeft de Heer te verstaan, hoe de keuze waartoe Hij roept, de éénig goede keuze is. „Die zijne ziel vindt, zal ze verliezen, en die zijne ziel zal verloren hebben om Mijnentwil, zal ze vinden.” De ziel is hier genomen voor: het leven. Wie nu het tijdelijke, zinnelijke leven gewint, wie hier verwerft waar zijn natuurlijke lust naar uitgaat, die verliest het ware leven. En dat niet eerst bij den oordeelsdag: reeds hier beneden begint het innerlijk versterven. Daarentegen, wie dat zinnelijk leven opoffert; wie zijne neigingen niet inwilligt, maar zichzelven verloochent, die gewint het ware leven, het leven, dat in alle eeuwigheid niet sterft. Dat verliezen van het leven, dat opofferen en zichzelven verloochenen, kan echter alleen geschieden, waar eerst het hoogere gevonden is. Daarom voegt de Heer er bij: „om Mijnentwil.” Wie de liefde van Jezus heeft erkend en ervaren, die, en die alléén, kan nu uit liefde tot Hem prijs geven, wat anders de lust en keus der ziele is. Dit is het nieuwe levensbeginsel, ingebracht in de wegstervende menschheid: een Heiland is gekomen, die harten aan Zich verbindt, en die nu door Zijne liefde die harten vervult met de keuze, om alles los te laten, wat ze zou scheiden van Hem. Tot loslaten en prijsgeven roept Hij, — maar wie nu Zijne roepstem gehoor geeft, ervaart, dat wat losgelaten en verloren wordt, juist datgene is wat de ziel ten doode zou voeren!

X. 40—42. *Die u ontvangt, die ontvangt Mij; en die Mij ontvangt, ontvangt Hem, die Mij gezonden heeft.*

Die eenen profeet ontvangt in den naam eens profeten, zal den loon eens profeten ontvangen; en die eenen rechtvaardige ontvangt in den naam eens rechtvaardigen, zal den loon eens rechtvaardigen ontvangen.

En zoo wie een van deze kleinen te drinken geeft, alleenlijk eenen beker koud water, in den naam eens discipels, voorwaar zeg Ik u, hij zal zijnen loon geenszins verliezen.

Met vele vermaningen en met velerlei vertroostingën heeft de Heer Zijne jongeren toebereid tot de taak, die voorloopig reeds nu, maar in vollen omvang eerst later, hun wacht. Thans voegt Hij er nog een woord aan toe, rechtstreeks bestemd voor hen, tot wie zij komen zouden, doch hier tevens tot aanduiding strekkend van het gewicht hunner zending. „Wie u ontvangt, die ontvangt Mij.” Dat is: waar gij het woord des Koninkrijks komt verkondigen, daar is het, voor wie u hooren, zoo goed alsof zij Mij zelven hooren. De Heer maakt, door deze uitspraak, Zijne discipelen tot Zijne gevolmachtigden; Hij waarborgt daarmee het gezag van hunne prediking. Dit zou niet mogelijk zijn, indien er geen andere band tusschen hen en den Heer bestond, dan die tusschen een aardschen leeraar en diens leerlingen aanwezig is. Zóó volkomen gaat niemand in de gedachten eens anderen in; zóó trouwe weerklank geeft het binnenste van den éénen niet van wat daar omgaat in het gemoed des anderen, dat ooit een aardsch leeraar volkomen en in alles teruggegeven wordt door zijne leerlingen. Doch tusschen Jezus en Zijne discipelen bestaat niet slechts de

band van onderwijs en omgang; Hij deelt Zijnen Geest hun mede. Dáárom is het woord, dat zij spreken zullen, *Zijn* woord, en het leven, dat zij openbaren zullen, *Zijn* leven. Hoe zij Jezus vertegenwoordigen, wordt in vollen omvang van beteekenis duidelijk, door hetgeen er aan toegevoegd wordt: „en wie Mij ontvangt, die ontvangt dien, die Mij gezonden heeft.” De weerspiegeling van het wezen des Vaders door den Zoon, wordt, voor zoover het goddelijke door het menschelijke kan teruggegeven worden, weerkaatst in de wijze, waarop de discipelen den Meester vertegenwoordigen. Behoeft het nog gezegd te worden, dat deze weerkaatsing slechts eene nevelachtige afbeelding is? Maar zóó wezenlijk is zij toch, dat de Heer de ééne verhouding met de andere vergelijkt. In Zijne discipelen spreekt en werkt Hij zelf, gelijk de Vader spreekt en werkt in Hem, al is het dan ook met dit verschil, dat Hij het volmaakte beeld des Vaders is, terwijl de discipelen slechts de zwakke werktuigen van den Godmensch zijn.

Dat de Heer Zijne discipelen aldus in Zijne plaats stelt, dàt is het, wat aan hun woord voor de Christenheid van alle eeuwen gezag geeft. De betrouwbaarheid van hun onderwijs rust voor ons met volkomene gewisheid dáárop, dat Jezus hen tot Zijne gevolmachtigden maakt; eene betrouwbaarheid, die dáárdoor versterkt wordt, dat hunne prediking slechts de ontwikkeling brengt van hetgeen reeds in des Meesters woord in kiem besloten lag.

Maar ook nog eene tweede zaak vloeit er uit voort. Zijn zij Jezus vertegenwoordigers, dan rekent de Heer aan *Zich* geschied wat *hun* wedervaart; dan brengt de goede ontvangst, hùn geschonken, denzelfden zegen aan, als wanneer men Jezus persoonlijk wèl had ontvangen. Merkt op, hoe rijk die zegen is! „Wie eenen profeet ontvangt in den naam

eens profeten," d. i. *als* profeet, in zijne hoedanigheid van profeet, die zal het goddelijk loon der genade ontvangen, dat de Heer den profeet zelven bereidt. Evenzoo, wie eenen rechtvaardigen, eenen vrome ontvangt *als* een rechtvaardige, *omdat* hij een vrome is, — niet om andere, bijkomstige redenen, — die zal in den zegen van dien rechtvaardige deelen. En wie nu een van deze kleinen, — d. i. een van deze Mijne leerlingen (het was een gewoon spraakgebruik der Rabbijnen hunne leerlingen „kleinen" te noemen) alleenlijk een beker koud waters schenkt, *omdat* hij den naam van discipel draagt, — die zal zijn loon geenszins verliezen. Die geringe dienst, ter wille van dat discipelschap bewezen, bewijst liefde tot den Heer, — en liefdesuiting jegens Hem kan niet ongezegd blijven!

„Hij zal zijn *loon* niet verliezen." Dat wil voorzeker niet zeggen, dat de daad betaald zal worden met gaven. Het loon, dat de Heer geeft, is geestelijk van aard, gelijk het ook alleen de geestelijke daad is, de daad, waar de liefde uit spreekt, die Zijn welbehagen tot zich trekt. Wie, nog van verre staande, iets deed uit aanvankelijke liefde tot Hem, wordt gezegd door eene werking, die hem dichterbij voert. Het beginnend geloofsleven neemt toe in kracht, de gemeenschap met den Heer wordt verlevendigd, de macht der zonde wordt verzwakt, als loon der genade op het aanvankelijk pogen, om de ontkiemende liefde tot den Heer in daden te uiten. Laat vrij dan die daad slechts kunnen bestaan in het reiken van een beker koud waters, — de Heer aanschouwt het toch, en Hij rekent het als aan Zich geschied!

Met zulk een opdracht, maar ook door zulke beloften gesterkt, moeten nu de discipelen hun werk gaan ondernemen. Thans was het nog slechts voorproef van wat later hun wachtte. Thans zouden nog de liefelijke ervaringen

overwegend zijn; later zouden zij stuiten op bittere vijandschap. Welnu! ook in dien lateren tijd zou het blijken, dat het woord huns Meesters hen toegerust had met voldoende krachten. Zij zijn uitgegaan, — en zij hebben volhard. Lijddend en gesmaad, verdrukt en verjaagd, zijn zij niet ontmoedigd geworden. De wereld heeft hen ten doode gedoemd, — maar stervend hebben zij overwonnen, en aan de wereld het leven gebracht.

XI. 1—3. *En het is geschied, toen Jezus geëindigd had Zijnen twaalf discipelen bevelen te geven, dat Hij van daar voortging om te leeren en te prediken in hunne steden.*

En Johannes, in de gevangenis gehoord hebbende de werken van Christus, zond twee van zijne discipelen, en zeide tot Hem: Zijt gij degene, die komen zou, of verwachten wij eenen anderen?

Door de uitzending Zijner discipelen heeft de Heer Zijn werken onder Israel verveelvoudigd, doch zet intusschen zelf Zijnen arbeid voort, gelijk Hij dat tot dusverre deed. In dezen tijd nu komt tot Hem een gezantschap van Johannes uit den kerker.

De viervorst van Galilea, die den Koningstitel droeg, doch slechts vasal was der Romeinen, Herodes Antipas, had den Dooper in den kerker geworpen, wegens diens vrijmoedig bestraffen van Herodes verboden omgang met de echtgenooten zijns broeders. Reeds bijna een jaar had Johannes in den kerker van de sterke vesting Machaerus, de gewone verblijfplaats van Herodes, doorgebracht. Het blijkt uit ons tekstverhaal, dat hij niet zóó ganschelijk van de buitenwereld afgescheiden was, of zijne leerlingen

konden toegang tot hem verkrijgen. Die betrekkelijk milde behandeling verklaart zich uit wat wij elders (Mc. VI. 20) lezen, dat Herodes ontzag had voor Johannes en hem gaarne hoorde. Had hij Johannes aan het openlijk leven onttrokken, vreezende, dat eene prediking, die den Vorst niet spaarde, voor het vorstelijk gezag schadelijk zou worden, — diep in zijn hart was hij toch overtuigd, dat Johannes een Godsgezant was, en durfde dus, uit vrees voor de wraak Gods, niet al te streng tegen hem optreden. Zoo heeft dan Johannes gelegenheid, tot Jezus de boodschap te zenden: „Zijt gij degene, die komen zou, of verwachten wij eenen anderen?”

Zulk een boodschap zou men niet verwachten van den man, die zelf het volk naar Jezus had heengewezen. Was hij dan vergeten, wat hij zelf van Jezus had getuigd, en wat bij Jezus doop was geschied? Had hij Hem niet als zijnen Meerdere begroet, als den lang beloofde en verbeide, die komen zou als Rechter met de wan in de hand, en als het Godslam, dragende de zonden? Hoe kan hij, juist hij, dan nu vragen: Zijt gij degene, die komen zou, of verwachten wij eenen anderen?

Men heeft, om die moeielijkheid te ontgaan, toevlucht genomen tot de veronderstelling, dat Johannes slechts aan zijne discipelen die vraag in den mond heeft gelegd, opdat zij door Jezus eigen onderwijs overtuigd zouden worden. Nog daargelaten, dat geen woord in het tekstverhaal daarop heenwijst, zou de vorm der vraag dan toch eene zeer zonderlinge geweest zijn, voor wie slechts nadere onderrichting noodig hadden. Hij zou dan hebben doen vragen: wat getuigt gij van u zelve? maar niet eene tegenstelling hebben doen maken, die reeds terstond Jezus recht op den Christusnaam twijfelachtig stelde. Doch, wat alles afdoet: als de vraag slechts ter wille van de discipelen gedaan was, zou Jezus

niet hebben geantwoord: „Gaaf heen en boodfchaft Johannes weder.” Dat zou eene vertooning, dat zou een fpef geweest zijn, zoowel Johannes als Jezus onwaardig. Om Johannes eer te handhaven wil deze opvatting de vraag geene vraag van Johannes doen zijn, maar ziet voorbij hoe zij zelve een vlek werpt op Johannes, en tevens op Jezus, die dan op die fchijnvertoonung zou zijn ingegaan.

Maar hoe? Hebben wij dan aan te nemen, dat Johannes niets meer weet van wat hem door Goddelijke openbaring is aangekondigd? Zekerlijk niet. Hij blijft wel waarlijk Jezus erkennen voor wat hij in Hem gezien heeft. Anders toch zou hij niet tot Jezus zelve gezond hebben; had hij getwijfeld, of Jezus wel Gods gezondene was, wat zou het hem dan voor zekerheid hebben gegeven, of deze zelf al zeide: „Ik ben de Christus?”

De zaak wordt verklaarbaar, als wij acht geven op de woorden, waarin de reden der zending wordt opgegeven: „gehoord hebbende de werken van Christus.” Die werken waren: het leeren en krankengenezen in de fteden en vlekken van Galilea. Die werken worden geboodfchaft aan den vurigen Godsgezant, tot werkeloosheid gedoemd in den kerker. De dagen, de weken, de maanden kruipen voort, — en alle dingen blijven zoo als zij waren. Neen! dat hij zelf lijden moest, was hem niet het zwaarste, maar als dan intuffchen maar het Godsrijk kwam, als de boosheid en goddeloosheid maar werd gelfraft en gewroken, als de glorie van Gods heerschappij maar naderbij kwam! Wat vertoeft de Christus? Waarom verbreekt Hij niet de ongoddelijke macht? Waarom herftelt Hij niet den troon van David? Is *dit* nu het werk, Zijner waardig, onwetende landlieden te onderwijzen en onbekende kranken te genezen?

Zoo woelt, zoo stormt het in zijn binnenfte. Dat Jezus

is, Die Hij is, daaraan twijfelt hij niet, maar of Jezus doet, wat Hij doen moet, *dat* trekt hij in twijfel. En daarom zendt hij zijne boodschap, ingekleed op eene wijze die te kennen geeft: indien gij waarlijk de Christus zijt, betoon u dan als zoodanig; wij hebben immers niet op eenen anderen te wachten?

Voorzeker! dat was eene onbetamelijke vraag. 't Is of hij meent, beter te weten wat Jezus voegt, dan Jezus zelf. Maar zullen wij nu zeggen: hoe is het mogelijk, dat Johannes zoo vragen kon? Met al de gaven hem geschonken, was de Dooper een mensch, van gelijke bewegingen als wij . . . en wij, hoe vaak hebben wij niet evenzeer in ons hart des Heeren doen bedild! Als er geene uitredding kwam, zoo spoedig als wij wenschten; als ons onthouden werd wat wij begeerden, of ontnomen waar wij ons aan gehecht hadden; als Gods weg zoo gansch anders liep, dan onze wijsheid dien had afgebakend; als booze aanslagen het Godsrijk in gevaar brachten; als ernstige arbeid voor den dienst Gods met onvruchtbaarheid scheen geslagen te zijn, — hoe vaak hebben wij ons dan eveneens aangesteld, hoe dikwijls zijn dan ook wij geschokt in ons geloof! *Indien* nog maar alleen geschokt! Hoe dikwijls is nog de daad van Johannes ons tot diepe beschaming, ons, die ons afwenden van den Heer, wanneer het niet gaat naar onzen wensch, in plaats van ons te keeren tot Hem, opdat Zijn woord het raadselachtige Zijner daden verklare!

XI. 4—6. *En Jezus antwoordde, en zeide tot hen: Gaat henen, boodschapt Johannes weder hetgeen gij hoort en ziet: de blinden worden ziende, en de kreupelen wandelen; de melaatschen worden gereinigd, en de dooven hooren; de dooden worden opge-*

*wekt, en den armen wordt het Evangelie verkondigd.
En zalig is hij, die aan Mij niet zal geërgerd
worden.*

Het antwoord des Heeren bevestigt de juistheid der opvatting, die in de vraag van Johannes een bewijs ziet, niet, van twijfel aan Jezus persoon, maar van ongeduld over de daden des Heeren. Niet over Zijn persoon, maar over Zijne werken spreekt de Heiland. Opmerkelijk is de wijze, waarop Hij daarover spreekt. Hij verklaart niet, waarom Hij zoo handelt; Hij toont niet de gepastheid van deze wijze van werken aan: — Hij noemt eenvoudig op, wat Hij doet. Diezelfde werken, waaraan Johannes zich gestooten heeft, die hij had willen vervangen zien door meer opzienbarende, meer alle uiterlijke toestanden vernieuwende daden, — diezelfde werken telt Jezus nog eens voor hem op. Zachtmoediger, maar tevens duidelijker kon Hij wel niet te kennen geven, dat Hij aan Johannes geene verantwoording schuldig is; dat Johannes zich te voegen heeft naar wat Jezus wijsheid bepaalt, en Hem geen gedragslijn heeft voor te schrijven. Niet tot begrijpen, maar tot gelooven, tot berusten en goedkeuren wordt ook de grootste der Profeten geroepen, waar het de daden geldt van Hem, die meer is dan alle Profeten.

Maar waar de Heer alzoo Zijne werken opsomt, is er in die optelling zelve toch iets, wat den aangevochten Johannes tot versterking dienen kan. De opsomming herinnert, aan hetgeen Jesaia als kenteeken van den grooten dag van Jehovah vermeld had: „Ulleder God zal komen, en ulieden verlossen. Alsdan zullen der blinden oogen opgedaan worden; en der dooven ooren zullen geopend worden; alsdan zal de kreupele springen als een hert, en de

tong der stommen zal juichen." (Jes. XXXV. 4—6). Wat Johannes tot aanstoot was, dat was juist de vervulling van wat het profetisch woord had te verwachten gegeven, en dus de onbedriegelijke aanwijzing der Messiaswaardigheid van Jezus.

In dit profetisch woord hebben de opgenoemde zaken klaarblijkelijk zinnebeeldige beteekenis. De wonderen door den Heer tijdens Zijn aardsche leven verricht, waren dan ook, ja! in de eerste plaats daden der redding voor de ongelukkigen, die ze genazen, maar voorts symbolische heenwijzingen op de werking, die van Jezus uitgaat op geestelijk gebied, door alle eeuwen heen. De blinden worden ziende, om de groote Gave Gods, en hunne eigene levenstaak te aanschouwen; de kreupelen wandelen op de wegen des Heeren, zij, die eertijds onmachtig waren tot gaan, door de bindende macht des bederfs; de melaatschen door de besmetting der zonde worden gereinigd tot een heilig volk, een koninklijk Priesterdom; de dooven hooren het woord des Heeren, vroeger niet verstaan of begrepen, maar nu als blijde boodschap aangenomen; de dooden, die daar sliepen in den doodslaap der zonde, worden opgewekt door die almachtige roepstem, die uit den dood het leven doet te voorschijn komen. Die geestelijke werking is de blijvende, de werking, die de gedaante der aarde vernieuwt, en in eene wereld van zondaren het koninkrijk sticht van den heiligen God.

Om op dien geestelijken achtergrond heen te wijzen als het hoogste en heerlijkste, besluit de Heer Zijne opsomming met de woorden: „en den armen wordt het Evangelie verkondigd." Ook dit is terugslag op een profetisch woord, (Jes. LXI. 1), waarin het brengen eener blijde boodschap aan de zachtmoedigen, eene vertroosting voor de treurenden,

toegezegd werd. Het Evangelie wordt verkondigd! Dat is de hoofdzaak, waartoe de Messias is verschenen. Eene blijde boodschap gaat uit in eene wereld, door de zonde met vloek en ellende vervuld. En die blijde boodschap komt juist tot hen, die haar behoeven, tot de armen, behoeftigen naar het uitwendige, die daardoor het allerm minst afgeleid worden van het begeeren der vertroosting en Gods. Ja! door alle eeuwen heen, en in allerlei levensomstandigheden, is het Evangelie voor de armen, voor hen, die geleerd hebben al hunne eigene rijkdommen onvoldoende te achten, die, als niets hebbende in zichzelf, aangetrokken worden door den Christus-Ver trooster! De medicijn is voor de kr anken; het water is voor den dorstige; het Evangelie is voor de armen, voor wie beseffen, dat zij niet zichzelf kunnen redden, maar alleen door genade behouden kunnen worden.

Met goddelijke wijsheid heeft de Heer den Dooper geantwoord. Hij heeft Zijne wijze van werken niet verklaard of verdedigd; Johannes had niet te begriipen, maar te gelooven. Het is, alsof Hij tot hem zegt: Ik weet, wat Ik doe; laat Mij begaan, en vertrouw, dat Mijn weg de beste is. Maar tegelijk steunt Hij zijn geloof, door hem te laten gevoelen, dat aldus de Schrift vervuld wordt. Geen woord van verwijt komt over des Heilands lippen; Hij voelt, hoe zwaar de werkeloosheid in den kerker den Dooper vallen moet, en hoe machtig de verzoeking is tot murmureeren. En daarom komt dan ook de waarschuwing, die hij behoeft, tot hem in den zachtsten vorm: „Zalig is hij, die aan Mij niet zal geërgerd worden.”

Eene ergernis, — wij zagen het vroeger, bij Mt. V. 29. 30, — is een steen des aanstoots op den levensweg. Dáár gold het neigingen en begeerten, die den mensch ten val

zouden kunnen brengen. Maar hoe kan het zijn, dat iemand zich aan Jezus ergeren zou?

Zekerlijk! Jezus *geeft* geen aanstoot, maar men kan aan Hem aanstoot *nemen*. Hoe dat geschieden kan blijkt juist uit de waarschuwing, die Johannes van noode had. Hij stond in gevaar, zijn geloof in Jezus te verliezen, omdat de wijze van werken des Heeren door hem afgekeurd werd. Nu geloofde hij nog wel; dat bleek daaruit, dat hij bij Jezus zelve oplossing voor zijn bezwaar kwam zoeken. Maar als hij nu onder het antwoord des Heeren *niet* gebukt had; als hij des Heeren doen verkeerd had *blijven* vinden, — dan zou hij gevallen zijn op den levensweg; dan zou de band los geworden zijn, die hem aan Jezus verbond.

Wat het geloof des Doopers op de proef stelde, is voor ons geen bezwaar meer. Maar hebben wij daarom de herinnering niet meer van noode: „Zalig, wie aan Mij niet wordt geërgerd”? Ach, hoe vaak komt onze wijsheid in opstand tegen de wijsheid des Heeren! In ons leven en lot, met de onzen, met kerk en vaderland, met de dingen van het Godsrijk gaat het zoo vaak anders, dan wij meenen, dat het gaan moest! Als wij dan toegeven aan die gedachten; als wij niet willen buigen en volgen, — dan loopt ons geloof gevaar; dan loopt onze ziel gevaar voor de eeuwigheid! O, dat ons dan ook deze geschiedenis leere: de Heer antwoordt van Zijne daden niet; de groote les in de aardsche oefenschool is: te leeren berusten in Zijne wijsheid, te blijven vertrouwen op Zijne liefde!

XI. 7—11. *Als nu dezen heengingen, heeft Jezus tot de scharen begonnen te zeggen van Johannes: Wat zijt gij uitgegaan, in de woestijn te aanschouwen? Een riet, dat van den wind ginds en weder bewogen wordt?*

Maar wat zijt gij uitgegaan te zien? Eenen mensch, met zachte kleederen bekleed? Ziet, die zachte kleederen dragen, zijn in der koningen huizen.

Maar wat zijt gij uitgegaan te zien? Een profeet? Ju, Ik zeg u: ook veel méér dan een' profeet. Want deze is het, van denwelken geschreven staat: Ziet, Ik zende Mijnen Engel voor uw aangezicht, die uwen weg bereiden zal voor u heen.

Voorwaar zeg Ik u, onder degenen, die van vrouwen geboren zijn, is niemand opgestaan meerder dan Johannes de Dooper; doch die de minste is in het koninkrijk der hemelen is meerder dan hij.

De vraag, waarmede Johannes zijne discipelen tot Jezus gezonden had, kon op hen, die haar vernamen, tweërlei uitwerking hebben. Zij konden òf in hun geloof aan Jezus daardoor geschokt worden, òf, waar dit niet geschiedde, laag van Johannes gaan denken. Tegen het eerste wapent hen het antwoord zelf, dat de Heer aan Johannes geeft, waarin Zijn kalme zelfbewustheid als Gods Gezondene zich zoo duidelijk uitspreekt. Om het tweede te keer te gaan, spreekt Jezus de woorden, die thans ons bezig houden. Zóó weinig duidt Hij den zwaarbeproefden dienstknecht Gods diens vermete vraag ten kwade, dat Hij zelf de eere des Doopers handhaaft, waar die door deze vraag schade kon lijden.

„Wat zijt gij uitgegaan, in de woestijn te aanschouwen? Een riet, dat door den wind ginds en weder bewogen wordt?” Als zulk een licht bewegelijk riet kan Johannes nù, door zijne boodschap, hun toeschijnen; eene boodschap, waarin het was, alsof hij zijne eigene getuigenis aangaande Jezus in twijfel trok. De Heer herinnert, hoe Johannes in de woestijn

is opgetreden, om te kennen te geven, dat zulke wankelmoedigheid hem vreemd is. Hij laat op de vraag zelfs geene ontkenning volgen. Een riet, — voorwaar! daaraan deed die krachtige gestalte, die onverschrokken Godsgezant wel geenszins denken. Hij was er de man niet naar, om heden het ééne, en morgen het tegenovergestelde uit te spreken. Mocht dus al zijne vraag den schijn geven, alsof hij wankelde, zijne gansche persoonlijkheid geeft den waarborg, dat dit niet de beteekenis zijner vraag kan zijn.

Maar wat dan? Vallen de ontberingen, valt het persoonlijk lijden in den kerker hem te zwaar, zoodat hij daardoor het spoor bijster is geworden? Ook dat niet. Of had men hem dan in de woestijn gevonden als een man, met zachte kleederen bekleed, als een, die de gemakken en genoegens des levens tot zijn hoogste levensdoel stelde? Ook dat wisten allen wel beter, die dat leven van ontbering en onthouding in de woestijn hadden gadegeslagen: een leven, dat geenerlei liefelijkheid bood, en waartegen het leven in den kerker nauwelijks afsteken kon.

Niet als eenen ongestadigen, niet als eenen genotzuchtigen man hadden zij Johannes leeren kennen: ze hadden in hem een Profeet begroet. En voorwaar terecht! Hooger dan één der Profeten staat hij, op wien de gansche profetische lijn uitloopt; die het geheele profetische ambt tot volledige uitdrukking brengt; die de rechtstreeksche voorlooper is van den Messias, voor Wien hij den weg bereiden moet. Op hem heeft het woord Gods tot Maleachi (III. 1) heengewezen: „Zie, Ik zende mijnen Engel (= bode), dat hij den weg bereide voor Mij heen, en plotseling zal tot zijnen Tempel komen die Heere, dien gij zoekt.” Zoo groot, zoo heerlijk is zijne beteekenis voor het Godsrijk; onder allen, die van vrouwen geboren zijn is er geen méérder dan hij!

En toch, juist dat hij voorlooper en wegbereider is, wijst aan, dat hij nog altijd staat buiten de Nieuwe Bedeeling. „De minste in het koninkrijk der hemelen is meerder dan hij.” De geringste en onbeduidendste, die *ingegaan* is, staat hooger, niet in waarde, maar in zegen, in inzicht en ervaring, dan de uitnemendste, die *buiten* staat. Dat woord sluit den Dooper niet buiten de zaligheid des hemels: er is hier sprake van de beide Bedeelingen, van Oud en Nieuw Verbond. Tusschen die beide Bedeelingen nu, — het is van aanbelang hierop te letten tegenover een streven, dat ook nog in onzen tijd de grenzen tusschen beide wil uitwisschen, — is het onderscheid zóó groot, dat de geringste die tot de Nieuwe Bedeeling behoort, meerder is dan de grootste vertegenwoordiger der Oude Bedeeling. De tegenstelling laat zich uitdrukken in één enkel woord: het is het onderscheid tusschen voorbereiding en vervulling, tusschen knechtelijke en kinderlijke verhouding, omdat het de tegenstelling is tusschen Wet en Evangelie. Beide Bedeelingen zijn gegeven door denzelfden God, en hebben daarom ook één grondkarakter gemeen; toch is het onderscheid zóó groot, dat het alle dingen in andere verhoudingen stelt.

Uit dat onderscheid nu moet de ongeduldige vraag des Doopers verklaard worden. Hij heeft geen vrede met den stillen gang van den Koning van het Godsrijk, omdat hij nog de Oude Bedeeling toebehoort. Naar den aard dier voorloopige Bedeeling, trad toen de heerschappij van Jehovah op als eene uitwendige macht, in zichtbare krachtsbetooning tegen alle goddeloosheid zich openbarend. Wel waren er reeds toen aanduidingen, die op wat hoogers heenwezen, zooals de zachte koelte, waarin Jehovah zich aan Elia openbaarde, en het woord tot Zacharia (IV. 6): „Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijnen Geest zal het

geschieden'', — doch de doorgaande wijze, waarop de Heer Zijn heerlijkheid toonde, was die van uitwendige machtsopenbaring. Zóó bleef Johannes zich den gang van 't Godsrijk denken; dáárom waagt hij het, de wijze van werken van Jezus te berispen. — Hoe groot hij zij, hoe hoog hij sta, — de minste dergenen, die een open oog hebben voor wat de Nieuwe Bedeeling met zich brengt, is meerder dan hij!

Indien deze dingen zoo zijn, hoe blinkt dan ook hier Jezus gansch éénige heerlijkheid uit! Dat koninkrijk der hemelen, waarvan Hij spreekt, het bestaat slechts, omdat *Hij* gekomen is; en wie er onderdaan van is, door geloovige overgave van hart en leven aan Hem, die is daardoor gebracht in eenen staat, hooger en heerlijker dan aan Profeten was gegeven.

XI. 12—15. *En van de dagen van Johannes den Dooper tot nu toe, wordt het koninkrijk der hemelen geweld aangedaan, en de geweldigers nemen het met geweld. Want al de profeten en de wet hebben tot Johannes toe geprofeteerd. En zoo gij het wilt aan nemen, hij is Elia, die komen zou.*

Wie ooren heeft om te hooren, die hoore!

Heeft de Heer eerst Johannes als Zijnen voorlooper tegen zich over geplaatst, thans vat Hij hem met zich te zamen in hetgeen Hij over de dagen van Johannes en Zijn eigen optreden te zeggen heeft. In dezen tijd „wordt het Koninkrijk der hemelen geweld aangedaan.” Wat wil dat zeggen? Dit „geweld doen” kan niet anders dan in ongunstigen zin genomen worden. Zoo wordt dan hier hetzelfde bedoeld als in Mt. XXIII. 13 door het „toesluiten van het

Koninkrijk der hemelen." De Heer wijst dus op den tegenstand, die aan het Godsrijk in den persoon van Johannes en in Zijn eigen persoon aangedaan wordt, waardoor de zegeningen daarvan aan het volk onthouden worden. Wel zal ten slotte dat Godsrijk overwinnen, maar zwaar is de schuld van hen, die, met miskenning der bedoelingen Gods, beletselen opwerpen tegen het verspreiden van dien zegen.

Zoo wijst de Heer dan door deze woorden op de ontzaglijke beteekenis van het tijdvak, dat nu gekomen is. Onder de Oude Bedeeling was het Godsrijk wel afgebeeld, en in omhulsel aanwezig, maar het was toch eigenlijk nog steeds iets toekomstigs. Thans is het verschenen; thans moet vóór of tegen gekozen worden. Die tijd is begonnen met het optreden des Doopers, die op de grenslijn der beide Bedelingen staat. De profetie reikt tot aan zijne verschijning; hij is de laatste en grootste der profeten, maar tevens is hij zelf voorwerp der profetie: hij is de Elia, die komen zou. Dat was door Maleachi (IV. 5) geprofeteerd; dat werd door het Israel van Jezus dagen op grof zinnelijke wijze opgevat, alsof Elia zelf uit de dooden zou opstaan. Ter oorzaak van dit wijdverbreid misverstand zegt de Heer: „Zoo gij het wilt aannemen," d. i. zoo gij op Mijn woord gelooven wilt, wat de eigenlijke bedoeling is dier profetie.

Elia is, méér dan eenig der andere profeten, de man der kracht, de man des gericht. Daarom is hij de treffende voorafbeelding van hem, die Israel tot boete en bekeering oproept, opdat het geschikt zou zijn, den Koning van het Godsrijk te ontvangen. De Elia, dien men als wegbereider van den Messias verwachtte, behoeft niet meer te komen; in den persoon des Doopers is hij gekomen. Zoo is dan nu de groote tijd, de groote genadebezoeking Gods verschenen. Daarom voegt Jezus beteekenisvol aan Zijne woorden toe:

„Wie ooren heeft om te hooren, die hoore!“ een gezegde, dat, wáár het ook voorkomt, altijd tot bijzondere opmerkzaamheid, tot een ter harte nemen, aanspoort. Immers, is nu die tijd gekomen, welk eene dure roeping dan, om dien te gebruiken, en te komen tot eene beslissing, waar het eeuwig heil der ziele van afhangt!

XI. 16—19. *Doch waarbij zal Ik dit geslacht vergelijken? Het is gelijk aan de kinderkens, die op de markten zitten, en hunnen gezellen toeroepen, en zeggen: Wij hebben u op de fluit gespeeld, en gij hebt niet gedanst; wij hebben u klaagliederen gezongen, en gij hebt niet geweend.*

Want Johannes is gekomen, noch etende, noch drinkende, en zij zeggen: Hij heeft den duivel. De Zoon des menschen is gekomen, etende en drinkende, en zij zeggen: Zie daar een mensch, die een vraat en wijnzuiper is, een vriend van tollenaars en zondaren!

Doch de Wijsheid is gerechtvaardigd geworden van hare kinderen.

Op tweeërlei, geheel van elkander verschillende wijze, heeft God tot Israel gesproken; maar Israel heeft noch het eene, noch het andere spreken ter harte genomen. Het heeft zich aangesteld als de kinderen, die op de markt zitten te spelen.

Het moest niet meer gezegd behoeven te worden, dat de Heer met de kinderen, die Hij hier sprekende invoert, niet Johannes en zichzelf bedoelt. Reeds dat dit den Godsgezanten onwaardig zou wezen, moest van zulke opvatting terughouden. Maar daarenboven blijkt het uit de eigene woorden van Jezus, waar Hij zegt: *Dit geslacht* is gelijk aan de kinderkens, die hunnen gezellen toeroepen.

Het kinderlijk spel, waaraan de Heer Zijn beeld ontleent, bestaat, gelijk bij zoo menig spel het geval is, in eene navolging van de bezigheden der volwassenen. Deze kinderen bootsen na, wat bij huwelijken en begrafenissen geschiedt. In twee partijen verdeeld, geeft de eene partij den toon aan, nu eens vroolijke liederen spelend op de fluit, dan in snelle wisseling klaagliederen als over een doode aanheffend, terwijl ze nu begeeren, dat hunne speelgenooten hen aanstonds daarin volgen zullen, door te juichen of te klagen, al naar gelang hun gezang dat aangeeft, en verwijtingen doen indien die volgzaamheid te wenschen overlaat.

Alzoo nu stellen zich de tijdgenooten van Johannes en Jezus aan. *Zij* willen den toon aangeven, dien de Godsmannen zullen hebben op te vangen en weer te geven. Tegenover Johannes spelen zij op de fluit; tegenover Jezus zingen zij klaagliederen. Met andere woorden: Johannes is hun te somber; Jezus is hun niet somber genoeg. De Godstem komt tot hen door den mond des Doopers, — maar zij vinden eene verontschuldiging om daarnaar niet te luisteren; hij, die dat woord brengt, leidt een leven, geheel afwijkend van het gewone leven: daarom moet hij uitzinnig, bezeten wezen! Hoe zullen zij aan zulk een mensch gehoor kunnen geven? Eerst leve hij hetzelfde leven, dat zijne tijdgenooten leiden; zonder dat staat hij als een zonderling in hun midden, en gaat zijn woord hun niet aan!

Maar ziet, daar treedt een ander op! Jezus leidt geen woestijnleven als Johannes; Hij leeft onder en met de menschen, in uitwendige dingen zich geenszins onderscheidend, etende en drinkende als ieder ander. Welnu! de zonderlingheid van des Doopers optreden is een struikelblok voor deze menschen geweest, hebben zij gezegd; zoo zullen zij dan immers nu luisteren en volgen, nu er een is op-

gestaan aan wien deze zonderlingheid niet was waar te nemen? Geenszins. Nu hebben zij het omgekeerde bezwaar: deze mensch is een vraat en een wijnzuiper! Hoe! zij zouden een Godsgezant erkennen in iemand, aan wien zoo niets bijzonders was! Jezus zoo min als Johannes voldoen aan hetgeen dit geslacht betamelijk rekt; Johannes laat zich den toon voor zijn optreden niet aangeven door hun fluitspel, en Jezus niet door hunne klaagliederen; zoo is dit geslacht dan immers gerechtvaardigd, waar het beiden verwerpt?

Hoezeer herhaalt zich hetzelfde verschijnsel, door alle eeuwen heen! Wat al voorwendsels, om het Godswoord van zich af te wijzen, dat het geweten komt wakker roepen, worden ontleend aan de wijze, waarop de boden Gods het brengen! Nu eens heet de prediking te streng, waar de heilige eischen Gods op den voorgrond worden gesteld. En dan weder, als het woord der prediking vriendelijk noodigt, door de heenwijzing op de onuïtsprekelijke liefde Gods, wordt die verkondiging te week en te zacht genoemd. Altijd zijn er uitvluchten; altijd verontschuldigen. Nooit wordt eigen onwil als oorzaak van verwerping van het Godswoord erkend; zelf is men immer in zijn recht; de schuld ligt steeds in de wijze, waarop het Godswoord gebracht wordt!

Den kinderkens gelijk; gelijk, niet in wat er liefelijks is in den kinderlijken leeftijd, maar in de dwaasheid en onredelijkheid daarvan. De volwassenen spelen een kinderspel tegenover de gezanten, die God hun zendt. *Dit* is hunne dwaasheid, dat *zij* den toon willen aangeven, waarin Gods gezanten tot hen te spreken hebben, in plaats van zich te voegen naar *hunnen* toon. Daarom bereikt Gods genadearbeid bij hen het doel niet; zij spelen, en spelen voort — totdat de dag des oordeels komt!

„Doch de Wijsheid wordt gerechtvaardigd van hare kinderen”, voegt de Heer er aan toe. De Wijsheid, — dat is de Opperste, de Goddelijke Wijsheid, gelijk die ook reeds in het boek der Spreuken (H. VIII) als persoon voorgesteld wordt. Die goddelijke wijsheid, zich openbarende in de zending van zoo verschillende gezanten, berispt en bedild door de kinderen der wereld, wordt „gerechtvaardigd,” — dat is hier: als hoogste wijsheid erkend, — „door hare kinderen,” door hen, die uit de waarheid zijn, die kinderen des lichts zijn, en daarom komen tot het licht. (vgl. Joh. III. 21.)

Als de Heer hier spreekt van menschen, die Hij kinderen noemt van de Wijsheid, dan spreekt Hij niet van wedergeborenen, maar, even als bij het „uit de waarheid zijn,” van zulken, die acht gegeven hebben op — en getrokken zijn door de voorbereidende genade. *Deze* „rechtvaardigen de Wijsheid;” deze erkennen, met ootmoedigen dank, dat God de rechte wegen heeft gekozen, om afgedwaalde schepselen tot Zijne kinderen te maken. Zij stooten zich niet aan de strengheid des Doopers; zij erkennen dit optreden als onmisbaar, om de valschelijk gerusten tot boete en bekeering te dringen. En ook, zij stooten zich niet aan het leven des Heilands, omdat het zoo echt menschelijk is; zij noemen Hem geen vraat of wijnzuiper, omdat Hij leeft zonder uiterlijk zichtbare onthouding; zij misduiden het niet, dat Hij met tollenaars en zondaren omgaat; integendeel! waar zij zich zelve als zondaars erkennen, is het hun een liefelijke troost, dat Hij tot zulken zich nederbuigt. Zij erkennen, zij belijden met innigen dank: juist zulke Godsopenbaring was ons van noode, die eerst den eisch der wet deed hooren, en daarna 't liefelijk Evangelie bracht!

XI. 20—24. *Toen begon Hij de steden, in welke*

Zijne krachten meest geschied waren, te verwijten, omdat zij zich niet bekeerd hadden.

Wee u, Chorazin! wee u, Bethsaida! want zoo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en asch bekeerd hebben. Doch Ik zeg u: het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan ulieden.

En gij, Kapernaum, die tot den hemel toe zijt verhoogd, gij zult tot de hel toe nedergestooten worden. Want zoo in Sodom die krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden tot op den huidige dag gebleven zijn. Doch Ik zeg u, dat het den lande van Sodom verdragelijker zijn zal in den dag des oordeels, dan u.

Liefelijke woorden heeft onze Heer in overvloed gesproken, — maar daarnevens ontbreken de woorden niet van strengen ernst. Liefelijke en strenge woorden te zamen hebben één doel: het hart te ontsluiten voor het ééne noodige, en den zondaar te brengen tot het zoeken van het heil des Heeren.

Dat was gewisselijk het doel ook van deze aankondiging des oordeels over Kapernaum, Chorazin en Bethsaida. De strafbedreiging, die het woord des Heeren brengt, hetzij in Oud of Nieuw Verbond, is nooit de aankondiging van een noodlot. Gelijk er afwending des oordeels was voor Ninevé, zoo zou er die ook geweest zijn voor deze steden van Galilea, indien zij nog eindelijk hadden bedacht wat tot hunnen vrede diende. Juist om tot bekeering te dringen, worden zij gewezen op de straf, die aan blijvende onbekeerlijkheid te wachten stond, en het is alleen, omdat zij al deze roepstem-

men, ook deze bedreigingen hebben versmaad, dat het oordeel over haar is gekomen.

Aan den westelijken oever van de Galileesche zee, waar deze plaatsen gelegen waren, heeft de Heer tijdens Zijn openbaar leven het meest vertoefd. Dáár sprak Hij het menigvuldigst tot de scharen; dáár hadden Zijne meeste wonderen plaats. En toch, bij al dien genade-arbeid, was de bevolking dier steden gebleven, wat zij was. Er wordt ons niet van deze menschen gemeld, dat zij grootere misdaden deden dan andere menschen; het leven van de meerderheid zal wel voorbijgegaan zijn zonder opzien te baren. Zij hielden zich bezig met hun visscherij en hun landbouw, met hun koopen en verkoopen, met hunne alledaagsche belangen, met hunne gewone verpoozingen en gesprekken. Wat maakte hen dan zoo schuldig? Wat deed hun zoo ontzettend oordeel te gemoet gaan? Dit, dat zij stompzinnig aan zich lieten voorbijgaan, of hoogstens met oppervlakkige nieuwsgierigheid gadesloegen, wat daar groots en goddelijks zich in hun midden openbaarde. Daar waren tot hen woorden gesproken, die het leven moesten herscheppen; daar was onder hen eene Godskracht geopenbaard, die hen tot inkeeren en opzien had moeten brengen; daar was in hun midden een heilig leven geleefd, dat het geweten wakker moest maken, en naar behoudenis moest doen vragen, — en zij waren voortgegaan, alsof dit alles hun niet aanging. Daarom zullen zij in den dag des gericht's zwaarder oordeel ontvangen dan het heidensche Tyrus en Sidon, dan het vloekwaardige Sodom. Zeker! in Tyrus en Sidon, waar de gruwelijke dienst van Baäl en Astarte bestond, in Sodom, door hare zedeloosheid berucht, zal meer uitwendig kwaad zijn gepleegd, dan in Kapernaum, Chorazin en Bethsaida, — maar 't is niet het uitwendig voorkomen des

kwaads, dat de mate der schuld bepaalt: de mate der schuld hangt af van de mate des lichts, waarmede de ziel bestraald is geworden. Hoe grootere voorrechten, des te grooter verantwoordelijkheid. Daar is aan deze steden Israels eene genade te koste gelegd, die, naar luid van 's Heeren getuigenis, voldoende geweest zou zijn om het goddelooze Tyrus en Sodom tot bekeering te brengen; hoe zwaar moet dan niet de schuld zijn van hen, die zóóveel genade hebben verwaarloosd!

Zoo zware schuld brengt een ontzaglijk oordeel. Eerst tot den hemel verhoogd, door de bestraling met hemelsch licht, zullen zij tot in de hel worden nedergestooten! Het oordeel geldt den bewoners, — maar zelfs het uiterlijk voorkomen der steden zal daarvan het blijk dragen. Van de aarde weggevaagd zijn Chorazin, Bethsaida en Kapernaum; puinhoopen slechts, diep uit den grond opgegraven, wijzen de plaats, waar zij eenmaal stonden, als om aan de navolgende geslachten te verkondigen, hoe vreeselijk de gerichten des Heeren zijn!

Het licht, dat de steden aan den oever der Galileesche zee bestraald heeft, beschijnt thans de landen der Christenheid, beschijnt ook ons Vaderland. Welke verantwoordelijkheid dan, ook voor een iegelijk onzer! Grootere Godsgave dan de Christus is er niet, — en wie onzer zal kunnen zeggen: mij is die gave niet voor oogen gesteld? Voorwaar! het ontbreekt niet aan den arbeid der goddelijke trouw! Maar hoe staat het nu bij een iegelijk onzer met de beantwoording daaraan? Is deze Godsgave ons reeds het dierbaarste, het heerlijkste geworden wat wij kennen, zoodat die Christus de eerste plaats heeft in ons hart, en ons leven beheerscht? Is het aan ons te zien, dat wij, bestraald met het licht, ook kinderen des lichts zijn geworden? O laat

ons toezien, opdat ook voor ons de tijd der genade niet ongebruikt voorbij ga! Veel wordt geëischt van hem, aan wien veel is gegeven!

XI. 25—27. *In dienzelfden tijd antwoordde Jezus en zeide: Ik dank U, Vader! Heere des hemels en der aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze den kinderkens geopenbaard. Ja, Vader! want alzoo is geweest het welbehagen voor U.*

Alle dingen zijn Mij overgegeven van Mijnen Vader, en niemand kent den Zoon, dan de Vader, noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon wil openbaren.

Wat hier volgt is niet in onmiddellijke aansluiting aan het vorige gesproken, maar alleen omstreeks denzelfden tijd. Daarop wijst Mattheus zelf heen, door dit spreken des Heeren een „antwoorden” te noemen, een woord, gesproken naar aanleiding van het woord eens anderen. Welke die aanleiding was, leeren wij kennen uit eene vergelijking met Luc. X. 21. Dáár lezen wij, dat de zeventigen wederkeerden, vol blijdschap over de uitwerking hunner prediking, en roemend getuigden, dat zelfs de booze geesten hun onderworpen waren geweest. Op dit bericht omtrent den uitslag van hun arbeid, verheugde zich Jezus in den geest, en sprak het dankwoord uit, hier ook door Mattheus medegedeeld.

„Ik dank u, Vader! Heer des hemels en der aarde!” Heel het leven des Zoons op aarde was ééne dankzegging, gelijk het één gebed was. Wat is het dan nu, dat den Heiland bijzondere aanleiding geeft, om die dankzegging opzettelijk uit te spreken? Het is de beschikking Gods,

waardoor de dingen van het Godsrijk verborgen worden voor de wijzen en verstandigen, maar den kinderzens geopenbaard worden. Die beschikking maakt, dat niet bijzondere begaafdheden, maar een toestand, eene richting des gemoeds vatbaar maakt om de gave Gods te ontvangen. Immers, tegenover de wijzen en verstandigen worden kinderzens, niet onkundigen, geplaatst. Dan zou het ook geen stof van dankzegging zijn. Dan zou *evenzeer* een deel der menscheid zonder eigen toedoen buitengesloten zijn buiten het Koninkrijk Gods, als wanneer wijsheid en verstand de voorwaarde tot ingaan ware. Maar nu geeft 's Heilands woord te kennen, dat geene uitwendige dingen, geen bezit of gemis van gaven, den mensch doet ingaan of buiten blijven. Wat daar noodig is, is een toestand des gemoeds, kinderzin, die bij de allerhoogste begaafdheid evenzeer als bij gebrek aan kennis aanwezig zijn kan. Die kinderzin bestaat in de openheid, de ontvankelijkheid, de ongeveinsdheid des gemoeds; het is het „eerlijk en goed hart” waar Jezus elders van spreekt. Het is de tegenstelling van de opgeblazenheid, de zelfvoldaanheid, het leven voor den schijn. Een kind veinst niet; het waant niet iets te zijn en te beteekenen; het leeft niet in de beschouwing en bewondering van het eigen ik; het leeft in de dingen, die tot hem komen, en eigent zich die vertrouwelijk toe. Welnu! zulke gezindheid is noodig om de gave Gods te ontvangen. Slechts aan zulken openbaart God Zijn heil, de wonderen Zijner liefde; slechts uit dezulken maakt Hij burgers van Zijn Koninkrijk.

Doch, sluit dit vereischte niet evenzeer den weg, kan men vragen, als wanneer verstandelijke begaafdheid geëischt werd? Wie zijn eigen hart leert kennen, leert inzien, dat dit hart *niet* kinderlijk gezind is, maar van hoogmoed, eigenwaan, wantrouwen en wat niet al, is vervuld. Is dit „worden

als de kinderzens" onmisbaar, dan is het immers buiten hoop?

Gewisselijk, het zou buiten hoop zijn, indien de *mensch* zichzelf kinderlijk gezind moest maken. Maar juist daartoe strekt de arbeid der voorbereidende genade. Geheel die werkzaamheid Gods dient tot afbreken, tot ontledigen, tot wegdoen van al wat de mensch heeft of waant te hebben, opdat hij arm, hulpeloos worde als een kindeken, en dan zich late zaligen uit vrije genade. Wat er dus noodig is om het koninkrijk Gods in te gaan, is God bezig te bewerken bij een iegelijk, die zich *laat* bewerken. Dáárom kan de Zoon Gods den Vader danken voor deze beschikking. Was er wijsheid of verstand noodig, dan zou natuurlijke aanleg sommigen of velen buitensluiten; nu er kinderzin noodig is, nu is, waar God den mensch alzoo ontledigen wil, mogelijkheid tot behoudenis voor allen, want ook bij de meest begaafden kan die kinderzin ontstaan.

Uit het hart zijn de uitgangen des levens; met het hart moeten de dingen van het koninkrijk Gods worden aangegrepen. Alzoo is Gods welbehagen, Gods raad en beschikking, die alle dingen regeert, en waartegen geen menschenmacht iets vermag. Laat dan vrij wat machtig is en verheven, eerst in Israel, daarna in de geheele wereld, zich verzetten tegen den Christus Gods, — de harten, waarin kinderzin gewekt is, zullen Hem ontvangen als Gods Gezondene; Zijn koninkrijk zal zich uitbreiden trots elken tegenstand.

Dat zalig besef van eene macht tot redding te hebben, waarin de zondaarsliefde des Heilands zich verblijdt, wekt, in dezen Zijnen staat van aardsche vernedering, het heerlijk bewustzijn op, van hetgeen Hij is en heeft uit kracht van Zijne eenheid met den Vader, — een bewustzijn, waaraan Hij uitdrukking geeft door het woord: „Alle dingen zijn Mij

overgegeven van Mijnen Vader, en niemand kent den Zoon, dan de Vader, noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon wil openbaren."

Men heeft met recht de opmerking gemaakt, dat indien iemand niet wist, waar dit woord voorkwam, hij het gewis in het Evangelie van Johannes, met zijne vele diepzinnige uitspraken, met zijne duidelijke openbaring van de goddelijke heerlijkheid des Heilands, zou gaan zoeken. Zoo is dan een woord als dit, wel mede één van de sprekende bewijzen, dat de drie eerste Evangeliën ons geen anderen Christus voor oogen stellen, dan die in het vierde beschreven wordt. Wat ons hier tegemoet klinkt, is de uiting van een zelfbewustzijn, dat hoog uitgaat boven het gewoon menschelijke.

„Alle dingen zijn Mij overgegeven van Mijnen Vader." Tot Koning van het Godsrijk weet Hij zich gezalfd; tot Koning, die de zielen beheerscht en aan zich verbindt, die Hem gegeven worden van den Vader; tot Koning, voor wien eenmaal ook zij zich sidderend buigen zullen, die hier Zijne heerschappij hebben wederstaan, maar die in aller eeuwen eeuwigheid geliefd en geloofd worden zal door de schare der verlostten, die Hij achter zich ten hemel voerde. Laat vrij op aarde Zijn weg een weg der vernedering en des lijdens zijn, toch is Hij de Koning, van God gekroond, de Koning, gegeven aan eene menschheid, wier behoeften Hij komt vervullen, wier vloek Hij komt wegnemen. Eeuwen kan het duren, dat de volkeren woelen en de vorsten ijdelheid bedenken, — de eeuwigheid komt, die het openbaar maken zal, dat zalig zijn, wie op Hem vertrouwen, en dat zich te pletter stoot, wie Zijne macht wederstaat.

Die macht, Hem gegeven, is in Zijn wezen gegrond. Daarom laat Jezus volgen: „en niemand kent den Zoon, dan de Vader." Voor een oogenblik heft Hij iets van den

sluier op, die Zijne heerlijkheid verbergt. Geen menschen kind peilt Zijn wezen; slechts de Vader kent Hem. Afge-daald is Hij tot de menschheid, maar het diepst Zijner persoonlijkheid blijft voor het inzicht van de menschheid onbereikbaar. Zij kan Hem niet meten met haren maat-staf; de eeuwen door blijft Hij onverklaarbaar voor het verstand, bereikbaar alleen voor het ootmoedig vertrouwen des harten. Als mensch wandelt Hij onder de menschen om, — maar in Hem raakt het goddelijke en menschenlijke elkander in de ondeelbare eenheid van Zijn Godmenschenlijk wezen. Niemand doorgrondt Hem, dan de Vader, die de Bron Zijns levens is.

En zoo is, wederkeerig, Hij alleen in staat den Vader te kennen. Het schepsel ziet den Vader in Zijne werken, maar Hij alleen leest in Zijn hart; Hij kent Zijne liefde; Hij verstaat Zijn raadsplan. Omdat Hij is, die Hij is, kan Hij den Vader kennen; en wederom, daardoor kan alleen Hij den Vader openbaren. Tot verklaring van Zijne macht wijst de Christus op Zijn eigen ondoorgrondelijk wezen, maar van Zijn kennen des Vaders spreekt Hij, om zich kenbaar te maken als de Onthuller van Gods geheimenis. Daarom laat Hij volgen: „en dien het de Zoon wil openbaren.” Want de Zoon is in de wereld gekomen, om den Vader kenbaar te maken. Hij komt het bedeksel wegnemen, dat den Vader verborg, waar Hij in een menschenlijk leven afspiegelt, wie de Vader is. Wie deze Zijne openbaring ontvangt, — zeker! die komt niet tot een kennen des Vaders, gelijk de Zoon Hem kent; *dit* is en blijft voor het schepsel onbereikbaar tot in eeuwigheid. Maar al wordt dan ook zijne kennis geene volkomene kennis, zij is nochtans eene rechte kennis. Voor de nevelachtige voorstelling, voor het bedriegelijk beeld van eigen vinding, komt eene kennis des

Vaders in de plaats, die iets van Zijn wezen en veel van Zijne liefde doet verstaan. Eene openbaring is hem geschonken, die hem in alle waarheid leidt. Hoe meer hij den Zoon gadeslaat, in Wien de Vader zich kenbaar maakt, en hoe meer hij zich laat leiden op de wegen, die Hij wijst, des te meer wordt hem kenbaar van dien God, op Wien alle Zijne werken wijzen, maar Wien al deze werken toch niet verklaren kunnen.

XI. 28—30. *Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart, en gij zult rust vinden voor uwe zielen. Want Mijn juk is zacht, en Mijn last is licht.*

Daar is een innig verband tusschen de uiting van het hoogverheven zelfbewustzijn des Heeren, die wij in de voorafgaande verzen vinden, en deze noodiging der vermoeiden en belasten. Wie kan eene vermoeide en belaste wereld noodigen tot de rust, dan Hij, die zelf boven de wereld staat, Hij, die in ondeelbare eenheid leeft met den Vader, en het goddelijk leven deelachtig is? Stelt u voor dat een menschenkind sprak tot allen, die gebogen en nedergedrukt zijn: komt tot mij! Zou de noodiging zelve niet onzinnig en godslasterlijk zijn, nog daar gelaten, dat zij nutteloos zijn zou? Slechts Hij kan van vermoeidheid en lasten ontslaan, die goddelijke kracht bezit!

Maar nu ook, omgekeerd, nu de Openbaarder des Vaders op aarde afgedaald is, gekomen om den Vader te toonen, nu is er eene blijde boodschap voor de vermoeiden en belasten. Wie zijn deze vermoeiden en belasten? Dat zijn

feitelijk: alle menschen. Ach, daar is niemand van de kinderen van Adam, of hij torscht een last van schuld en ellende, en zijn hart is vermoeid, méér dan men zou kunnen uitspreken, door het rusteloos en vruchteloos jagen naar vrede en geluk, door het torschen van de ketenen, door den Overste dezer wereld hem aangelegd. Alleenlijk, in de blindheid zijner ziele ontveinst hij zich dat, en houdt zich groot, en spreekt overmoedig. Daarom is er een arbeid noodig der voorbereidende genade, opdat men zich zelven leere kennen gelijk men waarlijk is. Dan eerst, als de zelfverblindung wijkt; als de ziel „tot zich zelve komt” (Luc. XV. 17), dan gaat ze voelen, welk een last op haar drukt, een last van schuld tegenover den heiligen God, een last van banden, die aan de zonde kluisteren.

Tot dezulken nu, die dit gevoelen, wendt zich de Heer. Wie dit woord opvat als bedoelende degenen, die onder de vele lasten gebogen gingen, door de Joodsche wetgeleerden opgelegd, dringt tot de eigenlijke diepte niet door. Want *waarom* getroostte men zich dat juk van vele en zware geboden, anders dan om te ontkomen aan hetgeen *eigenlijk* de zielen nederboog? Wie alleen van dat juk van geboden de zielen ontsloeg, zou ze niet waarlijk vrij maken; hij zou wegnemen, wat juist dienen moest om aan de zielen een gevoel van vrede te geven. Tot den grond der dingen dringt het woord des Heilands door; Hij noodigt tot zich, om van den eigenlijken last, om van zonde en schuld te ontslaan.

Hij komt, de Behouder en Redder voor het gansche menschdom. Toch noodigt Hij alleen de vermoeiden. Want alleen wie vermoeid is, zal luisteren naar Zijne stem; alle anderen zullen heengaan naar hun akker en naar hun koopmanschap, en in de verstrooiingen van arbeid of van

genot de stem verdooven, die tot hen heeft gesproken. Het water is voor den dorstige; de rust is voor den vermoeide.

En nu, merkt op, wat tot die vermoeiden gezegd wordt. „Komt tot Mij!” Niets anders dan dat. Niet dat zij iets aanbrengen, niet dat zij iets toonen zullen; niets anders dan dat zij komen. Komen, tot Hem, die hen roept; tot Hem zelve, niet tot Zijne leer of tot Zijn voorbeeld, maar tot Hem, den levenden, almachtigen Heiland, die in staat en bereid is hunne lasten te ontbinden, hunne boeien te breken. Komt tot Mij! Dat is: wend uwe ziel naar Mij heen! laat uw oog op Mij zien, laat uw oor naar Mij hooren! houd u niet op bij wat u van Mij afleiden wil, dring door, door alle beletselen van uw eigen ongelooft en van den tegenstand der wereld, rust niet, totdat gij bij Mij zijt!

Hoe eenvoudig is die eisch! Of antwoordt gij in uw binnefte: neen! niet eenvoudig! het is een onuitvoerbare eisch! dat komen is mij onmogelijk! — Mijn lezer! indien het onmogelijk was, zou Jezus het niet vragen. Of meent gij dan, dat de Zoon Gods op aarde is gekomen om de menschheid te bespotten in hare ellende, door de redding te verbinden aan eenen onmogelijken eisch? Zie, waar Hij Zijn woord spreekt, daar gaat van Zijn woord goddelijke kracht uit; daar is het, als waar Hij tot Lazarus in de groeve spreekt: Lazarus, kom uit! en de doode hoort Zijn woord en treedt te voorschijn. In u zelve, gewisselijk! is er tot dit komen geene macht, maar de macht gaat uit van Hem, die tot dit komen roept! Indien gij dan Zijne stem hoort, verhard uw harte niet!

„Komt tot Mij — en Ik zal u rust geven!” Rust, dat is het wat de vermoeiden en belasten behoeven. Niet langer worden zij voortgedreven, gejaagd en beangstigd; daar daalt vrede in hun hart, vrede met God, omdat hunne zonde is

vergeven; vrede met hun lot, omdat een Vader het oplegt; vrede met hun levenstaak, omdat zij dienen uit dankbare liefde. De rust, hier bedoeld, is geene werkeloosheid; de uitdrukking in de oorspronkelijke taal wijst dit nog duidelijker aan, dan onze vertaling het kan teruggeven. Het is eene rust, die in kalmte bestaat; het is het tegengestelde van angst en gejaagdheid. Het is eene rust, die niet verweeklijkt; eene rust, die integendeel de krachten sterkt om, van boeien en lasten ontslagen, vreugdevol het werk des Heeren te werken.

Zóó wordt begrijpelijk, hoe de Heer kan laten volgen: „Neemt Mijn juk op u!” Slechts dàn kan de mensch ontslagen zijn van den last, dien de dienst der zonde hem te torschen geeft, indien hij buigt onder den last, door den Heer hem opgelegd. *Die* last is voor zijne schouders berekend; dit leven in den dienst des Heeren is de vervulling zijner oorspronkelijke bestemming. De vrijheid, die Jezus aanbrengt, is geene losbandigheid; dan zou zij geene werkelijke vrijheid zijn. Het is de vrijheid van het kind, die juist zich betoont in het liefhebbend gehoorzamen van den Vader. Maar desniettemin wordt het met recht een juk genoemd. Want niet alleen, als het hart verruimd en verwarmd is, — neen! gestadig moet de Vader worden gehoorzaamd. Zalig is het in de stonden, waarin het gehoorzamen eene vanzelfsheid is; maar de plicht blijft, ook waar die opgewektheid tijdelijk terugwijkt. In gestadige oefening moet zij meer en meer der ziele eigendom worden.

Want het juk, waarvan Jezus spreekt, is niet een uitwendig opgelegde last, die drukt en nederbuigt, maar buiten het persoonlijke zieleleven omgaat. Daarom laat Hij volgen: „Leert van Mij.” Uit Zijn onderwijs moet door het hart worden verstaan, wat de oorspronkelijke bestem-

ming des menschen was, maar door den zondeval weder verloren gegaan was. Het moet geleerd worden, langzaam, telkens beter, in gedurig nieuwe toepassingen. Is niet het gansche leven des Christens, na zijne toebrengring tot den Heer, een leerschool om dit onderwijs in zich op te nemen? Ach, dat we ons daarin zoo onleerzaam, zoo vergeetachtig, zoo onwillig betoonen! Waar zou het met ons heen, indien niet onze leermeester ons leidde met goddelijk geduld?

Daarvan geeft Jezus de verzekering in de woorden: „want — aldus moeten wij vertalen in plaats van „dat”; — „want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart.” Dáárom is het goed en liefelijk, van Hem onderwezen te worden. Hij is zachtmoedig; alzóó „zachtmoedig”, dat Hij de stugheid verwint door Zijn liefdevol geduld, en alzóó „nederig van hart”, dat Hij door Zijne nederbuiging zich geheel gelijkstelt met hen, die Hij te vormen heeft, ingaande in hunnen toestand, en medegevoelende alle hunne verzoeken en nooden.

Omdat Hij is, die Hij is, kan Hij nu aan het vermoeide en voortgejaagde menschedom de verzekering geven: „gij zult rust vinden voor uwe zielen.” Het is hetzelfde woord dat gebezigd is in Jeremia VI. 16: „Zoo zegt de Heer: Staat op de wegen, en ziet toe, en vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg zij, en wandelt daarin; zoo zult gij rust vinden voor uwe ziel.” Maar hoeveel rijker is de belofte der Nieuwe Bedeeing boven die van de Oude! Hier moet de mensch niet zelf den rechten weg zoeken, om er dan voorts in te wandelen: hier komt een barmhartig Heiland tot hem, om hem bij de hand te grijpen, om door de macht Zijner liefde hem te dragen, en alzoo te voeren, van stap tot stap, op den weg, die leidt naar het Vaderhuis.

Het heerlijk doel, de zalige rust voor de ziel, is reeds op zichzelf alle inspanning waard. Maar van die inspanning zelve zegt de Heer: Mijn juk is zacht, en mijn last is licht. Is dan niet gestadige zelfverloochening noodig? Gewis! Doch dat is niet, omdat de eischen des Heeren in zich zelve zoo zwaar zouden zijn; dat is, omdat onze toestand door de zonde alzóó is bedorven, dat het tegennatuurlijke ons tot eene tweede natuur is geworden. Een Apostel verklaart later, na de ervaring die een lang leven hem gegeven had: „Zijne geboden zijn niet zwaar.” (1 Joh. V. 3). Zij zijn het niet in zichzelf, omdat zij alle te zamen toepassingen zijn van de ééne wet der liefde; en ze worden licht en liefelijk, waar zij door dankbare wederliefde worden volbracht.

Zóó staat daar dit Evangelie in het Evangelie, deze noodiging tot de rust, gericht tot vermoeide zondaarsharten, als komende van Hem, die schenken kan wat Hij belooft, den Zoon des Vaders, in Wien de volheid der Godheid lichamelijk woont. Zalig wie hooren, — en komen op de roepstem: zij vinden méér, dan ooit hun hart had vermoed!

XII. 1—4. *In dien tijd ging Jezus, op een Sabbatdag, door het gezaaide, en Zijne discipelen hadden honger, en begonnen aren te plukken en te eten.*

En de Farizeëen, dat ziende, zeiden tot Hem: Zie, uwe discipelen doen, wat niet geoorloofd is te doen op den Sabbat.

Maar Hij zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen, wat David gedaan heeft toen hem hongerde, en hen, die met hem waren? Hoe hij gegaan is in het huis Gods, en de toonbrooden gegeten heeft, die hem niet geoor-

*loofd waren te eten, noch ook hun, die met hem waren,
maar den priesteren alleen?*

Het was niet slechts de onverschilligheid en de wereldzin, gelijk zich die in Kapernaum, Bethsaida en Chorazin openbaarde, welke den arbeid des Heeren wederstond: ook van gansch andere zijde werd Hij aangevallen en tegengestaan. Israels hooggeëerde vaders, de ijveraars voor strenge wetsbetrachting, zagen in Hem eenen gevaarlijken nieuwigheidsprediker. Hun tegenstand was in het middelpunt van het Israelietisch volksleven, te Jeruzalem, reeds duidelijk uitgekomen; thans achten zij het blijkbaar van gewicht, ook in Galilea, dat anders, als half onrein land, meest door hen vermeden werd, Jezus gingen na te gaan. Welhaast doet eene geschikte gelegenheid zich voor, om Jezus in staat van beschuldiging te stellen. Op zekeren Sabbat gaat Hij door het gezaaide, met Zijne discipelen. Hierin lag, naar Fari-zeesche begrippen nog geen kwaad; een afstand van 2800 ellen mocht men, volgens hen, op den Sabbat afleggen. Maar zie, terwijl zij over dien akker gaan, beginnen Jezus discipelen, honger hebbende, eenige aren af te plukken, en, die wrijvende in de hand, de graankorrels op te eten. Op een gewonen dag zou daarin niets vreemds geweest zijn: immers in de wet (Deut. XXIII. 25.) was geschreven: „Wanneer gij zult gaan in uws naasten staande koren, zoo zult gij de aren met uwe hand afplukken; maar de sikkel zult gij aan uws naasten staande koren niet bewegen.” Dat was een van die menschlievende bepalingen, waarvan de wet zoo vol was, tot tegemoetkoming van de armen. Maar . . . dit nu te doen op eenen Sabbatdag, — dáárin lag het misdrijf! De inzettingen der ouden, waarmede de wet was omtuind, stempelden dat als verboden arbeid, als Sabbat-

schennis. Daarover roepen zij Jezus tot verantwoording.

Herhaalde malen vinden wij onzen Heer in eenen strijd over den Sabbat gewikkeld. Dat zou den schijn kunnen doen ontstaan, alsof Hij den rustdag zonder waarde keurde. Doch dit is dan ook niet meer dan schijn. De geboden des Vaders heeft de Zoon, „geworden onder de wet” (Gal. IV. 4.) met volkomen getrouwheid nageleefd: op den Sabbat was het Zijne „gewoonte” (Luc. IV. 16) op te gaan naar de Synagoge, en de gezegende instelling van den Sabbat, als gegeven voor den mensch (Marc. II. 27) kon wel niet anders dan door Hem in hooge eere worden gehouden. Voorzeker! indien Hij geleefd had in eenen tijd als de onze, waarin Gods heilige rustdag op allerlei wijzen ontwijd wordt, en aan den arbeider de rust wordt ontstolen, door God voor hem bestemd; waarin de rustdag gemaakt wordt tot een dag van allerlei genot, dat anderen tot werken dringt, en de eigene ziel hoe langer hoe verder afleidt van God, Hij zou Zijn: wee u! hebben uitgesproken tegen zulke ontwijders van Gods heiligen dag. Zoo lang de tegenwoordige bedeeeling duurt, is een afgezonderde dag tot verheerlijking Gods even onmisbaar als een bedehuis: eerst in het hemelsch Jeruzalem is geen tempel meer, omdat daar *alles* is geheiligd, en geen dag van Godsvereering meer, omdat het *geheele* bestaan is gewijd door de overgave aan den Heer. Zoo beroepe zich dan niemand op onzen Heiland, als steunde Zijn woord en voorbeeld het nedertrekken van den dag des Heeren tot de laagte der gewone dagen!

Wat Jezus tijdens Zijn openbaar leven te bestrijden had, was juist het tegenovergestelde kwaad. Het was de knechtelijke zin, die van den dag, door God als een zegen gegeven, eenen dag van last en moeite maakte, door allerlei kleingeestige bepalingen. Het was de gezindheid, die het

deed voorkomen, alsof God dezen dag had ingesteld om den mensch te kwellen, en alsof men nu, door aan die kwellingen zich te onderwerpen, verdienste verwierf, die men bij God in rekening kon brengen, om goed te maken, dat men de geestelijke eischen Gods overtrad.

In den omgang met Hem hadden Zijne discipelen geleerd, het Sabbatsgebod niet aldus te beschouwen. En waar zij nu over hunne vrije houding berispt worden, verdedigt de Heer hunne daad. In die verdediging stelt Hij niet Zijn eigen gezag op den voorgrond; eerst later spreekt Hij uit, dat Hij zelf recht heeft om te bepalen wat de bedoeling is van den Sabbat. Hij vangt aan met een beroep op de Schrift, die door de Farizeën zelven als gezaghebbend erkend werd. De Schrift vermeldt (1 Sam. XXI. 6) de daad van David, die, op zijne vlucht voor Saul, zich niet ontzien heeft, voor zich en zijne metgezellen te nemen van de toonbrooden in het heiligdom Gods, die, volgens Exod. XXIX. 32. 33, slechts voor de Priesters bestemd waren. Wat tot die daad hem recht gaf, was niet de drang van den honger op zich zelven; dan toch zouden de toonbrooden telkens kunnen weggenomen zijn door ieder, die in Israel behoeftig was. Wat hem recht gaf tot zijne daad, was dit, dat hij Gods gezalfde was, die in deze zalving de gewisheid bezat, dat hij tot onderhoud van dit leven, tot zoo hooge bestemming gewijd, doen mocht wat naar de letter der wet ongeoorloofd was. Nergens wordt die daad door het woord des Heeren berispt. De wettige gevolgtrekking, die Jezus daaruit afleidt, is deze, dat het hoogere het lagere ter zijde stelt. Thans spreekt Hij die nog niet uit, maar Hij baant door dit voorbeeld den weg tot wat Hij later uitspreken zal: „de Zoon des menschen is een Heer ook van den Sabbat.” Eer Hij echter daartoe komt, haalt Hij

een ander voorbeeld aan, dat rechtstreeks op den Sabbat betrekking heeft.

XII. 5—8. *Of hebt gij niet gelezen in de wet, dat de Priesters den Sabbat ontheiligen in den tempel, op de Sabbatdagen, en nochtans onschuldig zijn? En Ik zeg u, dat een méérder dan de tempel hier is.*

Doch zoo gij geweten hadt, wat het zij: Ik wil barmhertigheid en niet offerande, gij zoudt de onschuldigen niet veroordeeld hebben.

Want de Zoon des menschen is een Heer ook van den Sabbat.

Het tweede voorbeeld, waarmede Jezus het gedrag Zijner discipelen rechtvaardigt, is ontleend aan het voorschrift der wet (Num. XXVIII. 9). „Maar op den Sabbatdag zult gij bereiden twee volkomene éénjarige lammeren, en twee tienden meelbloem ten spijsoffer, met olie gemengd, mitsgaders zijn drankoffer.” Op den Sabbat moeten de Priesters werk doen, opdat de dienst des Tempels niet zou stilstaan. Ook hier stelt het hogere het lagere ter zijde: de Tempel is het hogere, — dus daarvoor moet het Sabbatsgebod, naar de letter opgevat, wijken.

En nu, — meer dan de tempel is hier! Ziedaar weder één van die woorden, overal in onze Evangeliën verspreid, die de waarachtige en eeuwige Godheid onzes Heilands zoo duidelijk mogelijk te kennen geven. Denk u in, mijn lezer! wat dat woord in zich besluit. Wat den Tempel tot Tempel maakt, wat hem wijdt tot het heiligste, dat op aarde bestaat, — dat is de inwoning Gods, de Schechina, die aan Israel het onderpand gaf, dat zijn verbonds-God onder hen verwijlde. Wie dus meerder dan de Tempel zal zijn, in

Hem moet de inwoning Gods eene meer volkomene zijn dan in het heiligdom Israels. Denk u zulk een woord gesproken door een menschenkind, en gij gevoelt terstond hoe Godslasterlijk dat zijn zou. Maar *Hij* heeft recht het uit te spreken, de Godmensch, in Wien de volheid der Godheid lichamelijk woont, die den Vader openbaart in een menschelijk bestaan. Wat Israels Tempel slechts schaduwwachtig afbeeldde, het komt in Hem tot werkelijkheid.

Ontslaat dus de Tempel van de letter van het Sabbatsgebod, nog grooter is het récht van Hem, die méér is dan de Tempel, om den zin van het Sabbatsgebod te verklaren. Doch eer de Heer dit gaat uitspreken, wijst Hij den berispers er op, dat die Schrift zelve, die zij beweren zoo hoog te waardeeren, hun leeren kan, het geestelijke boven het uitwendige te stellen, de barmhartigheid boven vormelijken godsdienst. Hij haalt het woord aan van Hosea VI. 6: „Ik wil barmhartigheid en niet offerande.”

Dit woord is een van die uitspraken, die zoo veelvuldig bij de Profeten voorkomen, waarin schijnbaar de gansche eerdienst afgekeurd wordt. Men denke bijvoorbeeld aan Micha's woord, waar hij op de vraag van het schuldbelijvende volk: „Waarmede zal ik den Heere tegenkomen, en mij bukken voor den hoogen God? Zal ik komen met brandofferen, met éénjarige kalveren? Zou de Heer een welgevallen hebben aan duizenden van rammen, aan tienduizenden van oliebekken? Zal ik mijnen eerstgeborene geven voor mijne overtreding?” — het antwoord doet hooren: „Hij heeft u bekend gemaakt, o mensch, wat goed is; en wat eischt de Heer van u, dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben, en ootmoediglijk te wandelen met uwen God?” (Micha VI. 6—8). Men denke aan het woord van Jesaia (I. 11): „Waartoe zal Mij zijn de veelheid uwer

slachtoffers? zegt de Heer. Ik ben zat van de brandoffers der rammen, en het smeer der vette beesten, en heb geen lust aan het bloed der varren, noch der lammeren, noch der bokken." Wat bedoelen nu deze en dergelijke uitspraken? Keuren zij den offerdienst af? Immers neen! die offerdienst is door God uitdrukkelijk verordend. Maar *dit* geven zij te kennen, dat de zedelijke eischen hooger staan dan de uitwendige, en dat de verwaarloozing van de eerste niet door de stipte opvolging der tweede wordt goedge maakt. Zoo is dan de aanhaling van zulk een woord door Jezus een middel om het geweten der Farizeëen te treffen; het moet hun afvragen, hoe het staat met hunne beantwoording aan de geestelijke eischen Gods, waar zij zóó stipt zich betoonen omtrent het Sabbatsgebod, dat zij dit door allerlei menschelijke toevoegselen maken tot een drukkenden last.

Eerst thans volgt, als besluit der geheele rede, waarvan de Evangelist gewis alleen den hoofdinhoud heeft medegedeeld: „De Zoon des menschen is een Heer ook van den Sabbat." Ook hier bezigt Jezus den naam „Zoon des menschen", die Zijne Christuswaardigheid slechts bedektelijk aanduidt, om alle misverstand uit te sluiten, alsof Hij een aardsch koninkrijk kwam oprichten. De geestelijke heerlijkheid van dien naam komt genoegzaam uit door wat er volgt. Hij is Heer ook over den Sabbat, omdat Hij als Gods gezondene, Gods bedoeling met het Sabbatsgebod ten volle verstaat. Gebruikt Hij nu Zijne macht over den Sabbat om den rustdag af te schaffen? In geen enkel opzicht worden de grondregelen der Oude bedeeing in de Nieuwe afgeschaft; alleenlijk, de geestelijke bedoeling daarvan treedt duidelijk in het licht. Neen! geene afschaffing van den rustdag! het zou een wegnemen zijn van een onwaardebaren zegen! Maar een duidelijk maken van het doel van den rustdag; een weg-

nemen van wat dien dag tot een juk zou maken; een bestemmen van dien dag tot geestelijke Godsverheerlijking. Verboden blijft, wat het wezen van den rustdag vernietigen zou; geoorloofd is al, wat den mensch niet belemmert in het opheffen der ziel tot God, in de voorbereiding tot het leven des hemels, waar, bij ontplooiing aller krachten, een eeuwige rust in Gods gemeenschap gesmaakt wordt. Dat doel van den rustdag treedt in nog duidelijker licht, in de geschiedenis, die de Evangelist onmiddellijk na deze ontmoeting verhaalt.

XII. 9—13. *En vandaar voortgaande, kwam Hij in hunne Synagoge.*

En ziet, er was een mensch, die eene dorre hand had; en zij vraagden Hem, zeggende: Is het ook geoorloofd, op de Sabbatdagen te genezen? opdat zij Hem mochten beschuldigen.

En Hij zeide tot hen: Wat mensch zal er zijn onder u, die één schaap heeft, en zoo dat op een Sabbatdag in eene gracht valt, die het niet zal aangrijpen en uitheffen? Hoeveel gaat nu een mensch een schaap te boven? Zoo is het dan op de Sabbatdagen geoorloofd, wèl te doen.

Toen zeide Hij tot dien mensch: Strek uwe hand uit; en hij strekte ze uit, en zij werd hersteld, gezond gelijk de andere.

Een ongelukkige, in de Synagoge tegenwoordig, met eene verdorde, verlamde hand, geeft aan Jezus vijanden welkome aanleiding om Hem op de proef te stellen. Geeft Hij op hunne vraag een ontkennend antwoord, dan wordt Hij ongelijk aan zichzelf en erkent de geldigheid der Fari-

zeesche praktijk. Geeft Hij een bevestigend antwoord, dan rekenen zij op de verontwaardiging van al de bezoekers der Synagoge. De Heer aarzelt niet, het bevestigend antwoord te geven, doch Hij geeft het zóó, dat Hij tegelijk Zijne tegenstanders ontwapent, door op hunne eigene handelwijze zich te beroepen. Een schaap, op het punt van om te komen, redden zij wel op den Sabbatdag. Zou het dan niet geoorloofd zijn een mensch te genezen, die toch in waarde een schaap zoo verre te boven gaat?

Het voorbeeld, door den Heer aangehaald toont, dat de Farizeëen Zijner dagen nog niet gekomen waren tot de consequentie, waartoe hunne navolgers in latere tijden komen zouden. Later toch werd voorgeschreven, dat in zoodanig geval iemand aan een schaap wel voedsel toereiken mocht, en ook wel stroo toewerpen, opdat het schaap daarop zou kunnen gaan staan om niet te verdrinken, maar dat men zulk een schaap geenszins uit de gracht uittrekken mocht. Zoover nu was men in Jezus dagen nog niet gekomen. Een schaap redde men nog uit den nood; zou het dan niet geoorloofd zijn, eenen mensch te redden?

Zoo was het dan, volgens hun eigen praktijk, geoorloofd op Sabbatdagen wèl te doen. Dat het juist in den aard van den Sabbat ligt, — die door God tot een zegen, tot een tijdelijke onderbreking van de straf op de zonde gegeven was, — weldadigheid te bewijzen, dat zegt de Heiland niet uitdrukkelijk; het was Hem genoeg, uit hun eigen gedrag, Zijn recht tot weldoen te staven.

Zonder hun antwoord af te wachten, verricht de Heer het wonder Zijner reddende liefde. Hij spreekt Zijn machtswoord, — en het onmogelijke wordt mogelijk; de verlamde hand wordt uitgestrekt en is hersteld.

Een wonder is onverklaarbaar, juist omdat het een wonder

is. Maar hierop wijzen wij, dat het op geestelijk gebied evenzoo gaat, als hier bij deze lichamelijke genezing. Als de Heer met het woord Zijner genade komt tot een zondaar, om hem te roepen uit de duisternis tot het licht, dan is die zondaar in zichzelf even onmachtig, als deze man met de verdorde hand onmachtig was zijne hand uit te strekken. Maar de macht, die hij in zichzelf niet heeft, komt tot hem door het woord van den Heer. Zijn woord, bezielde door Zijnen Geest, maakt het gehoorzamen mogelijk, en in de gehoorzaamheid des geloofs voltrekt zich de redding der ziel, zooals hier in deze geschiedenis, de genezing des lichaams. Klage dan niemand over eigene machteloosheid! hoore een iegelijk naar het machtwoord des Heeren, die wonderen werkt!

XII. 14—21. *En de Farizeën, uitgegaan zijnde, hielden samen raad tegen Hem, hoe zij Hem dooden mochten.*

Maar Jezus, dat wetende, vertrok van daar, en vele scharen volgden Hem, en Hij genas ze allen.

En Hij gebood hun scherpelijk, dat zij Hem niet zouden openbaar maken; opdat vervuld zou worden, hetgeen gesproken is door Jesaia, den Profeet, zeggende:

Ziet, Mijn knecht, welchen Ik verkoren heb, Mijn beminde, in welchen Mijne ziel een welbehagen heeft; Ik zal Mijnen Geest op Hem leggen, en Hij zal het oordeel den Heidenen verkondigen. Hij zal niet twisten noch roepen, noch zal er iemand Zijne stem op de straten hooren. Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en het rookende lemmet zal Hij niet uitblussen, totdat Hij het oordeel zal uitbrengen tot overwinning. En in Zijnen Naam zullen de Heidenen hopen.

De Farizeën zijn tot zwijgen gebracht, maar, al wisten zij niets te antwoorden, zij hebben zich niet laten overtuigen. En waar zij dit niet wilden, daar moest wel hunne vijandschap stijgen tot een beramen van den dood van Jezus. Zij moesten buigen voor Jezus, en dan al hunne gewaande vroomheid opgeven, om in Zijne wegen te gaan wandelen, — òf, waar Jezus voor hen niet buigen wil, moet Hij uit den weg geruimd worden. Dezelfde scherpe tegenstelling treedt hier in het licht, die reeds openbaar geworden was bij de Tempelreiniging, in Joh. II bericht. Dáár reeds had Jezus, op der Joden weigering om Zijn geestelijk recht tot de Tempelreiniging te erkennen, uitgesproken, dat die tegenstand zou uitloopen op Zijnen dood door hunne handen. Er was geen tusschenweg mogelijk. En als dan ook Zijne ure zal gekomen zijn, zal de Zoon des Vaders niet aarzelen, zich over te geven in der vijanden macht, wetende, dat Hij slechts door den dood heen Zijn verlossingswerk kan volbrengen. Maar vóór die ure gekomen is, onttrekt Hij zich aan het dreigend gevaar, om de taak te voleindigen, die Hij in Zijn openbaar leven te volbrengen heeft; Hij verlaat de plaats, waar de vijandschap zich zoo duidelijk openbaarde, om in eene andere streek zegen te verspreiden.

Want dat zegenverspreiden houdt niet op. De scharen blijven Hem volgen, opdat Hij hunne kranken zou genezen, en, al is het slechts uitwendige nood, die hen uitdrijft, de barmhartige Redder stelt geene hulpzoekenden teleur. Gebiedt Hij ernstig en dringend, dat men Hem niet openbaar maken zal, het is de vleeschelijke gezindheid, welke op een uitroepen tot koning uitloopen zou, die Hij te keer gaat, niet het heenwijzen van ongelukkigen op Hem, opdat zij bij Hem redding zouden vinden.

Dit zegenverspreiden met vermijding van alle uiterlijk gerucht, roept den Evangelist de profetie voor den geest, waarin juist zülke arbeid van den knecht Gods wordt aangekondigd. Het is de welbekende profetie van Jes. XLII. 1—4 die door Mattheus aangehaald wordt, met die vrijheid van de letter en gebondenheid aan den geest, die de aanhalingen uit het O. T. in de schriften des N. T. pleegt te kenmerken.

Naar profetische beschouwing is in de eerste plaats het volk Israel de knecht van Jehovah, door Hem geroepen om tot Zijn heil de volkeren te noodigen. Doch waar dit volk als volk zich aan zijne roeping ontrouw betoont, zoodat de Heer moet vragen: „Wie is er blind als Mijn knecht, en doof, gelijk Mijn bode, dien Ik zende?” (Jes. XLII. 19) — daar leert de Profeet in vergezicht Eenen aanschouwen, in wien Israels roeping tot verwezenlijking komen zal, eenen Knecht Gods, die het werk Gods volkomenlijk zal volbrengen. Van dien volmaakten Knecht des Heeren zegt nu God, in de door Mattheus aangehaalde profetie, dat Hij het werk des Heeren volbrengen zal op eenen weg, waarop geen gerucht noch geroep Zijnen arbeid vergezelt. Het einddoel is, het verkondigen van het oordeel Gods aan de gansche aarde, waardoor het recht Gods tot aanschouwing zal komen, dat tijdens den loop der wereldgeschiedenis verborgen is geweest. Maar deze eindelijke openbaring des gericht's wordt voorbereid door een arbeid, die geen opzien baart, en die, naar de meening der menschen, nooit tot dat doel zou kunnen leiden.

Inderdaad, zóó is het leven en werken van onzen Heiland geweest. Terwijl Hij onder visschers en tollenaars werkt, gaat de wereldgeschiedenis haren loop, en de machtigen der aarde bemerken het niet, wat daar geschiedt in Galilea's steden en dorpen. Maar ondertusschen brengt

die arbeid eene scheiding tusschen licht en duisternis, en verandert, van binnen uit, den toestand des menschdoms. Die arbeid heft een deel der menschheid op tot het kindschap Gods, terwijl het andere deel, door het verstooten van het toegereikte heil, te dieper zinkt. En als dan de dag der dagen zal gekomen zijn, dan zal het blijken, dat in de menschheid slechts deze ééne verdeeling, bij welke alle andere onderscheidingen wegvallen, werkelijk bestaat: *met* Jezus of *tegen* Jezus, en de menschheid zal worden geoordeeld naar deze verhouding tot Hem.

Die machtige uitwerking komt dáár van daan, dat God Zijnen Geest op Hem legt. De Geest, die de Profeten voor eene wijle tijds ophief boven hun gewonen toestand, zou op dezen Knecht des Heeren „gelegd” worden, zou bij Hem blijven en Hem ganschelijk vervullen; „God geeft Hem den Geest niet met mate” (Joh. III. 34). Maar juist, omdat die Geest de oorzaak is dezer machtige uitwerking, wordt zij gewrocht zonder gerucht. De tegenstelling, bij Zacharia (IV. 6) uitgedrukt: „niet door kracht of geweld, maar door Mijnen Geest,” is eene blijvende tegenstelling. Geestelijke werking is altijd tegengesteld aan wat opzien baart. Stormen en onweders kunnen vóór den Heer henen gaan, maar Hij zelf is alleen in het suizen der zachte koelte.

Daarom dan ook is de werking, de gang van den Knecht des Heeren te midden der wereld, een zoo zachte en liefelijke, dat Hij „het gekrookte riet niet verbreekt, en de rookende vlaswiek niet uitbluscht.” Terecht heeft men in deze beeldspraak, die den gang des overwinnenden helds beschrijft, eene aanduiding gezien van de teedere zorg des Heilands voor de zwakken en machtelozen. Voorwaar! eene ziel, die aan zich zelve ontdekt wordt, leert in zulk

een riet, in zulk een lemmet haar beeld aanschouwen. Dat juist is het doel der voorbereidende genade, den mensch te ontledigen van al zijne gewaande voortreffelijkheid en sterkte. Machteloos als een gekrookt riet, dat door de minste ruwe aanraking gebroken kan worden: nietig als een rookende vlaswiek, waarvan de glimmende vonk terstond zou kunnen gebluscht worden — zóó staat de aan zichzelf ontdekte mensch tegenover den heiligen God. Maar de Gezondene van dien heiligen God komt niet om te verbreken en uit te blusschen, neen! om met nieuw leven te vervullen. Teeder en ontfermend buigt Hij zich tot de ellendigen neder. Welk een liefelijk troostwoord, dat de verslagene harten opbeurt! Al uwe ellende, o arm, zondig menschenkind! is voor uwen Heiland juist eene oorzaak om zich neder te buigen, aan u Zijne genade te verheerlijken. Door Zijne wondere werking wordt het gekrookte riet eene plantinge Gods, die opbloeit en zich ontwikkelt, en die wegstervende vonk wordt aangeblazen tot eene heldere vlam. Want Zijne verlostten blijven wel, in eigene schatting, tot het einde toe arm en zwak, maar innerlijk worden zij toch vernieuwd en bekrachtigd, — totdat het openbaar wordt, hoe heerlijk het leven is, dat hun Verlosser hun mededeelt!

De Knecht des Heeren wordt tot Israel gezonden. Maar omdat Hij niet komt om aan Israel uitwendige glorie te brengen, omdat Hij zoo zacht en zoo nederig optreedt, dáárom is Zijne verschijning ook voor de Heidenen eene oorzaak der hope. Zeker! zij stonden achter bij het gezegende volk, het volk der beloften en der verbonden; zij hadden den pleitgrond niet, die aan Israel was gegeven. Maar als nu de Knecht des Heeren alzóó komt, — dan mogen ook de Heidenen hopen. Dan is er grond van

verwachting ook voor de allerellendigsten. Een overwinnend Koning zou schrik inboezemen; een barmhartige Heiland trekt de zielen aan. Zijne komst is der gansche wereld tot heil. Telkens en telkens weer hebben de Godsspraken der Profeten Israel doen heenzien over de perken, die slechts tijdelijke waren, waardoor Israel van de volken was gescheiden, perken, die door Israel gedurig tot eene oorzaak van ijdele zelfverheffing waren gemaakt. De zaligheid is uit de Joden, — maar is voor heel de menschheid bestemd. Israel heeft voor die wenken de oogen gesloten; ja! juist omdat de Messias niet kwam als een bringer van glorie voor Israel, heeft het als volk Hem verworpen. Maar de Heidenen zijn gekomen van Oosten en Westen, en hebben in Israels Messias hun Heiland begroet. Zóó gaat het voort, de eeuwen door, zoolang de bedeeeling der Heidenen duurt, — totdat aan het einde ook Israel tot jaloerschheid verwekt wordt, en zich keert tot dien Koning, die als Redder en Behouder verscheen.

XII. 22. 23. *Toen werd tot Hem gebracht een van den duivel bezeten, die blind en stom was, en Hij genas hem, alzoo dat de blinde en stomme beide sprak en zag.*

En al de scharen ontzetten zich, en zeiden: Is deze niet de Zoon van David?

Uit het wonderdoend en zegenend rondreizen des Heeren, waarin Mattheus de vervulling der profetie van Jesaia heeft doen opmerken, deelt hij hier eene enkele bijzonderheid mede. Het is den Evangelisten niet om volledigheid te doen; zij vermelden slechts enkele daden, om daaruit het geheel van het optreden des Heeren te doen kennen, en wel bij

voorkeur zülke wonderen, waarbij, hetzij omtrent de genezenen, hetzij omtrent de getuigen dier wonderdaden, iets bijzonders valt mede te deelen.

De bezetenheid van den mensch, van wien hier sprake is, openbaart zich daarin, dat hij blind en stom is. Op het machtwoord des Heeren wijkt de booze geest, — en aan den ongelukkige zijn gezicht en spraak hergeven. Gelijk zoo menig ander wonder des Heeren, is ook dit eene treffende afbeelding van de geestelijke wonderen, die door alle eeuwen voortgaan, terwijl de uitwendige wonderen slechts een straalkrans waren rondom het aardsche leven des Heeren. Immers, blind voor Gods liefde, voor eigen roeping en bestemming, bewandelt de zondaar zijnen weg, — en hoe zou hij kunnen spreken tot verheerlijking Gods, waar zijn hart met dien God geene gemeenschap heeft? Maar als de hand des Heeren hem aanraakt; als hij tot staan gebracht wordt op zijn pad, dan leert hij zien, eerst zijn eigene ellende, maar daarna de ontferming Gods en den rijkdom van Gods gaven, de taak des levens en de heerlijke toekomst aan gene zijde des grafs. En dan leert hij spreken tot grootmaking van den naam des Heeren, tot het winnen van andere zielen voor Hem, die Zijne genade zoo wonderbaar verheerlijkte. Voorwaar! zulke herschepping is geen geringer wonder dan de genezingen des lichaams, tijdens Jezus aardsche leven bewerkt. Alleenlijk, om deze te zien is een geestelijk oog noodig, terwijl de uitwendige wonderen voor allen zichtbaar waren.

De schare, die de genezing van dezen stommen en blinden man aanschouwde, ontzette zich. Zulke verbazing en ontroering is nog niet zelve de bekeering des harten: men kan die verbazing weder te boven komen, en heengaan tot akker en koopmanschap, alsof er niets geschied ware. Maar al is zij

nog niet alles, zij is toch iets. Zij is eene tijdelijke opheffing uit de gewone onverschilligheid en stompzinnigheid, waarin een mensch zijne dagen gewoonlijk doorbrengt. Zij doet opzien en vragen; zij kan de brug worden, die voert tot het geloof. Dat blijkt ook hier, waar de toeschouwers vragen: „Is deze niet de Zoon van David?” Dat Jezus de nederige Menschenzoon is, die geen enkelen stap doet om tot uitwendige heerschappij te geraken, dat is voor een oogenblik hun *geen* struikelblok; dit schitterend wonder openbaart eene heerlijkheid, die tegen den ontbrekenden uiterlijken glans opweegt; zij vragen zichzelven en anderen: zou deze niet de beloofde Messias wezen?

Eer daar op die vraag eene vreugdevolle bevestiging komt, is er intusschen nog wat anders noodig. Er moet een erkenning komen van Zijne geestelijke heerlijkheid, en deze wederom moet opgewekt worden door een inzicht in eigene verwerpelijkheid voor God. Blijvend wordt geene enkele ziel aan Jezus verbonden, zoo het niet is op den weg van bevredigde zondaarsbehoefte. De vraag: „Is deze niet de Zoon van David?” is nog niets meer dan een aanvang, — maar toch voor den vijand der zielen belangrijk genoeg om te pogen, die aanvankelijk ontwaakte gemoederen weer te verharderen tegenover den Heer. Daartoe zullen de Farizeëen zijne werktuigen zijn.

XII. 24—28. *Maar de Farizeëen, dit gehoord hebbende, zeiden: Deze werpt de duivelen niet uit dan door Beëlzebul, den overste der duivelen.*

Doch Jezus, kennende hunne gedachten, zeide tot hen: Een ieder koninkrijk, dat tegen zichzelf verdeeld is, wordt verwoest, en eene iedere stad of huis, dat tegen zichzelf verdeeld is, zal niet bestaan. En indien

de Satan den Satan uitwerpt, zoo is hij tegen zichzelf verdeeld; hoe zal dan zijn rijk bestaan?

En indien Ik door Beëlzebul de duivelen uitwerp, door wien werpen ze dan uwe zonen uit? Daarom zullen die uwe rechters zijn.

Maar indien Ik door den Geest Gods de duivelen uitwerp, zoo is dan het Koninkrijk Gods tot u gekomen.

De Farizeëen herhalen de beschuldiging, die zij, volgens Matth. IX. 34, ook vroeger bij de genezing van eenen stomme hebben uitgesproken, en noemen den duivel met den naam Beëlzebul, waarbij wij hebben stilgestaan bij Matth. X. 25.

Wat *hier* onze aandacht tot zich trekt, is het antwoord, door Jezus op deze beschuldiging gegeven. Merken wij in de eerste plaats op, van welke zachtmoedige kalmte dit antwoord getuigt. Geen woord van toorn over zoo laaghartige beschuldiging; niets dan eene duidelijke aanwijzing, dat de gegevene verklaring niet de ware kon zijn. Aan de algemeene waarheid herinnert de Heer, dat een rijk, een stad, een huis, dat tegen zichzelf verdeeld is, onmogelijk bestaan kan, maar in één moet storten. Daar nu het Rijk des Satans, ook volgens hunne eigene erkenning, een werkelijk bestaand, een macht uitoefenend Rijk is, zoo is de veronderstelling ongerijmd, dat dit een innerlijk verdeeld Rijk zou wezen, dat de Satan zijn eigen Rijk afbreuk zou doen, door de booze geesten, die hij uitgezonden had, zelf te gaan verdrijven.

Deze bewijsvoering is zoo eenvoudig en duidelijk, dat hare juistheid ieder in het oog moet vallen. Ten overvloede voegt de Heer er nog eene tweede aan toe. Ook

door de leerlingen van de scholen der Joden, zeker bepaaldelijk van die der Farizeën, geschiedden er uitdrijvingen van booze geesten; men vergelijke wat in Hand. XIX. 13. 14 van de zonen van Sceva bericht wordt. Bij die genezingen hebben wij zeker niet aan wonderwerken te denken, maar ons die genezingen voor te stellen als teweeggebracht door den invloed van indrukmakende persoonlijkheden, teweeggebracht op wie, in lichten graad, onder duivelsche invloeden stonden. Waren zij met de wonderen van Jezus gelijk te stellen geweest, dan zouden die wonderen door de tijdgenooten gewis niet als iets bijzonders aangemerkt zijn. Maar, hoe groote afstand dan ook tusschen beide bestond, die uitwerping van booze geesten door hunne eigene leerlingen moest dan toch de Farizeën overtuigen, dat er voor deze werken des Heeren eene andere verklaring kon zijn, dan die hunne boosaardigheid hen deed uitspreken.

Thans gaat de Heer van de afwijzing der valsche verklaring over tot het in het licht stellen der ware. Duivelsche werking kan het niet zijn, waardoor deze wonderdaden verricht worden; moeten zij er nu zelven eene bovennatuurlijke werking in zien, dan kan er geene andere verklaring zijn, dan dat Gods Geest hier machtig en heerlijk zich openbaart. En is dat zoo, dan is dit een bewijs „dat het Koninkrijk Gods tot hen gekomen is”. Eigenlijk staat er: dat het Koninkrijk Gods u verrast heeft, ongedacht voor u verschenen is.

Inderdaad, de Joden, inzonderheid de Farizeën, verwachtten wel een Koninkrijk Gods, een Rijk, dat zich in heerlijkheid en machtsbetooning zou openbaren. Maar zij verwachtten, dat zij van dit Koninkrijk de aangewezenen leidlieden zijn zouden. Eene altijd meer gehoorzame onderwerping des volks aan hunne voorschriften en wetsverscher-

pingen; een telkens grooter toevloed van proselyten uit alle volken, die in de Farizeesche gerechtigheid heil voor hunne ziel zouden komen zoeken, — dat was het Koninkrijk Gods, dat zij verbeidden. Doch zie, nu komt het zoo gansch anders! Nu komt het in den persoon en door het werk van Eenen, in Wien zij slechts een Rabbi uit Nazareth zien, die zich niet stoort aan hunne aangematigde hoogheid, die het volk eerder van hen afleidt, dan tot hen voert. Daarom overvalt, daarom verrast het hen. Want dat het toch wel waarlijk Gods Koninkrijk is, dat kan hun blijken uit de geestelijke macht, die er van uitgaat, uit den zegen, dien het rondom zich verspreidt. Zoo wordt het dan nu de vraag, of zij dat koninkrijk Gods willen erkennen, waar het komt, niet langs de lijnen die *zij* geteekend hebben. Die erkenning vraagt verootmoediging, verbrijzeling des harten, — want het is een koninkrijk, waarin zij niet hebben te heerschen, waarin zij niet anders dan nederige onderdanen kunnen worden van den Koning, door God gezalfd.

XII. 29. 30. *Of hoe kan iemand in het huis eens sterken inkomen, en zijne vaten ontroofen, tenzij dat hij eerst den sterke gebonden hebbe? en alsdan zal hij zijn huis berooven.*

Wie met Mij niet is, die is tegen Mij; en wie met Mij niet vergadert, die verstroot.

Omdat de erkenning van het Koninkrijk Gods in eene gestalte, die zoo geheel van de Farizeesche voorstelling afwijkt, verootmoediging en zelfverloochening eischt, dáárom verzet zich het van nature zoo trotsche hart daartegen, zoolang het niet klaarblijkelijk daartoe wordt gedrongen. Op de uitspraak: „het Koninkrijk Gods is, onverwacht,

tot u gekomen," laat de Heer daarom nog een duidelijke aanwijzing volgen, dat inderdaad dit Koninkrijk kwam. Aan den Booze worden de zielen ontrukkt, die onder zijn heerschappij stonden. Dat geldt niet alleen den bezetenen, die van de demonische macht verlost worden; dat geldt iedere ziel, die uit de duisternis tot het licht, uit den dood tot het leven gevoerd wordt. Hadden de Farizeën geen oog om het laatstgenoemde te zien, het eerste konden zij althans niet loochenen. Welnu! daaruit bleek dan zonneklaar, dat er eene hoogere macht verschenen en in hun midden werkzaam was, dan de macht van den Booze. Als aan den sterke zijne vaten ontroofd worden; dan is dat een bewijs, dat er een sterkere gekomen is, die dien sterke gebonden en machteloos gemaakt heeft. Alzoo is op geestelijk gebied de sterke overwonnen, die over alle kinderen van Adam heerscht als de overste dezer wereld. Wie moet Hij zijn, die dit kon! Maar ook, hoe doet dit woord ons eenen blik slaan in dien innerlijken strijd, door den Zoon des menschen tegen den Booze gevoerd, waarvan de geschiedenis der verzoeking in de woestijn ons slechts een enkelen trek vertoont! Dit zijn diepten, die wij niet peilen kunnen, maar waarin wij eerbiedig staren, bedenkende dat ook dit behoord heeft tot het werk der verlossing, ten koste waarvan wij zijn gered!

Zoo staat daar dan nu de Vorst des lichts tegenover den Vorst der duisternis. Zijn verschijning verdeelt de menscheid in twee legers; aan de ééne zijde de ontelbare schare der willooze werktuigen van den overste dezer wereld; aan de andere zijde de kleine schare, in wier zielen een vonk des lichts is afgedaald, en die nu optrekken achter den Leidsman hunner behoudenis. Zijne verschijning roept nu tot eene keuze, eischt eene beslissing. Ja, ook het onblijven is eene keuze; wie niet kiest voor den Heer,

die staat noodwendig tegen Hem over. Want de zaak ligt niet zóó, alsof de mensch van nature op onzijdig terrein zich bevindt, en nu alleen door persoonlijke keuze aan den Heer of aan den Booze gaat toebehooren; door zijne samschakeling met het gevallen geslacht van Adam staat hij van nature onder den overste dezer wereld, en slechts de daad des geloofs in Christus brengt hem over naar de andere zijde. Ook tegenover deze Farizeën, de opgeworpen leidslieden Israels, spreekt Jezus het uit, dat er slechts ééne werkelijke indeeling der menschen bestaat: vóór of tegen Hem, den nederigen Menschenzoon, die tegelijk de volheerlijke Godszoon is.

„Wie niet vóór Mij is, is tegen Mij.” Tot Zijne discipelen zeide de Heer, omgekeerd: „wie niet tegen ons is, die is vóór ons!” (Mc. IX. 40), toen zij iemand bestraft hadden, die krachten deed in Jezus naam, schoon hij met hen Jezus niet volgde. Opmerkelijk is dit onderscheid. De menschen, die niet in het hart kunnen lezen, en die daarenboven in zichzelf zoo veel zondigs hebben, wat eerlijke gemoederen van de gemeenschap met hen afhouden kan, hebben zich te houden aan het mildere woord: wie niet tegen ons is, die is vóór ons. Zij moeten ontvankelijkheid en welwillendheid blijven veronderstellen, zoo lang zij slechts eenigzins kunnen, en alléén op grond van beslist tegenstand in iemand eenen vijand der zaak des Heeren zien. Maar als de Heer niet tot Zijne discipelen spreekt over hunne verhouding tot anderen; als Hij rechtstreeks tot de consciëntiën Zijner hoorders zich richt, dan is het zoo veel strengere woord aan zijne plaats: wie niet voor Mij is, is tegen Mij.

„En wie met Mij niet vergadert, die verstrooit,” laat Jezus volgen. Aan die uitdrukking ligt de gedachte ten grondslag, dat Hij de Herder Israels is, van den Vader

gezonden om de kudde, de nu verstrooide schapen, bij een te zamelen, en te leiden tot de grazige weide. Wie nu in dat werk Hem niet ter zijde staat, wie de schapen niet tot den herder drijft, die staat tot Hem en Zijn werk niet in onzijdige verhouding, maar die drijft de verstrooide schapen al verder uiteen. Daar is nu eenmaal in de menschenwereld geen stilstand; de weg gaat naar boven of naar beneden; men komt tot Jezus en voert anderen naar Hem heen, of men dwaalt van Hem af, en doet ook anderen al verder en verder afdwalen. Waar Jezus en Zijn Evangelie optreedt, komt eene schifting in de menschenwereld, dieper en blijvender dan alle groepeerings naar uitwendige leuzen. Daar worden er aangetrokken door het licht, en alzoo meer en meer door het licht bestraald, en innerlijk verlicht, — en anderen, die het licht wederstaan, verzinken in telkens dieper duisternis.

XII. 31. 32. *Daarom zeg Ik u: alle zonde en lastering zal den menschen vergeven worden, maar de lastering tegen den Geest zal den menschen niet vergeven worden. En zoo wie eenig woord gesproken zal hebben tegen den Zoon des menschen, het zal hem vergeven worden; maar zoo wie tegen den Heiligen Geest zal gesproken hebben, het zal hem niet vergeven worden, noch in deze eeuw, noch in de toekomst.*

De ontzettende bedreiging, in deze woorden vervat, verontrust vaak gemoederen, wien zij niet geldt, terwijl omgekeerd de zielstoestand, waarop zij betrekking heeft, dikwijls als niet gevaarlijk aangezien wordt. Het is daarom noodig, hierbij meer opzettelijk stil te staan.

Wanneer eene ziel niet komen kan tot vrede met God,

of ook, wanneer eene ziel, die vroeger betere tijden gekend heeft, verzonken is in dorheid en doodigheid, zoodat de vleugelen des gebeds zijn verlamd, terwijl het beschuldigend geweten den blik verduistert op Gods genade in Christus, — dan geschiedt het vaak, dat zulk eene ziel aan zich zelve of aan anderen in angstige vreeze vraagt: zou ik misschien de onvergefelijke zonde, de zonde tegen den Heiligen Geest hebben bedreven?

Op die vraag der bekommering mag met volle vrijmoedigheid: neen! geantwoord worden. Juist die bekommering, die vreeze, dat angstig uitzien naar verlossing bewijst, dat die zonde *niet* bedreven is. Wie tegen den Heiligen Geest gezondigd heeft, is onaandoenlijk geworden voor alle geestelijke indrukken, leeft zorgeloos daarheen, en vraagt niet meer naar God. Dwaling is het te meenen, dat men de onvergefelijke zonde onbewust, in een onbewaakt oogenblik zou kunnen bedreven hebben, en dan nu voorts daarvan de gevolgen moet dragen, zoodat alle roepen om genade, alle worstelen met God te vergeefs is. Welk denkbeeld maakt men zich toch van God, bij zulke veronderstelling? O, laat ons met volle vrijmoedigheid en gewisheid tot alle nedergebogene zielen zeggen: welke ook de beletselen zijn, die u nog van den Heer terughouden, en wat er ook nog in uw binnenste moet verbrijzeld worden, eer gij kunt erkennen en ervaren, dat de Heer goedertieren is, — wees hiervan zeker, dat gij de zonde tegen den Heiligen Geest niet hebt bedreven: uw zoeken en vragen, uw treuren en klagen is zelf er het duidelijk bewijs van!

Wat de zonde tegen den H. Geest is, moet opgemaakt worden uit het verband, waarin de Heer er van spreekt. Wie zijn het, die Hij waarschuwt, en die dus in gevaar verkeerren van den Heiligen Geest te lasteren? Het zijn zij,

die Zijne genezingen aan duivelschen invloed toeschrijven. De werkingen des Geestes noemen zij duivelsche werkingen. Zij doen datgene, waarover Jesaia (V. 20) het wee! uitspreekt, als hij zegt: „Wee dengenen, die het kwade goed heeten, en het goede kwaad; die de duisternis tot licht stellen, en het licht tot duisternis.” Tegen beter weten in, verkrachten zij het zedelijk oordeel; zij dringen zich op, dat de werking Gods eene duivelsche werking is, opdat zij met gerustheid tegen die werking het hart zouden kunnen verharderen.

Die zonde zal niet vergeven worden in tijd noch eeuwigheid. Vergefelijk is nog het „spreken tegen den Zoon des menschen,” het wederstaan van Hem, waar Zijne uiterlijke geringheid Zijne innerlijke heerlijkheid heeft doen miskennen. Doch onvergefelijk is de wederstand tegen het goddelijke, waar dat als goddelijk erkend is, maar uit zondelust, uit onwil om het eigen ik te buigen, gelasterd en wederstaan wordt. Want die vernietiging van het ingeschapen besef van het onderscheid tussehen goed en kwaad, is tevens de vernietiging van het aanrakingspunt voor de goddelijke genade. Wie met bewustheid en volharding het goede kwaad noemt, en het kwade goed, die is niet meer te redden; die heeft tegen God en vóór den duivel gekozen.

Op dezen gevaarlijken weg waren zij, tot wie Jezus sprak. En op dienzelfden gevaarlijken weg verkeert nog zoo menigcen! Niet zij, wij herhalen het, van wie wij zoo aanstonds spraken, de ontruste en heilbegeerige zielen. Maar zij, die willens en wetens het zedelijk oordeel verstompen, die in arren moede zich tegen de duidelijke openbaringen des Heiligen Geestes verzetten, en zich niet willen laten gezeggen. Geene andere zonde is onvergefelijk, dan de zonde tegen den Heiligen Geest, — doch *elke* zonde, welke die

ook zij, *voert* tot die onvergefelijke zonde, als men er onbekeerlijk in volhardt, en zichzelven gaat diets maken op den rechten weg te zijn, terwijl men op eenen weg is, die hoe langer hoe verder afvoert van God.

Zoo duidelijk mogelijk zegt de Heer: „elke zonde en lastering zal den menschen vergeven worden, behalve de lastering tegen den Geest.” Waarom is alleen deze uitgesloten? Omdat zij de eenige is, die vergeving onmogelijk maakt. Elke zonde wordt vergeven, van welke de mensch, met oprecht berouw en met bede om schuldvergiftenis, zich tot God keert. Maar het lasteren des Geestes, het kwaad noemen van het hoogste goed, de vernietiging van het ingeschapen zedelijk oordeel, maakt het berouw onmogelijk, en verhindert het zich keeren tot God. Dat is niet eene bijzondere soort van zonde, naast andere zonden; dat is de verharding, de verstomping des harten, waartoe elke zonde, opzettelijk en volhardend bedreven, voeren kan! Zoo wake en bidde dan een iegelijk mensch, opdat hij niet vervalle in den toestand, waaruit geene redding mogelijk is! Maar ook, zoo wanhope dan niemand, die waarlijk treurt over zijne zonde, en die roept tot den levenden God!

XII. 33—37. *Of maakt den boom goed, en zijne vrucht goed, of maakt den boom kwaad, en zijne vrucht kwaad; want uit de vrucht wordt de boom gekend.*

Gij adderengebroedsels! hoe kunt gij goede dingen spreken, daar gij boos zijt? want uit den overvloed des harten spreekt de mond.

De goede mensch brengt goede dingen voort uit den goeden schat des harten, en de booze mensch brengt booze dingen voort uit den boozen schat.

Maar Ik zeg u, dat van elk ijdel woord, hetwelk de menschen zullen gesproken hebben, zij daarvan rekenschap zullen geven in den dag des oordeels.

Want uit uwe woorden zult gij gerechtvaardigd worden, en uit uwe woorden zult gij geoordeeld worden.

Zij, tot wie de Heer spreekt, zijn op eenen weg, die ten verderve voeren moet, zoo die ten einde toe wordt bewandeld. Maar nog zijn zij in het heden der genade. Daarom spreekt de Heer nog verder tot hen, om hen te brengen tot een inzicht, dat hen doet omkeeren op den verderfelijken weg.

„Maakt den boom goed, en zijne vrucht goed; of maakt den boom kwaad, en zijne vrucht kwaad.” Behoeft het nog gezegd te worden, dat hier geen sprake is van een feitelijk goed of kwaad maken eens booms? Des noods zou een „goed maken” nog mogelijk zijn, in den zin van hetgeen het enten van edele loten uitwerkt; een „kwaad maken” eens booms is onmogelijk. De duidelijke bedoeling is: maakt dat, stelt dat, *in uwe gedachte*. Dat is: indien gij u eenen goeden boom denkt, dan denkt gij van zelf de vrucht daarvan goed; denkt gij u een kwaden boom, dan denkt gij van zelf de vrucht daarvan kwaad; zooals de boom is, zoo is de vrucht, want uit de vrucht wordt de boom gekend.

Dat woord wijst dus op de onverbrekelijke eenheid en gelijksoortigheid van boom en vrucht. Zoo als de boom is, is de vrucht, — maar dus ook omgekeerd: zooals de vrucht is, is de boom. Dit laatste is het, waar het, in den samenhang der rede, op aan komt. De werken, die zij van Jezus zien, zijn goede, zegenbrengende werken; zoo moet dan de persoon goed zijn, die ze verricht; zoo kan dan Zijne wer-

king niet aan duivelschen oorsprong worden toegeschreven. Altijd, ook in de redenen met de Oversten des volks, die het Evangelie van Johannes mededeelt, gaat de Heer dien weg: van de werken klimme men op tot de waardeering van den persoon. De tegenstanders des Heeren willen immer den omgekeerden weg volgen: eerst willen zij uitmaken wie Jezus is, om dan, na dit vooraf vastgesteld te hebben, nader te zien, hoe zij Zijne werken verklaren zullen.

Maar menschelijke waarneming, die niet anders tot zekerheid kan komen, dan door van het uitwendige tot het inwendige door te dringen, *moet* den weg volgen, dien Jezus wijst, indien het oordeel niet valsch wezen zal.

Welke goddelijke kalmte spreekt er uit geheel dit betoog des Heeren! De laagste en vreeselijkste beschuldiging wordt tegen Hem ingebracht, van te werken door de kracht des duivels, — en de Heer toont in kalm, overtuigend betoog de ongegrondheid der beschuldiging aan! Voorwaar: „nooit heeft iemand gesproken als deze mensch”!

En als dan nu op dat kalm betoog het strenge woord volgt: „Gij adderengebroedsels!” dan is het gewis, dat dit woord niet door een anderen geest is ingegeven dan al het voorafgaande. Dat strenge woord spreekt de Heer, om, zoo mogelijk, nog harten te treffen, over welke alle liefelijke woorden waren heengegaan zonder indruk te maken. Daar ligt in dit woord een wakker schudden der consciëntiën, uitgaande van diezelfde liefde, die eerst zoo wonderbaar geduld heeft geoeffend.

En voorwaar, daar was reden tot dit strenge woord. De uiterste boosaardigheid had zich in hun spreken geopenbaard. Dat wees op den toestand huns harten. „Hoe kunt gij goede dingen spreken daar gij boos zijt?” Dat onverbreekbaar verband tusschen de gesteldheid des booms, en

die van zijne vruchten, waarvan de Heer eerst met het oog op Zichzelven had gesproken, past Hij hier toe op Zijne tegenstanders.

„Uit den overvloed des harten spreekt de mond.” Zóó is de algemeene regel. Eene uitzondering is slechts dáár, waar de mensch zich beter wil voordoen dan hij is. Bij *goede* woorden kan het dus geschieden, dat zij *niet* uit den overvloed des harten voortkomen. Maar het omgekeerde vindt niet plaats. Niemand, die waarlijk goed is, streeft er naar, zich kwaad voor te doen. De kwade woorden getuigen dus van de kwade gesteldheid des harten; ze doen dat altijd en overal, terwijl de gevolgtrekking uit de goede woorden slechts *in den regel* opgaat.

Juist omdat de woorden de openbaring zijn van de gesteldheid des harten, zijn de woorden zoo gewichtig. De oppervlakkige mensch telt ze niet; erkent hij ook al schuld van kwade *daden*, de *woorden*, meent hij, hebben geene beteekenis. De Heer leert gansch iets anders. „Van ieder ijdel woord zal de mensch rekenschap geven”; die woorden zoo ras gesproken en zoo ras vergeten, klimmen in gedachtenis op bij God, ja! uit de woorden wordt de mensch gerechtvaardigd en geoordeeld. Dat wil gewis niet zeggen, dat de woorden *alleen* de maatstaf des gericht's zullen zijn, maar ook zij behooren bij hetgeen de gansche gesteldheid des menschen openbaart, en daarom over wel en wee in de toekomst beslist.

XII. 38—40. *Toen antwoordden sommigen der Schriftgeleerden en Farizeën, zeggende: Meester! wij wilden van u wel een teeken zien.*

Maar Hij antwoordde en zeide tot hen: Het boos en overspelig geslacht verzoekt een teeken, en hun zal

geen teeken gegeven worden, dan het teeken van Jona, den profeet.

Want gelijk Jona drie dagen en drie nachten was in den buik van den walvisch, alzoo zal de Zoon des menschen, drie dagen en drie nachten wezen in het hart der aarde.

Het kan, bij den eersten blik, bevreemdend schijnen, dat de Schriftgeleerden en Farizeën den wensch uitspreken van een teeken te zien, waar zij zoo juist getuigen geweest zijn van de wonderbare genezing van den bezetene, die blind en stom was. De zaak wordt echter verklaarbaar, als wij bedenken, dat de rede des Heeren, zoo pas gehouden, ook al wordt daarin de Christusnaam niet genoemd, Hem zoo duidelijk mogelijk als den Christus aanwees. Ter oorzaak van de valsche voorstellingen van aardse heerschappij en heerlijkheid, door de Joden aan den Christusnaam verbonden, vermijdt de Heer dien *naam* altijd. Doch wat die naam *bedoelt*, spreekt Hij gedurig van zichzelf uit. Dat kan niet anders. Voor de redding der zielen is het noodig, dat zij op Hem, des Vaders Gezondene, gewezen worden, opdat zij Hem geloovig aannemen, en zich aan Hem toevertrouwen zouden. Al bleef dus de Christusnaam ter zijde, Hij, die zich noemt als degene, Wiens komst de wereld in twee deelen verdeelt, daar zij zich vóór of tegen Hem moet verklaren (vs. 30); Hij wiens komst het komen van het Godsrijk is (vs. 28), — Hij duidt zich kennelijk aan als de Vervuller der aloude Godsbeloften, de Koning, door God gezalfd over Sion.

Dáárop nu slaat het verlangen van een teeken. De komst van den Messias zou, meenden de Joden, aangeduid worden door een schitterend teeken aan den hemel, dat in aller

oogen stralen zou. Die krankengenezingen waren het niet, wat zij wachtten. Als Jezus zich, zij het dan ook met vermijding van den naam, toch als de Christus voordoet, laat Hij dan het teeken toonen, dat Zijne Messiaswaardigheid buiten twijfel stelt. 't Is, alsof zij zeggen: wij zijn bereid tot gelooven, als wij maar eerst den deugdelijken grond zien, waarop dat geloof kan steunen; aan ons ligt het niet, zoo wij u niet erkennen; gij hebt nog eerst het teeken te toonen, waardoor wij u erkennen kunnen.

„En Jezus antwoordde, en zeide: Het boos en overspelig geslacht begeert een teeken”. Dat vragen van een teeken is een huichelachtig vragen, bij een afkeerig geslacht, dat niet gelooven *wil*, en dat nu slechts naar een voorwendsel zoekt om dien onwil te bemanteren. Zij doen zich voor, alsof zij tot erkennen en gelooven bereid zijn, en alleen maar uitzien naar een betrouwbaar teeken, om zeker te zijn, dat hun geloof niet aan een onwaardige wordt geschonken. Met hen te noemen „een boos en overspelig geslacht”, geeft Jezus te verstaan, dat de schuld des ongeloofs bij hen zelve ligt, dat de zedelijke voorwaarde ontbreekt, die tot het gelooven vereischt wordt. Niet alleen „boos”, met zonde bezoedeld en naar het kwade trachtende, noemt Hij dat geslacht; door er aan toe te voegen: „overspelig”, wijst Hij de bron aan, waaruit die boosheid voortkomt. Die naam is te verklaren uit de verbondsbetrekking, waarin God zich tot Israel gesteld heeft, eene betrekking van zoo innigen aard, dat zij haar beeld vindt in het huwelijk. Waar Israel van zijnen God afwijkt, daar is dat daarom overspel, bondbreuk, gelijk de Profeten zoo menigmaal hebben uitgesproken. In dat zich losrukken van God ligt de oorzaak hunner boosheid. Dit geslacht nu, dat Gods verbond verbreekt, dat Gods voorkomende en trouwe liefde met ontrouw vergeldt,

stelt zich aan alsof het slechts op een betrouwbaar teeken wacht, om Gods Gezondene met blijdschap te ontvangen.

Daarom zal dan ook hun eisch niet worden ingewilligd. Een gansch ander teeken, dan zij begeeren, zal hun gegeven worden, een teeken, niet in de hoogte, maar uit de diepte: „hun zal geen teeken gegeven worden, dan het teeken van Jona den profeet; want gelijk Jona drie dagen en drie nachten was in den buik van den grooten visch” — niet: walvisch, zooals ten onrechte is vertaald, — „alzo zal de Zoon des menschen wezen drie dagen en drie nachten in het hart der aarde.”

Daar is, naast het verhaal aangaande de ezelin van Bileam, wel geen ander verhaal in het gansche Oude Testament, waaraan men zich zóózeer gestooten heeft, als dat van Jona. De wonderwerking is hier van een zoo zeldzamen aard, dat er ook onder hen, die gelooven aan een levenden God, die iets anders is dan eene natuurwet, en die daarom wonderen doen kan waar het Hem behaagt, gevonden worden, die bezwaar hebben *dit* wonder aan te nemen. Wij deelen dit bezwaar niet, al noemen wij hem, die er door gedrukt wordt, nog geen ongeloovige: men kan den Heiland toebehooren, ook waar men nog niet gekomen is tot een in zich opnemen van hetgeen tot den buitensten kring van Gods Openbaring behoort. Wat ons aangaat, wij meenen: *Ieder* wonder is onverklaarbaar, juist omdat het een wonder is. De vraag is slechts, of zulk een wonder in aanwijsbaar verband staat met het geheel der openbaring Gods. En dit is hier zeer zeker het geval. Jona wordt geroepen tot de zeer bijzondere taak van het brengen van het woord Gods aan de Heidenen. Evenals het volk Israel in het algemeen, is hij onwillig om die taak te volbrengen, — maar God dwingt hem er toe. En als hij nu zijne schuld erkend heeft, dan bewaart de

Heer hem op wonderbare wijze in den grootsten nood, als tot aanduiding, dat ook Israel alzoo door Gods oordeelen gedwongen zal worden Gods heil aan de volken te verkonden, maar te midden dier oordeelen dan ook door Gods zorg zal worden bewaard. In Jona's geschiedenis wordt Israels taak getoond, maar ook eene belofte van bewaring in den druk der Ballingschap gegeven.

Zoo past, onzes inziens, het wonder van Jona in de heilsordening Gods. Waar het oog hiervoor intusschen niet geopend is, kan de aarzeling niet bevreemden om dit wonder aan te nemen. Op dit standpunt weet men dan natuurlijk geen weg met de aanhaling van dit wonder in deze rede van Jezus.

Om nu deze moeilijkheid te ontgaan, is door sommigen verondersteld, dat dit 40^e vers niet tot den oorspronkelijken tekst zou behooren, maar door een afschrijver zou ingelascht zijn. Het vers ontbreekt intusschen in geen enkel der handschriften. Men zou dus moeten aannemen, dat het toevoegsel reeds zeer oud, en vóór het vermenigvuldigen der afschriften moest ingelascht zijn. Veranderingen echter, die méér dan enkele letters of een enkel ondergeschikt woord betreffen, zijn in de Schriften des N. T. in de hoogste mate onwaarschijnlijk. Want òf zij moeten in de eerste tientallen jaren na de vervaardiging gemaakt zijn, — en daartegen pleit, dat toen de eerbied voor de Apostelen en het inleven in hun geest, terughouden moest van veranderingen en bijvoegsels; òf zij moeten tusschen de jaren 100 en 300 ontstaan zijn, — en daartegen pleit, dat de gemeenten, in welke de Apostolische Schriften wekelijks in de samenkomsten werden gelezen, veranderingen van eenige beteekenis niet onopgemerkt konden laten voorbijgaan, en zich daartegen gewis zouden hebben verzet.

Hierbij komt, dat indien het 40^e vers wegviel, de Heer ook in het 39^e vers niet zou hebben kunnen spreken van het teeken van Jona; immers het geloof der Nineviten, waarover later wordt gehandeld, kan zeer zeker niet het „teeken van Jona” heeten.

Is dus, om dubbele reden, aan geene inlassching te denken, zoo zien wij, dat de Heer hier Zijn dood en opstanding den Joden tot een teeken stelt. Gelijk Jona drie dagen was verzwolgen geweest, maar daarna zijn profetische loopbaan had verder bewandeld, alzóó zou ook de Zoon des menschen verzwolgen worden door het graf, maar om daarna onbelemmerd voort te arbeiden, en in dien verderen arbeid het bewijs voor Zijne Goddelijke zending te leveren. „Drie dagen en drie nachten” is de Hebreeuwsche uitdrukking voor drie etmalen, en de geheele etmalen worden hier genoemd in de plaats van de gedeelten daarvan, waarin Jezus in het graf heeft gelegen.

In plaats van den schitterenden hemelglans te ontvangen, dien de Schriftgeleerden begeeren te aanschouwen, gaat Zijn weg naar de diepte. Hij zal geborgen worden in den schoot der aarde; Hij zal, door de vijandschap der menschen, van de aarde worden weggedaan, maar ook dáár, in den schoot der aarde, zal Hij in Gods hoede veilig wezen, en eerst van daar af zal de werking Zijner verschijning zichtbaar zijn. *Dit* zal hun het teeken wezen, dat het hun vergund zal worden al hunne vijandschap aan Hem te koelen, totdat ze Hem zullen hebben nedergelegd bij de dooden, — maar dat daarna Zijn zegevierende loop door niets zal kunnen worden tegengehouden. Is dus ook al de uitdrukking gansch verschillend, dit woord wijst toch op hetzelfde teeken, waarvan Jezus later voor Kajafas zal gewagen, zeggende: „Van nu aan zult gij zien den Zoon des menschen, zittende aan de

rechterhand Gods." *Hier* is het eene verwijzing naar de diepte der vernedering, die voorafgaat; *daar* is het eene verwijzing naar de hoogte der heerlijkheid, die volgt, maar *dáár* en hier wordt hetzelfde teeken bedoeld, namelijk de openbaring eener levensmacht, die den dood overwint.

De vraag naar een teeken is beantwoord door de verwijzing naar eenen profeet, die, gelijk wij reeds opmerkten, in de rij van Israels profeten eene gansch eigenaardige plaats bekleedt. Jona wordt tot de Heidenen gezonden; hij, in zichzelf eerst onwillig, wordt gedwongen tot een arbeid, waartegen al wat in hem was opkwam, en die toch later met zegen wordt gekroond. Zoo symboliseert Jona in zijn eigen leven de toekomst van zijn volk. Israel is bestemd om de Knecht des Heeren te zijn, die de volken roept tot de aanbidding van zijn Bonds-God. Maar Israel wil niet aan die taak. Daar wordt het verzwolgen in de Ballingschap. Schijnbaar gaat het verloren, — doch God bewaart het daarin, en van nu af wordt Israel een „onderrichter der onwetenden”, en tal van proselyten zijn de vrucht van dien arbeid.

Maar in welk opzicht is nu deze geschiedenis voorafbeelding van de geschiedenis van den „Knecht des Heeren” bij uitnemendheid? Bij Hem is de bereidheid om voor Israel en de Heidenen samen een licht en een zegen te zijn. Doch der *mensen* zonde veroorzaakt, wat in Jona's geschiedenis door *eigen* schuld veroorzaakt was, dat Hij drie dagen wordt verzwolgen, eer Zijn werk zich glorieus openbaren kon. We hebben hier te doen, niet met eene aanstonds voor de hand liggende voorafschaduwung, maar met zulk eene, die slechts duidelijk wordt, waar de Heer zelf daarop wijst. Hij, Wiens spijze het is, den wil des Vaders te doen, Hij vernedert zich tot eene vergelijking met den zwaksten en onwilligsten der

Profeten, om aan Zijn volk te verstaan te geven, hoe Zijn weg gaat door de diepte naar Boven.

XII. 41. 42. De mannen van Ninevé zullen opstaan in het oordeel met dit geslacht, en het veroordeelen; want zij hebben zich bekeerd op de prediking van Jona; en ziet, méér dan Jona is hier!

De koningin van het Zuiden zal opstaan in het oordeel met dit geslacht, en het veroordeelen; want zij is gekomen van de einden der aarde, om te hooren de wijsheid van Salomo, en ziet, méér dan Salomo is hier!

De vermelding van Jona geeft den Heer eene voor de hand liggende aanleiding tot een ernstig verwijt aan de tijdgenooten Zijner omwandeling op aarde. Zij blijven teekenen vragen, en achter allerlei uitvluchten zich verschuilen, terwijl de mannen van Ninevé, die geene teekenen zagen, op het woord van den zwakken en vreesachtigen Jona zich tot God bekeerden in zak en asch. Hun was dat weinige, dat zij ontvingen, voldoende geweest, en nu, waar Jezus optreedt, sprekende gelijk geen mensch ooit sprak, en werkende de werken des Vaders in reddende liefde, daar verwerpt Hem een hardnekkig ongeloof. De mannen van Ninevé zullen opstaan ten dage des oordeels tegen dit geslacht, want méér dan Jona is hier! Blinde Heidenen, die niets anders hadden dan de inspraak van een geweten, door allerlei zondige invloeden verzwakt, en die toch gekomen zijn tot bekeering, zullen veroordeelende getuigen zijn tegen dat Israel, waaraan al de voorbereidende arbeid der Profeten is te koste gelegd, en dat toch den grootsten der Godsgezanten, den Eénen Onvergelykelijke verwerpt.

Nog een tweede beschamend voorbeeld haalt de Heer uit de geschiedenis aan. In 1 Kon. X. 1—13 wordt bericht, dat de koningin van Scheba, uit het zuiden van Arabië, op het gerucht van Salomo's wijsheid en heerlijkheid, gekomen is, om daarvan persoonlijk getuige te zijn. Haar was het gerucht, dat van Salomo uitging, genoeg geweest om eene reize te ondernemen van wat in dien tijd het uiteinde der aarde geacht werd te zijn. Ook zij, de belangstellende Heidensche vorstin, zal in het oordeel opstaan tegen dit geslacht, dat met onverschilligheid den Meerdere dan Salomo bejegt.

Méér dan Jona; méér dan Salomo! Welk eene zelfbewustheid spreekt uit dit woord des Heeren! Méér dan een Profeet Gods; méér dan de Koning, in wien Israels heerlijkheid zich verpersoonlijkt! Hoe zou een Rabbi der Joden zulke taal kunnen spreken? Slechts de Eeniggeborene des Vaders kan aldus van zichzelf getuigen. En Hij doet het, voorwaar! niet om Zijne eigene eere te zoeken. Hij doet het, om arme, in zichzelf verlorene zondaren, heen te wijzen op het ééne, dat hen redden kan, en om hun het gewicht te doen beseffen van een verwerpen van Hem.

Méér dan Jona; méér dan Salomo. Dat is voor *ons* nog zooveel meer klaarblijkelijk, dan voor de getuigen van Jezus aardse leven, voor ons, die de werkingen kennen, die van dezen Jezus in de menschheid uitgegaan zijn... hoe zullen dan *wij* ontvlieden, indien wij op zoo groote zaligheid geen acht geven?

XII. 43—45. *En wanneer de onreine geest van den mensch uitgegaan is, zoo gaat hij door dorre plaatsen, zoekende rust, en vindt ze niet.*

Dan zegt hij: ik zal wederkeeren in mijn huis,

van waar ik uitgegaan ben; en komende vindt hij het ledig, met bezemen gekeerd, en versierd.

Dan gaat hij heen, en neemt met zich zeven andere geesten, boozer dan hij zelf, en ingaande wonen zij aldaar, en het laatste van dien mensch wordt erger dan het eerste. Alzoo zal het ook met dit boos geslacht zijn.

Meermalen is er gelegenheid op te merken, dat, gelijk trouwens van zelf spreekt, de Evangelisten slechts fragmenten van de redenen des Heeren mededeelen. Daardoor ontbreekt ons de kennis van de samenschakelende gedachten, die het eene fragment aan het andere verbinden. Ook hier hebben wij aan te nemen, dat het in deze verzen medege-deelde niet onmiddellijk is uitgesproken na de woorden van vs. 41 en 42.

We hebben hier te doen met een ander gedeelte der rede, waarin de Heer de schuld en het gevaar ontwikkelt van hen, die Zijn woord, en in Zijn woord Hem zelven, verwerpen. Wat hier in het licht gesteld wordt, is de noodzakelijkheid van tot besliste keuze te komen.

De gansche arbeid des Heeren onder Zijn volk kan beschreven worden als een uitdrijven van booze geesten: de booze geesten van hoogmoed, wereldzin, liefdeloosheid, onreinheid. Nu waren er ongetwijfeld, die deze werking wel tot op zekere hoogte wilden laten gelden; die zich door den invloed, welke van Jezus uitging, wilden laten bevrijden van wat zij zelven als een kwellenden band en als eene bevlekking huns levens erkenden. Doch, tot besliste overgave aan den Heer lieten zij het niet komen. Zij wilden wel van de macht bevrijd zijn, die hun leven nedertrok naar de diepte, doch zij wilden geene plaats geven aan de macht,

die, integendeel, hun hart zocht in te nemen om hen op te voeren tot de verheerlijking Gods in woord en werk. Zij wilden het hart ledig laten blijven, opdat zij hun eigen heer en meester zouden zijn.

Dat dit onmogelijk is, wijst de Heer aan in eene beeldspraak, die zich aansluit aan de bevrijding des bezetenen, welke tot deze gansche rede de aanleiding geweest was. De uitgedreven booze geest, zegt Jezus, zoekt weder te keeren tot den mensch van wien hij uitgedreven is, — en komt met zeven andere booze geesten tot hem, zoodat het laatste van dien mensch erger wordt dan het eerste. Doch waardoor kan hij dat? Doordien hij het huis ledig vindt. O indien niet op dat *ledig zijn* de nadruk viel, dit woord des Heeren zou uitspreken, dat nooit en nergens blijvende redding mogelijk was. Gode zij dank! zoo is het niet. Het kan geschieden, dat de booze geest, wederkeerende, toegang zoekt, doch dien *niet* vindt. Het geschiedt dan, wanneer het huis *niet* ledig, met bezemen gekeerd en versierd is, maar woonplaats en werkplaats is van den goeden Geest Gods, die daarin heerscht en arbeidt.

Wat de Heer in dit woord ons leert, is, dat het hart des menschen niet ledig kan blijven; dat, wie het ledig houden wil, om er zichzelven de beschikking over te bewaren, welhaast weder in de macht valt van den boozen geest, die eerst daaruit gedreven was. En waar dat geschiedt, daar wordt de macht des kwaads verveelvoudigd; daar wordt het laatste van dien mensch erger dan het eerste. Het kan niet anders. Want de macht der goddelijke genade is daar eenmaal ervaren. Ongebruikte genade nu verstompt de ziel, maakt haar onvatbaar voor verdere genadewerking.

Hoe vaak zien wij in het leven toestanden, die aan dit

woord van Jezus herinneren! Indien daar een mensch door voorloopige goddelijke genadewerking bevrijd is van eenigen zondigen hartstocht, hetzij dan lust tot bedwelming, of ontucht, of gierigheid, of wat dan ook, — dan ontstaat in zulke ziel een ledig. Dat ledig nu kan niet blijven. Komt er niets in de plaats voor dien uitgedreven hartstocht, dan keert die, vroeger of later, en dan met versterkte macht, terug. Eene bekeering tot burgerlijke braafheid heeft geenerlei waarborg van duurzaamheid in zich; slechts eene bekeering tot den Heer, die eene wedergeboorte wordt ten nieuwen leven, redt in waarheid en blijvend. Daarom sprak reeds de Profeet des Ouden Verbonds: „Zoo gij u bekeeren zult, o Israel, spreekt de Heere, bekeer u tot Mij, en zoo gij uwe verfoeiselen van voor Mijn aangezicht zult wegdoen, zoo zwerf niet om. Braakt ulieden een braakland, en zaait niet onder de doornen.” (Jerem. IV. 1, 3.) De lediggeworden plaats in het hart moet worden gevuld door de toewijding aan den Heer, door den ijver in Zijnen dienst. Dàt alleen geeft weerstandsvermogen tegen de wederkeerende verzoeking; dàt laat aan de zonde geene plaats, omdat een ander streven het hart heeft vervuld. Nooit kan het menschenhart zijn eigen meester zijn; het wordt beheerscht door de macht uit den afgrond, tenzij het wordt beheerscht door den Geest des Heeren.

Zóó als het nu geduriglijk geschiedt met afzonderlijke personen, zóó zou het gaan, zegt de Heer, met het geslacht Zijner tijdgenooten in het algemeen. Uit het Israel van die dagen was de afgoderij uitgedreven, die, vóór de Balingenschap, telkens en telkens weer over het volk had geheerscht. Naar het uiterlijke was er groote verbetering; allerlei godsdienstplichten werden met stiptheid nagekomen; „het huis was met bezemen gekeerd en versierd.” Maar

ondertusschen was het ledig. Geene werkelijke liefde tot God, geene toewijding aan Zijnen dienst had den vroegeren afgodendienst vervangen. Israel roemde op zijnen toestand; Israel vond zichzelf voortreffelijk. Maar omdat Israel tegen God verhard bleef, zouden de booze geesten met verdubbelde macht wederkeeren. Voorwaar! 't is aan het licht gekomen in den Messiasmoord, door dit schijnbaar zoo deugdzaam volk gepleegd, en in den toestand, die daarop als een oordeel gevolgd is, waarin het vroeger zoo gezegende volk onder de natiën tot een zuurdeesem des kwaads is geworden, verstikkend ieder hooger streven, en arbeidende om alles te brengen onder de heerschappij van den Mammon.

Neme dan een iegelijk onzer de ernstige waarschuwing ter harte! God verlost, om de zielen aan Zich te verbinden; waar die verbinding blijft ontbreken, daar wordt ook weer die verlossing te niet gedaan, en het einde wordt erger dan het eerste, omdat de ziel dan zooveel meer is verstompt.

XII. 46—50. *En als Hij nog tot de scharen sprak, ziet, Zijne moeder en broeders stonden buiten, zoekende Hem te spreken. En iemand zeide tot Hem: Zie, uwe moeder en uwe broeders staan daar buiten, zoekende U te spreken.*

Maar Hij, antwoordende, zeide tot dengenen, die Hem dat zeide: Wie is Mijne moeder, en wie zijn Mijne broeders?

En zijne hand uitstreckende over Zijne discipelen, zeide Hij: Ziet, Mijne moeder en Mijne broeders! Want zoo wie den wil Mijns Vaders doet, die in de hemelen is, die is Mijn broeder en zuster en moeder.

De rede des Heeren, waarvan de hoofdinhoud in de

voorafgaande verzen is medegedeeld, is in eene woning gehouden, of, zoo al op den weg begonnen, dan toch in eene woning voortgezet. Dit blijkt uit het zeggen: „Uwe moeder en broeders staan buiten”, en wordt mede bevestigd door het bericht aangaande ditzelfde voorval, dat wij in Marc. III. 31—35 aantreffen.

Daar ligt, bij den eersten oogopslag, iets hards in die weigering van Jezus om Zijne moeder en broeders tot zich toe te laten, en in het stellen van den band, die Hemaan Zijne discipelen verbindt, boven den band, die Hem met Zijne moeder en broeders vereenigt. Die hardheid verdwijnt echter, zoo wij acht geven op hetgeen Marcus vermeldt als de reden, waarom Maria en de broeders Jezus kwamen zoeken. Wij lezen in Marcus III. 20 en 21: „En daar vergaderde wederom eene schare, alzoo dat zij ook zelfs niet konden brood eten. En als degenen, die Hem bestonden, dit hoorden, gingen zij uit om Hem vast te houden, want zij zeiden: Hij is buiten zijne zinnen.” Een leven, dat zóózeer opging in arbeid, dat het zelfs geene gelegenheid liet tot het rustig nuttigen van spijs, een zoo geheel vergeten van zichzelf, om alleen voor anderen te leven, dat dacht hun een teeken van uitzinnigheid. Te bedenkelijker werd dat, door de vijandschap van Israels machtigen, die Jezus door Zijn arbeid zich berokkende. Zij willen dus Hem tegen zichzelf in bescherming nemen; zij willen Hem onttrekken aan de gevaren, die Hem dreigen; ze willen tot kalmte en gematigdheid Hem zoeken te brengen. Daar ligt welwillendheid, daar ligt natuurlijke liefde voor Jezus in dit optreden. Maar ondertusschen, hoe toonen zij, Hem niet te begrijpen, Zijne Goddelijke zending niet te verstaan! Wij weten van elders (Joh. VII. 5), dat Zijne broeders toen nog niet in Hem geloofden; in hen is dus dit optreden

volkomen verklaarbaar. Het leeren en prediken van Jezus beschouwen zij als een werk van opwinding, maar zij hebben liefde genoeg voor Hem, van wien zij in het huiselijk leven niets dan goeds hebben ondervonden, om, nu gevaren Hem dreigen, Hem niet over te laten aan Zijn lot. Doch hoe kon Maria hierin medegaan, zij, die immers in haar hart de woorden bewaarde, aangaande haar kind haar geboodschapt? Hoe zij dit kon? Dat vragen wij niet langer, als wij de verzwakking, de inzinking kennen, waaraan het geloofsleven in het menschenhart is blootgesteld. Gelijk een Johannes de Dooper tot wankeling kwam (Mt. XI. 1 en verv.), zoo is ook hier Maria het spoor bijster geworden, en het teeder moederlijk gevoel verkrijgt de overhand boven de volgzaamheid der nederige discipelin. Voorwaar! de Evangelieën toonen ons haar niet als de Hemelkoningin, die de Kerk van Rome van haar gemaakt heeft, maar als de arme zondares, die in de oefenschool des geloofs gevormd moest worden, en door de hand van haren Zoon en Heer voor struikelen moest worden bewaard.

Wat het doel was van deze komst der moeder en der broeders, doet ons nu het antwoord des Heeren verstaan. Zij komen om Hem af te trekken van Zijne levensroeping: daarom moet Zijn ernstig woord hun te verstaan geven, dat die roeping gaat boven het gehoor geven aan vriendelijk bedoelden, doch des Vaders wil miskennenden aandrang van bloedverwanten. Het is, gelijk de schriftverklaarder *Bengel* zoo juist opmerkt: „Hij veracht de moeder niet, maar Hij stelt den hemelschen Vader daarboven.” Aan hem, die de begeerte der moeder en der broeders overbrengt, antwoordt Hij: „Wie is mijne moeder, en wie zijn mijne broeders?” en wijst dan Zijne discipelen als Zijne ware, geestelijke maagschap aan.

Voorzeker! de Heer miskent niet de beteekenis van de banden des bloeds, Hij, die, waar Hij stervend eene wereld redt, Zijne moeder liefderijk opdraagt aan de zorg van Johannes. Banden des bloeds zijn door God gelegd, en daarom in eere te houden. Doch het geestelijke gaat boven het natuurlijke. Daar is eene rechtstreeksche gemeenschap tusschen God en de menschenziel, die hoogere eischen stelt, dan de rechten des bloeds kunnen doen gelden. Waar Gods wil in het binnenste is verstaan, daar heeft die wil bindende kracht boven alles. Gelukkig de mensch, wiens omgeving mede dien wil Gods hoog houdt, en er het recht tot beheersching des levens van erkent: hem zijn de smartelijkste conflicten bespaard, en wat hem omringt steunt hem, waar eigen kracht zou verflauwen. Doch waar tusschen den duidelijk erkenden wil van God, en de wenschen der omgeving gekozen moet worden, daar mag de uitslag der keuze niet twijfelachtig zijn; dáár geldt het woord: wie vader of moeder lief heeft boven Mij, is Mijs niet waardig.

Wat voor een menschenkind tot plicht is, dat is voor den Zoon des Vaders eene van zelf sprekende zaak. O gewis! het heeft Hem pijn gekost, aldus Zijne moeder en Zijne broeders te moeten afwijzen, maar geene aarzeling is bij Hem. De Vader heeft Hem in de wereld gezonden om het werk onzer behoudenis te werken, om door woord en daad het Koninkrijk Gods op te richten te midden eener gevallen menscheid, — en al kost Hem dat méér dan rust, al komt Hem dat op doodelijke vijandschap te staan, Hij laat zich daarvan niet aftrekken. Gode zij dank, dat ook geen vriendelijke aandrang van moeder of broeders Hem heeft doen afwijken van dien weg! Wat zou er geworden zijn van de redding onzer zielen, indien Zijne ziele terugge-deinsd ware voor lijden en strijd?

Het is voor Zijne moeder en Zijne broeders noodig, dat deze afwijzing worde uitgesproken in den meest beslistten vorm, in een vorm, die den band der bloedverwantschap als niet bestaande schijnt te doen voorkomen, door op eene andere verwantschap allen nadruk leggen. De discipelen, rondom Hem verzameld, in wier hart Hij een aanvang van liefde tot den Vader verwekt heeft, *zij* vormen Zijn geestelijk huisgezin; geene vleeschelijke banden hebben recht om Hem van dezen af te scheiden.

Wie zij zijn, die tot dezen kring behooren, spreekt Jezus duidelijk uit, door wat Hij laat volgen: „Wie den wil van God doet, die is Mijn broeder, en zuster, en moeder.” Welk eene nederbuiging wederom in dit woord! Dat doen van Gods wil door zwakke menschenkinderen, wat is het in vergelijking met *Zijn* volbrengen van Gods wil? En toch, die arme, telkens falende gehoorzaamheid, die niet anders dan door de macht Zijner eigene liefde bewerkt werd, wordt door Hem hoog genoeg geschat, om wie haar beoefenen zijnen broeder, zijne zuster en moeder te doen noemen! Met hen vormt Hij één gezin van kinderen Gods! Maar het is een gezin, dat door Hem, den Eerstgeborene is bijeengezameld, een gezin, dat den Vader heeft leeren liefhebben door Hem, in wien des Vaders liefde zich afspiegelt, en dat, met al zijne vlekken en tekortkomingen, aangenomen en gezegend wordt ter wille van den Geliefde.

Welk eene eere, en welk een voorrecht! Doch tegelijk, welk eene ernstige herinnering aan wat er noodig is om waarlijk één te zijn van hen, aangaande wie de Zoon verklaren kan: Zij zijn de Mijnen! Hoe zwak en gebrekkig dan ook de uitvoering zij, het moet toch de begeerte der ziele zijn, den wil des Vaders te doen. „Geen Heere! Heere! zeggen, — mijn ziel bedenk het wel! — maar

needrig overleggen des Heeren hoog bevel; en dan gestadig wandlen in 't spoor, dat Hij u wijst, dat is alleen het handlen, dat uw Verlosser prijst."

XIII. 1—9. *En te dien dage, Jezus uit het huis gegaan zijnde, zat bij de zee. En tot Hem vergaderden vele scharen, zoodat Hij in een schip ging, en nederzat, en al de schare stond op den oever.*

En Hij sprak tot hen vele dingen door gelijkenissen, zeggende: Ziet, een zaaier ging uit om te zaaien.

En als hij zaaide, viel een deel van het zaad bij den weg; en de vogelen kwamen en aten dat op.

En een ander deel viel op steenachtige plaatsen, waar het niet veel aarde had; en het ging terstond op, omdat het geen diepte van aarde had. Maar als de zon opgegaan was, zoo is het verbrand geworden; en omdat het geen wortel had, is het verdord.

En een ander deel viel in de doornen; en de doornen wiesen op, en verstikten het.

En een ander deel viel in de goede aarde, en gaf vrucht, het één honderd-, het ander zestig-, en het ander dertigvoud.

Wie ooren heeft om te hooren, die hoore!

De vele gelijkenissen, in dit Hoofdstuk achter elkander voorkomende, zouden doen veronderstellen, dat Mattheus, wat bij verschillende gelegenheden gesproken was, samengevoegd had, indien niet dit zevental gelijkenissen één geheel vormde, zooals aan het einde van dit Hoofdstuk ons blijken zal. Deze samenhangende reeks wordt door Mattheus medegedeeld, om een denkbeeld te geven van den vorm, waarin de Heer Zijn onderwijs gewoonlijk inkleedde.

Het is nog in den tijd, waarin de menigte tot Jezus toestroomde, om Zijne woorden te hooren en Zijne daden te zien. De scharen verdringen zich rondom Hem aan den oever der Galileesche zee, ook wel het meer Gennesareth, of het meer van Tiberias genoemd. Daarom beklimt de Heer een scheepje, en zet zich daarop neder, gelijk de leeraren in Israel steeds gewoon waren hun onderwijs zittende te geven, en van deze meer verhevene plaats spreekt Hij nu de menigte toe.

Hij begint met de gelijkenis van den zaaier. Wat de geestelijke bedoeling dezer gelijkenis is, zullen wij bij vs. 18—23 te bespreken hebben, nadat eerst in vs. 10—17 over het spreken in gelijkenissen is gehandeld. Hier bepalen wij ons uitsluitend tot de opheldering van hetgeen in den letterlijken inhoud der gelijkenis duister zijn kan. Voor de eerste hoorders des Heeren, levende in het land, waaraan Hij Zijn beeld ontleent, was de gelijkenis terstond duidelijk genoeg.

Wat er geschiedt bij het zaaïen van den zaaier, over wien Jezus spreekt, is volstrekt niet iets ongewoons. Vooreerst, er valt zaad op den weg. Die weg is natuurlijk geen openbare weg, maar het is het voetpad op den akker, dat de zaaier betreedt, terwijl hij rechts en links zijn zaad strooit. Enkele korrels van dat zaad vallen, onder dit strooien, op het voetpad. Die korrels worden door de vogels weggenomen. Waarom juist deze? Omdat op den platgetreden grond van het voetpad, de graankorrels boven op blijven liggen, zoodat de vogelen ze terstond wegnemen kunnen. Op zulk een voetpad kan het zaad niets hoegenaamd uitwerken.

Een ander deel van het zaad valt op steenachtigen grond. Om dit te verstaan, bedenke men, dat geheel Palestina een bergland is, een doorloopende rotsbodem, waarboven de vruchtbare aarde *hier* in overvloed, *dáár* als een dunne

laag zich bevindt, terwijl elders weer een naakte rots uitsteekt. Die toestand des lands vereischt een zorgvuldige bearbeiding door menschenhanden; de vruchtbare aarde moet door metselwerk tegengehouden worden, om niet door de regenvloeden, die in Palestina zoo geducht kunnen zijn, te worden weggespoeld naar de zee; de landbouw kan al-
 léén dan met goed gevolg beoefend worden, indien deze kunstmatige terrassen behoorlijk worden onderhouden. De verwaarloozing daarvan onder de verwarring tijdens tallooze oorlogen en het wanbeheer der Turken, is de natuurlijke oorzaak, dat het land Kanaän, eenmaal zoo onbegrijpelijk vruchtbaar, thans nauwelijks een handvol inwoners voeden kan. In dezen natuurlijke gang der dingen nu voltrekt zich het heilig oordeel Gods over den afval en de verharding Zijns volks.

Doch keeren wij, na deze korte uitweiding, tot de gelijkenis terug. Het zaad, dat op den steenachtigen grond valt, valt op dat gedeelte des akkers, waar slechts een dun laagje aarde den rotsbodem bedekt. Het plantje, dat uit den zaadkorrel voortkomt, kan dus niet behoorlijk wortel schieten, omdat de vezelen terstond op den rotsbodem stuiten. De kracht, in het plantje aanwezig, vindt dus alleen naar boven een uitweg; „het schiet terstond op”, het gaat schijnbaar zelfs gunstiger met dit zaad dan met het zaad, dat in de goede aarde valt. Doch als nu „de zon opgaat”, d. i. in hare hitte gaat schijnen, waar de zomer komt, daar verdort die snel opgeschoten plant. De zon schijnt over den ganschen akker met gelijke kracht, maar terwijl op andere gedeelten daarvan de plant vocht ontleenen kan aan den grond, waarin de wortelen diep zijn ingegaan, moet het gezaaide op dat gedeelte, waar slechts een dun laagje aarde is, noodzakelijk verdorren.

Nog weder een ander deel van het gezaaide valt op een deel des akkers, waar, onder den grond, doorngewas voortwoekert. Eér nog dat gezaaide opkomen kan, komen, in weelderigen overvloed, die doornen op; ze laten aan het goede zaad geene ruimte, maar verstikken het in den groei.

Verschillend zijn de beletselen; hier het platgetreden voetpad, dáár de dunne laag aarde, elders de doornen, — maar alle bewerken zij hetzelfde, dat het uitgestrooide zaad niet tot vrucht dragen komt.

Vrucht komt slechts dáár op, waar het zaad in de goede aarde valt. Maar dáár geschiedt het dan ook zoo overvloedig, dat er deels honderd-, deels zestig-, deels dertigvoudige oogst wordt binnengehaald. Ook hier houdt de Heer zich, in Zijne gelijkenis, geheel aan hetgeen in Palestina pleegt te geschieden. Terwijl in ons vaderland een vijftentwintigvoudige oogst het hoogst is, wat de vlijt des landmans loont, is in het bijzonder vruchtbaar Kanaän een oogst, als Jezus hier beschrijft, gansch gewoon.

Ziedaar dan de gelijkenis, door den Heer aan het nadenken Zijner hoorders voorgesteld. Tot dat nadenken wekt Hij hen op met de woorden: „wie ooren heeft om te hooren, die hoore!” Het is, alsof Hij zeide: Blijft niet staan bij den naasten zin van wat Ik u zeg: dringt door tot de geestelijke bedoeling, opdat uwe ziele wijsheid opdoe!

XIII. 10—17. *En de discipelen, tot Hem komende, zeiden tot Hem: Waarom spreekt Gij tot hen door gelijkenissen?*

En Hij, antwoordende, zeide tot hen: Omdat het u gegeven is, de verborgenheden van het koninkrijk der hemelen te weten, maar dien is het niet gegeven. Want wie heeft, dien zal gegeven worden, en hij zal

overvloediglijk hebben, maar wie niet heeft, van dien zal genomen worden, ook wat hij heeft.

Daarom spreek Ik tot hen in gelijkenissen, omdat zij ziende niet zien, en hoorende niet hooren noch ook verstaan.

En in hen wordt de profetie van Jesaia vervuld, die zegt: Met het gehoor zult gij hooren, en geenszins verstaan; en ziende zult gij zien, en geenszins bemerken. Want het hart dezes volks is dik geworden, en zij hebben met de ooren zwaarlijk gehoord, en hunne oogen hebben zij toegedaan; opdat zij niet te eeniger tijd met de oogen zouden zien, en met de ooren hooren, en met het hart verstaan, en zich bekeeren, en Ik hen geneze.

Doch uwe oogen zijn zalig, omdat zij zien, en uwe ooren, omdat zij hooren.

Want voorwaar zeg Ik u, dat vele profeten en rechtvaardigen hebben begeerd te zien de dingen, die gij ziet, en hebben ze niet gezien, en te hooren de dingen, die gij hoort, en hebben ze niet gehoord.

Wat Mattheus hier als antwoord des Heeren op de vraag der discipelen mededeelt, is, — behoeft het nog gezegd te worden? — niet de *eenige* reden, waarom Jezus in gelijkenissen sprak. De naast voor de hand liggende reden van dit spreken in gelijkenissen is natuurlijk, dat deze vorm de meest geschikte was voor ongeleerde hoorders, die een diepzinnig betoog niet zouden kunnen volgen. Die liefelijke, boeiende gelijkenissen, ze trekken zelfs kinderen aan, terwijl ze toch diepten in zich bevatten, door al de wijsheid der wijzen niet te peilen. Eene gelijkenis prent zich lichtelijk in het geheugen, en wordt in het gewoel des levens

medegenomen, terwijl eene afgetrokkene waarheid spoedig verdrongen wordt. Eene gelijkenis spoort juist tot nadenken aan, omdat de hoorder begrijpt, dat *achter* hetgeen hij hoort, de eigenlijke bedoeling van het gesprokene verborgen ligt.

Maar juist op de belangstelling, die nadenken doet, komt het dan ook bij het hooren van gelijkenissen aan. Waar zij ontbreekt, daar wordt de gelijkenisvorm een sluier, waardoor de geestelijke waarheid bedekt wordt. Het gaat er mede, als met Gods openbaring in de natuur; zoekt het hart God daar niet in, dan verbergen de natuurverschijnselen den levenden God, alzóó dat òf de natuur aangeboden wordt, òf die natuur voor eene onpersoonlijke macht wordt gehouden, die den levenden God geheel doet vergeten.

Wie geene diepe belangstelling hadden, hoorden de gelijkenissen als vertellingen aan, die hen een oogenblik bezig hielden, maar waaruit hunne ziel geene winste opdeed. Dat komt over hen als een oordeel Gods. Dáárom, en in *dien* zin, zegt de Heer tot Zijne discipelen: „U is het gegeven, de verborgenheden van het koninkrijk der hemelen te weten, maar hun is het niet gegeven.”

Er is hier geen sprake van het ondoorgrondelijke raadsbesluit Gods; er is hier sprake van Gods werkingen gericht in het levend heden. Vraagt men: hoe komt het, dat de één gelooft, en de ander niet gelooft? — dan doet men eene vraag, waarop althans in *deze* bedeeeling, geen antwoord is; eenerzijds toch kan God niet de schuld van het verloren gaan, en anderzijds niet de mensch de eer zijner behoudenis hebben. Doch hier is van dit mysterie geene sprake. Hier wordt de reden, waarom het sommigen gegeven, anderen onthouden wordt, opgegeven als dáárin liggende: „Wie heeft, dien zal gegeven worden, en hij zal

overvloediglijk hebben, maar die niet heeft, van dien zal genomen worden ook wat hij heeft."

De bedoeling van dit wonderspreukig gezegde is duidelijk genoeg. Wie heeft, d. i., wie waarlijk bezit en in zich opgenomen heeft, wat God als voorloopige gave schonk, dien zal meerdere genade te beurt vallen; het zal met hem gaan van licht tot licht, en van kracht tot kracht. Waar de voorbereidende genade haar doel bereikt, daar wordt op dien gelegden grondslag verder voortgebouwd. Doch waar de mensch die ontvangen genadegaven heeft verwaarloosd, daar worden niet alleen geene nieuwe genadegaven hem toegevoegd, maar ook dat wat tot hem kwam, wat hij had als uiterlijk bezit, wordt hem ontnomen. De oplossing van de raadselspreuk ligt in den dubbelen zin, waarin het woord „hebben" hier voorkomt; eerst als een uitwendig, daarna als een inwendig, een persoonlijk toegeëigend bezit.

Jezus discipelen nu konden gezegd worden te *hebben* in dien tweeden zin. Zij waren belangstellend, heilzoekende geworden. Daarom werd hun nu het meerdere gegeven, namelijk het verstaan van de „verborgenheden van het Koninkrijk der hemelen."

De prediking van het Koninkrijk der hemelen is eene verkondiging van verborgenheden. Niet alleen in *dien* zin, dat het bestaan van dat Koninkrijk alleen door Goddelijke openbaring aan de in de zonde verzonken menschheid kon worden medegedeeld, maar ook nog in diepere beteekenis. Wat door de verkondiging van Jezus geopenbaard is, dat is en blijft nog voor iederen afzonderlijken mensch eene verborgenheid, zoolang er niet iets in zijn zieleleven heeft plaats gegrepen. Het heil des Heeren staat daar nu voor zijne oogen, — maar van die oogen moet nog een sluier worden weggedaan, zoo hij zal kunnen zien. Daarom, ook

nadat het Godsrijk in de komst van Christus, en door Zijne prediking, openbaar geworden is, blijven de dingen des Koninkrijks nog verborgenheden. Vreemd, onverstaanbaar blijven zij, zoolang in den mensch nog niets anders dan eene vleeschelijke gezindheid aanwezig is. Die gezindheid doet aan de verborgenheden des Koninkrijks met onverschilligheid voorbijgaan, of, indien er al eenige aandacht aan gewijd wordt, dan worden zij vervormd, totdat er eene aardsche beteekenis aan gehecht is. Eerst moet het deksel, dat op het aangezicht van iederen onwedergeboren mensch ligt (2 Cor. III. 15. 16), verwijderd worden. Daartoe nu strekt de arbeid der voorbereidende genade. Bij Jezus discipelen had die arbeid zijn doel bereikt; zij waren belangstellend, zij waren heilbegeerig geworden. Wat zij in Jezus zagen en van Hem hoorden, kon nu door hen opgenomen worden in een ontvankelijk hart. Al verstonden ook zij nog niet aanstonds al wat Hij hun te openbaren had (Joh. XVI. 12), het beginsel daarvan was toch aanwezig, en de Geest zou telkens dieper hen inleiden.

Het is dus geene willekeurige beschikking, waarop de Heer wijst, als Hij zegt: „U is het gegeven, de verborgenheden van het Koninkrijk der hemelen te verstaan, maar hun is het niet gegeven.” Het is het uitspreken van het feit, dat er bij hen eene vatbaarheid bestaat, die bij de anderen niet aanwezig is. Zoo brenge dan dit woord niemand tot moedeloosheid, alsof het, bij al zijn zoeken en begeeren, mogelijk zijn zou, dat het hem toch niet gegeven werd tot de kennis te komen van wat hij tot zijne behoudenis noodig heeft! Wij herhalen nog eenmaal: hoe het komt, dat de een gelooft, en de ander niet, dat zegt de Schrift niet. Zij spreekt alleen over hetgeen er geschiedt, om den mensch tot eenen geloovige te

maken. En in deze uiteenzetting van den heilsweg predikt zij nergens een noodlot, maar wijst overal op des menschen verantwoordelijkheid, opdat van elke behoudenis God de eere ontvange, maar ook van elk verloren gaan de schuld blijve bij den mensch.

Voor hen, die niet tot deze heilzoekenden behooren, is het spreken in gelijkenissen een oordeel. „Ik spreek tot hen in gelijkenissen”, zegt de Heer, „omdat zij ziende niet zien, en hoorende niet hooren, noch ook verstaan”. Men lette op dit woord: „omdat”, niet: *opdat*. Het is niet de bedoeling des Heeren, dat zij niet zouden zien en hooren, maar wijl zij niet zien en hooren is voor hen dit spreken in gelijkenissen tot een oordeel. Dit worde in het oog gehouden tot recht verstand van dat woord van Jesaia, dat Jezus verder aanhaalt.

Die aanhaling wordt ingeleid door de woorden: „En in hen wordt vervuld de profetie van Jesaia.” Het woord, hier door „vervuld” vertaald, is in het oorspronkelijke nog sterker: ten volle vervuld. Niet zonder bedoeling is die sterkere uitdrukking gekozen. Immers, vervuld werd Jesaia's woord reeds in zijne eigene tijdgenooten. Wat hij sprak, sprak hij met het oog op die tijdgenooten. Maar zijn woord ontvangt nu eene verdere, eene volkomene vervulling in de tijdgenooten van Jezus omwandeling. Hun was nog zooveel meerdere genade geschonken; de zonde van hunne onachtzaamheid was dus nog zooveel grooter; daarom gold in verhoogde mate hun, wat aangaande Jesaia's tijdgenooten gezegd was.

Het woord uit Jesaia's profetie, dat hier in eenigszins vrijen vorm wordt aangehaald, is te vinden in Jes. VI. 9. 10. Het maakt een deel uit van de majestueuse Godsopenbaring, waardoor Jesaia tot profeet gewijd was. Aan den Godsge-

zant werd te verstaan gegeven, wat de uitwerking van zijn optreden zijn zou. Uitwerking en bedoeling wordt in de Israelietische oudheid vereenzelvigd (1); daarom luidt het Godswoord tot Jesaia: „Ga henen, zeg tot dit volk: Hoorende hoort, maar verstaat niet, en ziende ziet, maar bemerkt niet. Maak het hart dezès volks vet, en maak hunne ooren zwaar, en sluit hunne oogen, opdat het niet zie met zijne oogen, noch met zijne ooren hoore, noch met zijn hart versta, noch zich bekeere, en Hij het geneze”. In den vorm, waarin de Heiland dat woord aanhaalt, door de verandering van „opdat” in „zoodat”, is alles weggefallen, wat zou kunnen doen denken, dat de bedoeling Gods met de zending van Jesaia de verharding des volks was. Die verharding zal er intusschen het uitwerksel van wezen. Immers, waar zij door al den genadearbeid Gods, reeds aan hunne zielen bewezen, niet tot berouw zijn gekomen, daar kunnen zij, als nieuwe genadewerking tot hen komt, niet dezelfden blijven; voert het hen niet tot bekeering, dan verhardt het hen des te meer. Zij zien, maar merken niet op; zij hooren, maar zij verstaan niet, en komen daardoor niet tot bekeering, en dus ook niet tot een genezen worden door dien God, die tot den verootmoedigden zondaar zich in genade zou nederbuigen. De reden van dit niet bemerken en niet verstaan is, dat „het hart dezès volks is vet geworden”. Dat is: hun gemoed is gansch en al vleeschelijk, aardschgezind geworden; het licht, dat in hen was, is duisternis geworden; de vatbaarheid voor de aanraking met de hoogere wereld is verstompt.

Dat moest gezegd worden van Jesaia's tijdgenooten; dat gold in verhoogde mate van de massa des volks in Jezus

(1) Vgl. „Het Christ. Geloof,” door schrijver dezès, blz. 98—100.

dagen. De verwaarloosde genadebewerking had verharding tengevolge gehad. Maar ook nu is het uitwerksel der verwaarloosde genade geen noodlot, waaronder het volk gebogen ging: dat blijkt in die discipelen des Heeren, die óók tot dat volk behooren, en wier oogen toch bemerken, en wier ooren verstaan.

Hun heerlijk voorrecht wordt nu in de volgende woorden door Jezus uitgesproken. Hun voorrecht; hun van God geschonken zegen. Want, terwijl alle ongelooft op rekening des menschen moet gesteld worden, met afsnijding van alle redeneeringen, die de schuld op God zouden werpen, heeft, omgekeerd, niemand op zijn geloof als eigen werk te roemen, maar is alle eere te geven aan de voorbereidende genade, die tot dat gelooven hem bracht.

Dit voorrecht is hun geschonken, dat zij zien en hooren, wat Profeten en rechtvaardigen der Oude Bedeeling te vergeefs hebben begeerd te zien en te hooren. De gansche Oude Bedeeling draagt een karakter van verwachten, van verlangen. Zoowel zij, die de Godsopenbaringen brachten, als die ze ontvingen, de Profeten en de rechtvaardigen, d. i. naar Oud Testamentisch spraakgebruik: de geloovigen, — zij allen hebben gevoeld, dat hun slechts voorafschaduwing der werkelijkheid gegeven was; zij hebben verlangend zich uitgestrekt naar eene betere Toekomst. Zij hadden eene kennis van het goddelijk Wezen, maar 't was nog slechts een nagaan van de sporen Zijner gangen (Ex. XXXIII. 23); nog geen aanschouwen van het aangezicht Gods. Zij hadden zinnebeelden der verzoening, maar de ontruste consciëntie begeerde nog wat anders dan het bloed van stieren en bokken. Zij hadden eene wet tot leiding op den levensweg, maar zij begeerden dat de tijd mocht komen, waarin die wet op de tafelen hunner harten geschreven zou zijn.

Dat alles nu, waarnaar de voorgeslachten hebben verlangd, het valt door Gods genadige beschikking aan deze nederige Galileesche visschers en tollenaars ten deel. Zij aanschouwen, zij hooren den Immanuël, God geopenbaard in het vleesch!

En wat zij zagen en hoorden, dat zien en hooren wij nu door hunne tusschenkomst. Zij, de getuigen van Jezus leven, zij hebben ons Hem voor de oogen geschilderd in hunne door Gods Geest bezielde mededeelingen. Daarom, zalig ook wij, wien zulke genade is bewezen. God spreekt tot ons niet meer gelijk Hij in de Oude Bedeeling sprak; Hij spreekt tot ons door den Zoon. Zalig wij, — indien wij opmerken en verstaan! Maar hoe zullen wij ontvlieden, indien wij geen acht geven op het heil des Heeren? Hoe grootere genade, des te grootere verantwoordelijkheid!

XIII. 18. 19. *Gij dan, hoort de gelijkenis van den zaaiër.*

Als iemand het woord des koninkrijks hoort, en niet verstaat, zoo komt de booze, en rukt weg, hetgeen in zijn hart gezaaid was; deze is degene, die bij den weg bezaaid is.

'Thans gaat de Heer, in den besloten kring Zijner discipelen, de uitgesproken gelijkenis verklaren. 't Is slechts een paar malen, dat ons in de Evangeliën de eigene verklaring des Heeren van eene gelijkenis medegedeeld wordt; die verklaringen wijzen den weg, om ook de andere recht te verstaan. Immers wij leeren er uit, dat wel in eene gelijkenis verschillende trekken van het beeld beteekenis hebben, maar dat onmogelijk *alles* van eene gelijkenis kan worden overgebracht. Men mag uit eene gelijkenis geene

gevolgtrekkingen afleiden, die buiten de hoofdbedoeling der gelijkenis liggen; men mag niet drukken op hetgeen eenvoudig tot de inkleeding behoort. Iedere vergelijking, ook in het dagelijksch leven, wijst op een punt van overeenkomst; gaat men daarbuiten, dan maakt men van de vergelijking iets anders dan er mede bedoeld is. Er is geestelijk verstand, er is, indien we 't zoo noemen mogen, geestelijke tact noodig tot het verklaren van gelijkenissen, evenals tot het verklaren van symbolen en typen.

Waar Marcus (IV. 14) des Heeren verklaring van deze gelijkenis mededeelt, begint hij met te schrijven: „De zaaier is, die het woord zaait.” Al spreekt Mattheus dit niet uitdrukkelijk uit, ditzelfde laat zich, ook uit hetgeen hij mededeelt, opmaken. Onder dat beeld van den zaaier stelt Jezus dus zichzelf voor, en verder al diegenen, die van Hem dat Godswoord hebben ontvangen om het te verbreiden op aarde. Daar zou, in den akker dezer wereld geen zaad te strooien zijn, dat gezegende vrucht voortbracht, indien de Zaaier niet uit den hemel ware nedergedaald. En nu is, — ziehier reeds dadelijk een bewijs dat eene gelijkenis slechts eene *zijde* der waarheid kan mededeelen, — nu is dat zaad niet af te scheiden van den zaaier; nu heeft het Godswoord, dat in de menschenwereld gezaaid wordt, juist de verkondiging omtrent Jezus tot inhoud. Dàt is het, wat uit de woestijn dezer wereld een hof des Heeren maakt, vruchten dragend tot Gods eer, dat daarin de boodschap afgedaald is van eene liefde, die, om zondaars te redden, den dood in al zijne bitterheid heeft gesmaakt.

Dien eigenlijken inhoud van het Godswoord vermeldt Jezus in Zijne verklaring der gelijkenis niet. Nooit zocht Hij Zijne eigene eere, en ook, voor wie Hem hoorden zou eene heenwijzing hierop nog onverstaanbaar zijn geweest. Jezus

spreekt alleen van „het woord des Koninkrijks;” eerst de Heilige Geest zal later aan de discipelen leeren, dat dit Koninkrijk bestaat om en door den Koning.

Wat deze gelijkenis bedoelt, is de uitwerking van het woord Gods voor oogen te stellen, en te doen inzien, hoe het al of niet vruchtdragen van 't gestrooide zaad afhankelijk is van den toestand van den grond, waarin het gevallen is.

Vooreerst, daar zijn er, „die bij den weg bezaaid zijn.” Dat zijn degenen, die het woord hooren, en niet verstaan. En waarom verstaan zij niet? Het zaad blijft boven op den vastgetreden grond liggen. Wat zij hooren, daalt niet in hun binnenste in. Zij stellen er geen belang in: zij hooren het, als niet hoorende; hunne gedachten zijn, onder het hooren, met allerlei andere dingen bezig.

Van hoevele duizenden is dit het treffend gelijkende beeld! In de prediking, bij het godsdienstonderwijs, in de veelvuldige aanrakingen met het Evangelie, die het leven brengt, komt het woord des koninkrijks wel tot hen, maar zij laten het over zich henen gaan; ze zijn er volstrekt onverschillig voor; ze doen, alsof het hun niet aangaat. Wat kan het woord Gods bij zulken teweeg brengen? Het komt niet in het gemoed; het blijft bij eene oppervlakkige, verstandelijke kennis, die zelfs nog uiterst gering is. Zoo heeft dan de Booze, die overal het Rijk Gods zoekt tegen te werken, hier geringe moeite, om het woord Gods ganschelijk weg te nemen; het is niet ingegaan; het ligt voor het weghalen. Hoe goed, hoe vruchtbaar het zaad zij, het blijft op zulk eenen bodem onvruchtbaar.

Zie toe, zoo vermaant ons dit eerste deel der gelijkenis, dat gij acht geeft op het woord Gods, dat tot u komt!

XIII. 20. 21. *Maar die in steenachtige plaatsen bezaaid is, deze is degene, die het woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt; doch hij heeft geenen wortel in zich zelve, maar is voor eenen tijd; en als verdrukking of vervolging komt, om des woords wil, zoo wordt hij terstond geërgerd.*

Hier wordt eene klasse van menschen ons voorgesteld, die, oppervlakkig beschouwd, geheel anders is dan de eerstgenoemde. Zij ontvangen het woord; zij ontvangen het zelfs met vreugde. Eene spoedige, eene in het oog vallende verandering heeft met hen plaats. Zij vertoonen een christelijk leven; zij gaan niet slechts met de christenen in hunne omgeving mede, zij streven hen zelfs vooruit. Als de wonderboom van Jona schiet hun geloofsleven op; helaas! even spoedig als die wonderboom verdort het ook weer. Alles schijnt goed te gaan, zoo lang er niets in den weg komt. Doch, — verdrukking blijft niet uit voor wie den naam van Christus belijdt. Zij het ook al geene bloedige vervolging, die er komt, men kan geen christelijk leven leiden of men ondervindt dat men tegen den stroom in gaat; er komt bespotting, er komt tegenwerking; er komen ervaringen, die duidelijk maken dat men niet tegelijk een dienaar Gods en een door de wereld gevierde en geprezene zijn kan. De menschen nu, in dit deel der gelijkenis bedoeld, worden door zoodanige ervaring geërgerd, d. i. zij stooten zich aan die leiding van het Godsbestuur. Indien deze weg uit God ware, dan moest het een effene weg zijn, meenen zij; uit de ervaringen, die zij opdoen, besluiten zij, dat zij eenen verkeerden weg gekozen hebben, en haasten zich dus, dien te verlaten. Een tijdlang zijn zij met de christenen medegegaan; ze munten zelfs boven anderen uit, — maar daarna

zinken zij terug; onvruchtbaar wordt hun leven, alsof het nooit door het Godswoord aangeraakt ware!

Vanwaar dat? Zij hadden „geene diepte van aarde.” Wel was de oppervlakte aangedaan; zij hadden gehoord en geluisterd; hun gevoel was opgewekt, zelfs met krachtige beweging. Maar in de diepte des gemoeds was het Godswoord niet opgenomen. Wel het gevoel, maar niet het geweten was geraakt. Eene aanduiding daarvan ligt reeds in het gezegde, dat zij het woord „terstond met vreugde” aannemen. Waar het diepst des gemoeds geraakt wordt, is de eerste uitwerking van het Godswoord geene vreugde, maar verslagenheid, gelijk ons dat van de toegebrachten op den Pinksterdag bericht wordt (Hand. II. 37). Dit kan ook niet anders. Het Godswoord is eene blijde boodschap van verlossing; maar juist daarom wijst het op *behoefte* aan verlossing, op het schuldige en doemwaardige van dien toestand, die door deze verlossing moet worden weggenomen. Zoo moet dan eerst de ellende en de strafwaardigheid van dien toestand erkend worden, indien de boodschap der genade met aanbidding en dank zal worden aangenomen: slechts door de hellevaart der zelfkennis komt men tot de hemelvaart der rechte Godskennis. Indien dan het Godswoord „terstond met vreugde” aangenomen wordt, zoo doet dat vermoeden, dat dit woord niet in zijne eigenlijke beteekenis erkend is; dat er alleen de liefelijke beloften, maar niet de heilige eischen van opgenomen zijn; bovenal, dat het niet ingedaald is in het eigenlijke wezen des menschen.

Zoo laat het zich verstaan, dat dezulken „geenen wortel hebben, en slechts voor eenen tijd” zijn. Zoolang alles medeloopt; zoolang zij in hunne omgeving aansporing en aanmoediging hebben, leiden zij een leven, waaraan voor het oog der menschen niets ontbreekt om christelijk te heeten.

Deze planten schieten zelfs sneller op, dan die diepe wortelen hebben; daar is in het leven van wie onder dit beeld worden voorgesteld, meer blijmoedigheid, meer opgewektheid dan in het leven van hen, die door worstelingen Jacobs zijn henen gegaan, en daarna de kenteekenen blijven dragen van den doorgemaakten strijd.

Doch de gedaante der dingen verandert, als de omstandigheden anders worden. Als er smaad of lijden om den naam des Heeren moet gedragen worden, ja zelfs reeds als de geestesstrooming in de omgeving eene andere is geworden, dan vallen zij af. Zij vallen af, — omdat zij nooit waarlijk ingeplant geweest zijn. De zonnehitte blakert den ganschen akker, — maar dat schaadt niet aan de planten, die diep genoeg geworteld zijn om sappen uit den grond te kunnen trekken. Waar het Godswoord in het diepst des gemoeds is gedaald, daar laat men den Heer niet meer los; daar weerklinkt in het binnenste: Heer! tot Wien dan tot U? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens! Maar wie slechts oppervlakkig zijn aangedaan, zij, bij wie alleen het gevoel in beweging is gekomen, zij laten los, wat zij nooit waarlijk in eigendom hebben bezeten.

XIII. 22. *En die in de doornen bezaaid is, deze is degene, die het woord hoort, en de zorgvuldigheid dezer wereld, en de verleiding des rijkdoms verstikt het woord, en het wordt onvruchtbaar.*

Het deel des akkers, dat hier beschreven wordt, heeft diepte van aarde genoeg, maar hier staan weder andere beletselen het vrucht dragen van het zaad in den weg. Hier worden menschen beschreven, niet maar zoo oppervlakkig aangedaan als de zoo even genoemden. Het woord Gods is

wel waarlijk in hun binnenste ingegaan. Maar dat binnenste wordt ingenomen en vervuld met andere overleggingen; de dingen dezer aarde, de bezittingen dezer wereld beslaan zulk eene plaats in hun gemoed, dat het Godswoord niet dóórwerken kan. Opmerkelijk, dat de Heer zoowel „de zorgvuldigheid dezer wereld” als „de verleidingen des rijkdoms” noemt. Gebrek en weelde beide brengen evenveel gevaar. Want, hetzij de ziel bezig is met overleggingen, hoe zij geld en goed verwerven zal, en zich overgeeft aan de gedachte, dat zij daarvan te weinig heeft, en dat gebrek en nood haar wacht; hetzij ze, in het midden van den overvloed, op de middelen peinst om daarvan genot te hebben, onder de dagelijksche ervaring dat rijkdom den bezitter teleurstelt, — in beide gevallen is het denken en trachten zóó bezig met aardsche dingen, dat er voor het hemelsche geen plaats overblijft. Want, het is niet genoeg, dat het woord Gods indaalt in het hart, het moet daarin ook „overlegd” worden, gelijk van Maria (Luc. II. 19) geschreven staat, d. i. naar de bedoeling van het oorspronkelijke woord: in het hart worden om en om gewenteld, opdat het van alle zijden worde gezien, en de gansche kracht er van worde ervaren. Dit nu kan niet geschieden, waar aardsche belangen en begeerten de eerste plaats innemen; daar wordt de invloed des woords ter zijde gedrongen; daar verstikt het goede zaad, omdat het geene plaats heeft om te groeien.

Het gevaar, waarop de Heiland hier wijst, is niet aan bepaalde standen in de maatschappij verbonden. Wel is de middentoestand de begeerlijkste, gelijk reeds in het boek der Spreuken (XXX. 8) gezegd wordt: „Armoede of rijkdom geef mij niet; voed mij met het brood mijns bescheiden deels”. Maar ook in dien middentoestand kunnen een van beide gevaren of ook wel beide, beurt om beurt, bestaan.

Immers het ligt niet aan de omstandigheden, het ligt aan de gesteldheid des gemoeds. De zorgvuldigheden des levens drukken niet alleen wie broodsgebrek hebben, maar ook hen, voor wie het ophouden van hun stand in de maatschappij een dagelijksche bron van kwelling is. En de verleiding des rijkdoms kan ook in een bestaan van zeer bescheidene afmetingen zich doen gelden, waar het hart met strevingen naar genot, al is het dan ook van lagere soort, is vervuld. Overal daar, waar de tijdelijke dingen niet in hare juiste waarde, als noodzakelijke hulpmiddelen voor een vergankelijk leven worden beschouwd; overal, waar men dit aardse leven beziet als het éénige, en dus het genot in dit leven als hoogste doel stelt, — daar moet wel het goede zaad door het onkruid worden verstikt; daar is geene plaats voor het koninkrijk Gods, en voor het woord, dat van dit koninkrijk getuigt.

XIII. 21. *Die nu in de goede aarde bezaaid is, deze is degene, die het woord hoort en verstaat, die ook vrucht draagt en voortbrengt, de een honderd-, de andere zestig-, en de ander dertigvoud.*

Het zaad, op de drie eerstgenoemde deelen des akkers gevallen, is, door verschillende oorzaken, onvruchtbaar gebleven. Maar niet al het gezaaide mislukt. Daar is een deel des akkers, waarin het zijne werking doet.

„Die in de goede aarde gezaaid is, deze is het, die het woord hoort en verstaat.” Dat is iets anders, dan dat „met vreugde ontvangen”, waarvan vroeger sprake was. Hier daalt het woord in de diepte des gemoeds in; hier vindt het een ontvankelijken bodem; hier kan het zijne kracht openbaren.

Welke menschen worden hier bedoeld? Niet zulken, die reeds wedergeboren zijn; immers, zij moeten het goede zaad nog ontvangen. *Zij* worden bedoeld, van wie elders gezegd wordt, dat zij uit de waarheid zijn, en daarom komen tot het licht (Joh. III. 21), en die in de verklaring dezer gelijkenis bij Lucas (VIII. 15) menschen genoemd worden met een „eerlijk en goed hart”. Voorwaar! daarvan hebben zij niet zichzelf den roem te geven; dat danken zij aan de voorbereidende genade Gods. Doch in de gelijkenis wordt daarop geen nadruk gelegd; hier wordt slechts hun toestand beschreven, en niet gezegd van waar die zijn oorsprong heeft.

De toestand, hier bedoeld, is die van het „arm van geest” zijn. Zij, die zichzelf in hun behoefte en schuld leerden kennen; zij, die verlangend uitzien naar vergeving en verlossing, zij ontvangen het woord des koninkrijks, het woord van Gods genade in Christus, in het diepst hunner ziele. En waar het zóó indaalt, daar kan het niet anders of het moet vrucht voortbrengen. De Godskracht, in het Godswoord gelegen, *moet* uitwerking hebben in een menschenhart, waar dat hart er ontvankelijk voor is; het vervult de behoeften, het herschept de gezindheid, het geeft leven te midden van wat verkwijnde en verwelkte. Onderscheiden is de uitwerking van het goede zaad, naar mate van aanleg en ontwikkeling, en ook naar mate van de trouw, in de beantwoording aan Gods genademiddelen; er is dertig- en zestig- en honderdvoudige vrucht; de ééne Christen is meer nog dan de ander den hemelschen Vader tot eer, waarom er dan ook bij de voleinding der wereld onder de gezaligden verschil in heerlijkheid zijn zal, gelijk de ééne ster in heerlijkheid verschilt van de andere ster (1 Cor. XV. 41.). Maar intusschen, bij allen, waar het Godswoord in het hart indaalde, is de uit-

werking overvloedig, rijk in vruchten, tot verheerlijking van Hem, die den akker met het goede zaad heeft bezaaid.

Wat wij in het algemeen aangaande de gelijkenissen opmerkten, dat niet elke trek daarvan kan worden overgebracht, dat blijkt ons reeds aanstonds bij deze gelijkenis van den Zaaier. Hield men dit niet in het oog, dan zou men zeggen, dat hier de noodlotsleer geleerd werd. De akker toch kan er niets aan doen, dat hij is, zooals hij is. De gevolgtrekking zou dus wezen: een mensch is nu eenmaal zoo als hij is; 't ligt niet tot zijne verantwoording of het woord Gods iets bij hem uitwerkt of niet. Wie gevoelt niet, dat zulke redeneering onzinnig wezen zou, en dat daarom zulke gevolgtrekking uit de gelijkenis valsch is? Voorwaar! de Heer spreekt tot Zijne hoorders niet, om hun een vrijbrief tot zondigen, en eene vrijspraak voor de verharding des harten te geven. Een beeld kan, juist omdat het een beeld is, niet in alle opzichten met de afgebeelde geestelijke waarheid overeenkomen; 't kan slechts eene enkele zijde er van toonen.

Wat deze gelijkenis in haar geheel bedoelt, het is de aanwijzing, dat de uitwerking van het Godswoord afhangt van de gesteldheid des harten. Het brengt tot allen de vermaning: Zie toe, hoe gij hoort! En zoo daar dan een mensch is, die tot de erkenning ontwaakt: mijn hart is *geen* weltoebereide bodem, dan zegt niet *deze* gelijkenis, hoe hij tot verandering komen moet, maar geheel het Evangelie is daar, om hem te wijzen op den arbeid der opzoekende liefde Gods, die den bodem ontvankelijk maakt voor het zaad, en die den weg hem toont, dien hij zelf heeft in te slaan, om door deze genade te worden herschapen, den weg van bidden en smeeken, van acht geven op de leidingen Gods.

XIII. 24—30. *Eene andere gelijkenis heeft Hij*

hun voorgesteld, zeggende: Het Koninkrijk der hemelen is gelijk aan eenen mensch, die goed zaaide in zijnen akker.

En als de menschen sliepen, kwam zijn vijand, en zaaide onkruid midden in de tarwe, en ging weg.

Toen het nu tot kruitd opgeschoten was en vrucht voortbracht, toen openbaarde zich ook het onkruid.

En de dienstknechten van den heer des huizes gingen, en zeiden tot hem: Heer! hebt gij niet goed zaad gezaaid in uwen akker? van waar heeft hij dan dit onkruid?

En hij zeide tot hen: Een vijandig mensch heeft dat gedaan. En de dienstknechten zeiden: Wilt gij dan, dat wij heengaan, en het vergaderen?

Maar hij zeide: Neen! opdat gij, het onkruid vergaderende, ook mogelijk daarmede de tarwe niet uittrekt.

Laat ze beiden samen opwassen tot den oogst, en in den tijd des oogstes zal ik tot de maaiers zeggen: Vergadert eerst het onkruid, en bindt het in busselen, om het te verbranden, maar brengt de tarwe samen in mijne schuur.

De letterlijke zin dezer gelijkenis is zoo duidelijk, dat hierbij geene verklaring noodig is. Wij voegen daarom terstond de uitlegging dezer gelijkenis hierbij, die de Heer aan Zijne discipelen geeft in

XIII. 36—43. *Toen nu Jezus de scharen van zich gelaten had, ging Hij naar huis. En Zijne discipelen kwamen tot Hem, zeggende: Verklaar ons de gelijkenis van het onkruid des akkers.*

En Hij, antwoordende, zeide tot hen: Die het goede

zaad zaait is de Zoon des menschen; en de akker is de wereld; en het goede zaad zijn de kinderen des koninkrijks; en het onkruid zijn de kinderen des boozen; en de vijand, die het gezaaid heeft, is de duivel; en de oogst is de voleinding der wereld; en de maaiers zijn de engelen.

Gelijkerwijs dan het onkruid vergaderd, en met vuur verbrand wordt, alzoo zal het ook zijn in de voleinding dezer wereld. De Zoon des menschen zal Zijne engelen uitzenden, en zij zullen uit Zijn koninkrijk vergaderen alle ergernissen, en degenen, die de ongerechtigheid doen; en zullen ze in den vurigen oven werpen; daar zal weening zijn en knersing der tanden. Dan zullen de rechtvaardigen blinken, gelijk de zon, in het Koninkrijk huns Vaders.

Die ooren heeft om te hooren, die hoore!

De overeenkomst tusschen deze gelijkenis, en die van den zaaier bepaalt zich tot het uitwendige; in beide is van zaad en van eenen akker sprake. In beteekenis echter loopen zij verre uiteen. Hier is het zaad niet het woord Gods; hier worden, zoowel door het zaad, als door het onkruid, menschen voorgesteld.

De verklaring, door den Heer zelven van deze gelijkenis gegeven, maakt het verstaan gemakkelijk. Slechts ééne zaak levert moeielijkheid op, namelijk hoe de uitdrukking is op te vatten: „de akker is de wereld.” Immers, indien hier onder „wereld” de menschenwereld in het algemeen wordt verstaan, zooals men bij den eersten blik zou meenen, dan zou de wensch der dienstknechten een wensch zijn, om de goddeloozen uit te roeien door moord. Uit de wereld, in dien algemeenen zin genomen, kan iemand toch niet anders weg-

gedaan worden, dan door dat hem het leven ontnomen wordt. Zulk een wensch nu zou door de dienaren niet alleen niet vervuld kunnen worden, hij zou daarenboven niet in hun hart kunnen opkomen, daar zij dienaren zijn van den heer des akkers, dus van den Zoon des menschen.

Een fingerwijzing tot recht verstand hebben wij dáárin, dat de akker met goed zaad bezaaid is. Het is dus *dat* deel der wereld, dat onder den invloed van het Evangelie staat, de gechristianiseerde wereld, dat is: de Christelijke kerk in de gedaante, die zij heeft, sedert zij, na het ophouden der vervolgingen, de volken in zich heeft opgenomen.

Zóó wordt de wensch der dienstknechten begrijpelijk; zij willen de kerk zuiveren. De Heer, Wiens blik de eeuwen omvat, heeft het oog op den toestand, waarin Zijne kerk gedurende eeuwen verkeerden zal. In dien toestand zal in het hart der zijnen de wensch opkomen, om te zuiveren en af te scheiden, wat niet aan de bestemming der kerk beantwoordt. Maar Hij kan dien wensch niet inwilligen. Dat schiftingswerk zou meer kwaad dan goed doen; de goede tarwe zou schade lijden; alzóó toch zijn, onder den grond, de wortelen en vezelen der verschillende planten door elkander gestrengeld, dat het uitrukken der ééne, lichtelijk ook het verloren gaan der andere tengevolge heeft. En liever nog duldt de heer des akkers, dat het onkruid welig opwast, dan dat eene enkele goede plant zou uitgerukt worden.

Het beloop der Kerkgeschiedenis heeft getoond, hoe het verwaarloozen van dezen wenk des Heeren, allerlei onheil gesticht heeft. Wij kunnen hier daarover niet verder uitweiden (1); de herinnering volsta, dat al deze pogingen op niets zijn uitgelopen.

(1) Uitvoeriger is hierover gehandeld in: „Het Christelijk Geloof” door Schrijver dezes, in het Hoofdstuk: Gemeente en Kerk.

Moet die vermenging van boozen en goeden dan altijd voortduren? Altijd? Ja! Voor eeuwig? Neen! Zoo lang de tijd dezer bedeeing duurt, duurt ook de vermenging van boozen en goeden. Doch aan het einde komt de scheiding. Dan worden de goddeloozen, en wie ergernissen aanrichten, weggedaan uit het Koninkrijk Gods; de rechtvaardigen daarentegen, wier innerlijk leven hier verborgen, wier geestelijke heerlijkheid door allerlei oorzaken omfloerst was, zullen blinken als de zon in het Koninkrijk huns Vaders. Waar alles in het licht treedt, daar blinkt ook de schittering van het nieuwe leven, door den Heer aan de zijnen verleend.

XIII. 31. 32. *Eene andere gelijkenis heeft Hij hun voorgesteld, zeggende: Het Koninkrijk der hemelen is gelijk aan een mosterdzaad, hetwelk een mensch heeft genomen, en in zijnen akker gezaaid; hetwelk wel is het minste onder de zaden, maar wanneer het opgewassen is, dan is het het meeste van al de moeskruiden, en het wordt een boom, alzoo dat de vogelen des hemels komen, en nestelen in zijne takken.*

Wat de Heer in deze gelijkenis aan Zijne hoorders voorstelt, is de groote uitbreiding, uit klein begin, die het Koninkrijk Gods op aarde hebben zal. Hij kiest daartoe het beeld van een mosterdzaad, een klein en nietig zaadje, dat nochtans eene plant vormt, die, in Palestina, van 8 tot 12 palm hoog wordt, en dus een soort boom is, waarin vogelen nestelen kunnen. Wie zou, uit zoo klein een zaadje, zulk een gewas hebben verwacht? Alzoo nu is het ook met het Koninkrijk Gods. Wat was het nietig en onbeduidend, toen het nog alleen in den kleinen kring van Jezus jonge-

ren besloten was! En als men dan daartegenover dacht aan de macht van het gansche volksleven Israels, dat onder voorgang zijner leidlieden, zich daar vijandig tegen kante, wat kon men dan anders verwachten, dan dat eene snelle onderdrukking het einde zou zijn? Toch, het wordt door Israel niet ten onder gebracht; het komt in aanraking met de macht van het Romeinsche wereldrijk. Wat zullen nu deze verstrooide, machteloze christenen, te midden eener wereld, waar alles samenspannt om hen tegen te staan? Zij zullen onder alle vervolging, telkens verder zich uitbreiden, onder allerlei rangen en standen; ze zullen alzóó toenemen, dat de Romeinsche staat zelf voor de macht des Evangelies bukt. Zoo zal het voortgaan, de eeuwen door. Het nietig mosterdzaadje wast op tot een boom: thans wordt de naam van Christus reeds door een vierde gedeelte des menschedoms beleden, en juist door *die* volken, die aan de spits der menschheid staan. En nog heeft de boom niet zijn vollen wasdom bereikt; nog gaat het zendingswerk voort, zelfs met grooter kracht, dan in vijftien voorafgaande eeuwen, zoodat de arbeid der negentiende eeuw eene overvloedige uitwerking in de twintigste doet verwachten.

Van waar die ontwikkeling en bloei, waar alles tegenwerkte? Van waar anders, dan door de wonderbare kracht, in dien zaadkorrel gelegd? Dat Evangelie, dat de wereld verwint, is het woord van den almachtigen God, — daarom kan het niet worden vernietigd door den tegenstand der wereld. Juist die beletselen, waartegen het te kampen heeft, bewijzen zijne innerlijke levenskracht; en aan het gestadig zich uitbreiden onder al die tegenwerking ontleent het geloof eene versterking, die met blijde gewisheid dit levenswoord als goddelijk Evangelie doet begroeten.

XIII. 33—38. *Eene andere gelijkenis sprak Hij tot hen, zeggende: Het Koninkrijk des hemelen is gelijk aan eenen zuurdeesem, welken eene vrouw nam en verbergde onder drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was.*

Al deze dingen heeft Jezus tot de scharen gesproken in gelijkenissen, en zonder gelijkenis sprak Hij tot hen niet; opdat vervuld zoude worden, wat gesproken is door den profeet, zeggende: Ik zal mijnen mond opendoen in gelijkenissen; ik zal voortbrengen dingen, die verborgen waren van de grondlegging der wereld.

Deze gelijkenis is aan de voorafgaande ten nauwste verwant. Beide stellen de uitbreiding van het Koninkrijk Gods, den voortgang van klein tot groot, voor oogen. Alleenlijk met dit onderscheid, dat de gelijkenis van het mosterdzaad de uitwendige uitbreiding, en deze van het zuurdeeg de innerlijke doorwerking van het Evangelie voor oogen stelt.

Ditmaal is het beeld niet aan den landbouw, maar aan het bedrijf der huismoeder ontleend, die het meel, bestemd om voor haar gezin tot brood gebakken te worden, door zuurdeeg doet rijzen. Hoe nietig klein is dat stuksken zuurdeesem, tegenover den grooten klomp van drie maten meels! En toch, het doorzuurt die gansche massa.

Men heeft allerlei geestelijke beteekenissen gezocht in het getal *drie*, dat hier genoemd wordt. Sommigen hebben daarbij gedacht aan de drie vermogens des menschen: verstand, gevoel en wil; anderen aan de drie levenssferen, waartoe de mensch behoort: huisgezin, kerk en staat. Het een kan met bijna evenveel recht als het ander worden gezegd; vooral de gedachte aan de drie vermogens des menschen ligt zoo voor de hand, dat men

als vanzelf daaraan denkt; doch... had de Heer met dit getal *drie* iets bepaalds bedoeld, dan zou dit op eene of andere wijze zijn te kennen gegeven. Daarom meenen wij, dat hier evenmin iets bijzonders achter gezocht moet worden, als dat men een antwoord zou kunnen geven op de vraag, wie met de „vrouw” bedoeld wordt. Waar Jezus op wijzen wil, is de werking van klein tot groot, die het Evangelie uitoefent, en de verborgene, onnaspeurbare kracht van die werking.

Inderdaad, dat is het kenmerk van den gang van het Godsrijk. Is het woord des levens waarlijk ingedaald in het gemoed, dan ondergaat het gansche bestaan des menschen daarvan den invloed, zonder dat men naspeuren kan, op welke wijze dit geschiedt; dan worden zijne levensuitingen op ieder gebied, zijne verschillende verhoudingen tot zijne medemenschen, daardoor van karakter veranderd. En dat alles geschiedt op stillen, onmerkbaaren weg. Het Koninkrijk Gods komt nooit en nergens met uiterlijk gelaat. Het verborgene, het onnaspeurbare is zóózeer een kenteeken van zijne werking, dat al wat ophef maakt slechts in zóó-verre zegen kan stichten, als er na het geruchtmakend optreden eene stille werking nablijft.

Ook weder bij *deze* gelijkenis blijkt, dat niet alles kan worden overgebracht, zelfs niet in datgene, wat de hoofdgedachte der gelijkenis is. Immers, terwijl het zuurdeeg van zelf den meelklomp doordringt, zonder belemmering te ontmoeten, geschiedt de werking des Evangelies in het hart en in de wereld nooit zonder strijd. Ach, daar is zulk een wederstand tegen de werking des Evangelies in het hart, dat van nature afkeerig van God is, en in de wereld, die onder de macht van den overste dezer wereld is gekomen! Zoo vatte dan niemand deze gelijkenis op, alsof zij steun

gaf aan de noodlotsleer; verantwoordelijk is ieder, die onder het Evangelie leeft, voor de verhouding, waarin hij tegenover dat Evangelie zich plaatst.

Door deze en dergelijke gelijkenissen, — want gewisselijk heeft een onderwijs, dat soms tot laat op den dag zich uitstreckte, nog veel meerdere gelijkenissen bevat, dan die voor ons opgeteekend zijn, — sprak onze Heer tot de schare, ter onderrioting der heilbegeerigen, maar tevens tot een oordeel voor de onverschilligen. De Evangelist ziet daarin eene vervulling van wat, in Psalm LXXVIII. 2, de dichter aangaande zichzelf uitspreekt. Wij hebben hier natuurlijk niet te denken aan eene eigenlijke profetie, maar de uitdrukking: „vervuld worden” in ruimeren zin te nemen. Wat Mattheus er door te kennen geeft is, dat de Godsgezant bij uitnemendheid denzelfden weg in zijn onderwijs volgt, als de vroegere leidlieden des volks reeds ingeslagen waren. In den aangehaalden Psalm waren het de gebeurtenissen van Israels geschiedenis geweest, die den gewijden dichter stof gegeven hadden tot zijn onderwijs aan zijne tijdgenooten; beelden waren zij hem geweest, om Gods voortdurende zorg te doen kennen. Welnu! ook de Christus Gods spreekt in beelden, maar genomen uit het meest voor de hand liggende; de verborgenheden des Koninkrijks worden verkondigd op eene wijze, die onder de bevattling lag van allen, wien het om geestelijke waarheid te doen was.

XIII. 44—46. *Wederom is het Koninkrijk der hemelen gelijk aan eenen schat, in den akker verbor-gen, welken een mensch gevonden hebbende, verbergde dien, en van blijdschap over dien schat, gaat hij heen en verkoopt al wat hij heeft, en koopt dien akker.*

Wederom is het koninkrijk der hemelen gelijk aan

een koopman, die schoone paarlen zoekt; dewelke, hebbende eene paarl van groote waarde gevonden, ging heen en verkocht al wat hij had, en kocht die paarl.

De verzen 36—43 zijn behandeld na vers 30; zoodat wij thans onmiddellijk tot vs. 44—46 kunnen overgaan.

De gelijkenissen van den schat in den akker en den koopman in paarlen voegen wij bijeen, als beide dezelfde hoofdgedachte uitdrukkende, met afwijking in het bijkomstige.

Eerst stelt de Heer ons eenen arbeider voor oogen, die, terwijl hij het land omspit, eenen in den akker verborgen schat ontdekt. Opdat er geen twijfel zij aan zijn recht, om dien schat tot zich te nemen, koopt hij het stuk land, waarin die schat besloten ligt. Om dat te kunnen doen, getroost hij zich het verkoopen van al wat hij heeft; al wat hij opoffert zal door dien schat hem rijkelijk worden vergoed.

Daarna gebruikt de Heer het beeld van een koopman, die schoone paarlen zoekt. Niet aan het zoeken van paarlen in de schelpen op den bodem der zee is hier te denken; geen parelvisscher, maar eenen koopman stelt Jezus ons voor. Naar de gewoonte der oudheid is deze koopman zelf op reis, om op te koopen wat hij voor zijnen handel van waarde rekent. Zoo ontdekt hij dan ergens eene parel, zoo schoon en zoo kostbaar, dat hij alles inspant om die in zijn bezit te verkrijgen. Hij keert terug tot zijne woonplaats; hij maakt al wat hij heeft te gelde, en rekent zich nu gelukkig, dat hij ten prijze van dit alles, die parel aankoopt kan.

Beide gelijkenissen komen hierin overeen, dat zij spreken van een goed van alles overtreffende waarde, en van de groote offers, die het verkrijgen daarvan vordert.

Naast die gelijkheid staat echter een verschil. De man, die op het land arbeidt, vindt zijnen schat plotseling en ongedacht. De koopman in paarden is bezig paarden te zoeken, en vindt nu op dien weg dat, wat hij zoekt, alleen veel schooner dan hij het verwacht had.

Zoowel dit verschil als die overeenkomst is bij de overbrenging van beteekenis. De schat en de parel beteekenen beide het heil des Heeren, de zaligheid der Godsgemeenschap. Dit heilgoed wordt nu echter op verschillenden weg verkregen. Daar zijn er, die, te midden van een leven, dat zich slechts met aardse dingen bezig houdt, plotseling in aanraking komen met het heil des Heeren. Zij zochten het niet, maar het komt hen tegen, en het straalt voor hun zielsoog in heerlijken glans. Maar daar zijn anderen, die ernstig bezig zijn te zoeken naar wat waarde geeft aan het leven. In wetenschap, in kunst, in strenge plichtsbetrachting, in het najagen van liefelijke deugden, zijn zij bezig paarden te zoeken.... totdat op dien weg van inspanning iets hoogers door hen ontdekt wordt, dan al wat zij tot hiertoe zochten en vonden. Wat beters, dan al waar hun ziel naar uitging, vinden zij in het heil, door het Evangelie verkondigd.

Het is één doel, — doch er zijn twee wegen. Daar zijn er die plotseling toegebracht worden; daar zijn er, die reeds lang zoekende waren. De eersten vindt men, waar in eene lichtzinnige omgeving, alle zoeken en trachten slechts op aardse dingen gericht was; de tweeden dáár, waar zegenrijke invloeden van buitenaf voorbereidend hebben gewerkt.

Doch beide klassen van menschen komen in 't bezit van het begeerde heilgoed, alleen door afstand te doen van al wat zij bezitten. Zekerlijk! Gods genade is niet te koop; in dit punt kan de gelijkenis niet overgebracht worden.

Gods genade zegent om niet; zoo is koopen overbodig. En de mensch heeft niets, wat hij God zou kunnen aanbieden; zoo is koopen onmogelijk. Maar om 't begeerde goed te verkrijgen moeten toch offers worden gebracht, offers van alles wat dierbaar was aan het hart, offers van wat losgelaten moet worden, opdat er plaats zij voor de gave des Heeren. Voorzeker! ze worden met vreugde gebracht, waar de heerlijkheid van den schat en de paarl door het hart is erkend! Zoo hoog de hemel is boven de aarde, zoo ver overtreft de hemelsche gave al het aardsch bezit, dat er voor losgelaten moet worden.

XIII. 47—52. Wederom is het Koninkrijk der hemelen gelijk aan een net, geworpen in de zee, en dat allerlei soort van visschen samenbrengt; hetwelk, wanneer het vol geworden is, de visschers aan den oever optrekken, en nederzittende, lezen het goede uit in hunne vaten, maar het kwade werpen zij weg.

Alzoo zal het in de voleinding der eeuwen wezen: de engelen zullen uitgaan en de boozen uit het midden der rechtvaardigen afscheiden, en zullen ze in den vurigen oven werpen; daar zal weening zijn en knersing der tanden.

En Jezus zeide tot hen: Hebt gij dit alles verstaan? Zij zeiden tot Hem: Ja Heere! En Hij zeide tot hen: Daarom, een iegelijk schriftgeleerde, in het Koninkrijk der hemelen onderwezen, is gelijk aan eenen heer des huizes, die uit zijnen schat oude en nieuwe dingen voortbrengt.

De gelijkenis, die de reeks van gelijkenissen in dit Hoofdstuk besluit, heeft groote overeenkomst met die van het

onkruid tusschen de tarwe. Ook hier wordt gesproken over het tijdelijk bijeenzijn van goeden en boozen, uitlopende op eene scheiding tusschen die beiden. In de gelijkenis van het onkruid ligt echter de nadruk op het te zamen opwassen, en op hetgeen de dienaren in den tijd vóór den oogst hebben na te laten. Daarom laat nu de Heer nog *deze* gelijkenis volgen, waarin de nadruk juist op de scheiding valt.

Waar het Evangelie des koninkrijks gepredikt wordt, brengt het de menschen in zekere uitwendige eenheid bij elkander. De Christelijke kerk, in hare tegenwoordige gestalte, omvat allerlei menschen, samengebracht en uitwendig gelijk. Doch het bijeenzijn in het vischnet is slechts tijdelijk. Als het net is opgetrokken, worden de goede visschen bijeengezameld, en het overige wordt weggeworpen. Zóó zal het zijn aan het einde der eeuwen. De scheiding, in dezen voorbereidingstijd door menschen niet te maken, zal door God op Zijnen tijd gemaakt worden. Dan gaan de kinderen des koninkrijks, zij, die tot onderdanen diens Rijks zijn wedergeboren, ten eeuwigen leven in; doch wie slechts uitwendig tot de kerk behoorden, worden weggeworpen. Dat wegwerpen is een oordeel; dat wegwerpen kan niet anders dan oorzaak van rampzaligheid zijn: van God verwijderd te wezen, wat kan dat anders zijn dan eene ellende, die onbeschrijfelijk is, die ook hier slechts in beeldspraak aangeduid wordt! Dat maakt het korte aardse leven zoo ernstig; dat roept aan allen toe, die onder de bewerking des Evangelies verkeerden: vergenoeg u niet met een uiterlijk toebehooren tot de kerk van Christus, maar onderzoek en beproef u, of gij den Heiland toebehoort met het hart!

Schoon elk van deze gelijkenissen op zichzelf staat, zoo vormen zij toch samen een zoodanig geheel, dat de veron-

derstelling nabij ligt: ze behooren tot een aaneengeschaeld onderwijs des Heeren. Het Koninkrijk Gods wordt hier voorgesteld, eerst gelijk het in de menschheid gesticht wordt (de zaaier); daarna gelijk het zich in de menschenwereld vertoont (tarwe en onkruid). Vervolgens wordt gewezen op zijne uiterlijke en innerlijke uitbreiding (mosterdzaad en zuurdeesem); dan op de verschillende wijzen, waarop het toegeëigend wordt (schat en parel); eindelijk op het scheidingsoordeel aan het eind der tegenwoordige bedeeeling (vischnet).

De Heer besluit dit onderwijs in gelijkenissen met een woord tot Zijne discipelen. Eerst vraagt Hij hun: Hebt gij dit alles verstaan? Zij, die later de dragers Zijns woords in de wereld moesten worden, behoorden in de eerste plaats zelve te begrijpen, wat hun Meester bedoelde. En als zij nu op die vraag bevestigend hebben geantwoord, stelt Jezus hun het beeld van den rechten Schriftgeleerde voor oogen. De Schriftgeleerden hunner dagen, de wetgeleerden, die bij Israel in aanzien stonden, droegen roem op eene geleerdheid, die in het aanleeren en verder toepassen van het overgeleverde bestond. Zij waren echo's van het verledene; ze stonden als dienstknechten tegenover de heilsopenbaring aan de voorgeslachten gegeven. Alzoo moest het niet zijn bij den Schriftgeleerde, „in het Koninkrijk der hemelen onderwezen”, dat is eigenlijk: een Schriftgeleerde, die zelf een leerling is van het Koninkrijk der hemelen. De zoodanige moet niet, als een knecht, alleen maar de toevertrouwde schatten bewaren; hij moet, als een heer des huizes, er vrijelijk over beschikken. Zal dat geschieden, dan moet de ware Schriftgeleerde niet maar aangeleerde kennis bezitten; dan moet die kennis één geworden zijn met zijn wezen, zoodat hij leeft in de heilgeheimenissen Gods, en daarvan

uitdeelen kan naar de behoeften dergenen, met wie hij in aanraking komt. Oude en nieuwe dingen moet hij voortbrengen uit zijnen schat; het oude, door de ervaring beproefde, en het nieuwe, dat daar opwelt uit zijn eigen hart, waar dat hart door de aanraking des Geestes Gods tot een bronwel van levend water is geworden. Want het oude en nieuwe is beide van dienzelfden God, die aan de voorgeslachten zich openbaarde, en die zich mededeelt aan een iegelijk, die waarlijk in de dingen Zijns koninkrijks leeft. Gelijk onze Heiland immer terugwees op de Godsopenbaring aan Israel, en daarin Zijn aanknoopingspunt vond, maar daarnaast het nieuwe, levende Godswoord stelde, zóó hebben, in hunne mate en door Zijne kracht, ook de dragers Zijns woords het oude en het nieuwe te verbinden, dat, wat zij ontvingen als erfdeel der voorgeslachten, en dat, wat de Geest des Heeren doet geboren worden in hun eigen gemoed.

XIII. 53—55. *En het is geschied, als Jezus deze gelijkenissen geëindigd had, vertrok Hij van daar.*

En gekomen zijnde in Zijn vaderland, leerde Hij hen in hunne Synagoge, zoodat zij zich ontzetten en zeiden: Van waar komt dezen die wijsheid en die krachten? Is deze niet de Zoon des timmermans, en is Zijne moeder niet genaamd Maria, en Zijne broeders Jacobus en Joses, en Simon en Judas? En Zijne zusters, zijn zij niet allen bij ons? Vanwaar komt dezen dan dit alles?

En zij werden aan Hem geërgerd. Maar Jezus zeide tot hen: Een profeet is niet ongeëerd dan in zijn vaderland, en in zijn huis.

En Hij heeft aldaar niet vele krachten gedaan, van wege hun ongelooft.

Het bezoek te Nazareth, hier door Mattheus verhaald, heeft, volgens Luc. IV. 15 en verv., in den aanvang van het openbaar leven des Heeren plaats gegrepen. Mattheus deelt het *hier* mede, omdat het hem, zoo min als de andere Evangelisten, — bepaaldelijk de drie eersten, — om tijd-rekenkundige volgorde te doen is. Hun aller berichten bestaan in grepen uit de herinnering, die het levensbeeld des Heeren voor het oog der lezers moeten plaatsen.

„Gekomen zijnde in Zijn vaderland, leerde Hij in hunne Synagoge”. Het woord „vaderland” is hier in veel engeren zin gebruikt, dan waarin wij dat plegen te bezigen. Naar ons spraakgebruik, is geheel Palestina Jezus vaderland, waarbuiten Hij slechts zeer zelden (gaande naar Syro-Fenicië en naar Caesarea Philippi) zich heeft verwijderd. Mattheus bedoelt met „vaderland” de stad Nazareth en hare omgeving.

Ook dáár predikt de Heer, gelijk Hij elders gewoon was. In die synagoge, waarheen Hij als kind en jongeling wekelijks is opgegaan, om aan de godsdienstoefening deel te nemen, treedt Hij thans leerende op. En ook hier geschiedt, wat elders geschiedde; men komt Hem kranken brengen, opdat Hij ze genezen zou. Dat blijkt uit het woord der Nazarethanen: „van waar komen dezen die wijsheid en die krachten?”

Het één verbaast hun niet minder dan het andere. Zij weten met zekerheid, dat Hij, die hier spreekt, niet gevormd is in de scholen der Rabbijnen. En niet slechts spreekt Hij even goed, alsof Hij die vorming genoten had, — Zijn spreken draagt een veel hooger karakter. Zijn onderwijs is niet maar een herhalen van wat vroeger door de tolken Gods gezegd was, met een verwarrenden omhaal van mensche-lijke woorden; 't is geen redeneeren over spitsvondigheden, als waarin de Rabbijnen hun kracht stelden; 't is geen

opleggen van telkens zwaardere lasten aan het volk, dat toch reeds zoo diep voelde, hoe ver de afstand was tusschen hen en den God hunner vaders. Een ademtucht eener hoogere wereld raakt in Zijn spreken hen aan; een rechtstreeksch Godswoord komt Hij brengen; een woord, dat richtend en oordeelend gaat over de roerselen des harten, maar dat vrede en verlossing predikt aan het neergebogen gemoed.

En wat Zijn woord bedoelt, dat komen de „krachten”, die Hij doet, nader verklaren. Reddend en zegenend staat Hij daar te midden der ongelukkigen; barmhartig, ontfermend te midden van al het lijden, waaronder de menscheit is gebogen. Vanwaar, zoo vragen de Nazarethanen, vanwaar dit alles?

O, indien zij dien indruk van Jezus woorden en daden op hun gemoed hadden laten doorwerken, zij zouden het antwoord gevonden hebben. Ze zouden tot de erkenning zijn gekomen, dat wie de woorden Gods spreekt en de werken Gods werkt, niet uit de aarde verklaard kan worden. Uit Zijn optreden zouden zij besloten hebben tot Zijn wezen, en ze zouden de erkenning niet hebben kunnen weren: Deze moet van God gekomen zijn! En wat zij dan meenden te weten aangaande Zijne afkomst en omgeving, het zou dan verbeterd worden naar hetgeen Zijn optreden onloochenbaar getuigde.

Helaas! zij laten dien indruk *niet* doorwerken. Instinctmatig gevoelen zij, waartoe die indruk hen brengen moet, en welke eischen hij stelt aan hun hart en leven. Daarom slaan zij den anderen weg in: van het uitwendige uit zullen zij over het inwendige oordeelen. „Is deze niet de zoon des timmermans?” Zij kennen hem en zijne familiebetrekkingen, — en van daar uit zullen zij nu beslissen, wat zij denken moeten van die wijsheid en die krachten.

Wat zij opnoemen, doet ons een blik slaan in de omstandigheden, waarin Jezus vóór Zijn openlijk optreden heeft verkeerdt. Hij is bekend als „de zoon des timmermans”; elders (Mc. VI. 3) wordt Hij zelf „de timmerman” genoemd. Klaarblijkelijk heeft Hij deelgenomen aan den arbeid van Jozef; als zoodanig is Hij bij Zijne medeburgers bekend. Zij hebben Hem in de werkplaats, zij hebben Hem aan hunne huizen zien arbeiden, — en zij hebben niets bijzonders opgemerkt. Zondeloosheid, heiligheid maakt geen gerucht; bijzondere aandacht hebben zij nooit aan Hem gewijd.

Niet slechts Hem hebben zij gekend; zij kennen ook Zijne moeder, die, daar zij alléén hier genoemd wordt, en ook elders in de Evangeliën alléén optreedt, reeds weduwe schijnt geweest te zijn; voorts, zij kennen ook Zijne bij name genoemde broeders en Zijne zusters. Te midden van een talrijk gezin is dus Jezus opgegroeid, en alle verhoudingen, waarin bloedverwantschap brengt, zijn Hem niet vreemd geweest. Hoe worden alle banden des gezins gewijd door deze gedachte: ook onze Heer heeft daarin gedeeld in de jaren Zijns aardchen levens!

Doch, — is dit wel zoo? vraagt menigeen. Hebben wij hier, bij die benaming van „broeders en zusters” werkelijk aan kinderen van Jozef en Maria te denken? Staat het woord „broeders” hier niet in de plaats van „neven”, zoo als bv. een Abram tot Lot zegt: „wij zijn mannen broeders” (Gen. XIII. 9)?

Het is niet slechts de Roomsche kerk, die zich verzet tegen het denkbeeld, dat Maria andere kinderen zou gehad hebben, dan de Heilige, die wonderbaar uit haar geboren is. Dat Rome's kerk het voorstelt, alsof zij immer maagd gebleven ware, hangt samen met de verheerlijking van den

ongehuwden staat, aan die kerk eigen, hangt samen ook met de vergoding, die Maria meer en meer afzondert van de menschheid, om van haar eene koningin des hemels te maken. Maar ook onder vele Protestanten is er eene aarzeling, andere kinderen van Maria te erkennen; misschien tengevolge van een onbewuste, eerbiedwaardige, maar toch niet goed te keuren huivering om ten volle ernst te maken met de menschwording van den Zoon Gods.

Wij meenen, dat de Evangeliën te duidelijk spreken, om het woord „broeders” anders dan in letterlijken zin des woords op te vatten. Vooreerst, de Evangeliën zijn geschreven in de Grieksche taal, die zeer bepaald een eigen woord heeft voor „neef”; men zie Col. IV. 10, waar Marcus de neef van Barnabas genoemd wordt. Al worden nu in 't Hebreeuwsch, bij overdrachtelijk spreken, verdere bloedverwanten broeders genoemd, waar juist de onderlinge band tusschen hen op den voorgrond gesteld wordt, dit geeft geen recht, in het Grieksche N. T. het woord „broeder” in dien ruimeren zin van „bloedverwant” te nemen. Voorts, de aantekening in Mt. I. 25 zou geenen redelijken zin hebben, indien ook nà 's Heilands geboorte geene werkelijke huwelijksbetrekking tusschen Jozef en Maria bestaan had. Verder, terwijl het zeer begrijpelijk is, in de Evangeliën herhaaldelijk Maria met de broeders des Heeren te zien optreden, zou het meer dan zonderling geweest zijn, indien Maria steeds van hare neven vergezeld was geweest. Eindelijk, de Nazarethanen ontleenen een voorwendsel voor hun ongeloof aan het feit, dat zij Jezus broeders en zusters kennen, het huis, het geslacht, waaruit Hij is voortgekomen; wat zou die bedenking beteekenen, indien zij beduidde: wij kennen zijne neven en nichten? — Slechts ééne bedenking van beteekenis blijft over, namelijk dat de Heer aan het

kruis de zorg voor Zijne moeder aan Johannes opdraagt (Joh. XIX. 26. 27). Ze wordt echter opgelost door de overweging, dat toen nog de broeders ongeloovig waren, die wij eerst op den Pinksterdag met de discipelen vereenigd vinden: wat dus Maria in die oogenblikken behoefde, kon zij slechts ontvangen door den discipel, dien Jezus liefhad, terwijl wij, bij gebrek aan gegevens, niet weten waarom deze oogenblikkelijke steun achtervolgd is door een voortdurend blijven bij Johannes, zooals door Joh. XIX. 27b. althans waarschijnlijk gemaakt wordt. In elk geval geeft dit ééne, dat niet *volkomen* verklaard kan worden, geen grond om het bestaan van broeders des Heeren te ontkennen.

Wij houden ons dus aan de eenvoudige, voor de hand liggende beteekenis van het woord „broeder” in deze bedenking der Nazerethanen. Ze kennen Jezus moeder, broeders en zusters; zij weten, meenen zij, alles van Zijn afkomst; wat kan er dan bijzonders aan Hem zijn? Het staat vast, dat Hij een gewoon mensch moet wezen; wat dan in Hem zoo buitengewoon hun voorkwam, dat zal daar naar verklaard, dat zal tot iets gewoons gemaakt moeten worden.

Volkomen evenzoo gaat het nog, waar in naam der wetenschap Jezus wordt verworpen. Men gaat dan niet uit van den indruk, dien Jezus maakt, maar van hetgeen buiten Hem vaststaat. Men kent de menschelijke natuur; men kent de omstandigheden van den tijd, waarin Jezus leefde. In die menschelijke natuur is geene volmaaktheid; die tijdsomstandigheden doen niets groots verwachten; welnu! in dit kader moet Jezus passen, en daaruit moet Hij te verklaren zijn. Zoo *kan* Hij dus niet wezen, wat de Christelijke Kerk Hem belijdt te zijn; wat daar wonderbaars, goddelijks van Hem bericht wordt, dat moet opsiering zijn van dwe-

pende discipelen. En al blijft de vraag nu onbeantwoord, hoe die discipelen er dan toe gekomen zijn van eenen braven Rabbi eenen Godmensch en Heiland te maken, — het doet er niet toe; de wijsheid dezer wereld beslist: Hij moet uit de menschheid verklaard kunnen worden!

Het weten en kennen der Nazarethanen omvatte velerlei; alleen niet dat ééne, waar het op aankwam, en wat begrijpelijkerwijze voor de buitenwereld was omsluiërd gebleven, namelijk dat deze Jezus op wonderbare wijze ingeplant was in het menschelijk geslacht. Het was hunne schuld niet, dat zij dit niet wisten. Het was hunne schuld, dat zij hun kennen en weten gebruikten om den indruk te vernietigen, dien Jezus optreden op hunne ziel had gemaakt. Daarom worden zij aan Hem geërgerd; Hij, die hun de rots des behouds had moeten zijn, Hij wordt hun tot een steen des aanstoots, waarover zij struikelen!

„Maar Jezus zeide tot hen: „Een profeet is niet ongeëerd dan in zijn vaderland, en in zijn huis.” Welk eene kalmte, en ook, welk eene verschooning ligt in dat antwoord van Hem, die zachtmoedig was, en nederig van hart! Daar is nog *iets*, wat tot verontschuldiging strekken kan: Zijn oog merkt dat op, waar een ander oog het niet zien zou, gelijk Hij later nog een pleitgrond vinden zal om voor Zijne moordenaren vergeving te vragen (Luc. XXIII. 34). Niet als over Kapernaum, Chorazin en Bethsaïda, spreekt Hij over Nazareth het wee! uit, al was hun ongeloof Hem gewisselijk tot droefheid der ziel. — Een profeet is niet ongeëerd dan in zijn vaderland! Zeker, zoo behoorde het niet te gaan, maar zoo pleegt het te gaan. De uitwendige bekendheid is eene belemmering tegen het geestelijk kennen. Dat dan ons hart de tijdgenooten van Jezus omwandeling niet benijde! Tegenover hunne voorrechten stonden bezwaren; missen wij den

persoonlijken indruk van Jezus verschijning, ons treedt daarentegen Zijn beeld in glorie tegemoet, waar het omstraald is met al de heerlijkheid, door den verhoogden Heer geopenbaard in den loop der eeuwen.

Het ongeloof der Nazarethanen berooft hen van den zegen van Jezus woord, en van den zegen Zijner werken. „Hij heeft aldaar niet vele krachten gedaan van wege hun ongeloof.” Geloof moet aanwezig zijn om Jezus wonderwerking te kunnen genieten; niet alsof dit geloof daartoe iets aanbrengen moest, maar omdat het de door God gewilde ontvankelijkheid is; het geloof is de hand, die de gave des Heeren aanneemt. Waar het zoeken des heils ontbreekt, heeft de Aanbrenger des heils niets te geven; zoo gaat het in het uitwendige, zoo gaat het desgelijks met de gaven voor de ziel.

XIV. 1. 2. *Te dierzelfer tijd hoorde Herodes, de Viervorst, het gerucht van Jezus, en zeide tot zijne knechten: Deze is Johannes de Dooper; hij is opgewekt van de dooden, en daarom werken die krachten in hem.*

Geruimen tijd reeds had Jezus openbare werkzaamheid voortgeduurd, eer het gerucht daarvan doordrong tot het hof van Herodes. Te midden der politieke bemoeiingen, der geweldenaarjen en der luidruchtige uitspattingen, was er geene opmerkzaamheid voor een arbeid, waarbij de stem niet werd verheven op de straten. Maar eindelijk dan toch trekt de werkzaamheid van Jezus de aandacht: Herodes, de Viervorst, wordt opmerkzaam.

Deze Herodes, bijgenaamd Antipas, is een zoon van Herodes den Groote, onder wien Jezus is geboren. Na den

dood des vaders ontving Archelaus het bestuur over Judea, totdat dit geheel een Romeinsch wingewest werd. Zijn broeder Herodes Antipas ontving, onder den titel van Tetrarch of Viervorst, soms met den Koningstitel afgewisseld, het bestuur over Galilea en Perea; hij is het, tot wien Jezus door Pilatus werd gezonden, terwijl hij, als belijder van den Joodschen Godsdienst, tijdens het Pascha te Jeruzalem was.

Het gerucht, dat hij, van uit de verte, omtrent Jezus verneemt, maakt hem onrustig. Die wonderen en krachten, al dienen zij alle tot genezing en redding, hebben voor Herodes iets verschrikkends. Ze loochenen kan hij niet; daartoe zijn de berichten, die hij hoort, te bepaald. Hij ziet er de werking in van eene bovenaardsche macht, en dat ontroert hem. Zijn kwaad geweten doet hem zeggen tot zijne knechten: „Deze is Johannes de Dooper; hij is opgewekt uit de dooden; daarom werken die krachten in hem.” Men zie hierin geene uiting van een bepaald geloof, hetzij aan opstanding of aan zielsverhuizing; 't is het woord van eenen oppervlakkigen wereldling, die zoo min aan het een als aan het ander werkelijk gelooft, maar die alleen door siddering aangegrepen wordt bij die wonderbare berichten, omdat het nieuwe kracht geeft aan herinneringen, die hij in een roes van vermaken vruchteloos poogt te verdrijven.

Gelijk hier, zoo is immer de indruk van Jezus optreden en werken verschillend. Heerlijk en troostrijk is de openbaring der goddelijke krachten voor wie redding zoekt bij den Heer. Maar het hart, dat God poogt te vergeten, door zich in het aardsche te begraven, wordt opgeschrikt en onrustig, als het van die werking verneemt. Voor een kwaad geweten is de blijde boodschap tot ontzetting, omdat het een boodschap is uit die wereld, welke het zondelievend hart zoo ver mogelijk ontvlucht.

Wat de oorzaak was van Herodes angst, gaat de Evangelist nu vervolgens mededeelen.

XIV. 3--11. *Want Herodes had Johannes gevangen genomen, en hem gebonden, en in den kerker gezet, om Herodias wil, de huisvrouw van Philippus, zijnen broeder. Want Johannes zeide tot hem: Het is u niet geoorloofd, haar te hebben.*

En willende hem dooden, vreesde hij het volk, omdat zij hem hielden voor eenen profeet.

Maar als de dag der geboorte van Herodes gehouden werd, danste de dochter van Herodias in het midden van hen; en zij behaagde aan Herodes, waarom hij haar met eede beloofde te geven, wat zij ook eischen zou.

En zij, te voren onderricht zijnde van hare moeder, zeide: Geef mij hier in eenen schotel het hoofd van Johannes den Dooper.

En de koning werd bedroefd; doch om de eeden, en degenen, die met hem aanzaten, gebod hij, dat het haar zou gegeven worden, en zond heen, en onthoofdde Johannes in den kerker.

En zijn hoofd werd gebracht in een schotel, en het dochtertje gegeven, en zij droeg het tot hare moeder.

Wat hier bericht wordt, doet ons een blik slaan in het diep bedorven leven van het geslacht der Herodessen. De Herodias, hier genoemd, dochter van Aristobulus, was gehuwd met Philippus, eenen ambteloos levenden zoon van Herodes. Om harentwille verstiet Herodes Antipas zijne gemalin, en nam de vrouw zijns broeders voor zich tot vrouw. Die schandelijke verbintenis was door Johannes den Dooper bestraft. Hij, die het volk tot bekeering vermaande, vreesde niet ook den

Viervorst Gods wet voor te houden. Tegenover den geweldenaar, die, steunend op de Romeinsche macht, allen voor zich deed kruipen, spreekt de gezant Gods: Het is u niet geoorloofd haar te hebben! De heilige wet Gods is ook voor u eene wet; uwe macht verheft u niet boven de ordonnantiën Gods.

Die bestraffing wekt de woede op van den vorstelijken wellusteling. Had hij niet gevreesd, oproer te verwekken onder het volk, dat Johannes voor eenen Profeet hield, hij zou den boetgezant met den dood hebben gestraft voor zijne vrijmoedigheid. Dit is niet in strijd met wat ons elders (Mc. VI. 20) bericht wordt, dat Herodes vaak naar Johannes hoorde, en dan velerlei dingen deed, die Johannes hem aanbeval. Een hart, als dat van Herodes, is gedurig tusschen het goede en kwade geslingerd; in kalme oogenblikken erkent het de stem des gewetens; in tijden van hartstocht is geen misdaad te groot, als die slechts dienen kan om ongestoord den lust der zinnen te volgen. Tot dooden van Johannes komt het niet; tot verbreken der schuldige verbintenis met Herodias evenmin. De man Gods wordt in den kerker geworpen, opdat zijn spreken den koning niet hinderlijk, en voor de rust van den staat niet gevaarlijk zou zijn.

Zoo zucht dan de Godsgezant in den kerker. Hoe zwaar hem die verstoring van zijn arbeid viel, hebben wij gezien uit zijne vraag aan den Heiland (Mt. XI. 2). Maar ook de vorstelijke misdadiger komt niet tot rust: hoe zou er rust kunnen zijn in een hart, dat tegen God zich verzet? Allerlei feesten, allerlei uitspattingen moeten de onrust des gemoeds verdooven. Eene van de aanleidingen daartoe is de geboortedag van Herodes, die feestelijk gevierd moet worden. Dáárop heeft Herodias hare berekening gemaakt.

Nog bitterder dan Herodes haat *zij* Johannes. Verkrijgt eenmaal deze Johannes invloed op den Viervorst, dan is het uit voor haar met de weelde van het hofleven, dan is het uit met den rang, dien zij aan de zijde van Herodes bekleedt. Gewisselijk op haar aansporing moet haar dochttertje door kunstigen dans den koning bekoren, en, zoo dat geschiedt, en haar vergund wordt eene belooning te kiezen, dan vrage zij het hoofd van den vijand, die haar moeder wil dringen uit de plaats, die zij heeft ingenomen.

De poging gelukt. Verblind en betooverd, daarbij gewis begeerig om zijne vorstelijke mildheid te toonen, beloofde de koning aan het dochttertje, haar alles te zullen geven wat zij vragen zal. Roekeloos als eenmaal een Jephtha beloofde, zonder te weten waartoe zijn gelofte hem brengen zou, maar nog veel schuldiger dan hij, door het verschil der omstandigheden, verzekert Herodes met eede, dat hij alles zal inwilligen wat het dochttertje van hem begeert. Zij doet haren eisch verstaan, — en de koning werd bedroefd, als hij dien eisch hoorde. Bedroefd, misschien ten deele om de gevolgen, die hij vreesde, als het volk zijne daad zou vernemen, maar bedroefd toch zeker ook om den indruk, dien hij van Johannes had ontvangen. Dat toch *moest* hij wel gevoelen, hoe hard hem ook vaak de woorden des Doopers klonken: deze man meent het wèl met mij; het zou mij goed zijn, indien ik zijne leiding volgde. Zij ook die indruk niet krachtig genoeg, om de ketenen der zonde te breken, toch doet die indruk hem huiveren tegen het vermoorden des Doopers.

Zoo zit hij dan een poos besluiteloos. Maar hij heeft zich toch met eede verbonden! Moest hij dan niet zijne belofte volbrengen? Waar de belofte roekeloos geweest is, en de volvoering tot misdaad moet brengen, daar moet

openlijk en berouwvol de belofte worden ingetrokken. Loopt eene gegevene belofte slechts op persoonlijke schade uit, dan moet zij gewis worden gehouden; doch waar zij tot overtreding van Gods geboden zou voeren, daar moet zij openlijk teruggenomen worden. Daartoe had Herodes geen moed. Beteekenisvol voegt Mattheus er aan toe: „om degenen, die met hen aanzaten”. In hunne oogen wil hij geen verbreker zijn van zijn koninklijk woord: liever dat het hoofd des Doopers valle, dan dat hij zich voor zijne hovelingen zou vernederen door de erkenning, dat hij dwaas en onzinnig beloofd had. Zóóveel vermag de menschenvrees, waar geene vreeze Gods is!

Het doodvonnis wordt uitgesproken, — en volvoerd. In het kasteel Machaerus, waar Herodes verblijf hield, was ook het kerkerhol van Johannes. Niet lang behoefde Herodias te wachten; daar bracht haar dochttertje haar het hoofd van den man, die haar gevaarlijk geweest was. Gelijk de zwakke Achab door de goddelooze Izebel geleid was, zoo heeft hier Herodias haren wil verkregen van den van twee zijden geslingerden Herodes. De boosheid triomfeert; de Godsgezant valt als weerloos slachtoffer.

Raadselachtig Godsbestuur! zou men zeggen, bij den eersten blik op wat hier plaats vond. Hoe kan God het toelaten, dat aldus de goddeloosheid overwint? Maar als wij dieper doordenken, verdwijnt die verbazing. Of was dan niet zulk een einde voor Johannes het heerlijkste, wat hij bereiken kon? In een oogwenk is hij overgebracht in de zaligheid des hemels, en zijn loopbaan verheerlijkt door de martelaarskroon! Was het hem niet zeer verre het beste, verre te verkiezen boven een verder wegwijnen in de gevangenis? Ja, was het hem niet heerlijk en begeerlijk, zelfs boven een in vrijheid gesteld worden, waar toch zijn werk

op aarde afgeloopen was? Voor de dienaren Gods is heengaan van de aarde, ingaan in de eeuwige vreugde; beklage toch ons hart Gods gezaligden niet!

Het Evangelie van Mattheus zwijgt verder over Herodes Antipas. Maar in het Ev. van Lucas zien wij hem nog eenmaal optreden, in de lijdensgeschiedenis des Heeren. Dáár zien wij de diepte, waarin hij is gezonken. Eerst was er een tijd geweest, waarin hij Johannes gaarne hoorde; daarna, bij 't gerucht van Jezus optreden is hij althans nog ontrust; later, als Jezus geboeid tot hem gebracht wordt, is zijne conscientie als met een brandijzer toegeschroeid. Hij heeft niets meer te begeeren, dan eens een wonder te zien, dat hem tot tijdverdrijf kan dienen. Hoe diep, hoe onredbaar hij is verzonken, het blijkt op ontzettende wijze uit het stilzwijgen, dat Jezus tegenover hem bewaart. Eene ziel, tot welke de Heiland niets heeft te zeggen, dat is eene ziel, waarin geen aanrakingspunt voor Zijne genade meer bestaat! Dáartoe kan het komen, waar men Gods roepstemmen wederstaat, en speelt met de zonde! Zoo wie dan Gods stem hoort, die verharde het harte niet!

XIV. 12. *En zijne discipelen kwamen, en namen het lichaam weg, en begroeven het; en zij gingen, en boodschapten het Jezus.*

Begrijpelijk is het, door de gemoedsstemming, waarin Herodes bij de terdoodbrenging van Johannes verkeerde, dat aan diens discipelen het verlof niet werd geweigerd, aan hunnen meester eene eerlijke begrafenis te geven. Wat moet er in het hart dezer mannen zijn omgegaan, toen zij dien laatsten liefdedienst aan het lijk huns meesters bewezen! Met welk eene bewondering, met welk een ontzag

hadden zij zijn optreden gadegeslagen! Welke verwachtingen waren daardoor in hunne zielen opgewekt, verwachtingen van een komen van Gods Koninkrijk met kracht en luister! Ze hadden gezien, welk een machtigen indruk het woord huns meesters maakte; hoe het volk was opgeschrikt uit zijne onaandoenlijkheid, en bij menigte toestroomde om den doop der bekeering te ontvangen. Ze hadden gezien, hoe de beweging telkens grootere afmetingen aannam, en ook de meer aanzienlijke kringen bereikte, die zich eerst op eenen afstand hadden gehouden. Naderde niet het oogenblik, waarop Israel als een ééinig man zich rondom den gezant des Heeren zou scharen, en het Messiasrijk openbaar zou worden? Daar was die verwachting plotseling gedempt door de gevangenneming huns Meesters. Maar hoe konden zij dit anders aanzien, dan als eene tijdelijke belemmering, die eerlang wijken zou? En nu, — nu is hij vermoord! Ziedaar het einde!

Neen! niet het einde. „Zij gingen, en boodschappen het Jezus.” Die sobere woorden, eenvoudig als geheel de Evangeliebeschrijving, geven te verstaan, wáár zij het hart uitstortten en troost zochten. Gedurig had hun Meester op den Meerdere gewezen, voor Wien hij den weg bereidde; tot hiertoe had hen dit niet tot dien Meerdere heengeleid; immers, zij waren discipelen van Johannes gebleven. Misschien wel was de stille werkzaamheid van Jezus, zoo verschillend van die van Johannes, hun een aanstoot geweest. Maar nu, nu de Meester hun is ontvallen, nu kennen zij toch geen andere toevlucht. „Zij gingen, en boodschappen het Jezus”. Bij Hem komen zij hunne smart klagen; bij Hem komen zij vertroosting zoeken. En Hij, de Christus-Vertrooster, Hij heeft gewis ook hunne harten bemoedigd. Wat hun ook ontvallen was, de komst van het Godsrijk kon ook

door den dood van Johannes niet worden tegengehouden; hij zelf was in zijne ruste ingegaan, en zijn arbeid bleef nawerken op aarde.

Zalig wie in zijne nooden en smarten doet wat deze Johannes-jongeren deden! Het leed verandert van gedaante, de prikkel is er uit weggenomen, als het aan Jezus is gezegd. Het uitstorten van het volle hart, dat is het eigenlijk wezen des gebeds, gelijk reeds eene Hanna het uitdrukte: „Ik heb mijne ziel uitgegoten voor het aangezicht des Heeren” (1 Sam. I. 15). Wat de ziel te vragen heeft, is dikwijls haar zelve niet duidelijk; maar zij zegt aan den Heer wat haar kwelt en drukt, en *Hij* weet, welke vertroosting, welke bemoediging daar noodig is. Dat „zeggen aan den Heer”, dat is het werpen der bekommelingen op Hem, in het ootmoedig vertrouwen: Hij zal zorgen, Hij zal uithelpen! Dat deden die Johannes-jongeren, al was Jezus hun nog maar weinig bekend: hoe betaamt het dan ons, hun voorbeeld te volgen, ons, die nog zooveel beter weten, dat Hij de trouwe Heiland, de almachtige Helper is!

XIV. 14—21. *En Jezus, uitgaande, zag eene groote schare, en werd innerlijk met ontferming over hen bewogen, en genas hunne kranken.*

En als het nu avond werd, kwamen Zijne discipelen tot Hem, zeggende: Deze plaats is woest, en de tijd is nu voorbijgegaan; laat de schare van U, opdat zij heengaan in de vlekken, en zichzelven spijsze koopen.

Maar Jezus zeide tot hen: Het is hun niet van noode, heen te gaan; geeft gij hun te eten!

Doch zij zeiden tot Hem: wij hebben hier niets dan vijf brooden en twee visschen.

En Hij zeide: Brengt ze Mij hier.

En Hij beval de schare neder te zitten op het gras, en Hij nam de vijf brooden en de twee visschen, en opwaarts ziende naar den hemel, zegende Hij ze; en als Hij ze gebroken had, gaf Hij de brooden den discipelen, en de discipelen aan de scharen.

En zij aten allen en werden verzadigd; en zij namen op, het overschot der brokken, twaalf volle korven.

Die nu gegeten hadden, waren omtrent vijf duizend mannen, zonder de vrouwen en kinderen.

Dat de Evangelisten in hunne verhalen geene tijdrekenskundige volgorde in acht nemen, blijkt hier ten duidelijkste. De vermelding van de onrust van Herodes Antipas (vs. 1) had de aanleiding daartoe, namelijk de terdoodbrenging van den Dooper doen verhalen, waardoor in de geschiedenis was teruggegrepen. Na deze mededeeling zou men nu verwachten, dat tot het tijdpunt in vs. 1 genoemd, zou worden teruggegaan. Maar neen! de Evangelist gaat voort, met te berichten wat na den moord, op Johannes gepleegd, is geschied. Zóó los, zoo vrij zijn de mededeelingen omtrent Jezus leven samengeschakeld. Hieruit blijkt, dat er dan ook geen bezwaar tegen de geloofwaardigheid der Evangelische berichten aan ontleend kan worden, indien de ééne Evangelist eene gebeurtenis of eene rede des Heeren in een ander verband mededeelt, dan de ander. 't Is hun om geen tijdsorde te doen; ze hebben een hooger doel: ze willen den persoon des Heeren doen kennen uit Zijne woorden en werken, gelijk die voortleven in hunne herinnering. En de geheel kunstellooze wijze, waarop zij die herinneringen te boek stellen, is ons een bewijs te meer voor hunne goede trouw, voor de geloofwaardigheid hunner mededeelingen.

De vermelding eener „groote schare”, die tot Jezus uitging (vs. 14), verplaatst ons vanzelf in den aanvangstijd van Jezus optreden. Later stroomden zulke menigten niet meer toe. Wat zich in de geschiedenis van het Godsrijk telkens herhaalt, dat de opgang, dien eene nieuwe beweging op godsdienstig gebied maakt, welhaast verloopt, om dan later slechts in kleineren kring zegenrijk door te werken, — men denke aan de Hervorming in de 16e, en aan de opwekking (Réveil) in onze eeuw, — dat wordt voorafgebeeld in wat daar geschiedde tijdens Jezus aardsche leven. De massa keerde zich af, toen het nieuwe er af was, toen ze meer en beter begon te beseffen, welke eischen het volgen van Jezus met zich bracht.

Maar in den aanvang was er groote toeloop, zoowel om te hooren, als om de wonderen te zien. In de eenzame plaats, waar Jezus zich voor een wijle heeft teruggetrokken na het bericht van den dood des Doopers, — gewisselijk ook om in die afzondering zich te meer aan de sterking en de vorming Zijner discipelen te kunnen wijden — komen de scharen Hem zoeken. En Hij, die niet van noode had, dat iemand Hem zeide wat in den mensch was, Hij kent de oppervlakkige drijfveeren van dat komen. Toch, — de schare ziende wordt Hij innerlijk met ontferming over hen bewogen! Voor ons is zoo vaak het doorgronden onzer naasten een reden om ons van hen terug te trekken: onze Heer, die nog zoo gansch anders doorgrondt, trekt zich niet terug, maar ontfermt zich. Ach, wat zou er worden van ons allen, indien Hij, de Heilige, in wiens oogen de besten nog bezoedeld zijn, door de zonde werd afgestooten! Dáártoe is Hij op aarde gekomen, opdat Hij zich nederbuigen zou tot de ellendigen, en door Zijne liefde opheffen zou, al wie deze liefde niet van zich stieten.

Zoo gaat Hij dan tot de schare, die Hem zoekt, en geneest hunne zieken. De gansche dag gaat in dien arbeid voorbij. En als het nu tegen den avond wordt, — in Palestina eindigt de dag, het geheele jaar door, tusschen zes en zeven ure, — komen de discipelen den Heer aanraden, de schare nu van zich te laten, omdat de plaats woest was, opdat zij in de naburige vlekken spijs zouden kunnen koopen. Onder dit „woeste plaats” hebben wij niet te denken aan eene woestijn, in den gewonen zin des woords, een plaats waar slechts zand en steenen zijn te vinden; het was eene grasvlakte (vgl. vs. 19), eene plek, voor den landbouw ongeschikt, en daarom niet bewoond.

Daar spreekt medegevoel met de behoefte der schare uit dit woord der discipelen. Maar hoe wordt dit medegevoel overtroffen door de vriendelijkheid des Heeren! *Zij* willen de schare laten vertrekken, opdat zij zichzelf helpe; *de Heer* wil zelf in de behoeften dier schare voorzien. „Geeft gij hun te eten”, zegt Hij tot Zijne jongeren. Zeker, Hij wist, dat hun dit onmogelijk zijn zou. Maar Hij zegt dat, om daardoor hunne oogen te openen voor het wonder, dat Hij zou verrichten. Zijn woord treft hen dan ook, als een eischen van het ongerijmde. Ze hebben vijf brooden en twee visschen; genoeg voor hunne eigene behoefte, maar wat zijn deze voor zoo velen?

Dat er maar weinig is, vormt geen beletsel voor den Heer. Maar wat er is, moeten zij brengen. Altijd sluit Zijn zegen aan het bestaande zich aan. Kleine krachten stelt Hij in Zijn Koninkrijk tot groote dingen in staat, maar die kleine krachten moeten dan toch aangewend worden. De weinige brooden, nauwelijks voor den discipelkring toereikend, moeten ter beschikking des Heeren gesteld worden.

Wat het baten moet, verstaan de discipelen niet, maar

wat hun Meester gebiedt, dat doen zij gaarne en gewillig. Zij hebben in den omgang met Hem geleerd, Hem te gelooven, dat is: op Zijne liefde en wijsheid te vertrouwen; hoe zou dit dan niet gehoorzaamheid insluiten? Gehoorzamen is het natuurlijk gevolg van gelooven.

Zij gehoorzamen, óók aan het bevel, om de duizenden te doen nederzitten, en alzoo bij deze schare eene verwachting op te wekken, waarvan zij zelve nog niet verstaan, hoe die vervuld zal worden. Alles hebben zij over te laten aan hunnen Heer, en intusschen als gewillige werktuigen zich te Zijner beschikking te stellen.

Zal het niet evenzoo gaan met den lateren arbeid van hen en van hunne navolgers, voor het Koninkrijk Gods? Daar zullen zij staan tegenover eene arme, hongerende, ellendige wereld. Wat zij hebben van goddelijke levenskracht zal hun voorkomen nauwelijks voldoende te zijn, om hunne eigene zielen te onderhouden. Maar op het gebod des Meesters zullen zij daarmede komen tot die arme wereld, — en op geestelijk gebied zal zich de ervaring herhalen, die zij hier opdoen op stoffelijk gebied.

Als de huisvader in het midden des gezins zet Jezus zich neder, en ziet op naar den hemel, de dankzegging uitsprekend, waarmede onder Israel de maaltijd gewijd werd. Dan breekt Hij het brood, wederom gelijk de huisvader dat in den kring der zijnen gewoon was te doen, en deelt het uit aan de discipelen, die het naast Hem omringen, opdat deze het verder reiken. Daar is niets, dat eenigen ophef maakt, alles gaat gansch eenvoudig toe, — maar ondertusschen geschiedt het wonder der vermenigvuldiging. Het brood reikt toe, om de duizenden te verzadigen, ja! in zulken overvloed wordt het uitgedeeld, dat, als straks het overschot wordt verzameld, daarmede nog twaalf korven gevuld worden!

Een wonder is, juist omdat het een wonder is, onverklaarbaar. Goddelijke macht, niet naspeurbaar in hare werking, openbaart zich daarin. Ook *dit* wonder kon alleen geschieden, omdat Jezus is, die Hij is. De wijze Zijner wonderwerking doorgronden wij hier evenmin als bij eenig ander wonder; slechts de bedoeling van dit wonder vraagt ons nadenken; nooit toch is eenig wonder doelloos door onzen Heer verricht.

Dat doel is hier niet vervulling eener dringende behoefte; de schare toch had kunnen heengaan om spijs te koopen. Het doel moet wezen, door eene daad van vriendelijke, neerbuigende liefde te spreken tot het hart dezer menigte, opdat zij, ieder voor zich, eene gave van Jezus ontvangende, daarin Zijne liefde meer persoonlijk zouden erkennen. Het openen van het hart, om hoogere gave, om het ware brood des levens van Jezus te begeeren, dat was de bedoeling van 's Heeren daad.

Uit het Evangelie van Johannes, dat ons mede deze wonderbare spijziging bericht (Joh. VI), zien wij, dat de schare blijft hangen aan de begeerte naar het brood der aarde. Zij komen daarna Jezus zoeken, omdat zij van de brooden gegeten hebben, en verzadigd zijn. Maar zullen er daarom onder die velen toch niet enkelen geweest zijn, voor wie deze vriendelijkheid des Heeren aanleiding en aansporing werd om iets beters te begeeren? Voor de massa gaan immer de zegeningen, tijdelijke en geestelijke beide, voorbij zonder wat na te laten, maar onder die velen zijn dan toch ook altijd eenigen, in wie het doel wordt bereikt.

Voor ons, die in latere eeuw deze geschiedenis lezen, is deze vermenigvuldiging der brooden een treffend en zinnig symbool van de werking des Heeren, gelijk die zich uitstrekt van geslacht tot geslacht. Is Hij het niet, die de

hongerende menschheid spijsigt met het brood, dat zielen voedt? En is nog niet immer deze werking eene wonderbare, evenals hier middelen gebruikend, maar middelen, die buiten alle verhouding klein zijn in vergelijking met wat er door tot stand gebracht wordt? Menschelijke woorden en geschriften, zwak en nietig in zichzelf; menschenlijke daden, waarvan zij, die ze verrichten, pijnlijk al het gebrekkige gevoelen, — worden door den Heer gebruikt tot wedergeboorte van zielen ten eeuwigen leven! Voorwaar, wonderbaar blijft het werk des grooten Konings tot aan de voltooiing Zijns Rijks!

XIV. 22. 23. *En terstond dwong Jezus Zijne discipelen in het schip te gaan, en vóór Hem af te varen naar de andere zijde, terwijl Hij de scharen van zich zou laten.*

En als Hij nu de scharen van zich gelaten had, klom Hij op den berg alleen om te bidden. En als het nu avond was geworden, zoo was Hij daar alleen.

De aandrang, waarmede de Heer Zijne discipelen beveelt, terstond in het schip te gaan en te vertrekken, wordt ons opgehelderd door het bericht van Johannes (VI. 15), dat de volksmenigte den Heer tot Koning wilde uitroepen. De bedoeling des Heilands, om door de aardsche gave hen op te leiden tot het zoeken der hemelsche, wordt door de menigte miskend. Zij blijven in den kring van het aardsche zich bewegen; zij hebben voor een hemelsch Koninkrijk geen oog of hart, maar wie hun om niet brood om te eten schenkt, die is een man naar hun hart; dien willen zij tot Koning uitroepen.

Dat streven naar een aardsch koninkrijk had een bond-

genoot in de begeerte der jongeren, al was dan ook bij hen de beweegreden zeker niet zoo grof-zinnelijk. Daarom verwijderd de Heer eerst die discipelen, opdat zij niet mede door de valsche geestdrift aangestoken worden. Zelf blijft Hij achter, om de schare van zich te laten, om kalmte te brengen in de opgewonden gemoederen, om door heel Zijne houding duidelijk te toonen, dat Hij den weg niet op wil gaan, dien het volk begeert, dat Hij gaan zal. Heeft Hij de verzoeking van den Booze bestreden, toen deze Hem de koninkrijken der aarde aanbod, thans waar de verzoeking terugkeert in de poging der menschen, wijst Hij ze even beslist van zich af. Neen! Hij zoekt geene heerlijkheid voor zichzelve: Zijn strijd is een strijd voor de eere des Vaders; de kroon, die Hij dragen zal, de kroon van Redder en Behouder te zijn, zal Hij verwerven aan het kruis.

De discipelen heeft Hij hengezonden, de schare van zich gelaten. Thans is het Hem een behoefte, in de eenzaamheid te gaan, om met den Vader te spreken. Het zware dagwerk vraagt niet in de eerste plaats de rust des slaaps, maar de rust der zielsgemeenschap met den Vader. Wat dat bidden geweest zal zijn, wie zal het uitspreken? Het heilig hart van den Godmensch, zich opheffend tot den Vader, verzinkend in de gemeenschap der liefde met Hem, en daarbij, eene wereld van zondaren dragende tot den Vader, om vergeving en zegen daarover in te roepen. Een bidden, dat het geheel omvat, en daarom toch de afzonderlijke personen niet voorbijziet; een bidden, dat bij den naasten kring begint, maar tot de einden der aarde en het einde der eeuwen zich uitstrekt; dat bewaring en bekrachtiging vraagt voor de toegebrachten, maar ook ontfermend gedonkt aan wie nog in de wildernis dolen. Het bidden

onzes Heilands, — het wordt althans eenigszins gekend uit het Hoogepriesterlijk gebed, (Joh. XVII), dat wonderbaar verhevene, teedere, allesomvattende, innig vertrouwelijke gebed, waarin het hart des Verlossers zich uitstort.

Jezus, biddende op den berg, terwijl de wereld in aard-sche overlegging is verzonken, of in de goddeloosheden, waarover de nacht zijnen sluier spreidt, en terwijl Jezus discipelen in nood en gevaar zijn, — is het niet een tref-fend beeld van de geschiedenis des menschdoms? Wat de gemeente bewaart in hare nooden, wat voor de wereld den tijd der lankmoedigheid voortduren doet, dat is de voor-bede van den grooten Hoogepriester, die nu is ingegaan in het hemelsche heiligdom!

XIV. 24—27. En het schip was nu midden in de zee, zijnde in nood van de baren, want de wind was hun tegen.

Maar ter vierde wake des nachts kwam Jezus af tot hen, wandelende op de zee.

En de discipelen, ziende Hem op de zee wandelen, werden ontroerd, zeggende: Het is een spooksel! en zij schreeuwden van vreeze.

Maar terstond sprak Jezus hen aan, zeggende: Zijt goedsmoeds, Ik ben het, vreest niet!

De discipelen hebben aan 's Heeren bevel gehoorzaamd; ze zijn scheep gegaan op de Galileesche zee, ook wel het meer Gennesareth genaamd. Daar steekt een van die geduchte stormen op, die op dit binnenmeer niet zeldzaam zijn. Dat was hun ook vroeger (Mt. VIII. 24) overkomen, doch toen hadden zij den Heer bij zich in het schip; nu is Hij afwezig. Hoe zij ook van jongsaf met de scheep-

vaart vertrouwd zijn, zij worden onrustig; zij weten, dat zij zich in groot gevaar bevinden. Welk een overgang voor hen, na het bijwonen der wonderbare spijziging, die zoo groote geestdrift onder de menigte wekte, thans, in den duisteren nacht, in levensgevaar te zijn! Zoo pas nog was de altijd in hun hart sluimerende hoop op eere en macht voor hun geliefden Meester, krachtig opgewekt geworden. Reeds zagen zij Hem in hunne verbeelding met majesteit gekroond, en zagen zij zichzelf deelen in den glans, die van Hem afstraalde, — en thans, thans is het alsof zij er zelfs niet het leven afbrengen zullen!

Voorzeker! die overgang was hun goed en noodig! Uit het rijk der droombeelden worden zij teruggeroepen tot het werkelijk leven, en duidelijk wordt hun te verstaan gegeven, dat hun discipelschap van Jezus hen niet van aardsche nooden ontheft, veelmin hun aardsche glorie brengen zal.

Hoe vaak zijn, door alle tijden heen, zulke ervaringen noodig in het hart van Gods kinderen! Vleesch en bloed is zoo geneigd, bij geestelijk voorrecht ook aardschen zegen, uitwendig geluk te verwachten. En gewisselijk, aan die verwachting ligt de waarheid ten grondslag, dat innerlijk en uiterlijk heil bij elkander behooren. Alleenlijk, eerst in het Vaderhuis daarboven, aan het einde van den weg openbaart zich die harmonie tusschen het uit- en inwendige. Op den reisweg blijven beide gescheiden, en dat *moet* zoo zijn, opdat die reisweg gelegenheid zou geven tot de vorming en heiliging der kinderen Gods. Daarom, meest gewoonlijk „is de wind tegen”. Men drijft niet zachtken de gewenschte haven binnen; men heeft tegen stormen te strijden. De rust is elders; de rust is Boven, waar geene stormen meer zijn, — omdat zij daar niet meer noodig zijn.

Maar, laat de Heer de Zijnen komen in nood, Hij on-

dersteunt hen daarbij, en redt hen uit. De discipelen in het scheepken worden door Jezus niet vergeten. Over de bruisende baren heen komt Hij tot hen, Hij, Wien de natuur moet dienen, waar Hij tijdelijk hare wetten opheft, als dat noodig is voor hooger doel. Hij komt tot hen om te redden, — zij echter meenen een spooksel te zien. Wat zij zich daarbij gedacht hebben, zouden zij zelve wel niet hebben kunnen zeggen; 't is een onbestemde angst, die zich komt voegen bij de gevaren van den toestand.

Hoe heerlijk gaat die vreeze over in dankbare blijdschap, als eene welbekende stem tot hen zegt: „Zijt goedsmoeds; Ik ben het; vreest niet!” Voorwaar! nu *konden* zij goedsmoeds zijn. Dat: „Ik ben het” des Heeren verdreef alle vrees. Waar Hij is, daar is het veilig, ook te midden der dreigende golven; waar Hij Zijne nabijheid toont, daar kan niets Zijnen jongeren deren.

Hoe vaak, en steeds: hoe vertroostend, klinkt, in de geschiedenis van het Godsrijk en in die van het bijzondere leven, dat: „Ik ben het!” In donkere tijden van het leven der gemeente en van het leven van ieder kind Gods in het bijzonder, is de Heer niet verre, maar dan juist, in gansch eigenlijken zin, nabij. *Hij* is er, en waar Hij is, daar is geen nood. De storm blijft nog loeien en de baren blijven zich verheffen, terwijl Hij Zijne discipelen toespreekt, maar *Hij* is er, en dat is genoeg. Zoo kan er dan volgen: „Vreest niet!” Reden tot vrees is er in het natuurlijke en in het geestelijk leven altijd en overal, zoo vaak men op zichzelf, op eigen kracht en bekwaamheid ziet, maar de blik op den Heer moet die vreeze doen wijken. Welk gevaar zou zóó groot zijn, dat Hij er niet uit zou kunnen verlossen, en waar zou de grens zijn van Zijne liefde en trouw?

Het kan ons een toetssteen zijn van de kracht en de werkelijkheid onzes geloofs, Broeders en Zusters! als wij ons afvragen, of dit: „Vreest niet, Ik ben het!” waarlijk ons leven beheerscht. Elke zoodanige vreeze is een teeken, dat wij het nog niet volkomen wagen op de trouw van Hem, die ons toch zoo gewisse onderpanden van Zijne genade heeft gegeven. Hoe zal die vreeze, waarvan we ons zoo dikwijls te beschuldigen hebben, overwonnen worden? Eeniglijk dáárdoor, dat wij telkens dieper zoeken te verstaan, wie Hij is, die tot ons Zijn: „Ik ben het!” spreekt. Hij, de Zoon des Vaders, Wien alle macht gegeven is in hemel en op aarde; Hij, de barmhartige Heiland, die ons kocht met Zijn bloed, Hij is het, die voor alle geslachten Zijner geloovigen de belofte heeft achtergelaten: Ik ben met u, al de dagen! Wat zou dan blijvende kunnen schaden aan hen, die Hij neemt onder Zijne trouwe hoede? Vreest niet voor al wat rondom u is, Christenen! Vreest alleen, dat uw eigen hart u zou afvoeren ver van Hem; bij Hem zijt gij veilig, op Hem moogt gij steunen!

XIV. 28—33. *En Petrus antwoordde Hem, en zeide: Heere! indien Gij het zijt, zoo gebied mij tot U te komen op het water.*

En Hij zeide: Kom! En Petrus klom neder van het schip, en wandelde op het water, om tot Jezus te komen.

Maar ziende den sterken wind, werd hij bevreesd, en als hij begon neder te zinken, riep hij, zeggende: Heer! behoud mij!

En Jezus, terstond de hand uitstekende, greep hem aan, en zeide tot hem: Gij kleingeloovige! waarom hebt gij gewankeld?

En als zij in het schip geklommen waren, stilde de wind.

Die nu in het schip waren, kwamen en aanbaden Hem, zeggende: Waarlijk, Gij zijt Gods Zoon!

In den hoogsten nood is de Redder verschenen. Is het wonder, dat die verschijning diepen en machtigen indruk maakt op de ontstelde jongeren? Op den vurigsten onder hen, op het lichtbewogen gemoed van Simon Petrus is die indruk zóó sterk, dat zijne vreeze plaats maakt voor eenen moed, die niets te wonderbaar rekent. Toch is zijn moed geen overmoed. Dat zou het geweest zijn, indien hij nu uit zichzelf den voet had gezet op de schuimende baren. Maar dat doet hij niet; hij vraagt aan den Heer, hem te gebieden tot zich te komen; eerst dan, als hij gedragen zal worden door het woord zijns Meesters, zal het onmogelijke voor hem mogelijk worden.

En Jezus zegt tot hem: Kom! Hij wil, dat Zijn discipel zien zal, wat het geloof vermag. Als de kruisgezanten later staan zullen tegenover eene vijandige wereld, dan zal insgelijks hun arbeiden alleen mogelijk zijn door de wonderbare kracht, die hen draagt. Het wandelen op de baren zal zinnebeeld en onderpand zijn voor de hulp, die in de toekomst zal schragen. En de ervaring, door Petrus op deze zee te maken, zal nutte leering zijn voor den tijd, die hem en zijnen medediscipelen wacht.

In hoogen moed des geloofs, die met niets anders rekent dan met het woord van zijnen Heer, daalt Petrus af van het schip. En het wonder geschiedt, dat hij wandelt op de baren. Hij wandelt, zoolang hij eeniglijk ziet op den Heer. Maar, daar wordt zijne aandacht afgeleid door den storm, die de baren opzweept . . . en als hij dáárop ziet,

begint hij te zinken. Het geloof verflauwt, de redeneering des verstands komt aan het woord, en nu bezwijkt de kracht! Hij begint te zinken; hij zou verzonken zijn, indien niet het bezwijkend geloof weder dusver was opgewekt, dat hij de bede tot den Heiland richt: Heere! behoud mij! De nood is op het hoogst, — maar hieraan klemmt hij zich vast: de Heer kan helpen!

En Hij heeft geholpen. Hij steekt de hand uit, Hij heft den zinkenden discipel op, en eerst *nu* zegt Hij: „Gij kleingeloovige, waarom hebt gij gewankeld?” Eerst de redding; daarna het zacht verwijt, dat voor de toekomst tot een les moet zijn.

Gaat het nog niet immer zoo, op de onstuimige levens-zee? Wie daar gaat wandelen als een kind Gods, een erfgenaam der hemelsche heerlijkheid, hij doet het slechts op het woord, op de roepstem van Hem, die het onmogelijke mogelijk maakt. En zoolang het geloofsoog op Hem ziet, worden de krachten der toekomstige eeuw ervaren. Doch wordt de blik afgeleid van den Heer, door eene, vaak onmerkbaar intredende, verachtering in het leven der heiligmaking, dan gaat de ziel al die gevaren en bezwaren zien, waar zij eerst overheen zag. Dan worden de oneffenheden tot bergen, de nooden tot onoverkomelijke ellenden. En inderdaad, dat *moeten* zij wel zijn, als er niet met Jezus wordt gerekend. 't Was geen denkbeeldig gevaar, dat het wandelen op de zee voor Petrus opleverde. Viel er met niets anders te rekenen dan met de krachten der natuur en met Petrus eigene kracht, zoo was er niets anders dan een jammerlijk einde te wachten. Evenzoo, 't is geen denkbeeldig gevaar, dat den Christen in het aardsche leven bedreigt; bewaarde de Heer hem niet, dan zou hij ten onder gaan, òf in troosteloosheid, òf in wereldgelijkvormigheid. Het gevaar

bestaat, maar — Gode zij dank! ook de almachtige Helper is er, die bevolen heeft op deze golven te wandelen, en die daarom niet zal laten omkomen, wie daar steunt op Zijn woord.

Zalig hij, die door het zien van den nood, gedrongen wordt, den Redder aan te roepen! Die kreet, die bange klacht is weer uiting des geloofs, hoe zwak dit dan ook zijn moge; 't is een bewijs, dat het in de geschokte ziele weerklinkt: Heer! tot wien dan tot U? En de Ontfermer let op dien noodkreet, Hij helpt; niet immer door de bezwaren of gevaren af te wenden, schoon dikwijls ook dáárdoor, — maar dan toch zeker door kracht te geven tot bewaring des geestelijken levens. En dan eerst, als Hij heeft geholpen, dan spreekt Hij met zacht verwijt: Gij kleingeloovige! waarom hebt gij gewankeld? Wist gij dan niet, dat Ik u voor Mijne rekening heb genomen, en dat gij daarom veilig zijt? Is dan Mijne macht niet groot genoeg, of zou Mijne liefde te kort schieten? — Broeders en Zusters! wat zullen wij antwoorden op dit: Waarom? Wat blijft ons over dan beschaamdheid des aangezichts?—

Als Jezus met Petrus in het schip gekomen was, stilde de wind. En ook de storm van vreeze ging liggen in de harten der discipelen. De nood is voorbij, en de Meester is bij hen, de Meester, Wiens wondere macht zij nog weer zoo heerlijk hebben aanschouwd. 't Is een wonder geweest op het gebied, waarop zij het meest thuis waren; een wonder, daarenboven, dat hunzelven was ten goede gekomen: niet vreemd dus dat het meer dan gewonen indruk op hen maakte. Zij aanbaden Hem, zeggende: „Waarlijk! Gij zijt Gods Zoon!” Zeker! hier kan nog geen sprake zijn van een welbewust kennen van de goddelijke natuur des Heilands; eerst langzamerhand rijpt die erkenning in

hun gemoed, totdat de opstanding daarop het zegel drukt, en de uitstorting des H. Geestes het nader verklaart in hun binnenste. Maar iets gansch éénigs zien zij toch in hunnen Heer. Al grooter en grooter wordt Hij voor hen, naarmate zij meer Zijne werken leeren kennen.

Zóó groeit, zoo ontwikkelt zich nog immer in het hart van iederen Christen de kennis van 's Heeren heerlijkheid. Ook al is door onderwijs en opvoeding Jezus heerlijkheid gekend, eerst de ervaring des levens, eerst de ondervinding Zijner reddende zondaarsliefde en Zijner bijblijvende trouw doet opwassen in Zijne kennis, eene kennis des harten, die persoonlijk en onverliesbaar eigendom wordt voor het gemoed. Zoo gaat het voort van trap tot trap, zoolang het aardse leven duurt, tot eindelijk, als alle stormen gestild zijn, in het Vaderhuis ten volle zal worden beleden: Gij, Redder onzer zielen, trouwe Leidsman en Behouder, Gij zijt Gods Zoon, te prijzen en te danken tot in alle eeuwigheid!

XIV. 34—36. En overgevaren zijnde kwamen zij in het land Gennesareth. En als de mannen van die plaats Hem werden kennende, zonden zij in geheel dat omliggende land, en brachten tot Hem allen, die kwalijk gesteld waren, en baden Hem, dat zij alleenlijk den zoom Zijns kleeds zouden mogen aanraken, en zoo velen als Hem aanraakten, werden gezond.

Daar ligt in het bericht, in deze woorden vervat, iets gansch buitengewoons en verbazingwekkends. Dat land Gennesareth is het land der Gadarenen. In het VIIIe Hoofdstuk van Mattheus nu hebben wij het verhaal aangetroffen, hoe men daar den Heer had gebeden, dat Hij uit die landstreek zou vertrekken, omdat de genezing eens bezetenen

was vergezeld gegaan van het verlies eener kudde zwijnen. En thans, — thans komt men met geestdrift Jezus tegemoet; als een loopend vuur verbreidt zich de tijding van Zijne komst; van alle kanten worden de kranken aangebracht, en men verdringt zich om alleenlijk den zoom Zijns kleeds te mogen aanraken! Wat heeft dien wonderbaren omkeer bewerkt?

Wij zouden op die vraag geen antwoord hebben, indien niet Marcus bij het verhaal van de genezing des bezetenen nog eene bijzonderheid had vermeld. Toen Jezus op het verzoek der Gadarenen weder scheep ging om hun land te verlaten, bad Hem de genezene, dat hij met Hem mocht gaan. Doch Jezus liet hem dat niet toe, maar zeide tot hem: „Ga heen naar uw huis tot de uwen, en boodschap hun, wat groote dingen u de Heer gedaan heeft, en hoe Hij zich uwer ontfermd heeft.” (Mc. V. 19).

Van dit boodschappen des genezenen zien wij nu hier de vrucht. Schijnbaar hard, zekerlijk zwaar was het gebod geweest, dat hij Jezus niet volgen mocht, maar blijven moest waar hij was, — doch met welk een overvloedigen zegen is zijne gehoorzaamheid bekroond! Onder eene bevolking, zóó stompzinnig, dat hun het verlies van eenige zwijnen meer ter harte ging dan de redding eens menschen, blijft de genezene als éénige getuige van Jezus, — en geheel de bevolking komt tot andere gedachten: als de vroeger uitgeworpen Christus wederkeert, wordt Hij ingehaald met gejuich!

Zeker! niet altijd schenkt God zulken zegen. Daar zijn getrouwe getuigen, die hun leven lang als op rotsen ploegen mochten. De arbeid van den Heer der heerlijkheid zelve heeft slechts geringe vruchten opgeleverd in dat Kapernaum, Chorazin en Bethsaida, waar Hij Zijne meeste

krachten gedaan heeft. Alzoo kan het ook geschieden, dat de Heer aan de getuigen Zijns Naams zoo zichtbare vrucht onthoudt, als hier in het land der Gadarenen gezien werd; de vrijmachtige genade Gods bindt zich niet aan mensche-lijke regelen. Doch, menigmaal zegent zij overvloedig, waar het minst zegen te verwachten was. Zóó was het hier geschied. Een mensch, die zeker slechts weinig van Jezus wist, wordt een wegwijzer tot redding voor eene gansche bevolking! Zegge dan niemand: het talent, mij toevertrouwd, is te gering, om daarmede winst te doen. Alleenlijk, om zegen te spreiden, moet men eerst zelf gezegend zijn. *Dit* had deze genezene, dat zijn leven toonen kon, wat aan hem geschied was, dat hij een leesbare brief was van Jezus liefde en macht. Dit ééne mag niet ontbreken bij wie des Heeren getuigen zijn: het moet aan hen te zien zijn, welke herschepping genade vermag aan te brengen.

De zieken, die tot Jezus toestroomden, begeeren alleen den zoom Zijns kleeds aan te raken, en vertrouwen, daardoor genezen te zullen worden. Daar is ongetwijfeld een innemsgel van dwaling in hunne voorstelling, alsof op too-verachtige wijze genezende kracht van Jezus uitging. Zoo was het ook bij die vrouw (Mc. V. 25) die twaalf jaren krank geweest was, en die daarom door Jezus opgeroepen werd om te voorschijn te komen, opdat zij leeren zou, dat zij van Zijne genade hare genezing had ontvangen. Maar al was er dan ook dwaling gemengd in hunne voorstelling, de Heer stelt hen daarom niet te leur. Door de dwaling heen ziet Hij het geloof in Hem, dat in hunne harten aanwezig was, en dat geloof bekroont Hij, door hun genezing te schenken. Geene dwalingen, geene beletselen verhinderen, zoo er slechts waarlijk het geloof is, dat alles van Zijne liefde wacht.

XV. 1. 2. *Toen kwamen tot Jezus eenige Schriftgeleerden en Farizeën, die van Jeruzalem waren, zeggende: Waarom overtreden Uwe discipelen de inzettingen der ouden? want zij wasschen hunne handen niet, wanneer zij brood zullen eten.*

Er staat niet uitdrukkelijk vermeld, dat deze Schriftgeleerden en Farizeën met vijandige bedoeling uit Jeruzalem naar Galilea waren gekomen, maar we kunnen dit toch als tusschen de regels lezen. Deze steunpilaren van Israels inzettingen hadden ongetwijfeld vernomen, dat die Jezus, wiens arbeid in Judea zoo weinig vrucht gedragen had, in Galilea grooten opgang maakte. Al zagen zij nu eigenlijk dat Galilea als een onrein land aan, omdat de Joodsche bevolking er met zooveel heidensche bestanddeelen vermengd was, toch kon er gevaar in zijn, als Jezus invloed daar al te machtig werd; men kon niet weten, hoe dit dan later mocht overslaan naar Judea.

Zoo komen zij dan, en nemen Jezus waar. Veel gewichtigs blijken zij niet gevonden te hebben, omdat zij met een zoo onbeduidend ding, als het niet wasschen der handen vóór de maaltijden, te voorschijn komen. Inderdaad, onze Heer, die „geworden is onder de wet” (Gal. IV. 4) heeft gewisselijk zich stipt gehouden aan hetgeen, ook in uiterlijke voorschriften, aan Israel geboden was. Wetsovertreding kunnen zij Hem dan ook niet te laste leggen. Maar *dit* bemerken zij: de inzettingen der ouden houdt Hij niet in eere. Zijne discipelen eten brood met ongewasschen handen, wat zij zeker niet zouden doen, zoo hun Meester hun het houden van de inzettingen der ouden had ingescherpt.

Die inzettingen der ouden, telkens meer uitgebreid, en altijd meer het gansche leven, ook in zijne onbeduidendste

uitiesen regelende, dagteekenen uit den tijd na de Ballingschap. Het opkomen daarvan in dien tijd laat zich zielkundig verklaren. De Ballingschap was het lang bedreigde Godsoordeel geweest over de afgoderij, waaraan Israel zich zoo lang had schuldig gemaakt. Thans was de afgoderij voor goed uitgeroeid. Moest dan nu niet een vroeger ongekende bloei het bewijs der goddelijke goedkeuring zijn? En zie! er was geen bloei; er was niets dan een armelijk volksbestaan. Daarbij, wat was er nu van de heerlijke uitzichten gekomen, die het Profetisch woord had geopend? Was Bel gekromd en Nebo nedergeworpen, d. i., was de macht van Babels afgoden vernietigd? Waren Sions grondvesten gansch heerlijk gelegd, hare vensteren kristallijnen, en hare poorten van robijnsteen? Waren de volkeren toegestroomd om Israels God te aanbidden, gelijk de duiven komen aangevlogen tot hare vensteren? Niets van dat alles; een schaduw slechts was er van vroegeren luister. Zeker, deze dingen leveren *ons* geen bezwaar, die nu van achteren zien, hoe, bij de komst van den Christus, eene geestelijke verlossing en heerlijkheid aan het Israel Gods was bereid, die door alle voorafgaande verlossingen slechts voorafgebeeld werd, en die daarom verstaan kunnen, waarom de woorden der Profeten zoo verre uitreikten boven hetgeen de voorloopige vervulling hunner profetie te aanschouwen gaf. Maar, was dat geestelijk verstaan der profetie ook voor die wedergekeerden even gemakkelijk? Geen wonder, bij de zwakheid en aardschgezindheid der menschelijke natuur, dat zij verbijsterd werden door het verschil tusschen voorspelling en vervulling. Geen wonder, evenmin, dat de ernstigen onder hen naar eene verklaring van dat verschijnsel gingen zoeken, en de oplossing *hierin* meenden te vinden: Israel beantwoordt niet genoegzaam aan de eischen van Jehovah,

om de volle vervulling Zijner beloften te kunnen genieten. Ware dit nu slechts een aandrang geworden tot *geestelijke* wetsbetrachting, het zou ten zegen hebben gestrekt. Maar de menschelijke natuur vindt een verrichten van uiterlijke praktijken verreweg gemakkelijker. Zoo werd dan op de uiterlijke geboden der wet, die slechts vingerwijzingen naar de geestelijke eischen Gods moesten zijn, alle nadruk gelegd; zoo werden die geboden verder omtuind door eene menigte inzettingen, die de strekking hadden het gansche uitwendige leven te reglementeeren. Zoo ontstond langzamerhand die menigte bepalingen, die bij het Israel van Jezus dagen in eere werden gehouden, en die de eigenlijke geboden Gods, het voornaamste der wet, onkenbaar maakten.

Al die inzettingen der ouden waren uitbreidingen der Mozaïsche geboden. Verschillende reinigingswetten waren aan Israel gegeven, opdat door deze uiterlijkheden het besef zou worden levendig gehouden, dat Israel bestemd is om het heilige, van de besmetting der wereld afgezonderde, volk des Heeren te zijn. Die reinigingswetten werden nu alzoo uitgebreid, dat allerlei nietigheden werden geregeld, zelfs, dat men geen brood mocht eten zonder vooraf de handen gewasschen te hebben, en dat nog wel op bepaald voorgeschreven wijze. Daaraan nu houden Jezus discipelen zich niet: vandaar dan de vraag der verontwaardiging, waarmede de Schriftgeleerden en Farizeën Jezus aanspreken.

XV. 3—6. *Maar Hij, antwoordende, zeide tot hen: Waarom overtreedt ook gij het gebod Gods, door uwe inzetting?*

Want God heeft geboden, zeggende: Eert uwen vader en uwe moeder; en: wie vader of moeder vloekt, die zal den dood sterven.

Maar gij zegt: Zoo wie tot vader of moeder zal zeggen: het is eene gave, zoo wat u van mij zou kunnen ten nutte komen; en zijnen vader of zijne moeder geenszins zal eeren, die voldoet.

En gij hebt Gods gebod krachteloos gemaakt door uwe inzetting.

De Heer verdedigt zich niet over de nietige zaak van het handenwasschen. Integendeel, Hij gaat over tot den aanval op die inzettingen, welker overtreding Zijnen discipelen verweten werd. Die inzettingen, schijnbaar tot steun der geboden Gods, loopen tegen die geboden Gods in, en breken de kracht daarvan. Dit kan niet anders. Immers, die geboden Gods zijn geest en leven; ze vragen toewijding van het hart, heiliging van het gansche bestaan des menschen. Daarentegen, die inzettingen regelen de uiterlijke daden, en leggen dáárop allen nadruk. En juist omdat zij zich met het stoffelijke en tastbare bezig houden, schat de zinnelijke mensch ze onwillekeurig hooger dan die geestelijke geboden. Zijne groote zorg is, met die inzettingen niet in botsing te komen; daaraan offert hij alles, zelfs het volbrengen van die geestelijke geboden, op.

Met een voorbeeld staaft de Heer Zijne beschuldiging. Het gebod Gods eischt het eeren van vader en moeder; het eischt dat met zulk een nadruk, dat op het vloeken van vader of moeder de dood bedreigd wordt. Een van zelf sprekend uitvloeisel van dit gebod is nu, dat de kinderen verplicht zijn, hunne ouders te hulp te komen en te onderhouden, als die in behoeftige omstandigheden verkeerden. Doch, — menschelijke inzetting berooft dit gebod van zijne kracht. „Maar gij zegt: Zoo wie tot zijnen vader of zijne moeder zal zeggen: Het is eene gave, zoo wat u van mij

zou kunnen ten nutte komen, en zijnen vader of zijne moeder geenszins zal eeren, die voldoet." Eene gave, of, gelijk Marcus het met den Hebreuwschen naam noemt, „Korban”, is al datgene, wat aan God geofferd wordt. Zoo nu iemand van zijne bezittingen zegt, — leerden de Schriftgeleerden, — het is eene gave; het is Korban! dan heeft hij zich ontslagen van elke verplichting, om daarvan, zelfs aan zijne ouders, iets mede te deelen.

Bij gebrek aan andere gegevens in de H. Schrift omtrent deze zaak, moeten wij uit hetgeen de Heer hier zegt, opmaken, welk eene instelling hier bedoeld wordt. Er staat niet: indien iemand tot eene gave (of offer) maakt, wat zijne ouders zou kunnen ten nutte komen. Ook is niet licht in te zien, waarom iemand zijne bezittingen liever in offers, dan in gaven aan zijne ouders, wegschenken zou. Er staat, — en hierop is nadruk te leggen —: „Indien iemand *zegt*: Het is eene gave." Wij hebben dus ons dit gebruik voor te stellen als eene wijding der bezittingen aan God *in naam*, terwijl men ondertusschen zelf, hetzij geheel of althans voor een groot gedeelte, het bezit en gebruik daarvan behield. Het is dan te vergelijken met het welbekende „taboe” onder de nog heidensche bewoners der Zuidzee-eilanden, waarmede akkers, huizen, wapenen, enz. aan de Goden worden gewijd, en dus voor alle anderen ongenaakbaar zijn, terwijl de eigenaar zelf er intusschen het bezit van behoudt.

Wèl mocht zulke daad een verbreken van het gebod Gods heeten! Menschelijke spitsvondigheid had op deze wijze een gebod uitgedacht, dat het goddelijk gebod krachteloos maakt, de ingeschapene verplichting der kinderen jegens de ouders, die nog opzettelijk door een der tien geboden ingescherpt was. Hoe kon dan de Zoon des Vaders eerbied hebben voor zulke inzettingen, die tot uitwerking

hadden, dat Zijns Vaders uitgedrukte wil schaamteloos overtreden werd? Een strijd moest er komen tusschen Hem, wiens spijze het was den wil des Vaders te doen, en hen, die de menschelijke inzettingen het hoogst stelden, — een strijd op leven en dood! Zeker, de dood onzes Heeren had zijn *diepste* oorzaak dáárin, dat het heilige Godslam de zonde der wereld moest dragen. Maar de *menschelijke*, de *uiterlijke* oorzaak Zijns doods lag dáárin, dat het Farizeesche Jodendom Hem niet dulden kon; dáárin, dat er op aarde geene plaats was voor Hem, die zich niet boog voor instellingen der menschen, waardoor Gods gebod van kracht beroofd, Gods eer geschonden werd.

XV. 7—9. *Gij geveinsden! wel heeft Jesaia van u geprofeteerd, zeggende: Dit volk genaakt Mij met hunnen mond, en eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich verre van Mij.*

Doch te vergeefs eeren zij Mij, leerende leeringen, die geboden van menschen zijn.

Met een duidelijk voorbeeld heeft de Heer aangetoond, hoe de menschelijke inzettingen in strijd komen met de geboden Gods. Thans richt Hij tot Zijne bestrijders een hoog ernstig woord van waarschuwing, een verwijt, dat des te dieperen indruk moest maken, naarmate zij meer zichzelf voor de ware vromen hielden. In de Synagogen en op de markten zijn zij aan allerlei eerbewijzingen en begroetingen gewoon, — en thans klinkt hun tegen: „Gij geveinsden!”

„Gij geveinsden”. Het woord beteekent in de oorspronkelijke taal: een tooneelspeler. In de oudheid traden de tooneelspelers op, met een mom-aangezicht voor, en zeiden aldus hun rol op. Alzóó nu doet de geveinsde. Hij ver-

toont niet zijn aangezicht, maar een mom; hij spreekt niet zijn eigen woord, maar hij zegt op wat hij van buiten geleerd heeft. Dát is het eigenlijk wezen der geveinsdheid. De geveinsde *is* zichzelf niet, en *geeft* zichzelf niet; hij vertoont wat; hij neemt een schijn aan. Aanvankelijk kan dat niet anders dan welbewust geschieden; langzamerhand echter, naarmate hij zijn rol beter heeft ingestudeerd, gaat hij zichzelf houden voor wat hij verbeeldt te zijn, en verhardt daardoor zijn gemoed hoe langer hoe meer.

Zulke veinzerij geschiedt niet enkel, geschiedt zelfs niet in de eerste plaats, om anderen te bedriegen. Ze is in haren oorsprong een poging, om te beantwoorden aan wat men weet zijn plicht te zijn, doch aldus, dat men zijn eigenlijk wezen, het diepst van zijne persoonlijkheid, voor zichzelf behoudt. Waar het leven voor het eigen ik ongebroken bestaat, maar daarnevens toch het besef aanwezig is, dat God gediend moet worden, daar gaat men eenige uiterlijkheden doen, eenige vormen waarnemen, om aan dat ingeschapen besef voldoening te geven. 't Is een eigenwillige godsdienst, dien men in de plaats stelt van den door God gewilden. Treedt nu de zondedienst in het overige van het leven duidelijk te voorschijn, dan ontstaat door dien omgehangen vorm van godsdienst de huichelarij, die zooveel weezin wekt. Doch ook waar dit uiterlijk in de zonde leven ontbreekt, is de geveinsdheid aanwezig overal, waar de dienst Gods niet uit overgave des harten voortkomt, waar die dienst eene uiterlijkheid is, aan welke het binnenste geen deel neemt.

Voorwaar! het is niet overbodig, hierop nadruk te leggen. Wij allen vinden een huichelaar een zoo afschuwelijk wezen, dat wij allicht tot onszelf zeggen: wat ik ook moge zijn, dát ben ik toch zekerlijk niet! Maar als dan ons

hart onverschillig tegenover God is, terwijl onze mond Zijnen lof uitspreekt; als onze godsdienst waarneming is van goede en heilzame vormen, maar zonder dat die bezield zijn door de toewijding onzes gemoeds, — zijn dan ook wij geene geveinsden, tooneelspelers, die een rol vervullen? Wat anders voegt ons ook in deze, dan de tollenaarsbede: O God, wees mij zondaar genadig!

„Wèl heeft Jesaia van u geprofeteerd;” zoo gaat de Heer voort tot hen, die Hij „geveinsden!” genoemd heeft. Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat Jesaia hen op het oog gehad heeft in hetgeen hij tot zijne tijdgenooten sprak; het beteekent, dat het woord van den Godsmen volle toepassing vindt op hen. Wat Jesaia sprak, sprak hij tot het geslacht, dat toen leefde. Hun had hij van Godswege aan te kondigen: „Dit volk genaakt Mij met hunnen mond, en eert Mij met hunne lippen, maar hun hart houdt zich verre van Mij. Doch te vergeefs eeren zij Mij, leerende leeringen, die geboden van menschen zijn” (Jes. XXIX. 13.)

Jesaia leefde in den tijd van den vromen Koning Hizkia. Met voorbeeld en gezag bevorderde deze den dienst van Jehovah, en, gelijk immer, bracht het voorgaan van den vorst een medegaan van het volk met zich mede. Doch het was een gansch uiterlijk volgen. Wel werd weer de Tempel bezocht, menig offer geslacht, menig gebed en menige lofzang opgezonden, maar het was lippenwerk, en niets meer. Uiterlijke, eigenwillige praktijken moesten goedmaken, wat aan den godsdienst des harten ontbrak. Van zulk een dienen spreekt nu de Heer door den mond van Jesaia: te vergeefs! het geldt bij Mij niet! Ik reken het u niet toe, alsof gij er Mij mede diendet!

Dit woord nu past de Heiland op Zijne tijdgenooten toe. Het geldt hun zoo volkomen, alsof Jesaia het van hen gezegd

had. Ook bij hen was zulk een bloot uiterlijk vertoon van godsdienst. En, hoe verschillend ook de tijdsomstandigheden mochten zijn van den tijd van Hizkia, gelijke oorzaak had ook nu gelijk gevolg. Toen was het te doen om de gunst van Hizkia, nu om de gunst van het volk. Want het was ook nu een tijd, waarin het voor eene eere gold, vroom te heeten, nu niet bij de machtigen, maar nu bij de menigte; zulke tijden, het kan niet anders, zijn als van zelf bloeitijden der huichelarij.

Van onzen tijd is dat niet te zeggen. Over het algemeen is er veeleer moed noodig, om er voor uit te komen, dat men God dient, dan dat men deswege geprezen zou worden. Zoo is dus minder verzoeking tot huichelarij, dan in andere tijden. Toch, ook te midden van deze algemeene gesteldheid des tijds, blijven er kringen, omgevingen, waarin nog die verzoeking aanwezig is, en in ieder geval, al is er dan ook minder gevaar van te veinzen voor de menschen, altijd blijft het gevaar van te veinzen tegenover God.

Daarom is het nog voor een iegelijk onzer zoo noodig, zichzelven nauw te onderzoeken. *Dit* is het wezen van elken schijn-godsdienst: „hun hart houdt zich verre van Mij”. Op het hart komt het aan. Uit het hart zijn de uitgangen des levens. Keert zich dat hart niet tot den Heer, dan is al, wat de lippen spreken en de handen verrichten, slechts eene ijdele vertooning, zonder beteekenis voor Hem, die in het binnenste ziet.

XV. 10—14. *En als Hij de schare tot zich geroepen had, zeide Hij tot hen: Hoort en verstaat! Hetgeen ten monde ingaat, ontreinigt den mensch niet; maar hetgeen ten monde uitgaat, dat ontreinigt den mensch.*

Toen kwamen Zijne discipelen tot Hem, en zeiden tot Hem: Weet Gij wel, dat de Farizeën, deze rede hoorende, geërgerd zijn geweest?

Maar Hij, antwoordende, zeide: Alle plant, die Mijn hemelsche Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden.

Laat hen varen; zij zijn blinde leidslieden der blinden. Indien nu de blinde den blinde leidt, zoo zullen zij beiden in de gracht vallen.

Het strenge woord des Heeren heeft de Farizeën doen terugdeinzen. Ze hadden gehoopt, Jezus aanzien bij het volk weg te nemen, door Hem te nopen tot verontschuldiging. Die hoop is teleurgesteld; zij zelf zijn tot zwijgen gebracht. Thans roept Jezus de schare tot zich, de schare, die gewisselijk eerbiedig teruggetreden was, toen de aanzienlijke leidslieden des volks zich tot Jezus hadden begeven. Tot deze schare, die slechts ten deele de samenspreking had kunnen verstaan, spreekt de Heer nu een woord, dat de gansche bespreking in een enkel punt samentrekt: niet wat ten monde ingaat, maar wat ten monde uitgaat, ontreinigt den mensch.

Dat woord is een raadselwoord, juist daarom aldus gesproken, opdat het nadenken zou worden opgewekt. Straks zien wij dan ook, dat Jezus discipelen er nadere verklaring van vragen. Maar eer zij dat doen, hebben zij hunnen Meester eene mededeeling te brengen. Ze hebben opgemerkt, met welke boosheid, met welke kwalijk verholten bitterheid de Farizeën zijn henengegaan. Dat ontrust hen ter wille van hunnen Meester. Maar ook, dat vinden zij zelf bedenkelyk. Van jongsaf zijn zij gewoon geweest deze mannen als de vromen bij uitnemendheid te eeren,

als menschen tot wie men slechts met diep ontzag kon opzien. Dat nu deze geëerde vaders, deze steunpilaren der Joodsche rechtzinnigheid, in arren moede van Jezus heengaan, dat schokt hen in hun geloof. O zeker! ze hadden wel zelve erkend, wat zelfs de menigte inzag, dat hun Meester niet leerde als de Schriftgeleerden, en dat er in Zijn omgang en onderwijs iets was, wat zij bij de leidslieden huns volks niet vonden, maar dat het nu toch tot eene bepaalde botsing komen zou, dat hadden zij niet vermoed. En *als* het daartoe komen moest, wat zou er dan worden van hun Meester in een kamp tegen machten, die zij voor van God gegeven hielden?

Hunne bekommering en vreeze kunnen zij niet in zich besloten houden, maar wenden zich daarmede tot Jezus: „Weet Gij wel,” zeggen zij, „dat de Farizeëen zijn geërgerd geweest?”

Zij gebruiken hier het woord: „geërgerd worden” in denzelfden zin, als waarin wij het nog zoo vaak hooren bezigen, in den zin van: iets kwalijk nemen, iets sterk afkeuren. Dat is niet de ergernis in den eigenlijken zin des woords, in den zin, dien deze uitdrukking altijd heeft in Jezus mond: een steen des aanstoots, waardoor iemand struikelt op den levensweg. De Farizeëen zijn door Jezus woord niet belemmerd in het komen tot God; zij hebben alleen maar Zijn woord euvel geduid, omdat het hun niet beviel, omdat het hunnen hoogmoed kwetste. Op die manier ergert, ook in onze dagen, zich nog zoo menig een, die iets hoort of ziet doen, wat hem niet behaagt, . . . zonder zich rekenschap te geven, of het terecht of te onrecht is, dat hij dit afkeurt.

Het antwoord van Jezus aan Zijne discipelen strekt, om hunne vreeze weg te nemen. Zij maken zich beangst, dat

het werk huns Heeren schade zal lijden, als die geduchte macht der Farizeën zich tegen Hem stelt. Jezus antwoordt op die bekommring: „Alle plant, die Mijn hemelsche Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden”. Zoo waarlijk als hetgeen uit God is, *niet* uitgeroeid kan worden door menschenmacht, zoo zeker zal vanzelf bezwijken wat niet van goddelijken oorsprong is. Het dure lang of kort, eenmaal *moet* het te gronde gaan; de wasdom der plantinge Gods kan er niet blijvend door worden verhinderd. De Joodsche Staat, de gansche macht der overlevering, die het Evangelie dreigde te verstikken, is op Gods tijd ontworteld, opdat er ruimte zijn zou voor de jonge gemeente van Christus. En, blijft daarvan ook nu nog, na eeuwen, de nawerking in het volk Israels, dat door zijne overleveringen, door zijn Talmud, teruggehouden wordt van het erkennen van zijn Messias, eenmaal *zal* die woekerplant sterven, en Israel zal komen tot dien Koning, in Wien zijn leven is.

De Heer geeft in deze woorden eene les voor Zijne gemeente van alle eeuwen. Wat niet uit God is, sterft van zelf. Dat is een heerlijke troost, waar dwaling en zonde optreden met eene macht, die door Gods kinderen onmogelijk verwonnen kan worden. Godtergend ongeloof treedt in de wapenrusting der wetenschap op; de macht der goddeloosheid overheerscht door aantal en aanzien het kleine kuddeken der geloovigen geen nood! het heeft geene duurzaamheid. Menschen kunnen het niet uitroeien, maar het zal vergaan door innerlijk versterven.

Ook ten opzichte van dwaling en bederf in de Kerk zelfe brengt dit woord eene leering: er is een Godsoordeel, dat daarover gaat; menschen behoeven God niet dat werk uit de hand te nemen. Dat heeft niet slechts de Kerk der mid-

deneeuwen vergeten, waar zij poogde door uiterlijken dwang de dwaling uit te roeien; dat vergeten ook wij nog, zoo vaak wij ter handhaving der waarheid naar vleeschelijke wapenen grijpen. Wat 's Heeren gemeente te doen heeft, is haren eigenen hof te bearbeiten, en dien open te houden voor den wind des Heiligen Geestes, niet hare kracht te verspillen aan de poging om uit te rukken, wat geene vruchtdragende plant is. Wat geen levenskiem heeft, sterft vanzelf.

Nog een tweede woord voegt Jezus aan het eerste toe: „Laat hen varen; zij zijn blinde leidslieden der blinden.” Voor zoover zij dragers en handhavers der wet Gods zijn, eischt Jezus elders onderwerping aan hun gezag van Zijne discipelen, die, als geborene Israelieten, hadden te eeren wie op den stoel van Mozes gezeten waren. (Mt. XXIII. 2.) Doch, waar zij hunne instellingen tegen Gods geboden plaatsen; waar zij op geen ander gezag, dan op hun eigen woord zich kunnen beroepen, — daar plaatst Jezus *Zijn* gezag tegenover het hunne, en zegt: „Zij zijn blinde leidslieden der blinden”. Blind staat de mensch van nature tegenover de dingen van het Koninkrijk Gods; hij ziet niet, tenzij hem de oogen zijn geopend door Goddelijke openbaring. Brengen nu de geestelijke leidslieden hunne eigene wijsheid aan, zoo hebben zij niets vooruit boven degenen, die zij zoeken te leiden, maar zij zijn zelven blind.

Dat bewijst de Heer niet door redeneering, want redeneering blijft altijd in den kring van het aardsche bevangen. Over de dingen van Gods Koninkrijk kan niet worden gehandeld door betoog; ze moeten aangenomen worden op het gezag van Hem, die eeniglijk ze kent. Gezag tegenover gezag; — waar is dan de toetssteen, waaraan erkend kan worden, wat het echte is? Die toetssteen is in de vergelijking van den persoon van Jezus met dien dezer

Schriftgeleerden. Hij, de Zondelooze, Hij, die het beeld Gods te aanschouwen geeft, Hij is zelf de waarborg voor de betrouwbaarheid Zijns woords. En wat zoo de erkenning Zijns wezens leert, dat wordt achterna door de ervaring bevestigd: Zijn woord blijkt het woord Gods te zijn, omdat het de ziele des menschen met den Vader verbindt. Waar de blinde den blinde leidt, moeten beide in de gracht vallen; waar de Christus de oogen der blinden opent, daar doet Hij wandelen op eenen veiligen weg, die uitloopt op het Vaderhuis Gods.

XV. 15—20. *En Petrus, antwoordende, zeide tot Hem: verklaar ons deze gelijkenis.*

Maar Jezus zeide: Zijt ook gijlieden alzoo onwetende?

Verstaat gij nog niet, dat al wat ten monde ingaat, in den buik komt, en in de heimelijkheid wordt uitgeworpen?

Maar de dingen, die ten monde uitgaan, komen voort uit het hart, en deze ontreinigen den mensch.

Want uit het hart komen voort booze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valsche getuigenissen, lasteringen.

Deze dingen zijn het, die den mensch ontreinigen; maar het eten met ongewasschen handen ontreinigt den mensch niet.

„Verklaar ons deze gelijkenis”, zegt Petrus, doelende op het woord: „Hetgeen ten monde ingaat, verontreinigt den mensch niet, maar hetgeen ten monde uitgaat, dat verontreinigt den mensch”. Was dit dan eene gelijkenis? Zekerlijk neen! maar het woord klinkt Petrus zoo raadselachtig

in de ooren, dat hij veronderstelt: het moet eene gelijkenis wezen, het kan onmogelijk letterlijk worden opgevat. Immers, verontreiniging komt uit den aard der zaak van buitenaf; en daarenboven, het gansche samenstel van wetten betreffende de reiniging, aan Israel gegeven, mitsgaders de spijswetten, gingen uit van de veronderstelling, dat van buiten af komende dingen den mensch verontreinigen kunnen.

Inderdaad, het woord des Heeren: „wat van buiten inkomt verontreinigt niet”, kan niet in volstrekten zin genomen worden, of Hij zou daarmee de doelmatigheid hebben ontkend van eene menigte wetten, door God in den tijd der voorbereiding aan Israel gegeven. Onderwijs en optreden van Jezus te zamen, toonen genoegzaam, dat dit niet Zijne bedoeling wezen kan. Niet in volstrekten, maar in betrekkelijken zin is deze ontkenning te nemen, gelijk dat ook wel met andere uitdrukkingen het geval is, bij voorbeeld: „Werkt niet om de spijs die vergaat, maar om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven”; (Joh. VI. 29) hier immers ook is de bedoeling niet, een volstrekt verbod te geven van voor het dagelijksch brood te arbeiden, maar er op te wijzen, hoe ver de zorg daarvoor moet overtroffen worden door de zorg voor het brood, dat zielen voedt.

Zoo bedoelt dan Jezus uitspraak aangaande de verontreiniging: de besmetting, die van buitenaf tot den mensch komt, is niet te vergelijken met die andere, die uit zijn eigen binnenste voortkomt. Tot dat inzicht hadden Jezus discipelen door geheel het onderwijs huns Meesters reeds sinds lang moeten komen; daarom vraagt Jezus: „Zijt ook gijlieden alsnog onwetende?” Zij, die dagelijks met Jezus hadden verkeer, en daardoor den rechten maatstaf der

heiligheid hadden leeren kennen, zij moesten beseffen, dat uiterlijke verontreiniging oneindig minder was, dan eene verontreiniging, die uit het binnenste voortkomt. Wat ten monde ingaat, raakt slechts het lichamelijk, het uiterlijk bestaan; het lichaam nu is wel, als werktuig des geestes, in waarde te houden, en daarom ook rein te bewaren, maar dat is toch slechts bijzaak bij eene hoogere roeping: dien geest zelve buiten besmetting des kwaads te houden.

Veel méér dan door al wat *tot* hem komt, wordt de mensch verontreinigd door hetgeen *uit* hem voortkomt. Hier noemt de Heer eene reeks van zonden, die, deels in woorden, deels in daden, zich openbaren, nadat zij als begeerten en lusten in het hart zijn opgerezen. Al deze dingen, booze bedenkingen, doodslagen, overspelen, en wat Jezus verder noemt, — déze zijn het, die den mensch verontreinigen. Hoe valt, daarbij vergeleken, het eten met ongewasschen handen in het niet!

Daar is echter eene tegenwerping, die beantwoording eischt. Hoe kan het naar buiten treden dezer dingen den mensch verontreinigen, als het kwade, ook zonder dat, toch in het hart aanwezig is? Is het voor God niet gelijk, of het naar buiten komt of niet? Daarom zou het begrijpelijker zijn, indien er stond: deze dingen toonen hoe onrein de mensch is, dan nu er staat: zij verontreinigen den mensch.

Toch spreekt de Heer aldus niet zonder groote oorzaak. Zeker, het gedichtsel van 's menschen hart is boos van zijne jeugd aan; in ongerechtigheid wordt hij geboren, en alles is in hem besmet. Maar het maakt toch nog een onderscheid, of de vatbaarheid en geneigdheid tot het kwade aanwezig is, of dat de wil aan de aansporing tot het kwade toegeeft, en alzoo de neiging tot daad laat worden! In den haat is wel de kiem des doodslags, in de zinnelijke lust

de kiem van den echtbreuk, — maar wie zal nu daarom beweren, dat doodslag niet erger is dan haat, en echtbreuk niet erger dan zinnelijke lust? Zoolang nog de wil over de neigingen heerscht, kan van betrekkelijke, schoon dan ook zeer gebrekkige, reinheid worden gesproken; zoodra de neigingen den wil beheerschen, en het innerlijk aanwezige kwaad naar buiten treedt, wordt vanzelf de macht van het kwaad veel grooter.

Van binnen naar buiten, niet van buiten naar binnen gaat de ergste verontreiniging, eene verontreiniging, waarbij de uitwendige als in het niet verdwijnt. Hoe moet dan niet op dit geestelijk gebied met ernst gewaakt en gestreden worden, in plaats van alle aandacht te schenken aan uiterlijke beuzelingen! Maar ook nog iets anders volgt uit de woorden des Heeren. Indien de verontreiniging van binnen naar buiten gaat, dan is er ook voor de reiniging geen andere weg, dan die met het hart begint, en van daar uit over het leven zich uitstrekt. De wereld dweept met beschaving, met verlichting, met allerlei dingen, die van buitenaf komen, die den mensch worden omgehangen. Het goddelijk levensbeginsel daarentegen werkt als een zuurdeeg, van binnen naar buiten. Geen verbetering baat; alleen wedergeboorte brengt aan wat er noodig is. Stelle dan niemand zich tevreden met een veranderen van de uiterlijke gedaante zijns levens; wat ieder onzer behoeft, is eene wederbarende genade, komende van God, indalende in het gemoed, en dat gemoed alzóó herscheppend, dat het goede dingen gaat voortbrengen ook in het uitwendig leven, in de plaats van die booze dingen, vroeger zoo overvloedig opgeweld uit het hart.

XV. 21—24. *En Jezus, van daar gaande, vertrok naar de deelen van Tyrus en Sidon.*

En ziet, eene Kananeesche vrouw uit die landpalen, komende, riep tot Hem, zeggende: Heere! Gij Zone Davids! ontferm U mijner! mijne dochter is deerlijk van den duivel bezeten.

Doch Hij antwoordde haar niet één woord. En Zijne discipelen, tot Hem komende, baden Hem, zeggende: Laat haar van U, want zij roept ons na.

Maar Hij antwoordende, zeide: Ik ben niet gezonden dan tot de verlorene schapen van het huis Israels.

„De deelen van Tyrus en Sidon”, het land Phenicie, lag ten noordwesten van Palestina, langs de Middellandsche zee. Het is het land, waarover in Salomo's tijd Hiram koning was, het vaderland van Izebel, de vrouw van Achab. Ook nog in Jezus tijd was het een geheel Heidensch land. Dat de Heer zich derwaarts begeeft, kan geen ander doel gehad hebben, dan om daar met Zijne discipelen meer ongestoord samen te zijn. In Palestina was de Heer voortdurend omringd door scharen volks, die voor hunne kranken genezing zochten, of Jezus wonderen begeerden te zien en Zijn onderwijs te hooren. Niet gansch en al kon de arbeid des Heeren daarin opgaan, zoo Zijne discipelen waarlijk gevormd zouden worden tot de taak, die hun te wachten stond. Meer vertrouwelijk samenzijn, meer ongestoorde gelegenheid om dieper ingeleid te worden in de dingen van het koninkrijk Gods, was daartoe van tijd tot tijd dringend noodig. Was het voor den Heiland zelven voldoende, in de stilte des nachts, biddend tot den Vader te spreken, om weder bekrachtigd te zijn tot den arbeid des daags, Zijne discipelen behoefden nu en dan eenige dagen, waarin hun Meester zich ongestoord aan hen wijden

kon. En Hij, die deze behoefte kent, voorziet daarin, Hij, die nimmer het schijnbaar kleine voor het schijnbaar grootere verwaarloost. De afzondering, die in Palestina niet te vinden was, moest het vreemde land brengen.

Toch is het ook hier geene ongestoorde afzondering. Het gerucht van Jezus had zich verbreid ook buiten Palestina's grenzen. Daarom, waar Hij verschijnt, komt terstond eene bede om hulp tot Hem. Eene Syro-Phenicische vrouw — die door den Evangelist eene Kananeesche genaamd wordt, om de verwantschap met de inboorlingen van Palestina, die door Israel tijdens Jozua's leven gedeeltelijk uitgeroeid of verdreven waren — eene vrouw uit die landstreek roept Jezus om redding aan voor haar kind. Hare dochter is lijdende aan die vreeselijke krankheid, in Jezus dagen zoo veelvuldig voorkomende: zij is deerlijk van den duivel bezeten. Maar, zoo gewoon als die krankheid is, zóó ongewoon, zóó opmerkelijk is de benaming, waarmede zij Jezus aanspreekt. Zij, de Heidensche vrouw, noemt Hem met een naam, waarmede Hij onder Israel slechts zeer zelden genoemd wordt: „Heere, Zone Davids!”

Het is wel een bewijs van de verhevenheid, die het optreden onzes Heeren moet gekenmerkt hebben, dat Zijne heerlijkheid overal erkend is, waar geen ingeworteld vooroordeel in den weg stond. Israel had zich nu eenmaal vastgezet in de overtuiging, dat Hij de Christus niet zijn kon, omdat Hij niet als aardsch Koning optrad. Maar zoowel Heidenen als Samaritanen, die met Hem in aanraking komen, erkennen terstond Zijne heerlijkheid.

Zóó doet dan ook deze ongelukkige moeder. Eene ster der hope is haar opgegaan, toen zij vernam, dat Jezus in de nabijheid was, en vol vertrouwen heeft zij hare woning verlaten, om Zijne hulp in te roepen.

Op hoe zware proef wordt dat vertrouwen gesteld! „Jezus antwoordde haar niet één woord"! Geruimen tijd loopt zij den Heer, om hulp roepend, achterna, maar zij bekomt geen antwoord! Het is, alsof de discipelen barmhartiger zijn, dan de Meester: althans zij doen een goed woord voor haar.

Toch is het niet uit barmhartigheid, dat zij dit doen. Zij zeggen: „Laat haar van U, want zij roept ons na!" Zij begeeren alleen van den last ontslagen te zijn, dien dit naroeppen geeft, van de stoornis, die het aanbrengt in hun samenspreken met den Heer. Hun schijnbare barmhartigheid is eigenlijk zelfzucht; de schijnbare hardheid des Heeren is wijze liefde. O gewisselijk! naar den drang Zijner ontferming zou Hij de bedroefde moeder aanstonds getroost en geholpen hebben. Doch er is een bezwaar. Zij staat buiten den kring, welke de Heer was aangewezen tijdens Zijn aardse leven. Een wenk des Vaders is er noodig om den Zoon, „die niets kan doen van Zichzelven, tenzij Hij den Vader dat ziet doen" (Joh. V : 19), te toonen, dat Hij door deze vrouw te helpen, blijft bij de opgedragen taak. Op den aandrang der discipelen antwoordt Hij: „Ik ben niet gezonden, dan tot de verlorene schapen van het huis Israels".

Van alle volken der aarde is Israel alleen het volk der belofte. Niet aan eigen voortreffelijkheid dankt het zijn voorrecht; het is geenszins beter dan andere natiën. Maar zij zijn de gezegenden om der vaderen wil. Reeds aan Abraham is de belofte gegeven, en ze is sedert herhaaldelijk vernieuwd, dat God dit volk als Zijne erve, als Zijn bijzonder eigendom aanmerken wilde. Bemoeiingen van allerlei aard, in wetgeving, in instellingen, in bijzondere leidingen, had God met hen gemaakt, alle te zamen voor-

bereidingen op den tijd, waarin Gods genade de eigenlijke reddende gave zou schenken.

Die gave is de komst van den Christus. Zijne verschijning is het eindpunt, waarop de gansche leiding Gods met Israel uitliep. Zoo moest dan nu de Christus voor Israel komen. Wat Hij voor de menschheid in haar geheel wezen zou, dat zou later blijken. Maar het eigenlijk doel Zijner zending is Israel. Dat weet de Zoon, die in de dagen Zijns aardschen levens gehoorzaam de wenken des Vaders volgt. O zeker! Hij vond bij Samaritanen en Heidenen vaak meer ontvankelijkheid voor Zijn woord, meer erkenning Zijner liefde, dan onder Zijn eigen volk, maar dat voert geen oogenblik Hem af van het afgebakende pad. Bij alle trouweloosheid en ondank Israels moet het blijken, dat God getrouw blijft in de vervulling Zijner beloften, opdat deze trouw het anker der hoop worden zou voor alle geslachten, die insgelijks tegenover de erkenning van eigene onwaardigheid geene andere toevlucht zouden kennen, dan de erbarming van dien God, die woord en trouwe houdt tot in 't eeuwig leven.

Die bedoeling Zijner zending spreekt de Heer hier voor Zijne discipelen duidelijk uit. Ze moeten er zich van bewust worden, dat de ontferming, die hun Meester betoont, niet maar eene oppervlakkige, algemeene menschenliefde is, maar het vervullen eener roeping. Zóó alleen kunnen zij in Zijne liefde de openbaring, de weerspiegeling van de liefde des Vaders leeren zien, en aldus uit de werken huns Meesters verstaan, dat de Heilige God in ontferming zich nederbuigt. Wat Hij doet, doet Hij als des Vaders Gezondene; daarom is Zijn leven en werk waarborg voor de gezindheid Gods. In aard en omvang beide wordt Jezus werk door dit gezonden-zijn door den Vader bepaald.

Wat de Heer tot Zijne discipelen zegt, sluit niet in, dat Hij weigert deze ongelukkige moeder te helpen. Hij zegt alleen, wat het doel Zijner zending is. Noodig is het, dat Zijne discipelen zich dit wel bewust worden. Zal Hij deze Heidin helpen, het zal eene uitzondering zijn, die den regel niet teniet doet. Eerst moet de onwankelbaarheid van Gods trouw, de waarheid Zijns woords als volkomen vaststaande worden erkend; daarna kan de wijde omvang blijken van Zijne ontferming en barmhartigheid.

In de dagen Zijns aardschen levens is de Heiland gezonden tot Israel alleen. Maar, reeds de profetieën hadden er op gewezen: ook de volken zouden deelen in Israels zegen. De rechte weg ware geweest, dat de Heidenen, tot jaloerschheid opgewekt door het heil, dat Israel in Zijnen Messias genoot, kwamen vragen naar den Gezondene Gods. Die rechte weg is door Israels zonde versperd; nu komt langs anderen weg des Heeren heil tot de volkeren. Nu valt de beperking weg, aan 's Heeren aardsche leven verbonden. O verneemt en gelooft het, alle gij gebogenen van harte: nu weerklinkt door de wereld, en de ervaring veler duizenden zegt Amen er op: deze Jezus is gekomen, niet maar voor Israel alleen, maar om alle treurenden te troosten, om voor alle arme zondaren een rijke Heiland te zijn!

XV. 25—28. *En zij kwam en aanbad Hem, zeggende: Heere! help mij!*

Doch Hij antwoordde en zeide: Het is niet betaamelijk, het brood der kinderen te nemen, en den hondkens voor te werpen.

En zij zeide: Ja, Heere! doch de hondkens eten ook van de brokskens, die er vallen van de tafel hunner heeren.

Toen antwoordde Jezus, en zeide tot haar: O vrouw! groot is uw geloof; u geschiede, gelijk gij wilt! En hare dochter werd gezond van diezelfde ure.

De moeder, die genezing voor haar kind komt vragen, blijft aanhouden. Misschien hoort zij wel het woord, door den Heer tot Zijne discipelen gesproken, dat alle hoop voor haar schijnt te vernietigen; in elk geval, Jezus gaat voort op den weg, en het is alsof Hij zich om haar en haar lijden niet bekommert. Wat doet haar dan volharden? O, indien hare bede eene geringe zaak had gegolden, ze zou gewis haar pogen hebben opgegeven. Maar zij kan niet opgeven. Het geldt de redding van haar kind. Hier is de Eenige, die redden kan; daarom schrikt geen stilzwijgen, geene afwijzing haar terug. Een worsteling als de worsteling Jacobs, die God niet loslaat, tenzij Hij zegent, heeft er plaats in het gemoed dezer arme Heidin. Niets heeft zij voor te brengen dan haar nood; hare gansche ziel gaat op in dien kreet: Heere, help mij!

Hoe is deze smeekeling beeld en voorbeeld tevens van de zielen, die in angst en nood om ontferming roepen! Zie, het kan zijn, ook waar het de redding voor de eeuwigheid geldt, dat alle roepen en bidden tevergeefs schijnt te zijn. Dan zijn er wichtige redenen bij den Heer, waardoor het antwoord vertraagd wordt, redenen, gelegen in de gemoedsgesteldheid van den bidder, uit wiens hart eerst iets moet uitgedreven worden, of wiens vragen nog ernstiger worden moet; redenen, gelijk er hier waren voor het zwijgen van Jezus. Niet uit hardheid of willekeur laat God eene zoekende ziel in het duister; voor wie aanhoudt, blijft achterna de wijsheid en majesteit van Zijn doen in vollen glans. Doch op dat aanhouden komt het aan; op een aan-

houden, dat zich niet afschrikken laat, dat niet ziet op de beletselen, maar dat eeniglijk ziet op het wezen van Hem, bij Wien redding gezocht wordt. Dat aanhouden *zal* er zijn bij alle oprechte zielen. Meent niet, dat door het vertoeven der verhooring de rookende vlaswiek zal worden uitgebluscht: waar ernst is en oprechtheid, wordt integendeel de rookende vlaswiek eene vlam! Daar kan de nood des harten niet worden ter zijde gesteld, alsof die niet bestond; daar kan men zich niet elders henen wenden, waar men beseft, dat alleen goddelijke almacht redden kan. Daar houdt men aan zonder afwijken; daar wordt al wat er leeft en zich beweegt in het binnenste saamgevat in dat ééne, zoo eenvoudige en toch alles bevattende: Heere, help mij!

De Kananeesche ontvangt ook nu nog geene dadelijke verhooring. Nog meer moet haar geloof op de proef gesteld, of liever, nog meer moet haar geloof door de beproeving gesterkt worden. Nog meer moet het uitkomen, dat Jezus waarlijk ten haren gunste eene uitzondering maken kan op den regel van Zijn werken. Het voorrecht Israels, de onwaardigheid der Heidenen moet haar worden voorgehouden, opdat ook over dit struikelblok haar vertrouwen voortschrijden zou.

Jezus antwoordt: „Het is niet betamelijk, het brood der kinderen te nemen, en dat den hondkens voor te werpen.” De afstammelingen Abrahams zijn de kinderen des huizes; dat vooreerst brengt de Heer aan deze Heidin in herinnering. En verder duidt Hij de Heidenen aan met den smadelijken naam, door Israel hun gegeven, al verzacht Hij dan ook dien naam, door den verkleinenden vorm „hondkens” te bezigen.

Zal deze vrouw zich buigen onder die verootmoediging?

Zal zij erkennen, geenerlei aanspraak te kunnen doen gelden? Zij doet het, onbewimpeld, in haar: „Ja, Heere!” Ze erkent, dat ze geen recht heeft; ze erkent de vrijmacht Gods, waardoor Hij naar Zijn welbehagen het ééne volk boven het andere zegenen kan. Maar, terwijl zij in allen ootmoed zich daaronder buigt, laat zij daarom hare smee-king niet los. Het is, alsof zij, van het woord des Heeren, zich beroept op Zijn persoon, op Zijn wezen, op die barmhartigheid, waarvan zij zooveel had gehoord, en die gewisselijk straalde uit Zijn oog, en te verstaan was in den klank van Zijne stem, ook terwijl Hij dat afwijzend woord spreekt. Hoe weinig uit dat woord was te hopen, dat weinige is haar genoeg om aan te houden. Hij heeft niet: „honden” gezegd, maar „hondekens”, en daarmee eenigermate ze als huisgenooten der kinderen aangeduid. O! dat dan slechts, van den overvloed aan de kinderen geschonken, een kruiken haar deel zij, gelijk aan de hondekens toevalt van den welvoorzien en disch!

Zie, dat is nu echt en waar geloof. Ootmoed, die van alle recht afziet, maar tevens vertrouwen, dat met een moedig „nochtans” alle bezwaren tegemoet treedt, steunende op de liefde en macht van den Helper, — *dat* moet samen verbonden zijn in ieder hart, dat den Heer om Zijne gave aanroeft. Waar zich eene ziel tot Hem om genade wendt, daar moet eerst die ziel ten diepste van het besef harer onwaardigheid doordrongen worden. Daar houdt de Heer aan die ziel haar schuld en verwerpelijkheid voor; daar ontbloot, daar ontledigt Hij haar, en buigt haar ter neder, alsof het hopeloos was naar redding uit te zien. Een diep gevoel van schuld en verwerpelijkheid verwekt de Heer in ieder hart, waarmede Hij bemoeiingen maakt; de smartelijke leiding tot zelfkennis kan Hij niet besparen aan den mensch,

dien Hij tot de zaligheid der Godskennis voert. Al het eigene moet worden teniet gedaan, en als volstrekt verwerpelijk worden erkend.

Maar dat alles geschiedt niet om tot vertwijfeling te voeren. Al dat wegbreken en nederwerpen geschiedt, opdat nu eenig en alleen de genade des Heeren zou worden aangegrepen met een vertrouwen, dat niet loslaat. En gewisselijk, gelijk deze Kananeesche gesterkt werd, zoo sterkt de Heer de worstelende ziel, door Zijne beloften voor te houden, door de aanvankelijke inwerkingen Zijns Geestes, „tot de laatste windsels vielen van den eigen wil en waan, en de Heer het licht der zielen heerlijk, vriend'lijk op doet gaan.” Het kan niet zijn, dat een ernstig zoekende ziel zou worden afgewezen; aan de voeten van dezen Koning komt niemand om!

De Kananeesche wordt verhoord. Ze wordt getroost met het woord: „O vrouw! groot is uw geloof; u geschiede gelijk gij wilt.” Ze heeft door haar geloof zich eene geestelijke dochter Abrahams betoond, al stamde zij niet van hem af naar het vleesch. Daarom kan de Heer voor haar eene uitzondering maken op den regel van Zijnen arbeid, tijdens Zijn aardsche leven. Haar kind wordt gered van hare vreeselijke kwaal; dank en aanbidding mag de plaats innemen der vroegere ellende.

Voor hoe menige ziel is, in den loop der eeuwen, de geschiedenis dezer Kananeesche vrouw reeds tot vertroosting geweest! Mijn lezer! werd zij het ook voor u? O, indien ook in uw hart de erkenning gewekt is, dat niets of niemand buiten Jezus u redden kan; indien de nood uwer ziele zoo zwaar bij u weegt, als bij haar het lijden haars kinds, — dan kunt ook gij niet anders dan aanhouden, al schijnt het ook tevergeefs. En in die worste-

ling der ziele wordt het hoe langer hoe meer u openbaar, dat gij geenerlei recht, geenerlei pleitgrond hebt, niets, dan dit ééne, dat algenoegezaam is: de liefde van Hem, tot Wien gij u wendt. Het einde Zijner wegen kan niet anders dan licht en heerlijkheid zijn: zoo houd dan aan, houd dan vol! Elke beproeving des geloofs dient alleen om dat geloof te bekrachtigen, en te meer de genade te doen uitkomen van Hem, die te Zijner tijd dat geloof bekroont.

XV. 29—31. *En Jezus, van daar vertrekkende, kwam aan de zee van Galilea, en klom op den berg en zat daar neder.*

En vele scharen zijn tot Hem gekomen, hebbende bij zich kreupelen, blinden, stommen, lammen, en vele anderen, en wierpen ze voor de voeten van Jezus, en Hij genas hen;

alzo dat de scharen zich verwonderden, ziende de stommen sprekende en de lammen gezond, de kreupelen wandelende, en de blinden ziende; en zij verheerlijkten den God Israels.

Het verblijf in het heidensche land kon uit den aard der zaak slechts kort zijn. Het moest slechts eene verpoozing zijn, waarin de Heer zich meer onverdeeld aan Zijne discipelen geven kon, dan in het Joodsche land. Maar dat Joodsche land was Zijn eigenlijke werkkring. Daarheen keert de Heer terug, en wel bepaaldelijk naar den omtrek der Galileesche zee, waar uit allerlei deelen des lands Israëlieten samenkwamen, omdat hier de heirweg was tusschen Damaskus en Jeruzalem.

De vermelding, dat Jezus nederzat op den berg, doet veronderstellen, dat de Heer voornemens was te prediken;

onder Israel toch werd steeds zittende gepredikt. Maar de toestroomenden, die hunne kranken en ellendigen tot Jezus brengen, doen de prediking door het woord overgaan in een prediking door daden. Immers, daad en woord hebben samen ééne bedoeling en ééne strekking: de heerlijkheid van Gods Gezondene te openbaren aan de menschheid. Woord en daad beide stellen Hem voor oogen, die de toevlucht en de Redder is voor een in zichzelf verloren menschen.

Daar ligt een aanduiding van haast, van heftigen aandrang in het gezegde: zij wierpen hunne kranken voor de voeten van Jezus. Het is alsof er mede te kennen gegeven wordt: daar waren geen smeekingen noodig, het lijden sprak voor zichzelf. Kranken zijn het van allerlei soort, met allerlei kwalen bevangen. En het machtwoord des Heilands geneest hen allen. Maar als wij dat daar zoo eenvoudig vermeld vinden, zien wij dan toch niet voorbij op welk een inspanning der ziele, op welk een lijden des Heeren dat heenwijst! Hij, van Wien geschreven staat, dat Hij onze krankheden op Zich genomen en onze smarten gedragen heeft, Hij geneest niet maar met een woord der lippen, omgaande buiten Zijn gemoed. Neen! al dat lijden draagt Hij door de kracht van Zijn ontfermend medelijden; Hij voelt er de smart van; het doorwondt Hem het hart, en het is aldus, door dat op Zich nemen van de smart des lijdens, dat Hij dit lijden opheft. Gelijk die kranken voor Zijne voeten geworpen worden, zoo wordt heel de last des lijdens, dat de menschheid zich op den hals gehaald had door den afval van God, geworpen op het heilige, hooge priesterlijke hart van Hem, die zich met deze menschheid is komen vereenzelvigen. En — eeuwig dank zij Zijne liefde! — Hij schudt dien last niet van zich af, Hij draagt dien, alle

dagen Zijns levens, totdat Hij dien in volkomenheid draagt op Golgotha's kruis.

Daar wordt ons van geen dezer kranken iets afzonderlijks vermeld. Hunne gansche geschiedenis gaat op in dit ééne: zij waren krank, en zij werden genezen. Gaat het niet evenzoo met de meerderheid van hen, die behooren zullen tot de schare, die niemand tellen kan, in het Vaderhuis Gods? Elk hunner had zijn eigene ellende, waaruit hij gered worden moest; bij elk had de nood, waaruit hij verlost moest worden, eene eigenaardige gestalte, maar voor de waarneming der menschen is dat niet te onderscheiden, en hunne namen zijn niet in het gedenkboek der geschiedenis vermeld. Dáár staat slechts het gansch bijzondere opgeteekend; bekeeringen en leidingen van hen, met wie iets zeldzaams gebeurd is, gelijk wij ook van de genezenen tijdens Jezus omwandeling op aarde slechts zulken kennen, van wie iets bijzonders te melden viel. Wat schaadt het verborgen blijven van den naam, zoo slechts de redding is ervaren? Geen nood, al is de naam in de geschiedboeken der menschen niet vermeld, als maar de naam geschreven staat in het boek des levens des Lams!

De schare verheerlijkt den God Israels, als zij deze genezingen aanschouwt. Die naam: „de God Israels” wijst er op, dat zij in die genezingen dezelfde macht erkennen, die te voren door den God des verbonds in zoo menige uitredding aan Zijn volk was betoond. Zij zien er in, dat het stilzwijgen, hetwelk nu reeds eeuwen geduurd had, wordt verbroken. God treedt weder reddend en wonderdoend op, waar Hij dezen Profeet aan Zijn volk heeft gezonden; God toont nog dezelfde God des ontfermens te zijn, als Hij voor de vaderen geweest was.

Blijft niet, gedurende het gansche bestaan der gemeente

van Christus, die stof tot Godsverheerlijking aanwezig? De blinden worden ziende, als er zielen tot aanschouwing komen van die wereld der geestelijke dingen, waarvoor zij vroeger geen oog hadden; de stommen worden sprekende, als de lof Gods wordt verkondigd door zulken, die vroeger niets van Hem hadden te getuigen; de verlamden wandelen, waar de wegen des Heeren worden betreden, door wie vroeger onmachtig nederlagen in de zonde. Voorwaar! al hielden de uitwendige wonderen op, de geestelijke wonderen duren voort, zoolang er menschen worden wedergeboren ten nieuwen leven, en dankstof is er aan den God des ontfermens voor al, wat Zijne liefde bewerkt.

XV. 32—39. *En Jezus, Zijne discipelen tot zich geroepen hebbende, zeide: Ik word innerlijk met ontferming bewogen over de schare, omdat zij nu drie dagen bij Mij gebleven zijn, en hebben niet wat zij eten zouden; en Ik wil hen niet nuchteren van Mij laten, opdat zij op den weg niet bezwijken.*

En Zijne discipelen zeiden tot Hem: Van waar zullen wij zoovele brooden in de woestijn bekomen, dat wij zulk eene groote schare zouden verzadigen?

En Jezus zeide tot hen: Hoevele brooden hebt gij? Zij zeiden: Zeven, en weinige vischjes.

En Hij gebod de schare, neder te zitten op de aarde.

En Hij nam de zeven brooden en de visschen, en als Hij gedankt had, brak Hij ze, en gaf ze Zijnen discipelen, en de discipelen gaven ze aan de schare.

En zij aten allen, en werden verzadigd, en zij namen op het overschot der brokken, zeven volle manden.

En die daar gegeten hadden, waren vier duizend mannen, zonder de vrouwen en kinderen.

En de scharen van zich gelaten hebbende, ging Hij in het schip, en kwam in de landpalen van Magdala.

Het is niet wel aan te nemen, dat wij hier een tweede bericht vóór ons zouden hebben omtrent dezelfde wonderbare spijziging, die ons reeds in Mt. XIV. 15 en verv. verhaald is. Er zijn te veel verscheidenheden in de plaats der handeling, het aantal aanwezigen, het getal brooden en de overblijvende hoeveelheid, dan dat men aan dezelfde gebeurtenis zou kunnen denken. Het éénig bezwaar is: hoe kunnen de discipelen hier weder zoo verlegen staan, als zij reeds vroeger gezien hebben, hoe de Heer in dergelijke behoefte heeft voorzien? Maar overwegend wordt dit bezwaar niet geacht door wie het eigen hart kent, en weet, hoe bij het wederkeeren van nooden, waaruit Gods hand reeds eenmaal uitgered had, dezelfde twijfelmoedigheid en vreeze opkomt in de ziel. Het is dan zoo vaak, alsof de vroegere uitredding geheel is vergeten. Of, waar de herinnering daaraan opkomt, weet het versaagde menschenhart altijd te wijzen op verschil tusschen den nood van vroeger en nu, alsof dat nu onmogelijk maakte om opnieuw te vertrouwen. De zonde heeft ons zoo door en door wantrouwend gemaakt; ons leven lang hebben wij te leeren aan de les des geloofs. Gode zij dank, dat Hij ons niet doet naar ons ongeloof, maar Zijne uitreddingen vernieuwt, opdat wij toch eindelijk, eindelijk! zouden leeren, alles van Zijne liefde te wachten!

Omtrent het wonder zelf treden wij niet in beschouwingen, die slechts herhaling zouden kunnen zijn van wat bij Mt. XIV. 15 vv. opgemerkt is.